

Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis

C 327

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

56. sējums
2013. gada 12. novembris

<u>Paziņojums Nr.</u>	Saturs	Lappuse
	I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi	
	ATZINUMI	
	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja	
	491. plenārā sesija 2013. gada 10. un 11. Jūlijā	
2013/C 327/01	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "ES konkurētspējas neizpētītais ekonomiskais potenciāls – publiskā sektora uzņēmumu reforma" (izpētes atzinums)	1
2013/C 327/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma ES un Serbijas attiecībās"	5
	III Sagatavošanā esoši tiesību akti	
	EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA	
	491. plenārā sesija 2013. gada 10. un 11. Jūlijā	
2013/C 327/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu" COM(2013) 150 final/2	11

LV

Cena:
EUR 7

(Turpinājums nākamajā lappusē)

2013/C 327/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par muitas riska pārvaldību un piegādes ķēdes drošību" COM(2012) 793 <i>final</i>	15
2013/C 327/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāna izveide Eiropas mazumtirdzniecības nozarē" COM(2013) 36 <i>final</i>	20
2013/C 327/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Zaļā grāmata par negodīgu tirdzniecības praksi uzņēmumu savstarpējās attiecībās pārtikas un nepārtikas preču apgādes ķēdē Eiropā" COM(2013) 37 <i>final</i>	26
2013/C 327/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Lietpratīgs regulējums – reaģējot uz mazo un vidējo uzņēmumu vajadzībām" COM(2013) 122 <i>final</i>	33
2013/C 327/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko izveido kosmisko objektu novērošanas un uzraudzības atbalsta programmu" COM(2013) 107 <i>final</i> – 2013/0064 (COD)	38
2013/C 327/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko tuvina tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (Pārstrādāta redakcija)" COM(2013) 162 <i>final</i> – 2013/0089 (COD)	42
2013/C 327/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK attiecībā uz noteiktu lielu uzņēmumu un koncernu nefinansiālās un daudzveidības informācijas atklāšanu" COM(2013) 207 <i>final</i> – 2013/0110 (COD)	47
2013/C 327/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pilsoņu un uzņēmumu brīvas pārvietošanās veicināšanu, vienkāršojot noteiktu publisko dokumentu akceptēšanu Eiropas Savienībā, un grozījumiem Regulā (ES) Nr. 1024/2012" COM(2013) 228 <i>final</i> – 2013/119 (COD)	52
2013/C 327/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Izglītības pārvērtēšana – ieguldījums prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai" COM(2012) 669 <i>final</i>	58

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

491. PLENĀRĀ SESIJA 2013. GADA 10. UN 11. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “ES konkurētspējas neizpētītais ekonomiskais potenciāls – publiskā sektora uzņēmumu reforma” (izpētes atzinums)

(2013/C 327/01)

Ziņotājs: **HENCKS kgs**

Lietuvas ārlietu ministra vietnieks Vytautas Leskevičius kgs 2013. gada 15. aprīlī Padomes nākamās prezidentvalsts Lietuvas vārdā aicināja Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

“ES konkurētspējas neizpētītais ekonomiskais potenciāls — publiskā sektora uzņēmumu reforma”.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 170 balsīm par, 10 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Vispārīga informācija

1.1 Šī EESK izpētes atzinuma mērķis ir noskaidrot, kāds varētu būt publiskā sektora uzņēmumu īpašais devums ES konkurētspējai. Dokumentā sīkāk aplūkotas konkrētās problēmas, ar ko minētajā jomā saskaras Eiropas iestādes un politika.

1.2 Atzinums veidots saskaņā ar līgumiem, kuros vispārējas nozīmes pakalpojumu noteikšanā, organizēšanā un finansēšanā liela rīcības brīvība piešķirta dalībvalstīm. Turklāt līgumos paredzēts, ka dalībvalstis var gan izraudzīties uzņēmumus, kas atbild par sabiedriskā pakalpojuma sniegšanas uzdevumu izpildi, gan noteikt to statusu (privāti, publiski vai publiskās un privātās partnerības uzņēmumi) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Līgumi nekādi neietekmē dalībvalstu tiesību aktus, kas reglamentē īpašumtiesību sistēmu. No LESD 345. panta izriet, ka ES ir neitrāla attiecībā uz to, vai uzņēmumu akcionāri ir valsts vai privāti tirgus dalībnieki, un neskar dalībvalstu īpašumtiesību sistēmu.

1.3 Lēmumu par to, vai savu funkciju izpildei izmantot publisku uzņēmumu, valsts iestādes var pieņemt tikai katrā konkrētā gadījumā atsevišķi un tikai pēc tam, kad veikta attiecīgā sektora analīze, definēti mērķi un uzdevumi un izstrādāta uz ilgtermiņu orientēta pieeja.

1.4 Jēdziens “publisks uzņēmums” — atbilstīgi Komisijas 1980. gada 25. jūnija Direktīvai 80/723/EEK par dalībvalstu un publisku uzņēmumu finansiālo attiecību pārskatāmību — saprotams kā uzņēmums, kurā valsts iestādes var tieši vai netieši īstenot dominējošu ietekmi, izmantojot īpašumtiesības, finansiālu līdzdalību vai attiecīgus noteikumus.

Uzskata, ka valsts iestādei ir dominējoša ietekme, ja minētā iestāde kādā uzņēmumā tieši vai netieši

a) ir īpašnieks lielākajai daļai šā uzņēmuma parakstītā kapitāla, vai

b) kontrolē balsu vairākumu, kas saistīts ar uzņēmuma emitētajām kapitāla daļām, vai

c) var iecelt vairāk nekā pusi no uzņēmuma vadības, valdes vai uzraudzības struktūru locekļiem.

1.5 Ikviens Eiropas valsts kādā savas vēstures posmā ir veidojusi publiskus uzņēmumus vai nu tieši, vai arī nacionalizējama vai "municipalizējama" privātus uzņēmumus. Šādai rīcībai ir bijuši ļoti dažādi iemesli:

- īstenot stratēģiskus mērķus, kas saistīti ar ārējo vai iekšējo drošību, vai ar kādu pirmās nepieciešamības preču vai pamatpakalpojumu piegādes drošību;
- izveidot infrastruktūru, kas nepieciešama saimnieciskajai un sabiedriskajai dzīvei;
- mobilizēt apjomīgus ieguldījumus (sevišķi pēc abiem pasaules kariem);
- stimulēt jaunas darbības, kas īstermiņā ne vienmēr ir ienesīgas;
- novērst tirgus nepilnības (dabiskus monopolus, ārpalpojumu izmantošanu) vai privātu iniciatīvu kļūmes;
- risināt problēmas, ko radījušas finanšu, ekonomikas, sociālas vai ekoloģiskas krīzes;
- pildīt sabiedriskā pakalpojuma sniegšanas pienākumus.

1.6 Nosakot publisku uzņēmumu efektivitāti, lietderīgumu un — vajadzības gadījumā — nepieciešamību pēc reformas, nevar vadīties tikai pēc parastajiem rādītājiem, kas ļauj spriest par saimnieciskās darbības rentabilitāti; ir jāņem vērā arī to mērķu un uzdevumu kopums, ko tiem izvirzījušas valsts iestādes.

1.7 No oficiālās ES definīcijas izriet, ka konkurētspēja ir spēja ilgtspējīgā veidā uzlabot [ES] iedzīvotāju dzīves līmeni un nodrošināt viņiem augstu nodarbinātības un sociālās kohēzijas līmeni.

1.8 Produktivitātes ziņā ES ar katru gadu vairāk zaudē savas pozīcijas. Šī apstākļa sinonīms ir sarūkoša konkurētspēja. Par kritumu liecina tādas pazīmes kā nepietiekama inovācija un investīciju trūkums infrastruktūrā, tehnoloģijās un cilvēkkapitālā.

1.9 Tādējādi Eiropas Savienības konkurētspēju un pievilcīgumu nosaka ieguldījumi infrastruktūrā, izglītībā un apmācībā, pētniecībā un izstrādē, veselībā un sociālajā aizsardzībā, vides aizsardzībā utt., un visās šajās jomās valsts iestādes kā vienu no ieviešanās instrumentiem var izmantot publiskā sektora uzņēmumus.

1.10 Tomēr ne valsts, ne reģionālās vai vietējās pašvaldības nav ideālas, un publisko uzņēmumu darbībā dažkārt vērojamas kļūmes, ko var izraisīt vairāki faktori:

- administratīva, birokrātiska vai politiska kontrole;

— valsts iestādes pārskatatbildības trūkums un koncentrēšanās vienīgi uz finansiāliem vai ar īpašumtiesībām saistītiem mērķiem;

— publiskā uzņēmuma izmantošana citiem mērķiem, kas nav saistīti ar tā pamatuzdevumu.

1.11 Kompetentā valsts iestāde publisku uzņēmumu var izmantot gan defensīvas, gan ofensīvas stratēģijas īstenošanai:

- defensīvu stratēģiju lieto, lai mazinātu krīzes sekas, "dzēstu ugunsgrēku" kāda uzņēmuma bankrota gadījumā vai saglabātu darba vietas, uz laiku nacionalizētu uzņēmumu, līdz tam atrod pircēju, uzliktu sankcijas nepārprotami ļaunprātīgas privātuzņēmuma izsaimniekošanas gadījumā utt.;
- ofensīvas stratēģijas mērķis ir stimulēt kādu rūpniecības politiku vai jaunas tehnoloģijas, īstenot kādu publisku politiku, izstrādāt jaunus politiskos uzdevumus, popularizēt jaunus mērķus (bioloģisko daudzveidību, atjaunojamus energoavotus, enerģētikas pāreju) vai radīt jaunu attīstības modeli (ilgtspējīgu, iekļaujošu).

1.12 Tas nozīmē, ka valsts iestāde uzņemas atbildību par stratēģiskās ievirzes noteikšanu, bet pārvaldības ziņā plašu rīcības brīvību atstāj uzņēmuma vadībai. Tomēr valsts iestādei ir jānodrošina faktiska publiskā kontrole un reāla uzraudzība, tādēļ tai savu publisko uzņēmumu pārvaldībā vajadzīga tāda sistēma, kuras pamatā ir visu attiecīgo ieinteresēto personu, tostarp uzņēmumu darbinieku pārstāvju, līdzdalība.

1.13 Attiecībā uz vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumiem, ko dalībvalstis nodrošina ar savu publiskā sektora uzņēmumu starpniecību, šie uzņēmumi veic rūpniecisku un komerciālu darbību, kas nereti nonāk tiešā konkurencē ar citu uzņēmumu darbību.

1.14 Viens no tipiskākajiem piemēriem, kas raksturo tādu publiskā sektora uzņēmumus, kuri izvērs darbību liberalizētā un konkurences piesātinātā tirgū, ir tīkla pakalpojumi (elektroenerģija, gāze, elektroniskie sakari, transports, pasts); nepārtraukta to pieejamība un nodrošināšana labā kvalitātē un par pieņemamu cenu ir vitāli svarīga ne vien iedzīvotājiem, bet arī lielai daļai privātu uzņēmumu. Tāpēc tie ir būtiski svarīgi attiecīgās dalībvalsts tautsaimniecībai un starptautiskajai konkurētspējai. Tas pats sakāms arī par citām nozarēm, piemēram, audiovizuālajiem pakalpojumiem, mājokļiem, veselības un sociālo aprūpi, kurās tirgus nepilnības var tādā vai citādā veidā liegt iedzīvotājiem iespējas izmantot savas pamattiesības.

2. Izpētes atzinuma pieprasījuma mērķis

2.1 Atzinuma pieprasījuma vēstulē, kas saņemta no Padomes nākamās prezidentvalsts Lietuvas, cita starpā acināts vairāk uzmanības pievērst publiskā sektora uzņēmumu efektivitātes uzlabošanai un to nozīmei valstu konkurētspējā. Prezidentvalsts ir pieprasījusi analīzi par pašreizējo stāvokli un labo (vai slikto) praksi, kuras trūkst ES līmenī, — tāpat kā par nepieciešamo strukturālo reformu, kas būtu orientēta uz šāda veida uzņēmumu efektivitātes izvērtējumu saistībā ar ekonomikas politikas koordināciju un to ietekmi uz iekšējo tirgu.

2.2 Lai gan ES tiesību akti attiecas tikai uz dažiem specifiskiem publiskā sektora uzņēmumu darbības aspektiem (valsts atbalstu un vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem), nākamā prezidentvalsts Lietuva ierosina, ka ES līmeņa iniciatīvas, kas saistītas ar publiskā sektora uzņēmumu reformu, būtu jāattiecinā tikai uz nelegislatīviem pasākumiem, neizvirzot mērķus jaunam tiesiskajam regulējumam. Arī iespējamai publiskā sektora uzņēmumu privatizācijai būtu jāpaliek vienīgi dalībvalstu kompetencē.

2.3 Visbeidzot, nākamā prezidentvalsts Lietuva pauž nožēlu, ka nedz jau esošajās, nedz Eiropas Komisijas plānotajās iniciatīvās vai dokumentos līdz šim nav vispusīgi apspriesta ne publiskā sektora uzņēmumu reforma, ne to pārvaldība, efektivitātes uzlabošana vai to ieguldījums konkurētspējā un stratēģijas "Eiropa 2020" mērķu izpildē. Komisija un Eiropas Parlaments joprojām koncentrējas tikai uz diviem aspektiem: atbilstību noteikumiem par valsts atbalstu un atbilstību noteikumiem par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu nodrošināšanu.

3. EESK priekšlikumi

3.1 EESK pauž patiesu gandarījumu par nākamās prezidentvalsts Lietuvas pieprasījumu sniegt analīzi par pašreizējo stāvokli un labo (vai sliktu) praksi, kā arī par strukturālu reformu, kas būtu orientēta uz šāda veida uzņēmumu efektivitātes izvērtējumu saistībā ar ekonomikas politikas koordināciju un to ietekmi uz iekšējo tirgu.

3.2 Līgumos ir noteikts, ka Eiropas Savienībai un dalībvalstīm ir pastiprināts pienākums rūpēties par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu labu darbību, tostarp izveidojot kārtību, kādā sistemātiski tiktu vērtēta šo pakalpojumu sniegšana. Kamēr tas nebūs paveikts, pakalpojumu novērtēšana nepalīdzēs apmierināt iedzīvotāju un tautsaimniecības vajadzības ne valsts, ne ES līmenī.

3.3 Šāda novērtējuma mērķis ir palielināt vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumu efektivitāti un sekmēt to pielāgošanu aktuālajam iedzīvotāju un uzņēmumu vajadzībām. Tā uzdevums ir arī nodrošināt valsts iestādēm nepieciešamo informāciju, lai tās varētu pieņemt vispiemērotākos lēmumus. Turklāt tam būs būtiski svarīga nozīme, lai panāktu harmonisku līdzsvaru starp tirgu un vispārējām interesēm, kā arī starp ekonomikas, sociālajiem un vides mērķiem.

3.4 Savā atzinumā par tematu "Neatkarīgs vispārējas nozīmes pakalpojumu novērtējums"⁽²⁾ EESK ir izklāstījusi konkrētus ierosinājumus, kā Kopienas līmenī izveidot apmaiņas, konfrontācijas, salīdzināšanas un koordinācijas kārtību. Turpmāk Eiropas Savienībai būs jāsekmē šādas neatkarīgas novērtēšanas process, ievērojot subsidiaritātes principu un Reformas līgumam pievienotajā protokolā minētos principus, un dialogā ar attiecīgo

dalībnieku pārstāvjiem izstrādājot Eiropas mērogā saskaņotu novērtēšanas metodi, kuras pamatā ir vienoti rādītāji, kā arī tās darbības līdzekļus.

3.5 Apsverot veidus, kā palielināt publiskā sektora uzņēmumu devumu ES ekonomikas atveseļošanā un konkurētspējas veicināšanā, EESK vairākos atzinumos pievērsusies jautājumam par vispārējas tautsaimnieciskas nozīmes pakalpojumiem Eiropā.

3.6 Kopš 2001. gada 8. oktobra ir izstrādāti Eiropas privātā uzņēmuma statūti. Tos piemēro no 2004. gada 8. oktobra, un tie dod iespēju uzņēmumiem, kuri darbojas vairākās dalībvalstīs, nodibināt vienu kopīgu uzņēmumu — ES tiesību subjektu — un tāad piemērot vienus un tos pašus noteikumus, proti, vienotu sistēmu finanšu informācijas pārvaldīšanai un publicēšanai. Tādējādi uzņēmumiem, kas pieņem šos statūtus un kam ir meitasuzņēmumi vairākās dalībvalstīs, nav pienākuma ievērot visas dažādās valstu tiesību normas, un līdz ar to mazinās to administratīvās izmaksas.

3.7 Šajā kontekstā būtu jāapsver iespējas ieviest "Eiropas publiskā uzņēmuma statūtus", kā to 2011. gadā ierosinājusi Eiropas Komisija attiecībā uz *Galileo*⁽³⁾, kas patlaban faktiski jau ir uzskatāms par "Eiropas publisko uzņēmumu".

3.8 ES publiskos uzņēmumus varētu veidot tādās nozarēs kā lieli Eiropas infrastruktūru tīkli, kas līgumos noteikti par kopīgas politikas jomu, kā arī enerģētikas vai transporta jomā; tie varētu sadarboties ar valsts vai vietējā mēroga uzņēmumiem attiecīgajā nozarē, lai īstenotu Lisabonas līgumā paredzētos jaunus noteikumus un pilnvaras, īpaši attiecībā uz ES enerģētikas politiku (LESD 194. pants).

3.9 Atzinumā par tematu "Zaļā grāmata — ceļā uz drošu, ilgtspējīgu un konkurētspējīgu Eiropas enerģētikas tīklu"⁽⁴⁾ EESK aicina veikt pētījumus par iespēju iedzīvotājiem sniegt Eiropas vispārējas nozīmes pakalpojumus enerģētikas jomā, piemērojot kopēju pieeju šādos jautājumos: cena, fiskālā politika, finanšu noteikumi, drošība, nepārtrauktība, ekonomikas attīstība un klimata pārmaiņas.

3.10 Minētajā zaļajā grāmatā Komisija atbalsta Eiropas gāzes pārvades sistēmas operatora nodibināšanu, pakāpeniski izveidojot neatkarīgu uzņēmumu, kas pārvaldītu vienotu gāzes transportēšanas tīklu visā ES.

⁽³⁾ Ietekmes novērtējums par priekšlikumu regulai par Eiropas satelītnavigācijas programmas turpmāku īstenošanu (2014-2020) (SEC(2011)1446).

⁽⁴⁾ OV C 306, 16.12.2009., 51. lpp.

⁽²⁾ OV C 162, 25.6.2008., 42. lpp.

3.11 Lai kāds būtu šo Kopienas līmeņa pakalpojumu sniedzēju statuss (publiski, privāti vai publiskās un privātās partnerības uzņēmumi), tie varētu radīt pievienoto vērtību tādos būtiskos un starptautiskos vai transnacionālos aspektos kā energoapgādes drošība, ūdens resursu nodrošināšana, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, gaisa kvalitātes uzturēšana, iekšējā un ārējā drošība utt., ciktāl minētos pakalpojumus efektīvāk var nodrošināt Eiropas, nevis valstu vai vietējā līmenī.

3.12 Šajā saistībā EESK pauž atbalstu publiskās (ES vai dalībvalstu) un privātās partnerības uzņēmumiem, kas varētu palielināt energoapgādes drošību un garantēt savienoto enerģētikas tīklu (gāzes, elektroenerģijas un naftas) integrētu pārvaldību. Komiteja atbalsta arī jūras vēja energotīklu pilnveidošanu un vēja ģeneratoru parku savienošanu ar sauszemes tīklu, kas varētu ievērojami samazināt ekspluatācijas un investīciju izmaksas, kā arī sekmēt ieguldījumus jaunos tīklu projektos ⁽⁵⁾.

3.13 Katras dalībvalsts kompetencē esošo jautājumu risināšanā, piemēram, attiecībā uz dažādiem enerģijas veidiem, sociālie un sabiedrības jautājumi, kas rodas saistībā ar dabas resursu apsaimniekošanu un izmantošanu, kodolenerģiju,

klimata pārmaiņām un ilgtspējīgu apsaimniekošanu, kā arī drošību, pārsniedz tradicionālās valstu robežas, un apmierinošu atbildi uz tiem var sniegt Eiropas koncepcija par vispārēju nozīmi un tai atbilstošiem pakalpojumiem.

3.14 Varētu aplūkot arī jautājumu par ES izpildaģentūru saimniecisko darbību.

3.15 Patlaban ir sešas šādas aģentūras ⁽⁶⁾, kas laikposmā no 2007. līdz 2013. gadam īsteno programmas, kuru budžets ir ap 28 miljardiem *euro*. Vairums šo programmu attiecas uz jomām, kurās Eiropas Savienībai ir pienākums atbalstīt dalībvalstis.

3.16 No vienas puses, minētās izpildaģentūras ir uzskatāmas par zināma veida apakšuzņēmējiem, kas pilda noteiktas Komisijas funkcijas, un tad rodas jautājums, cik tās patiesībā ir neatkarīgas, taču, no otras puses, to uzdevumi un pienākumi liek tām tieši iesaistīties ekonomiskajās un sociālajās norisēs. Vai mēs esam vēl tālu no Eiropas Savienības Tiesas sniegtās plašās definīcijas jēdzieniem "saimnieciskā darbība" un "uzņēmums"?

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ OV C 128, 18.5.2010., 65. lpp.

⁽⁶⁾ Eiropas Transporta tīkla izpildaģentūra (TEN-TEA), Eiropas Pētniecības padomes izpildaģentūra (ERCEA), Pētniecības izpildaģentūra (REA), Konkurētspējas un jauninājumu izpildaģentūra (KJIA), Veselības un patērētāju izpildaģentūra (EAHC), Izglītības, audiovizuālās jomas un kultūras izpildaģentūra (EACEA).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības loma ES un Serbijas attiecībās"

(2013/C 327/02)

Ziņotājs: **Ionuț SIBIAN kgs**

Līdzziņotājs: **Christoph LECHNER kgs**

Eiropas Komisijas locekļa Šečovič 2012. gada 12. decembra vēstulē Komisija lūdza Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju saskaņā ar Līguma 262. pantu un EESK un Eiropas Komisijas sadarbības protokola 9. pantu izstrādāt izpētes atzinumu par tematu

"Pilsoniskās sabiedrības loma ES un Serbijas attiecībās".

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ārējo attiecību specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 25. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (2013. gada 10. jūlija sēdē), ar 171 balsi par, 1 balsi pret un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Serbijas valdības pēdējo desmit gadu centienus reformēt valsts ekonomiku un institūcijas. Komiteja uzskata, ka Serbijas pievienošanās Eiropas Savienībai ir process, kas paver iespēju konsolidēt un efektīvi īstenot uzsāktās reformas. Tā uzsver, ka svarīga nozīme ir pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanai Serbijas tiesību aktu saskaņošanā ar ES *acquis*. Komiteja rosina Serbijas valdību un ES iestādes palielināt atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizācijām (PSO) un sekmēt to ciešu līdzdalību gaidāmajās norisēs saistībā ar pievienošanos Eiropas Savienībai.

1.2 EESK atzinīgi vērtē Eiropadomes lēmumu uzsākt pievienošanās sarunas ar Serbiju ne vēlāk kā 2014. gada janvārī. EESK apsveic Belgradu un Prištinu saistībā ar "Pirmā nolīguma par pamatprincipiem attiecību normalizēšanai" (Briselē, 2013. gada 19. aprīlī) un tā īstenošanas plāna, ko pieņēma maijā, parakstīšanu. Tagad Komiteja rosina abas puses ar ES palīdzību īstenot šo nolīgumu. EESK uzsver, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijas ir jāiesaista īstenošanas posmā, jo tās var būtiski sekmēt izlīguma procesu.

1.3 EESK mudina Serbijas publiskās iestādes vairāk uzklaustīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas un konsultēties ar tām gan politikas izstrādes agrīnajos posmos, gan īstenošanas stadijā. EESK uzsver, cik svarīgi ir tās iesaistīt reformu procesā tādās nozīmīgās kā tiesiskums, reģionālā sadarbība un izlīgums, sociālā un ekonomiskā attīstība, vide, lauksaimniecība, mazākumgrupu tiesības un cīņa pret diskrimināciju.

1.4 EESK iesaka valdībai pievērst īpašu uzmanību cilvēku tirdzniecības, korupcijas un organizētās noziedzības apkarošanai. Komiteja uzsver, ka jāatzīst nepieciešamība panākt

cilvēktiesību aizstāvju un cīņā pret organizēto noziedzību iesaistīto pilsoniskās sabiedrības organizāciju aktīvistu drošību, kas ir jāgarantē valdībai.

1.5 EESK norāda: kaut arī ir panākts ievērojams progress iekļaujošākas sabiedrības veicināšanā, vēl daudz darāmā, lai veidotu sabiedrību, kurā visi ir vienlīdzīgi, neatkarīgi no dzimuma, seksuālās orientācijas, izcelsmes vai reliģijas. Komiteja rosina valdību nezaudēt laiku un īstenot 2013. gada jūnijā pieņemto Diskriminācijas novēršanas stratēģiju. EESK iesaka Eiropas Komisijai ciešā sadarbībā ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām izmantot gada progresa ziņojumus, lai uzraudzītu minētās stratēģijas īstenošanu.

1.6 EESK atzinīgi vērtē Biroja sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību iekļaušanu premjerministram pakļautajā ekspertu grupā, kas ietilpst struktūrā, kura koordinē pievienošanos Eiropas Savienībai. EESK atzinīgi vērtē arī pilsoniskās sabiedrības organizāciju, tostarp sociālo partneru pārstāvju līdzdalību premjerministra izveidotajā padomē, kuras uzdevums ir sekmēt iekļaušanos Eiropas Savienībā. Tā ir laba prakse, kas būtu jāizmanto vairāk, piemēram, apsverot pilsoniskās sabiedrības organizāciju, tostarp sociālo partneru pārstāvju līdzdalību grupā, kas pārstāvēs Serbiju gaidāmajās sarunās par pievienošanos. Tomēr būtu jānodrošina biežas un plašas konsultācijas ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai apzinātu svarīgākos kopīgos viedokļus un ieteikumus. Būtu svarīgi, lai eksperti no pilsoniskās sabiedrības organizācijām tiktu uzaicināti iesaistīties koordinācijas struktūras izveidotās ekspertu grupas apakšgrupās.

1.7 EESK aicina Eiropas Komisiju izmantot pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA II*), lai palielinātu atbalstu pilsoniskās sabiedrības organizāciju (t.sk. sociālo partneru) veikspējas uzlabošanai, un koncentrēties uz lielāka atbalsta sniegšanu ne tikai NVO partnerībām, bet arī partnerībām starp

pilsoniskās sabiedrības organizācijām un publiskajām iestādēm. Līdzekļi, kas pieejami programmā "Atbalsts pilsoniskajai sabiedrībai", būtu jāpalielina un biežāk jāpieskir projektiem, kurus īsteno arī sociālie partneri. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju veikspējas uzlabošana, lai tās varētu pilnvērtīgi piedalīties ES integrācijas procesā, būtu jā saglabā kā prioritāra joma, sekmējot projektu atlases un īstenošanas procedūru vienkāršošanu, institucionālo dotāciju izmantošanu un dotāciju atkārtotu pieskiršanu. Vēlams ir ne tikai finansiāls atbalsts, bet būtu arī jāatbalsta atbilstoši mehānismi, kas uzlabotu dialogu starp pilsonisko sabiedrību un publiskās pārvaldes iestādēm.

1.8 EESK rosina ES delegāciju Serbijā arī turpmāk ļaut lielākām nevalstiskām organizācijām pieskirtās dotācijas nodot tālāk mazākām pilsoniskās sabiedrības organizācijām, jo tas ir progresīvs risinājums, lai padarītu šos līdzekļus pieejamus plašākam NVO lokam.

1.9 Publisko izdevumu pārredzamības palielināšana jā saglabā kā viens no svarīgākajiem pasākumiem pilsoniskās sabiedrības attīstības stratēģijā; vienlaikus jā uzlabo pilsoniskās sabiedrības organizāciju īsteno ES projektu plānošanas un līdzfinansēšanas mehānismi, kā arī jāpalielina līdzfinansējums.

1.10 EESK rosina Serbijas valdību pastiprināt centienus ieviest tādu institucionālo un likumdošanas sistēmu, kas veicina pilsoniskās sabiedrības attīstību un ilgtspēju. EESK iesaka apsvērt iespēju pieņemt likumu par ziedojumu neaplikšanu ar nodokļiem ("percentage law"), kas ļautu pilsoņiem daļu ienākuma nodokļa atvēlēt pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai veicinātu individuālo labdarību (pamatojoties uz Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs izveidoto modeli), kā arī ieviest nodokļu atvieglojumus individuālajai un korporatīvajai labdarībai.

1.11 EESK iesaka pārskatīt nesen pieņemto Publiskā iepirkuma likumu, kas ir radījis šķēršļus pilsoniskās sabiedrības organizāciju dalībai publiskā iepirkuma konkursos. Minētais likums ievieš obligātas finanšu garantijas, ko pilsoniskās sabiedrības organizācijas nevar sniegt. Tas varētu pilsoniskās sabiedrības organizācijām liegt iespēju piedalīties publiskā iepirkuma konkursos ne tikai sociālo pakalpojumu, bet arī veselības aprūpes un izglītības pakalpojumu jomā.

1.12 EESK rosina Serbijas valdību izstrādāt visaptverošu stratēģiju, lai apkarotu un ierobežotu ēnu ekonomiku. Tas uzlabotu valsts finansiālo stāvokli, novērstu negodīgu konkurenci un tādējādi radītu labāku ekonomisko vidi, vienlaikus garantējot darba ņēmēju sociālo tiesību labāku ievērošanu. Tas arī palīdzētu atjaunot uzticēšanos iestādēm un veicinātu tiesiskumu.

1.13 EESK uzsver sociālā dialoga nozīmi un aicina visas ieinteresētās personas pēc iespējas labāk izmantot esošās iestādes, jo īpaši Ekonomikas un sociālo lietu padomi. Tā rosina valdību arī turpmāk atbalstīt Ekonomikas un sociālo lietu padomi un sistematiskāk ar to konsultēties visās politikas jomās, kurās darba devējiem un darba ņēmējiem ir leģitīmas intereses. EESK uzskata, ka sociālo dialogu nevajadzētu rīkot tikai īpašos gadījumos, bet tam ir jābūt regulāram un strukturētākam, kā arī efektīvākam un vairāk orientētam uz rezultātu.

1.14 EESK rosina ES iestādes noteikt, ka sociālā dialoga veicināšana ir viena no galvenajām prioritātēm attiecībā ar Serbiju, un tas būtu jāatspoguļo visās Eiropas Komisijas programmās, kas Serbijai ir pieejamas. Tāpēc vairāk jāiesaista Ekonomikas un sociālo lietu padome, kura arī būtu oficiāli jāiesaista un ar kuru jāapspriežas visos pievienošanās sarunu posmos un kurai būtu jāpiedalās ES un Serbijas Stabilizācijas un asociācijas nolīguma īstenošanas uzraudzībā. Būtu jānodrošina, ka Ekonomikas un sociālo lietu padome var iesniegt piezīmes un viedokļus ES iestādēm, kad tās veic novērtējumu par Serbijas progresu virzībā uz pievienošanos Eiropas Savienībai.

1.15 EESK uzskata, ka arī turpmāk jāveicina sociālais dialogs reģionālā un vietējā līmenī, balstoties uz Ekonomikas un sociālo lietu padomes reģionālajām struktūrām. Tas būtu arī sistemātiskāk jāattīsta nozaru līmenī, jo īpaši privātajā sektorā. Pēc iespējas lielāka skaita nozaru koplīgumu parakstīšana — un to izpilde — stabilizētu attiecības starp sociālajiem partneriem Serbijā. Vietējam un valsts iestādēm būtu pastāvīgi jāatgādina par sociālā dialoga priekšrocībām un nozīmi.

1.16 EESK atzīmē, ka ir izveidota trīspusējā darba grupa, lai pārskatītu darba tiesību aktus, tostarp tos, kas attiecas uz streikiem, arodbiedrību reģistrāciju un sociālo partneru pārstāvību. EESK rosina Starptautisko Darba organizāciju (ILO) un Eiropas Komisiju atbalstīt šo darbu, lai panāktu Serbijas tiesību aktu un to piemērošanas pilnīgu atbilstību starptautiskajiem un Eiropas standartiem.

1.17 EESK uzskata: būtu jānodrošina, ka viena no ES palīdzības programmu prioritātēm ir stiprināt sociālo partneru spējas aktīvi piedalīties sociālajā dialogā. Tiem ir vajadzīga palīdzība, lai attīstītu to spēju efektīvi piedalīties visu ekonomisko, sociālo un juridisko jautājumu risināšanā, tostarp sarunās par pievienošanos Eiropas Savienībai. Būtu jāstiprina to organizatoriskās struktūras, iekšējā saziņa un spēja kalpot savu locekļu interesēm.

1.18 EESK norāda, ka darba ņēmēju pamattiesības Serbijā joprojām tiek regulāri pārkāptas un mehānismi šādu pārkāpumu novēršanai un attiecīgu sankciju piemērošanai nav pietiekami efektīvi. EESK rosina Serbijas valdību pārbaudīt, kā darbojas Darba strīdu mierīgas risināšanas aģentūra. EESK iesaka apsvērt iespēju izveidot specializētas tiesas darba strīdu izskatīšanai.

Komiteja arī rosina Eiropas Komisiju iekļaut savos gada ziņojumos sadaļu par arodbiedrību tiesībām un darba ņēmēju pamattiesībām, un tas būtu jādara ciešā sadarbībā ar valstu un Eiropas arodbiedrībām un Starptautisko Darba organizāciju (ILO).

1.19 Serbijas sievietēm uzņēmējām ir svarīga loma visā Balkānu reģionā, un viņas ir izveidojušas efektīvus sadarbības tīklus. Patlaban tiek izstrādāta vienota reģionāla pieeja, lai turpinātu attīstīt sieviešu uzņēmējdarbību vietējā līmenī. EESK iesaka palielināt atbalstu Eiropas, reģionālā un valsts līmenī, lai ekonomiskās un sociālās priekšrocības izpaustos ātrāk. Turklāt ir jāatzīst, ka sieviešu uzņēmējdarbības atbalstīšanai Serbijā ir būtiska ekonomiska un sociāla nozīme.

1.20 EESK iesaka izveidot ES un Serbijas pilsoniskās sabiedrības apvienoto konsultatīvo komiteju (AKK), kurā būtu iesaistīti EESK locekļi un Serbijas pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji. Šī kopīgā pilsoniskās sabiedrības struktūra būtu izveidojama, kad oficiāli būs sāktas sarunas par Serbijas pievienošanu Eiropas Savienībai. AKK ļaus abu pušu pilsoniskās sabiedrības organizācijām veidot padziļinātu dialogu un sniegt ieguldījumu politisko iestāžu darbā saistībā ar pievienošanās sarunu sadaļām.

2. Atzinuma konteksts

2.1 Pēdējā desmitgadē Serbija ir ļoti daudz paveikusi, lai reformētu iestādes, tiesību sistēmu un ekonomikas regulējumu, lai tie atbilstu starptautiskajiem un Eiropas standartiem un lai veicinātu atvērtu un efektīvu tirgus ekonomiku.

2.2 Serbijas un ES 2008. gadā parakstītais Stabilizācijas un asociācijas nolīgums (SAN) skaidri liecināja par Serbijas valdības izvēli pievienoties Eiropas Savienībai un deva jaunu impulsu reformu procesam. 2010. gadā stājās spēkā Pagaidu nolīgums par tirdzniecību un ar tirdzniecību saistītiem jautājumiem (SAN sastāvdaļa).

2.3 Jaunā valdība, kas sāka darbību 2012. gadā, apstiprināja, ka Serbija vēlas pievienoties Eiropas Savienībai. Tā ir veikusi praktiskus pasākumus, lai īstenotu iesāktās reformas, īpaši pievērsties cīņai pret korupciju, tiesiskuma stiprināšanai, mazākumgrupu tiesību aizsardzībai un ekonomikas atveseļošanai. Tā joprojām cenšas uzlabot reģionālo sadarbību.

2.4 Padome 2012. gada decembrī lūdza Eiropas Komisiju līdz 2013. gada pavasarim sagatavot ziņojumu par Belgradas gūtajiem panākumiem dialogā ar Prištinu un tās reformām saistībā ar pievienošanu Eiropas Savienībai. Pamatojoties uz minēto ziņojumu, kurā ir sniegts pozitīvs ieteikums, Eiropadome 2013. gada 28. jūnija sanāsmē nolēma, ka ir izpildīti nosacījumi, lai sāktu sarunas par Serbijas pievienošanu Eiropas Savienībai.

2.5 Belgrada un Priština 2013. gada 19. aprīlī ES vadīto sarunu desmitajā kārtā visbeidzot vienojās par serbu pārvaldītās Ziemeļu Kosovos nākotni, parakstot "Pirmo nolīgumu par pamatprincipiem attiecību normalizēšanai". Maijā abas puses pieņēma Īstenošanas plānu. Abas puses ar ES palīdzību ir izveidojušas Īstenošanas komiteju.

3. Politiskā, ekonomiskā un sociālā attīstība

3.1 Serbijā pārejas process joprojām turpinās. Privatizācija ir sākta, taču lielu daļu tautsaimniecības joprojām veido publiskie uzņēmumi, kuri būtu steidzami jāpārstrukturē. Bezdarbs ir ievērojami palielinājies (24 % darbaspēka 2012. gadā). Jaunieši mēģina emigrēt. Iedzīvotāji noveco. Liela daļa iedzīvotāju joprojām strādā lauksaimniecībā un dzīvo lauku rajonos, kur ieguldījumu trūkums kavē efektīvu attīstību. Plaši izplatīta ir neformālā ekonomika, kas grauj tautsaimniecību kopumā, vājina valsts budžetu un atstāj darba ņēmējus bez sociālās aizsardzības. Korupcija, kas dažkārt ir saistīta ar organizēto noziedzību, kavē ne tikai ekonomisko attīstību, bet arī iestāžu konsolidāciju. Turklāt ir steidzami ir jāreformē tiesu sistēma, lai tā varētu patiešām nodrošināt iedzīvotāju un organizāciju tiesību ievērošanu.

3.2 Atzinumā par tematu "ES un Serbijas attiecības: pilsoniskās sabiedrības loma" (2008. gada 29. maijs) EESK norādīja uz šīm dažādajām problēmām un vienlaikus atzīmēja valsts iestāžu centienus nepieciešamo reformu īstenošanā. Ieviesti daudzi jauni tiesību akti; izveidotas jaunas iestādes, jo īpaši, lai organizētu dialogu ar sociālajiem partneriem un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām; arī mazākumgrupu tiesības tagad ir oficiāli atzītas. Lai gan šis process vēl nav pabeigts, galvenā problēma ir šo institucionālo un juridisko pārmaiņu praktiskā īstenošana.

3.3 Serbija ir ratificējusi 77 Eiropas Padomes nolīgumus un konvencijas, tostarp konvencijas par cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzību, mazākumtautību aizsardzību, spīdzināšanas novēršanu, bērnu aizsardzību, cīņu pret korupciju, kā arī Eiropas Sociālo hartu. Ir parakstītas, bet vēl nav ratificētas astoņas papildu konvencijas, tostarp Konvencija par vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu. Starptautiskā līmenī Serbija ir ratificējusi 75 ILO konvencijas (73 no tām šobrīd ir spēkā).

3.4 Kā uzsvēra Eiropas Padomes komisārs cilvēktiesību jautājumos⁽¹⁾, jāveic vēl papildu pasākumi, lai pienācīgi īstenotu daudzas no šīm konvencijām. Eiropas Padomes komisārs norādīja uz kara laikā pazudušo personu un piespiedu kārtā pārvietoto personu problēmu, izplatīto diskrimināciju pret romiem, vardarbību pret sievietēm, kā arī plaši izplatīto homofobiju.

⁽¹⁾ *Thomas Hammarbergh*. Eiropas Padomes cilvēktiesību komisija. Ziņojums pēc komisāra vizītes Serbijā 2011. gada 12.–15. jūnijā. CommDH(2011)29.

3.5 Kaut gan valdība 2011. gada oktobrī pieņēma plašsaziņas stratēģiju, vardarbība un draudi pret žurnālistiem joprojām pastāv. Arī ekonomiskā un politiskā iekaušanās plašsaziņas jomā ir realitāte, kas apdraud plašsaziņas līdzekļu neatkarību un žurnālistu spēju veikt savu darbu. Arī arodbiedrību locekļi joprojām tiek vajāti vai atlaisti par to, ka ir arodbiedrību biedri.

3.6 EESK uzskata, ka reformu procesa turpmākai konsolidācijai, tiesu sistēmas reformai un pilsoniskās sabiedrības un cilvēktiesību īstenošanai noteikti ir jābūt Serbijas prioritātei. Eiropas Savienībai attiecībā ar Serbiju šiem aspektiem noteikti būtu jāpievērš īpaša uzmanība. Tas ir arī nozīmīgs jautājums pilsoniskās sabiedrības organizācijām, un to aktīva līdzdalība būtu jāveicina ar visiem līdzekļiem.

4. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju pašreizējais stāvoklis un nozīme

4.1 Biedrošanās un pulcēšanās brīvība ir konstitucionāli garantēta, un kopumā tā tiek nodrošināta. Tomēr biedrošanās brīvību arvien vairāk apdraud vardarbīgu nacionālistisku grupu darbība.

4.2 Serbijas pilsoniskā sabiedrība galvenokārt ir koncentrēta pilsētās un ir nevienmērīgi pārstāvēta reģionos. Pilsoniskā sabiedrība lauku apvidos ir ļoti ierobežota, un tās veiktspēja ir maz attīstīta. Ir nepieciešams papildu atbalsts, lai veicinātu asociatīvas kustības, attīstītu veiktspēju un atbalstītu pilsoniskās sabiedrības organizāciju tīklu lauku apvidos un/vai mazpilsētās.

4.3 Īpaša uzmanība būtu jāpievērš lauksaimniecībai, lauksaimniecības interešu grupu attīstībai, kā arī lauksaimniecības iesaistei sociālajā dialogā. Lauksaimniecībai Serbijā joprojām ir būtiska nozīme — aptuveni ceturtdaļa strādājošo ir nodarbināti lauksaimniecībā, un lauksaimniecības nozare ir arī nozīmīga ekonomikas nozare. Lauksaimniecībai un lauksaimniecības politikai būs liela nozīme turpmākajā virzībā uz pievienošanos Eiropas Savienībai; arī ES tiesību aktu ievērošana būs īpašs izaicinājums Serbijas lauksaimniecības nozarei.

4.4 Labi organizētas un strukturētas interešu grupas var ne tikai sekmēt lauksaimniecības interešu ievērošanu, bet jo īpaši var sniegt noderīgu atbalstu gaidāmajā integrācijas procesā, tostarp, izstrādājot un īstenojot īpašas atbalsta programmas lauksaimniecībai, lauku apvidiem un to iedzīvotājiem.

4.5 Darbojas vairākas aktīvas pilsoniskās sabiedrības organizāciju partnerības un koalīcijas, taču to resursi un atbalsts ir

pārāk ierobežoti, lai tās varētu kļūt aktīvākas un ietekmīgākas. Runājot par partnerību starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un publiskajām iestādēm, jānorāda, ka izveidotie mehānismi, proti, SECO⁽²⁾ un KOCD⁽³⁾ ir piemēri, kas var kļūt par labu praksi, ja tiks ņemts vērā to ieguldījums un tiem tiks nodrošināts pastāvīgs un sistemātisks finansējums un atbalsts.

4.6 Būtiskākie šķēršļi pilsoniskās sabiedrības organizāciju ilgtspējai ir tas, ka valsts atbalsts nav nedz pietiekams, nedz balstīts uz skaidri noteiktām prioritātēm, nav pietiekami attīstīta uzņēmēju veiktā sponsorēšana, trūkst individuālo ieguldījumu, samazinās starptautisko līdzekļu devēju sniegtais atbalsts, sadarbība ar vietējām pašvaldībām ir nepietiekami attīstīta un lēmumu pieņēmēju pārskatbaidība kopumā ir ierobežota. Jāvelta pūliņi un jāsniedz atbalsts, lai palielinātu pilsoniskās sabiedrības organizāciju atbalstītāju skaitu. Ierobežots dalībnieku skaits ietekmē šo organizāciju tīlu un atpazīstamību, savukārt piekļuve publiskajam finansējumam joprojām nav pienācīgi reglamentēta visos līmeņos. Pilsoniskās sabiedrības organizāciju spēja ietekmēt sociālo un politisko darbības programmu kopumā ir vāja, izņemot divpadsmit spēcīgas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, no kurām vairums atrodas Belgradā.

4.7 EESK atzinīgi vērtē centienus uzlabot tiesisko regulējumu, kas attiecas uz apvienībām un fondiem, tostarp Likumu par apvienībām (2009. gada oktobris), Likumu par nodibinājumiem un fondiem (2010. gada novembris), Likumu par brīvprātīgo darbu (2010. gada maijs) un vienkāršotās grāmatvedības procedūras mazajām apvienībām un fondiem (vēl nav pieņemtas). Tomēr ir pieņemti, bet vēl nav ieviesti citi svarīgi tiesību akti, piemēram, Sociālās labklājības likums (2011. gads). EESK pauž atbalstu centieniem izstrādāt atbilstošu sistēmu, kā paredzēts minētajā likumā, kas pilsoniskās sabiedrības organizācijām varētu nodrošināt taisnīgu piekļuvi publiskajiem resursiem, kuri paredzēti, lai atbalstītu sociālo pakalpojumu sniegšanu.

4.8 EESK atzinīgi vērtē izmaiņas Valdības noteikumu par sabiedrisko uzklaušanu 41. pantā, kas nosaka obligātās sabiedriskās apspriešanas kritērijus, padarot tos par normu, nevis izņēmumu, un paredzot atbilstošus uzklaušanas termiņus. EESK uzsver, ka jānodrošina šī mehānisma pareiza ieviešana. Prioritārs uzdevums ir palielināt publisko iestāžu izpratni par priekšrocībām, ko nodrošina sadarbība ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām gan publisko pasākumu izstrādāšanas agrīnajos posmos, gan vēlāk, kad tie tiek īstenoti. Turklāt, ņemot vērā paraugprakses piemērus kaimiņvalstīs un pilsoniskās sabiedrības organizāciju priekšlikumus, būtu jāapsver procedūras, kas attiecas uz pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvju iecelšanu dažādās publiskajās struktūrās valsts un vietējā līmenī.

⁽²⁾ SECO pārstāv struktūras, kuru mērķis ir sadarbības tīklu veidošana un veiktspējas attīstība ES integrācijas jomā un kuras sekmē pilsoniskās sabiedrības iesaisti IPA plānošanas procesā.

⁽³⁾ KOCD ir organizāciju tīkli, kas nodarbojas ar sociāli atstumto grupu problēmām un kopīgi vērsas pie attiecīgo lēmumu pieņēmējiem.

4.9 Birojs sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību (OCCS) sāka darboties 2011. gadā. Darbības plānā 2013.–2014. gadam ir ietverti galvenie sasniedzamie mērķi:

- izstrādāt stratēģiju, lai radītu pilsoniskās sabiedrības attīstībai labvēlīgu vidi, un izveidot Nacionālo pilsoniskās sabiedrības attīstības padomi;
- veicināt pūliņus rast jaunus finansējuma avotus, kas ir ilgtspējas priekšnoteikums: institucionālās dotācijas; korporatīvo sociālo darbību; korporatīvo labdarību; sociālo uzņēmējdarbību; izstrādāt kritērijus publisko telpu izmantošanai pilsoniskās sabiedrības organizāciju vajadzībām utt.;
- panākt progresu virzībā uz tādu institucionālo sistēmu, kas veicina pilsoniskās sabiedrības attīstību, proti, izveidojot īpašas struktūrvienības vai nosakot uzdevumus attiecīgajās ministrijās; apsvērt iespēju izveidot Pilsoniskās sabiedrības attīstības fondu un stiprināt mehānismus sadarbībai starp pilsoniskās sabiedrības organizācijām un Serbijas Nacionālo asambleju.

4.10 EESK atzinīgi vērtē OCCS centienus padarīt pārredzamu valsts budžetā paredzēto finansējumu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, katru gadu publicējot kopsavilkuma ziņojumu par apvienībām un citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām no Serbijas Republikas valsts budžeta piešķirtajiem līdzekļiem. Tomēr OCCS būtu piešķiramas lielākas pilnvaras, lai palielinātu visu līmeņu pārvaldības struktūru reaģēšanas ātrumu, tā cenšoties nodrošināt, ka visi dati tiek savākti un katru gadu publicēti. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē atbalstu, ko ES delegācija sniedz Birojam sadarbībai ar pilsonisko sabiedrību (OCCS) 2012. gada decembrī uzsāktās Trīs gadu tehniskās palīdzības programmas ietvaros⁽⁴⁾.

4.11 Skatīti par 2011. gadu liecina, ka programmu/projektu līdzfinansēšanai piešķirtais un faktiski izmaksātais finansējums ir neliels, neraugoties uz līdzekļu devēju paredzēto atbalstu un to, ka šāds finansējums ir ļoti vajadzīgs pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

5. Sociālais dialogs

5.1 Sociālajam dialogam ir būtiska nozīme tautsaimniecības attīstībā un Serbijai nepieciešamās sociālās kohēzijas nodrošināšanā. Vispārējais koplīgums tika parakstīts 2008. gadā. 2011. gada aprīlī Serbijas Republikas Ekonomikas un sociālo lietu padome noslēdza jaunu sociālo un ekonomisko nolīgumu, ko

parakstīja sociālo partneru organizāciju vadītāji un premjerministrs un kas ietver nozīmīgas abu pušu saistības. Šajā nolīgumā apstiprināts, ka sociālais dialogs ir priekšnoteikums, lai sasniegtu kopīgos attīstības mērķus, veiksmīgi pārvarētu ar ekonomisko krīzi saistītās problēmas un nodrošinātu ekonomisko un sociālo attīstību Serbijā. 2012. gadā Ekonomikas un sociālo lietu padome parakstīja līgumu par minimālo algu. Nozaru līmenī 2011. un 2012. gadā tika parakstīti četri nozaru kolektīvie līgumi — lauksaimniecības, celtniecības, ķīmiskās rūpniecības un metālrūpniecības nozarē. Nodarbinātības ministrs noteica, ka šie koplīgumi attiecas uz visiem darba devējiem valsts sektorā. Kolektīvie līgumi attiecas arī uz lielāko daļu publiskā sektora, proti, veselības aprūpes, pašvaldību un valsts pārvaldes iestāžu, kultūras, izglītības un policijas darbiniekiem.

5.2 Ekonomikas un sociālo lietu padome juridiski tika izveidota 2005. gadā, un tā veido institucionālo platformu trīspusējām sarunām. Pašlaik darbojas arī 18 vietējā līmeņa ekonomikas un sociālo lietu padomes, taču pilnībā darbotiespējīgas ir mazāk nekā puse no tām, galvenokārt tāpēc, ka reģionālās iestādes nav pietiekami apņēmīgas. Ekonomikas un sociālo lietu padomei joprojām ir jāpārvar vairākas problēmas, kas kavē tās darbību; būtiskākā no tām ir finanšu resursu un cilvēkresursu trūkums. Tomēr tai ir izdevies izveidot pastāvīgas darba grupas jautājumos, kas attiecas uz ekonomiku, likumdošanu, koplīgumiem, arodveselību un darba drošību. Sociālo partneru pārstāvji tagad regulāri piedalās Ekonomikas un sociālo lietu padomes sanāksmēs, pretstatā valdībai, ko bieži vien pārstāv ierēdņi. Viņu aktivitāte ir palielinājusies, kopš padome tika atjaunota 2012. gada septembrī. Pat premjerministrs tagad ir Ekonomikas un sociālo lietu padomes loceklis, taču padome joprojām saskaras ar problēmām sanāksmju organizēšanā.

5.3 Tomēr, kaut gan sociālā dialoga jomā ir izdevies gūt rezultātus, tas joprojām ir jānostiprina un jāpaplašina. Sociālajiem partneriem nav lielas ietekmes, jo īpaši privātajā sektorā. Koplīgumi tiek parakstīti, bet ne vienmēr pildīti, un ir daudzas jomas, kurās sociālais dialogs vispār nenotiek. Valsts līmenī nenotiek regulāra apspriešanās ar Ekonomikas un sociālo lietu padomi par visiem tās kompetencē esošajiem jautājumiem, vai arī šī apspriešanās ir tīri formāla, un tās ieteikumus valdība pārāk bieži ignorē. Pozitīvs izņēmums ir Darba ministrija, kas lūdz padomei sniegt atzinumu par visiem likumprojektiem un stratēģijām. Šī ministrija nesēn arī ierosināja izveidot trīspusēju darba grupu, lai sagatavotu izmaiņas darba tiesību aktos. Uzlaboti arī tiesību akti, kas attiecas uz izglītību; Izglītības un zinātnes ministrija lūdz padomei sniegt atzinumu par trīs likumprojektiem. Neraugoties uz šīm pozitīvajām iezīmēm, Ekonomikas un sociālo lietu padome joprojām tiek bieži ignorēta, kad tiek apspriesti vispārēji ekonomikas politikas jautājumi un pasākumi, kuri tomēr tiešā veidā ietekmē uzņēmumu un darba ņēmēju darbību.

5.4 Darba strīdu mierīgas risināšanas aģentūra tika izveidota 2005. gadā, lai risinātu gan individuālos, gan kolektīvos darba strīdus. Tā galvenokārt izskata individuālas lietas, kurās šķīrējtiesnesis var pieņemt saistošu lēmumu, un tai ir paredzēti tādi paši juridiskie līdzekļi kā tiesām. Tomēr praksē aģentūrai nav īsti izdevies pierādīt sevi kā alternatīvu struktūru, un lielākā daļa

⁽⁴⁾ Tehniskās palīdzības programmas budžets ir 1,2 milj. euro, kas tiek galvenokārt piešķirts, lai atbalstītu papildu grozījumus ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām saistītajā tiesiskajā regulējumā, ieviešot pārredzamu valsts finansējuma sistēmu un iesaistot pilsoniskās sabiedrības organizācijas lēmumu pieņemšanas procesā.

strīdu joprojām nonāk tiesā, kas ir visnotaļ pārslogotas. Kolektīvo strīdu izšķiršanā aģentūra uzņemas starpnieka lomu un tādējādi nevar piespiest strīdā iesaistītās puses izlīgt, taču tā cenšas panākt, lai abas puses brīvprātīgi pieņemtu miermīlīgu risinājumu.

5.5 Valdībai un Starptautiskajai Darba organizācijai (ILO) 2013. gadā ir jāparaksta vienošanās par "Programmu pienācīgas kvalitātes nodarbinātības nodrošināšanai". Saskaņā ar šo programmu paredzēts pārskatīt dažādus sociālās jomas tiesību aktu un procedūru aspektus, lai tie pilnībā atbilstu starptautiskajiem standartiem, kā arī ar ES fondu un programmu atbalstu attīstīt sociālo partneru spēju efektīvi sekmēt sociālo dialogu.

5.6 Arī saistībā ar sarunām par pievienošanos Eiropas Savienībai ir ļoti svarīgi, lai sociālie partneri tiktu labāk integrēti valdības ekonomiskās, sociālās un nodarbinātības politikas veidošanā. Tie arī būtu jāiesaista Serbijas sagatavošanā Eiropas Sociālā fonda un citu ES fondu līdzekļu apguvei. Tikai tad Serbijas sociālie partneri spēs efektīvi pildīt savus jaunus uzdevumus līdzdalības demokrātijas forumos ES līmenī.

6. Sociālie partneri — pašreizējais stāvoklis

6.1 Serbijas Republikas Darba devēju apvienība (SAE) ir galvenā darba devēju interešu grupa valstī. Tā pārstāv Serbijas uzņēmējus Ekonomikas un sociālo lietu padomē. Tomēr fakts, ka vairums lielāko uzņēmumu, kuri darbojas Serbijā, kā arī citas organizācijas, piemēram, Mazo un vidējo uzņēmēju apvienība (ASME), nav SAE locekļi, vājina tās kā sociālā dialoga dalībnieces legimitāti.

6.2 Serbijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera, kas ir lielākā uzņēmēju apvienība, pagātnē netika iekļauta Ekonomikas un sociālo lietu padomes darbā obligātās dalības sistēmas dēļ. Tomēr kopš 2013. gada 1. janvāra Serbijā ir ieviesta brīvprātīga dalības sistēma, un minētā kamera ir stingri apņēmusies veicināt sociālo dialogu, jo īpaši arodmācības, ārējās tirdzniecības veicināšanas un reģionālās attīstības jomā. Tā atbalsta Serbijas darba devēju apvienības pozīciju nostiprināšanu Ekonomikas un

sociālo lietu padomē, lai nodrošinātu tās spēju efektīvā apspriešanās procesā, kurā iesaistītas visas darba devēju apvienības, paust visplašākā darba devēju loka intereses.

6.3 Tā kā bezdarba līmenis ir augsts, darba devējiem vajadzētu spēt lielākā mērā ietekmēt uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides attīstību. Tai būtu jāsekmē uzņēmējdarbība un jāveicina iespēja veidot jaunus uzņēmumus, jo īpaši mazos un vidējos uzņēmumus, kas ir viens no galvenajiem avotiem jaunu darba vietu radīšanai Eiropā. Galvenie šķēršļi, kas kavē uzņēmējdarbības vides uzlabošanu, ir šādi: tiesiskā regulējuma nepietiekama pārredzamība un prognozējamība, nepievilcīga nodokļu sistēma, kas ietver virkni parafiskālo izmaksu, finansējuma pieejamības problēmas, uzņēmumu reģistrācijas procedūras, administratīvi šķēršļi ārējās tirdzniecības jomā utt. Kopumā uzņēmēju aprindas Serbijā uzskata, ka tās ir nepietiekami iesaistītas likumdošanas procesā un tā ietekmes — jo īpaši ietekmes uz MVU — novērtēšanā.

6.4 Arodbiedrības ir sadrumstalotas un vājas. Daudzas no tām ietilpst vienā no divām Serbijas lielākajām konfederācijām: Serbijas autonomo arodbiedrību konfederācijā (SSSS) un Arodbiedrību konfederācijā "Nezavisnost". Ir vēl divas konfederācijas — Serbijas Brīvo un neatkarīgo arodbiedrību apvienība (ASNS) un Brīvo arodbiedrību konfederācija (KSSS), kas apgalvo, ka ir reprezentatīvas. Saskaņā ar jauno pārstāvības likumu, kas pašlaik tiek apspriests, minētais apgalvojums ir jāpārbauda. Turklāt saskaņā ar Darba ministrijas datiem ir aptuveni 2 000 arodbiedrību organizāciju uzņēmumos, kas neietilpst nacionālajās konfederācijās. Visas attiecīgās darba ņēmēju organizācijas būtu ciešāk jāiesaista sociālās partnerības lēmumu pieņemšanā, tajā pārstāvējot darba ņēmēju intereses. Arodbiedrībām Serbijā ir būtiska nozīme sociālā dialoga stiprināšanā.

6.5 Pārejas posma un ekonomikas krīzes radītās grūtības ir veicinājušas arodbiedrību sadrumstalotību un novājināšanos. Smagnējā arodbiedrību reģistrācijas kārtība, opozīcija un vajāšana no tādu vadītāju puses, kuri nav gatavi pieņemt sociālo dialogu uzņēmumu līmenī, kavē darba ņēmēju pārstāvības normālu attīstību un traucē sociālo dialogu. Tādēļ atzinīgi vērtējama efektīvā sadarbība, kas pēdējo gadu laikā izveidojusies starp divām plašu arodbiedrību loku pārstāvošajām konfederācijām SSSS un *Nezavisnost*.

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

491. PLENĀRĀ SESIJA 2013. GADA 10. UN 11. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu”

COM(2013) 150 final/2

(2013/C 327/03)

Ziņotājs: **Michael SMYTH kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 25. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par Eiropas ekonomikas ilgtermiņa finansēšanu”

COM(2013) 150 final/2.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 19. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (2013. gada 10. jūlija sēdē), ar 151 balsi par, 3 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Viens no vissvarīgākajiem aspektiem stratēģijā, lai Eiropa atgrieztos uz ilgtspējīgas attīstības ceļu, ir ilgtermiņa finansējuma atbilstošs nodrošinājums par saprātīgām izmaksām. Komisijas konsultatīvais dokuments par šo jautājumu ir laikus izstrādāts un vērtējams atzinīgi.

1.2 EESK atzinīgi vērtē to, ka minētajā zaļajā grāmatā galvenā uzmanība pievērsta produktīviem ieguldījumiem un ilgtermiņa materiālā un nemateriālā kapitāla veidošanai, tomēr mudina Komisiju pievērst lielāku uzmanību tam, ka jāfinansē “sociāli lietderīgāki” kapitālieguldījumi.

1.3 Ja nākotnē bankām kā ilgtermiņa finansējuma nodrošinātājam būs paredzēta mazāka loma, iespējas var rasties citiem starpniekiem, piemēram, valstu daudzpusējās attīstības bankām, institucionālajiem investoriem, valstu ieguldījumu fondiem un, galvenokārt, obligāciju tirgiem. Tomēr ir svarīgi neradīt šķēršļus, kas traucē bankām pildīt savas funkcijas kā galvenajām ilgtermiņa finansējuma nodrošinātājām, un ir vajadzīgs tāds tiesiskais regulējums, kas novērš finanšu un kapitāla plūsmu virzību ārpus regulētā sektora.

1.4 EESK atzinīgi vērtē EIB neseno rekapitalizāciju, jo tas stiprinās bankas spēju palielināt papildu privāto ieguldījumu

finansējumu un pastiprināt tās preciklisko lomu ieguldījumu finansēšanā un MVU kreditēšanā. Lai gan kapitāla iepludināšana EUR 10 miljardu apmērā ir nozīmīgs faktors, EESK uzskata, ka tas ir par maz pašreizējos apstākļos.

1.5 Tāpat pozitīvi vērtējama ir arī stratēģijā “Eiropa 2020” paredzēto projektu obligāciju ieviešana, kas gan vēl ir izmēģinājuma posmā. Minētās projektu obligācijas izstrādāja Komisija kopā ar EIB. Jāapsver būtu arī tām līdzīgi kopīgi projekti ar valstu ieguldījumu fondiem.

1.6 Ja tādas iniciatīvas kā projektu obligācijas spēš paplašināt tirgu obligāciju finansēšanai, tās būtu jāizvērs pēc tam, kad izmēģinājuma posms ir pabeigts un novērtēts.

1.7 Zaļajā grāmatā ir analizēta uzkrājumu loma ilgtermiņa ieguldījumu finansēšanā. Lai gan dažas dalībvalstis ir ieviesušas īpašas uzkrājumu shēmas, lai veicinātu ilgtermiņa uzkrājumus, ko piesaista plašākiem sociālajiem ieguldījumiem, būtu vērts

apsvērt ES vai eurozonas mēroga uzkrājumu instrumenta izveidošanu, iespējams, piedāvājot procentu uzrēķinu.

1.8 Dažas dalībvalstis salīdzinoši sekmīgi ir stimulējušas ar pensijām saistītus un citus uzkrājumus, prasmīgi izmantojot nodokļu sistēmu. Iedzīvotājiem ir atturīga attieksme pret to, ka jāmaksā nodokļi par gūtajiem ienākumiem un pēc tam par ilgtermiņa uzkrājumiem, kas veidojas no ieņēmumiem pēc nodokļu samaksāšanas. Saistībā ar sociāli atbildīgiem ieguldījumiem vajadzētu būt iespējai izstrādāt un laist tirgū piemērotus personisko uzkrājumu produktus, kam piemēro zemu nodokļa likmi vai nulles likmi, nosakot atbilstošus gada limitus, lai veicinātu ilgtermiņa finanšu plānošanu.

1.9 Īstermiņa pieeja finanšu sistēmā ir viens no galvenajiem kavēkļiem, lai nodrošinātu pietiekamus ilgtermiņa ieguldījumus, un ir cieši saistīta ar korporatīvo vadību. Stimulu izmaiņa, lai veicinātu darbību ilgtermiņā, nebūt nav viegla problēma. EESK atzinīgi vērtē Komisijas ierosinājumus par lielāku balsstiesību un dividendu piešķiršanu ilgtermiņa ieguldītājiem, kā arī izmaiņas direktīvā par akcionāru tiesībām. Bez tam varētu apsvērt iespēju saskaņotāk izmantot no nodokļu atļaidēm gūtā kapitāla pieaugumu, lai stimulētu fondu pārvaldītāju ilgtermiņa dalību akciju turēšanā.

1.10 Zaļajā grāmatā ir ietverti daži interesanti ierosinājumi attiecībā uz riska kapitālu. EESK jau ir ierosinājusi, ka būtu jāpalielina EIF loma, attiecinot to ne tikai uz aizdevumiem, bet arī riska kapitāla nodrošināšanu. Tieši to bija paredzējuši minētā fonda izveidotāji 1994. gadā. Ja EIF, tāpat kā EIB, būtu atbilstoši rekapitalizēti, tas varētu kļūt par vienu galvenajiem riska kapitāla nodrošinātājiem MVU.

1.11 Visbeidzot, ņemot vērā to, ka valstu un reģionālās valdības ar savu reģionālās attīstības struktūru starpniecību jau ir iesaistījušās MVU izdzīvošanas un ilgtermiņa izaugsmes veicināšanā, minētajām struktūrām ir iespēja iesaistīties šādu MVU tirdzniecības platformu darbībā. Tās varētu darboties, sākot no attiecīgā MVU kredīspējas novērtēšanas līdz ierobežotu garantiju nodrošināšanai institucionālajiem ieguldītājiem.

1.12 EESK vēlētos vairāk uzsvērt sociāli atbildīgu ieguldījumu nozīmīgumu un ierosina izveidot novērošanas centru, lai uzraudzītu ilgtermiņa ieguldījumu nosacījumus.

2. Ievads un vispārīga informācija par zaļo grāmatu

2.1 Eiropas Komisijas galvenais mērķis, izstrādājot minēto zaļo grāmatu, ir atjaunot gudru, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi Eiropā. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu izaugsmi, Eiropai ir nepieciešami apjomīgi ilgtermiņa ieguldījumi. To panākt ir ļoti sarežģīti, ņemot vērā māsaimniecību un uzņēmumu pašreizējo cenšanos izvairīties no riska un daudzām valdībām nepieciešamo budžeta konsolidāciju, kas kopumā ierobežo ilgtermiņa ieguldījumu finansējumu.

2.2 Problēmas ir tradicionālo starpniecības kanālu jomā. Bankas ir bijušas galvenais ieguldījumu finansējuma avots ES, bet šobrīd daudzas no tām ir samazinājušas parāda attiecību pret kopējiem aktīviem un tādēļ nespēj funkcionēt normāli. Zaļajā grāmatā ir ne tikai analizēta pašreizējā krīze, bet arī meklēti risinājumi, lai nodrošinātu resursus nepieciešamajiem ilgtermiņa ieguldījumiem.

2.3 Komisija pievērš īpašu uzmanību produktīviem ieguldījumiem un ilgtermiņa materiālā un nemateriālā kapitāla veidošanai, kam ir mazāk prociklisks raksturs nekā īstermiņa kapitālam. Komisija definē ilgtermiņa finansējumu kā veidu, kādā finanšu sistēma nodrošina finansējumu kā maksu par ieguldījumiem, kuri tiek veikti ilgākā laika periodā.

2.4 Eiropa ir uzsākusi finanšu sektora reformu programmu, lai nodrošinātu lielāku stabilitāti un ticību finanšu tirgiem. Finanšu sistēmas stabilitāte ir nepieciešams nosacījums, lai veicinātu ilgtermiņa ieguldījumus, tomēr ar to vien nepietiek. Komisija norāda vairākas papildu jomas, kurās jāveic atbilstoši pasākumi:

- finanšu iestāžu spēja novirzīt ilgtermiņa finansējumu;
- finanšu tirgu efektivitāte un lietderīgums, piedāvājot ilgtermiņa finansēšanas instrumentus;
- politika ilgtermiņa uzkrājumu un ieguldījumu veicināšanai; un
- MVU spēja piekļūt banku un nebanku finansējumam.

3. Piezīmes par Komisijas priekšlikumiem

3.1 Finanšu iestāžu spēja novirzīt ilgtermiņa finansējumu

3.1.1 Komerčbankas. Komisijas veiktā analīze par problēmām atbilstoša ilgtermiņa finansējuma nodrošināšanā Eiropā ir absolūti pareiza. Banku kā ilgtermiņa finansējuma galveno nodrošinātāju tradicionālais pārākums mainās un banku loma turpmāk var samazināties. Jauna regulējuma un zaļās grāmatas mērķu ilgtermiņa ieguldījumu stimulēšanas jomā iespējamā neatbilstība nav apspriesta. Zaļajā grāmatā ir tikai atzīmēts, ka nesenās finanšu reformas un turpmāko finanšu reformu sekas var samazināt banku aktivitāti starpniecības ķēdē. Būtu jānodrošina Bāzele III prudenciālo prasību un stimulu bankām nodrošināt ilgtermiņa finansējumu labāks līdzsvars. Katrā gadījumā tiks nodrošinātas iespējas cita veida starpniekiem, piemēram, valstu un daudzpusējās attīstības bankām, institucionālajiem ieguldītājiem, obligāciju tirgu un valsts fondu plašākai izmantošanai.

3.1.2 Valsts un daudzpusējās attīstības bankas. Minētajām iestādēm ir svarīga loma riska dalīšanā ar privātajiem investoriem un tirgus dalībniekiem, lai izvērstu nozīmīgus projektus un līdz ar to novērstu tirgus nepilnības. Ar stratēģisku pasākumu starpniecību ilgākā laika periodā tās pilda arī pretciklisku funkciju. EIB un EIF loma riska dalīšanā ir palielinājusies un EIB nesēnā rekapitalizācija, ko EESK gan uzskata par nepietiekamu, neapšaubāmi pastiprinās bankas spēju palielināt papildu privātos ieguldījumus. EESK mudina EIB vēl vairāk veicināt lielus pārrobežu infrastruktūras projektus, kuru īstenošanā ir īpaši finansiāli šķēršļi.

3.1.3 EESK atzinīgi vērtē stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros izveidotās projektu obligācijas, ko šobrīd izmēģina vairākos publiskās un privātas partnerības (PPP) infrastruktūras ieguldījumu projektos enerģētikas, transporta un IKT infrastruktūras jomās⁽¹⁾. Komisija pievēršas valsts fondu iespējamajai lomai ilgtermiņa ieguldījumu finansēšanā. Tāpat kā projekta obligācijas, ko kopīgi izstrādāja Komisija un EIB, varētu būt lietderīgi izstrādāt līdzīgu kopīgu iniciatīvu ar valsts fondiem, tādējādi palielinot ilgtermiņa ieguldījumu finansējuma pieejamo kopfondu.

3.1.4 Attiecībā uz institucionālajiem ieguldītājiem zaļajā grāmatā ir norādīts iespējams konflikts starp vajadzību nodrošināt aktīvu riska efektīvu regulējumu apdrošināšanas sabiedrībām un vajadzību stimulēt ilgtermiņa ieguldījumus. Komisijas un Eiropas apdrošināšanas iestāžu diskusija par šo jautājumu vēl turpinās. Komisija paredz izvirzīt priekšlikumus par ilgtermiņa ieguldījumu fondiem (LTIF), lai stimulētu tādu mehānismu izveidi, kas dotu iespēju apkopot riskus, iesaistot dažādu veidu institucionālos ieguldītājus. Šis priekšlikums ir vērtējams ļoti atzinīgi. Lielāka loma ilgtermiņa ieguldījumos varētu būt pensiju fondiem, bet tie saskaras ar daudziem institucionāliem, reglamentējošiem un politiskiem šķēršļiem. Jo īpašas bažas rada tas, ka politikas veidotāji mēģina pilnvarot minētos fondus finansēt tāda veida projektus, kas nav šo fondu locekļu interesēs. Ar pensiju fondiem būtu jāapspriežas, kā samazināt vai likvidēt šādus šķēršļus. Tādēļ lietderīgi būtu izveidot banku savienību.

3.1.4.1 Attiecībā uz institucionālo ieguldītāju lielāku līdzdalību ilgtermiņa finansējuma nodrošināšanā nozīme varētu būt arī stimuliem saistībā ar uzņēmumu ienākumu nodokli (UIN). Degresīva nodokļu samazinājuma sistēma attiecībā uz lieliem ieguldījumiem infrastruktūras projektos varētu veicināt institucionālo ieguldītāju līdzdalību tajos.

3.2 *Finanšu tirgu efektivitāte un lietderīgums, piedāvājot ilgtermiņa finansēšanas instrumentus*

3.2.1 Zaļajā grāmatā norādīts: lai paplašinātu un padziļinātu ilgtermiņa finansējuma kopfondu, kapitāla tirgiem Eiropā ir jāizvērstas un jāstabilizējas. Obligāciju tirgi ES nav tik attīstīti kā ASV, un tos uzskata par slēgtiem lielajam vairumam uzņēmumu

ar vidēji lielu kapitālu un MVU. Kredītreitingu aģentūras piesardzīgi ir uzņēmušas pat projekta obligāciju ieviešanu un tas liecina par turpmāko grūto uzdevumu palielināt obligāciju tirgus spēju. Ja tādas iniciatīvas kā projektu obligācijas, kas varēja nodrošināt pat EUR 4,6 miljardus jaunajiem infrastruktūras projektiem, spēs paplašināt tirgu obligāciju finansēšanai, tās būtu jāizvērst pēc tam, kad izmēģinājuma posms ir pabeigts un novērtēts.

3.3 *Politika ilgtermiņa uzkrājumu un ieguldījumu veicināšanai*

3.3.1 Notiek plaša to faktoru pārskatīšana, kas ietekmē ilgtermiņa uzkrājumus. Lai gan dažas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai veicinātu ilgtermiņa uzkrājumu veidošanu, šajā jomā vēl ļoti daudz kas darāms. Zaļajā grāmatā ir ierosināta iespējama ES mēroga uzkrājumu mehānismu veidošana, lai mobilizētu vairāk ilgtermiņa uzkrājumu, kas saistīti ar plašākiem sociālajiem mērķiem. Šai idejai varētu būt priekšrocības attiecībā uz pārrobežu infrastruktūru izvērstu. Tā varētu arī stimulēt darbaspēka mobilitāti un pensionēšanās plānošanu visā vienotajā tirgū. Lai stimulētu ilgtermiņa uzkrājumus, varētu būt nepieciešams piedāvāt jaunus uzkrājumu produktus par augstākām vai diferencētām procentu likmēm.

3.3.2 Nodokļu sistēma. Nodokļu sistēmas, ilgtermiņa uzkrājumu un ilgtermiņa ieguldījumu savstarpējā saikne ir izskatīta samērā sīki. Uzņēmuma nodokļa piemērošana ieguldījumiem rada tendenci dot priekšroku nevis kapitāla finansējumam, bet gan aizņēmuma finansējumam. Cenšoties rast piemērotas reformas, lai veicinātu ilgtermiņa ieguldījumu kapitāla finansējuma lielāku izmantošanu, varētu būt lietderīgi apsvērt degresīvu atvieglojumu sistēmu. Šādas sistēmas plaši izmanto kapitāla pieauguma aplikšanā ar nodokli un tās varētu konfigurēt tādā veidā, lai kompensētu aizņēmuma finansējuma pašreizējās fiskālās priekšrocības.

3.3.3 Attiecībā uz ilgtermiņa uzkrājumiem un nodokļu sistēmu Komisija norāda, cik svarīgi ir nodrošināt stabilus un pietiekamu uzkrājumus, kā arī stimulus šādu uzkrājumu veidošanai. Dažas dalībvalstis salīdzinoši sekmīgi ir stimulējušas ar pensijām saistītus un citus uzkrājumus, prasmīgi izmantojot nodokļu sistēmu. Iedzīvotājiem ir atturīga attieksme pret to, ka jāmaksā nodokļi par gūtajiem ienākumiem un pēc tam par ilgtermiņa uzkrājumiem, kas veidojas no ieņēmumiem pēc nodokļu samaksāšanas. Vajadzētu būt iespējai izstrādāt un laist tirgū piemērotus personisko uzkrājumu produktus, kam piemēro zemu nodokļa likmi vai nulles likmi, nosakot atbilstošus gada limitus, lai veicinātu ilgtermiņa finanšu plānošanu.

3.3.4 Nodokļu atvieglojumu izmantošanai nolūkā panākt vēlamo rezultātu ilgtermiņa uzkrājumu jomā ir arī trūkumi. Nopietnas problēmas, kas jārisina, ir resursu neefektīvs sadalījums un arbitražas. Nodokļu atvieglojumu piemērošana konsekventā un noteiktā ilgāka termiņa plānošanas perspektīvā tomēr ir vajadzīga, lai stimulētu un radītu vēlamos ieguldījumus.

(¹) Skat., piemēram, COM(2009) 615 final.

3.3.5 Korporatīvā vadība. Īstermiņa darbība ir galvenā problēma ilgtermiņa ieguldījumu nodrošināšanā un tā ir ļoti cieši saistīta ar korporatīvo vadību. Līdz šim daudziem stimuliem, kas paredzēti fondu pārvaldītājiem, ieguldījumu bankām un uzņēmumu vadībai, ir bijis īstermiņa raksturs. Šādu stimulu izmaiņa, lai veicinātu ilgtermiņa darbības paplašināšanos, nebūs viegls uzdevums. Zaļajā grāmatā ir vairāki interesanti ierosinājumi, tai skaitā par lielāku balsstiesību un dividenžu piešķiršanu ilgtermiņa ieguldītājiem, kā arī izmaiņas direktīvā par akcionāru tiesībām. Viens no līdzekļiem, lai veicinātu to, ka fondu pārvaldītāji turētu akcijas ilgāku laiku, varētu būt no nodokļu atvieglojumiem gūtā kapitāla pieauguma proaktīvāka izmantošana.

3.4 MVU spēja piekļūt banku un nebanku finansējumam

3.4.1 Zaļajā grāmatā ir norādītas aizvien pieaugošās grūtības, ar ko saskaras MVU daudzās dalībvalstīs, cenšoties nodrošināt piekļuvi finansējumam nolūkā izdzīvot un paplašināties. Gluži pretēji banku izklūšanai no parādiem MVU saskaras ar sadrumstalotu un neregulāru alternatīvo finansējuma avotu kopumu. Vietējās bankas lielā mērā ir zaudējušas vai mazinājušas saikni ar saviem reģioniem. Banku un MVU attiecības ir pavājinājušas un tās ir jāatjauno vai jāpastiprina. Ir uzsāktas vairākas iniciatīvas, lai nodrošinātu nebanku finansējuma avotus MVU, tostarp piekļuvi dažiem riska kapitāla fondiem, aktīvu finansēšanas izmantošanu⁽²⁾, piegādes ķēdes finansējumu un kolektīvo finansējumu. Jāpaveic vēl daudz kas vairāk. Apdrošināšanas nozare un pensiju fondi ir gatavi uzņemties lielāku lomu, bet ir vajadzīgi atbilstoši stimuli un šis jautājums šobrīd būtu jārisina Komisijai. Orientējot turpmākos pasākumus uz MVU, jāpanāk, lai ar banku starpniecību virzītie pasākumi plānotā veidā un apjomā bez traucējumiem un papildu šķēršļiem no banku puses nonāktu arī līdz MVU.

3.4.2 Riska kapitāls. Lai radītu riska kapitāla finansējuma kritisko masu, Komisija ierosina pieeju "fondu fondi". Bez tam ierosinātais garantiju fonds institucionāliem ieguldītājiem varētu paplašināt tirgu. EESK jau ir ierosinājis, ka būtu jāpalielina EIF loma, attiecinot to ne tikai uz aizdevumiem, bet arī riska kapitāla nodrošināšanu⁽³⁾. Tieši to bija paredzējuši minētā fonda izveidotāji 1994. gadā. Ja EIF, tāpat kā EIB, būtu atbilstoši rekapitalizēts, tas varētu kļūt par vienu galvenajiem riska kapitāla nodrošinātājiem MVU.

3.4.2.1 Vienlaikus ar riska kapitāla pieejamības paplašināšanu MVU jāapsver esošo tirdzniecības platformu paplašināšana vai jaunu platformu radīšana attiecībā uz kapitāla finansējuma piešķiršanu MVU. Zaļajā grāmatā ir izvirzīti vairāki lietderīgi priekšlikumi šajā jomā. Ņemot vērā to, ka valstu un reģionālās valdības ar savu reģionālās attīstības struktūru starpniecību jau ir iesaistījušas MVU izdzīvošanas un ilgtermiņa izaugsmes veicināšanā, minētajām struktūrām ir iespēja iesaistīties šādu MVU tirdzniecības platformu darbībā. Tās varētu darboties, sākot no attiecīgā MVU kredīspējas novērtēšanas līdz ierobežotu garantiju nodrošināšanai institucionālajiem ieguldītājiem.

3.4.3 EESK uzskata, ka zaļajā grāmatā būtu vajadzējis vairāk atbalstīt ieguldījumus sociāli atbildīgu ieguldījumu fondos, paredzot atbilstīgu finanšu un nodokļu regulējumu, kā arī piemērotu publisko iepirkumu. Tādēļ varbūt būtu lietderīgi izveidot Eiropas līmeņa novērošanas centru ilgtermiņa ieguldījumu nosacījumu uzraudzībai. Minētā organizācija, kurā aktīvi līdzdarbotos organizēta pilsoniskā sabiedrība, varētu uzraudzīt norises ilgtermiņa ieguldījumu un uzkrājumu piedāvājuma un pieprasījuma jomās, kā arī palīdzētu nodrošināt atbilstošu informāciju, kas ļautu ekonomikas jomas dalībniekiem pieņemt pareizus lēmumus attiecībā uz ilgtermiņa ieguldījumiem.

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

⁽²⁾ Skat., piem., *Funding for Lending Scheme* http://www.hm-treasury.gov.uk/ukecon_fundingforlending_index.htm.

⁽³⁾ OV C 143, 22.5.2012., 10. lpp..

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par muitas riska pārvaldību un piegādes ķēdes drošību"

COM(2012) 793 final

(2013/C 327/04)

Ziņotājs: **PEZZINI kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 18. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par muitas riska pārvaldību un piegādes ķēdes drošību"

COM(2012)793 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 168 balsīm par un 1 balsi pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) uzskata par būtisku kopīgu pieeju muitas risku pārvaldībai un piegādes ķēdes drošībai, lai nodrošinātu, ka visas attiecīgās iestādes vienādi un nediskriminējošā veidā piemēro ES tiesību aktus visā muitas savienībā (MS), kas saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 3. pantu ir Eiropas Savienības (ES) ekskluzīvā kompetencē.

1.2 EESK ar pārliecību atbalsta Komisijas priekšlikumus, lai risku pārvaldībā un preču aprītē pāri ES robežām nodrošinātu lielāku efektivitāti un rezultativitāti, izmantojot **kopēju stratēģiju** un ES risku pārvaldībai piemērotas IT sistēmas.

1.3 MS ir izveidota 1957. gadā ar Romas līgumu un tiek īstenota kopš 1968. gada kā kopēja politika, lai nodrošinātu vienotu tirdzniecības telpu, kurā ir brīva personu un preču kustība un kurā darbojas vienas pieturas aģentūra muitas formalitātēm, kas pieejama visā ES visiem uzņēmējiem bez diskriminācijas. EESK ir ļoti nobažījies par faktu, ka MS pamatnostādnes un īstenošana joprojām neļauj efektīvi un lietderīgi pārvaldīt muitas riskus, tādējādi palēninot tirdzniecības plūsmu un brīvu preču apriti ES.

1.4 EESK uzskata, ka svarīgi ir palielināt muitas spējas jebkurā vietā ES, lai nodrošinātu augstu risku pārvaldības līmeni visā MS attiecībā uz definīciju un klasifikāciju vienotu piemērošanu, kā arī datu apkopošanu un nodošanu Savienības datu bankai saskaņā ar viennozīmīgiem kopīgiem kritērijiem, kas pārbaudīti, izmantojot vienotu kvalitātes garantijas sistēmu, un kurus pārrauga, piemērojot sodus pārkāpējiem.

1.5 Lai saskaņoti īstenotu risku kvalitatīvu pārvaldību uz visām ES ārējām robežām, EESK iesaka izstrādāt kopējus tehniskos un tiesiskos standartus, kas papildināmi ar Savienības centieniem nodrošināt augsta līmeņa profesionālo apmācību, ņemot arī vērā darbības jomu atšķirības atkarībā no valstu situāciju daudzveidības.

1.6 EESK uzsver, ka jānodrošina Eiropas tirgus uzraudzības sistēmas dažādu datu banku pilnīga sadarbība, balstoties uz kopēju stratēģiju un ar Savienības tehnoloģijas attīstības programmu spēcīgu atbalstu, lai tādējādi būtu iespējama informācijas apmaiņa reāllaikā starp dažādām iestādēm dažādos līmeņos un arī tiktu pastiprināta cīņa ar veselības, vides un sociālā dempinga iespējamajiem riskiem.

1.7 EESK prasa pastiprināt ES pasākumus kvalificētu cilvēkresursu attīstības un pārvaldības spēju palielināšanas jomā, arī nodrošinot labāku līdzsvaru kontroles uzdevumu sadalē un izveidojot kopīgu muitas reaģēšanas grupu, kas pēc pieprasījuma var ātri rīkoties un sniegt atbalstu grūtās situācijās.

1.8 EESK uzskata, ka ir jāizvērs partnerība starp muitas iestādēm, pārvaldītājiem un atzītajiem komersantiem (AEO), uzlabojot to statusu un priekšrocības, lai nodrošinātu optimālu sadarbību risku pārvaldībā, balstoties uz vienreizēju datu nodošanu bez nevajadzīgas administratīvā darba dublēšanas.

1.9 EESK rosina īstenot atjaunotu pārvaldības sistēmu, kura aptvertu visas valstu un ES iestādes, aģentūras un Eiropas brīdīnāšanas un informēšanas sistēmas, lai nodrošinātu strukturētāku un regulārāku sadarbību starp muitu un citām iestādēm, kas darbojas iekšējā tirgū.

1.10 EESK aicina saskaņoti un koordinēti īstenot pasākumu kopumu, kas noteikts daudzgadu rīcības plānā tirgus uzraudzības jomā, lai novērstu kontroles darbību dublēšanos, piemērojamo kritēriju atšķirības, vienu un to pašu datu daudzkārtēju pieprasīšanu, dažādu kontroles un tirgus uzraudzības iestāžu atšķirīgās pieejas, kā arī trūkumus sadarbības jomā.

2. Ievads

2.1 Saskaņā ar LESD 3. pantu muitas savienība ir ekskluzīvā Eiropas Savienības kompetencē.

2.2 Jau 2004. gadā EESK uzsvēra, ka "attiecībā uz politiku muitas pakalpojumu jomā ir vajadzīga stratēģiskas pieejas pārorientācija, jo pēc paplašināšanās šajā pieejā lielāks un pamatots uzsvars ir jāliek uz uzdevumiem saistībā ar kopējās muitas politikas īstenošanu uz jaunajām ES ārējām robežām. Komiteja arī atzīst, ka konteksts ir mainījies sakarā ar jaunām bažām attiecībā uz drošības procedūrām, lai pasargātu ES iedzīvotājus, jo īpaši ņemot vērā notikumus ASV" ⁽¹⁾.

2.3 MS jārisina nopietnas darbības problēmas sakarā ar ES tiesību aktu piemērošanas atšķirībām, kas apdraud to vispārējo efektivitāti, ņemot vērā nepilnības, nelietderīgu izmantošanu un koordinācijas trūkumu starp vajadzībām un pieejamajiem resursiem. Šajā sakarā EESK jau agrāk uzsvēra nepieciešamību "īstenot vienotu muitas politiku, kuras pamatā būtu vienādas, mūsdienīgas, pārredzamas, efektīvas un vienkāršotas procedūras un kura spētu sekmēt ES ekonomikas konkurētspēju pasaules mērogā" ⁽²⁾.

2.4 MS ir operatīva struktūra, kas īsteno lielu daļu no ES tirdzniecības politikas pasākumiem un piemēro daudzus starptautiskus līgumus saistībā ar ES tirdzniecības plūsmu; tādējādi ar dalībvalstu administrāciju starpniecību tiek izvērtēti nozīmīgi horizontāli procesi tādās jomās kā datu pārvaldība, tirdzniecības dalībnieku pārvaldība un "riska pārvaldība, tostarp neskaitāmu ar starptautisko preču tirdzniecību saistīto dažādu veidu un līmeņu risku noteikšana, novērtēšana, analīze un mazināšana" ⁽³⁾.

2.5 Kopēja pieeja riska integrētai pārvaldībai ieviešanas un izvešanas punktos ļautu sasniegt šādus mērķus:

— labāka cilvēkresursu un finanšu resursu sadale, koncentrējot tos tur, kur tie nepieciešami;

— ES tiesību aktu muitas jomā pilnīga un vienota piemērošana;

— integrēta sadarbības sistēma starp publiskajām iestādēm, tirgotājiem un pārvadātājiem;

— prakses vienkāršošana un darījumu laika un izmaksu samazināšana.

3. Muitas loma drošības garantēšanā

3.1 Komisijas 2012. gada ziņojumā par muitas savienības stāvokli norādīts, ka "muita ir vienīgā publiskā sektora iestāde, kurai ir pilnīga pārskata un kontroles atbildība attiecībā uz visām precēm, kas šķērso Eiropas Savienības ārējās robežas un kuras, ja muita tās izlaidusi brīvā apgrozībā kādā ES vietā, ir brīvā aprītē visās ES muitas teritorijas daļās" ⁽⁴⁾.

3.2 Ņemot vērā šo īpašo stāvokli, ES muitas dienesti galvenokārt ir atbildīgi par ES starptautiskās tirdzniecības pārraudzību, tādējādi veicinot iekšējā tirgus ārējo aspektu, kopējās tirdzniecības politikas un citu Kopienas kopējo politikas jomu īstenošanu, kuras ietekmē tirdzniecību un vispārēju piegādes ķēdes drošību.

3.3 EESK uzsvēra, ka "efektīva muitas savienība ir svarīgs Eiropas integrācijas priekšnoteikums, lai visā ES teritorijā būtu [...] nodrošināta brīva preču aprīte, maksimāli aizsargājot patērētājus un vidi, kā arī efektīvi apkarota krāpšana un viltošana" ⁽⁵⁾, un ieteica īstenot vienotu muitas politiku, kuras pamatā būtu vienādas, mūsdienīgas, pārredzamas, efektīvas un vienkāršotas procedūras.

3.4 Lai gan MS operatīvās darbības pamatā ir kopēji tiesību akti un politika, tā tomēr ir sarežģīta, jo to joprojām īsteno 27 dažādas administrācijas ES. Lai īstenotu muitas kontroles procedūras, pārvaldītu un apstrādātu datus, pārvaldītu ekonomikas dalībniekus vai dažādus riska līmeņus saistībā ar starptautisko preču tirdzniecību un piegādes ķēdes drošību dažādos līmeņos ir iesaistīts cilvēkresursu, tehnisko un finanšu faktoru kopums.

3.5 EESK uzsver: nedrīkst pieļaut, ka dalībvalstīm, piemērojot muitas tiesību aktus, nebūtu nekādas rīcības brīvības, jo tām arī turpmāk jāņem vērā attiecīgo tirdzniecības plūsmu apjoms. Šajā sakarā EESK konstatē, ka dalībvalstis palielināja to pasākumu skaitu, kas atvieglo tirdzniecību: formalitāšu dematerializācija, vienkāršotas procedūras, atzīta komersanta statusa piemērošana.

3.6 Jebkuras saskaņošanas pamatā jābūt paraugprakseī, nevis vidējam Eiropas līmenim.

⁽¹⁾ OV C 110, 30.4.2004., 72. lpp.

⁽²⁾ OV C 229, 31.7.2012., 68. lpp.

⁽³⁾ COM(2012) 791 final.

⁽⁴⁾ COM(2012) 791 final.

⁽⁵⁾ OV C 229, 31.7.2012., 68. lpp.

3.7 Ja mērķis ir racionalizēt izmaksas, orientēt darbu uz rezultātiem, ņemot vērā arī finansiālo aspektu, piemēram, ieņēmumus, kā arī panākt konkrētu progresu, EESK uzskata, ka būtu lietderīgi kontroles attiecināt nevis uz individuālajiem darījumiem, bet izmantot uz sistēmām balstītu pieeju, kuras pamatā būtu risku novērtējums.

4. Piegādes ķēdes riska pārvaldība

4.1 Ņemot vērā arvien pieaugošo tirdzniecības plūsmu, jaunus, arvien sarežģītākus modeļus un arvien ātrāku tempu, MS operatīvā darbība līdztekus strauji augošajam īstenojamam uzdevumam un ieinteresēto personu vēlmju daudzumam ir pakļauta arvien lielākam spiedienam. Datorizētā muitas vidē operatīvo funkciju modernizācija nozīmē:

— jaunu procedūru piemērošanu Eiropas mērogā;

— lielākus ieguldījumus informācijas tehnoloģijās;

— jaunas prasmes personālam.

4.2 Lai izstrādātu efektīvas kopējas risku analīzes, kontroles un pārvaldības stratēģijas, ir vajadzīgas kultūras pārmaiņas visās attiecīgajās administrācijās, kurām kopīgas risku pārvaldības ietvaros kopā ar citām aģentūrām un starptautiskajiem partneriem jāpieņem stratēģiski mērķi un kopīga metodoloģija, jo sevišķi drošības, veselības un vides jomā.

4.3 Lai nodrošinātu efektīvu risku pārvaldību, jo īpaši vajadzīga ciešāka sadarbība starp muitas iestādēm un tirgus uzraudzības iestādēm kā valstu, tā ES līmenī; bez šīs sadarbības kopīgu riska kritēriju un īpašu riska profilu izstrāde tiktu nopietni apgrūtināta.

4.4 Ieviešot kopēju pieeju riska pārvaldībai ieviešanas un izvešanas punktos, jāņem vērā, ka pašlaik vairāk nekā 60 tiesību aktos⁽⁶⁾ atbildība par kontroli ir deleģēta muitas, savukārt uzraudzības iestādēm ir deleģēta virkne savstarpēji saistītu procesu, sākot no paraugu ņemšanas līdz pārbaudēm laboratorijās, rezultātu interpretācijai, risku novērtējumam, korektīvajiem pasākumiem un sankciju piemērošanai, lai uzlabotu tirgus apritē esošo produktu drošību, kā to paredz I⁽⁷⁾ un II⁽⁸⁾ Vienotā tirgus akts.

4.5 Riska novērtējuma metodoloģijas vajadzētu apvienot kopīgā sistēmiskā platformā arī ar to administratīvās sadarbības grupu palīdzību, kuras veido dažāda līmeņa muitas un tirgus

uzraudzības iestādes, un tajā vajadzētu izmantot pieredzi, kas gūta dažādās datu bankās, kuras darbojas dažādās nozarēs.

4.6 Muitas un tirgus uzraudzības iestādēm vajadzētu apvienot resursus un kompetences, lai "piemērotu MVU labvēlīgas metodes"⁽⁹⁾, piemēram, abām iestādēm īstenojot pamatnostādnes un pastiprinot koordināciju un sadarbību, informācijas apmaiņu un kopīgas darbības, un lai tādā veidā mērķtiecīgi pārvaldītu sūtījumus ar augstu drošības risku.

5. Muitas, tirdzniecības uzņēmumu un pārvaldātāju partnerības nozīme

5.1 Muitas, tirdzniecības uzņēmumu un pārvaldātāju partnerība ir būtiska, lai nodrošinātu piegādes ķēdes integritāti iedzīvotāju, uzņēmumu un publiskās administrācijas interesēs.

5.2 Šīs partnerības pamatā vajadzētu būt stipram savstarpējās uzticēšanās mehānismam, kas paredz, ka:

— uzņēmumu vispārējie pienākumi tiek saskaņoti, lai garantētu produktu drošību un skaidri noteiktu ražotāju, importētāju un izplatītāju atbildību, izmantojot nozīmīgus pasākumus ar mērķi padarīt drošu piegādes ķēdi;

— tirdzniecības dalībnieki kodificētus kvalitātes datus paziņo visām iestādēm, kas atbild par riska pārvaldību, tādējādi nodrošinot precu, kā arī darījuma faktisko dalībnieku identifikāciju un izsekojamību;

— tirdzniecības dalībniekiem tiek nodrošināta vienāda attieksme riska pārvaldības jomā visā ES un jebkurā vietā uz tās ārējām robežām, izvairoties no nevienlīdzīgas attieksmes;

— tiek īstenota ciešāka sadarbība ar uzņēmumiem, kas pārvalda preces pāri robežām;

— tirdzniecības uzņēmumiem, bet jo sevišķi MVU gadījumā, tiek samazināts administratīvais, ar procedūrām saistītais un birokrātiskais slogs.

5.3 Neraugoties uz vēlmi pastiprināt regulāras kontroles, sevišķi pēc 2001. gada 11. septembra notikumiem, jau Pasaules Muitas organizācijas (PMO)⁽¹⁰⁾ (pārskatītajā) Kioto konvencijā par muitas kontroles darbību vienkāršošanu, kā arī Pasaules Tirdzniecības organizācijas (PTO) sarunās par tirdzniecības atvieglošanu⁽¹¹⁾ ir paredzēts ierobežot kontroles, kas saistītas ar iejaukšanos.

⁽⁶⁾ SEC(2011) 1317 final 2. pielikums "Ietekmes novērtējums rīcības programmai muitas un nodokļu nozarei Eiropas Savienībā laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam (programma FISCUS)".

⁽⁷⁾ COM(2011) 206 final.

⁽⁸⁾ COM(2012) 573 final.

⁽⁹⁾ COM(2013) 76 final, 9. darbība.

⁽¹⁰⁾ PMO 2003.

⁽¹¹⁾ Vispārējās vienošanās par tarifiem un tirdzniecību (VVTT) VIII pants, kurā ir paredzēts ierobežot procedūras saistībā ar importu un eksportu.

5.4 Ir nepieciešams novērst informācijas plūsmu sadrumstalotību un pārvarēt grūtības, kas saistītas ar atšķirībām starp dalībvalstīm attiecībā uz riska pārvaldības iespējām, lai nodrošinātu pārvaldību atbilstoši vienotam standartam un elektronisko riska analīzi. Joprojām būtiski ir attīstīt kopēju Eiropas kultūru riska pārvaldības un piegādes ķēdes drošības jomā.

6. Jaunās tehnoloģijas: sistēmu sadarbība un informācijas apmaiņa

6.1 Eiropas Savienības daudzgadu programmas pētniecības un izstrādes jomā, jo īpaši Septītā pētniecības pamatprogramma, kā arī IDABC⁽¹²⁾ un ISA⁽¹³⁾ publiskās administrācijas savstarpējai izmantojamībai ir izveidojušas pamatus dažādu kopīgu projektu izvērsšanai riska pārvaldības jomā, nodrošinot tos ar jauniem instrumentiem, kuri pārsniedz IT infrastruktūru un lietojumu valstu procesus un domēnus, kas dažādās valstīs atšķiras.

6.2 Ir svarīgi, lai ES inovācijas un pētniecības un izstrādes darbs riska pārvaldības un piegādes ķēdes drošības jomā būtu koordinēts, tādējādi nodrošinot tehnoloģiju ātru izplatību un laišanu tirgū. Lai izplatītu tehnoloģijas rūpnieciskā mērogā, nepieciešamie priekšnoteikumi jo sevišķi ir paraugprojektu koncepcijas pamatojumi un ražošanas izmēģinājuma līnijas. Publiskā un privātā sektora partnerības var finansēt šīs iniciatīvas ar struktūrfondu, iniciatīvas "Apvārsnis 2020" vai citu ES programmu starpniecību.

7. Muitas un citu iestāžu strukturēta un regulāra sadarbība un koordinācija

7.1 EESK nesen bija iespēja uzsvērt, ka ir vajadzīga "ciešāka sadarbība" starp muitas pārvaldēm, tirgus uzraudzības iestādēm, Komisijas dienestiem un ES aģentūrām, lai labāk kontrolētu ievesto preču kvalitāti⁽¹⁴⁾, vērsot uzmanību uz to, ka ir jāsniedz attiecīga informācija un kopīga apmācība.

7.2 Komisija uzskata, ka "ES līmenī ir vajadzīgs labāks dalībvalstu iespēju un resursu apvienojums, lai efektīvāk sasniegtu ES riska pārvaldības mērķus visos ārējo robežu kontroles punktos", citastarp paredzot "elektronisko riska analīzes iekārtu izmantošanu reāllaikā" tā, lai pastiprinātu spējas ES līmenī.

7.3 EESK uzskata, ka jautājums par sadarbību un koordināciju riska pārvaldības jomā ir viens no Komisijas priekšlikuma galvenajiem punktiem ne tikai dalībvalstu iestāžu sistēmiskas

koordinācijas līmenī, bet arī ES līmenī starp dažādiem ģenerāldirektorātiem un dažādām izpildaģentūrām.

8. Vispārīgas piezīmes

8.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu nodrošināt riska pārvaldības un preču aprites pāri ES robežām efektivitāti un rezultativitāti, izmantojot vairākiem līmeņiem kopīgu stratēģiju, lai identificētu riska veidu un līmeni, kā arī iespējamo reakciju amplitūdu, un Eiropas līmenī koordinētu dažādas struktūras, balstoties uz vienotu pieeju un iepriekš noteiktiem, kopīgiem kritērijiem.

8.2 EESK ir pārliecināta par nepieciešamību centralizēt **elektroniskās muitas** procesu, aprikojot Komisiju ar atbilstīgām IT sistēmām **riska pārvaldībai ES līmenī**, kuru pamatā būtu sadarbspējīgas datu bankas un standartizētu darba metožu regulāra izmantošana, kas ļautu pasargāt darba ņēmējus, patērētājus un uzņēmumus no riskiem saistībā ar veselības, vides un sociālo dempingu.

8.3 EESK uzskata, ka svarīgi ir palielināt muitas iespējas, lai jebkurā vietā ES tiktu nodrošināts vienāds riska pārvaldības līmenis saskaņā ar viennozīmīgiem kopīgiem kritērijiem, kas jāpārbauda, izmantojot vienotu kvalitātes garantijas sistēmu, un kurus pārbauga, piemērojot sodus pārkāpējiem.

8.4 EESK uzskata, ka šis jautājums jāskata kontekstā ar **daudzgadu rīcības plānu tirgus uzraudzības jomā**, kurā ir noteiktas 20 konkrētas darbības⁽¹⁵⁾, kas jāīsteno līdz 2015. gadam, sevišķu uzmanību pievēršot šādiem aspektiem:

- atbalstīt pamatnostādņu ieviešanu dalībvalstīs (17. darbība), ko veic muitas un tirgus uzraudzības iestādes;
- uzlabot robežu drošības un atbilstības pārbaūžu efektivitāti (18. darbība);
- ar ES ievestu ražojumu drošuma un atbilstības pārbaudēm saistītu atšķirību kartēšana (19. darbība);
- izstrādāt kopēju pieeju riskiem, kas saistīti ar ražojumu drošuma un atbilstības kontroli muitā (20. darbība).

8.5 EESK uzskata, ka muitas kontroļu pārvaldību un tirgus uzraudzības pārvaldību nevar analizēt katru atsevišķi un ka **dažādām ieinteresētajām iestādēm** kopā jācenšas izstrādāt **kopēju pieeju ES līmenī**, ņemot arī vērā datu analīzes, apkopšanas un apstrādes instrumentu pilnīgu sadarbību tīklā.

⁽¹²⁾ *Interoperable Delivery of Pan-European e-Government Services to Public Administrations, Business and Citizens* (Eiropas elektroniskās pārvaldības pakalpojumu savietojamības nodrošināšana publiskās pārvaldības iestādēm, uzņēmumiem un pilsoņiem). IDABC sekmē iniciatīvu i2010, kuras mērķis ir Eiropas publiskā sektora modernizācija.

⁽¹³⁾ *Interoperability Solutions for European Public Administrations* (Sadarbspējas risinājumi Eiropas publiskās administrācijas iestādēm). Programma ISA aptver laikposmu no 2010. līdz 2015. gadam.

⁽¹⁴⁾ OV C 229, 31.7.2012., 68. lpp.

⁽¹⁵⁾ COM(2013) 76 final.

8.6 EESK piekrīt atbalsta sistēmai, lai stiprinātu dalībvalstu riska pārvaldības spējas un lai nodrošinātu saskaņotus kvalitātes standartus, izmantojot ES pārbaudes, kontroles un pārraudzības mehānismu un piemērojot sankcijas, kā arī pateicoties lielākiem Savienības centieniem apmācīt augsti kvalificētus profesionāļus, kas jo sevišķi pieprasīti vietās, kur prasības un izmaksas ir augstākas, piemēram, uz Šengenas zonas robežām.

8.7 Šajā sakarā EESK prasa pastiprināt ES pasākumus kvalificētu cilvēkresursu attīstības un pārvaldības spēju palielināšanas jomā, arī nodrošinot labāku līdzsvaru kontroles uzdevumu sadalē un izveidojot kopēju muitas reaģēšanas grupu, kas pēc pieprasījuma var ātri rīkoties un sniegt atbalstu grūtās situācijās.

8.8 Lai visā vienotajā tirgū nodrošinātu skaidrus un saskaņotus kopīgus noteikumus, kas garantē vienādu drošības līmeņus, EESK uzstājīgi aicina muitas iestādes, tirgus uzraudzības iestādes, Komisijas dienestus un ES aģentūras **ciešāk sadarboties un apmainīties ar informāciju** saskaņā ar augstiem kopīgiem standartiem, lai efektīvāk kontrolētu ievesto preču kvalitāti.

8.9 EESK pievienojas **Padomes secinājumiem** par muitas savienības attīstības stratēģijas virzību⁽¹⁶⁾, lai **uzlabotu MS pārvaldību**, MS spējas novērtēt savu ietekmi un veicināt tiesību aktu vienādu piemērošanu, pastiprināt sadarbību starp aģentūrām, bet jo sevišķi "pieņemt aptverošāku pieeju attiecībā uz starptautisko piegādes ķēdi", atvieglojot tirdzniecību un "sniedzot patiesus un taustāmus labumus atzītajiem komersantiem".

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

⁽¹⁶⁾ OV C 80, 19.3.2013., 11. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāna izveide Eiropas mazumtirdzniecības nozarē"

COM(2013) 36 final

(2013/C 327/05)

Ziņotāja: **RONDINELLI kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 18. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Rīcības plāna izveide Eiropas mazumtirdzniecības nozarē"

COM(2013) 36 final

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 174 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atbalsta rīcības plānā iekļauto holistisko pieeju un jau ir sniegusi atzinumu par daudziem no 11 ierosinātajiem pasākumiem, kuru īstenošanai tomēr vajag atšķirīgu laiku un atbalstu, tostarp arī finansālo.

1.2 EESK uzskata, ka pastāv risks, ka daži pasākumi tiks atstāti novārtā vai nebūs pilnībā īstenojami, jo nav ņemtas vērā ekonomikas krīzes sekas nozarē, sevišķi valstīs, kuras visvairāk skāruši taupības pasākumi.

1.3 Plāna īstenošanā Komiteja iesaka ņemt vērā un izmantot mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) un mikrouzņēmumu formu daudzveidību.

1.4 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu izveidot pastāvīgu grupu mazumtirdzniecības konkurētspējas jautājumos un vēlas, lai Eiropas sociālie partneri, patērētāju un MVU organizāciju pārstāvji varētu piedalīties tās darbā.

1.5 EESK iesaka ne vien nodrošināt patērētājam svarīgas un ticamas informācijas pieejamību, bet arī rūpēties par to, lai patērētājs varētu ar to iepazīties, izmantojot kodolīgu un viegli saprotamu (nevis tehnisku vai juridisku) izklāsta veidu.

1.6 Komiteja iesaka mudināt dalībvalstis, lai tās noteiktu, kādus mazumtirdzniecības veidus var iekļaut tajos vispārējās (sociālas un kultūras) nozīmes pakalpojumos, kas minēti Pakalpojumu direktīvā.

1.7 EESK rosina stimulēt uzņēmumus integrēt tiešsaistes un tradicionālo (*offline*) tirdzniecību, jo pašlaik daudzos gadījumos joprojām tiek izmantota tikai viena no šīm alternatīvām, tas palīdzētu arī risināt problēmjautājumus saistībā ar veikalu atvēršanas/slēgšanas laiku un dienām.

1.8 Pārmērīga koncentrācija tirdzniecībā rada vairākas problēmas, piemēram, objektīvas grūtības īstenot faktiski konkurenci.

1.9 Vienā no iepriekšējiem INT specializētās nodaļas atzinumiem ⁽¹⁾ EESK jau ierosinājusi, ka ES līmenī jāpievēršas problēmai, kas saistīta ar ļaunprātīgu iekšējo cenu noteikšanu, kas ļauj noteikt darījumu cenas vienas uzņēmumu grupas ietvaros, pamatojoties uz novērtējuma rādītājiem atkarībā no ieinteresētās grupas fiskālajām prasībām, nevis normāliem tirgus apstākļiem.

1.10 EESK iesaka turpināt virzīties uz tirdzniecības ilgspēju un atkritumu samazināšanu, arī veicinot nefasētu produktu pārdošanu, kas mazina piesārņojošos iepakojumus.

1.11 Komisijai aktīvi jāturpina veicināt inovācijas un pārmaiņas, izmantojot visus tās rīcībā esošos instrumentus, jo konkurence ir pārmaiņu nosacījums, nevis to aktivizētājs.

1.12 EESK uzskata, ka ir būtiski darba ņēmēju kompetences pielāgot nepieciešamajām profesionālajām iemaņām un ir jāpārliecina, ka uzņēmumu līdzdalība nevar aprobežoties tikai ar mācību saturu, bet tā ir jāpaplašina, ietverot arī mērķieguldījumus.

⁽¹⁾ EESK atzinums "Finanšu un nodokļu oāzes", 3.25. un 3.26. punkts, OV C 229, 31.7.2012., 7. lpp.

1.13 Ņemot vērā Eiropas Tirdzniecības nozares kvalifikācijas padomes pieredzi, EESK mudina dalībvalstis veidot sociālo partneru divpusējas struktūras profesionālās apmācības attīstībai (prasmju pielāgošana, mācību plāni, finansējums, mācību vajadzību apzināšana, mācību īstenošana un izvērtējums).

1.14 EESK atbalsta Komisijas iniciatīvu sākt dialogu ar visām ieinteresētajām pusēm, lai ES līmenī noteiktu efektīvus pasākumus ēnu ekonomikas, nelegāla un nedeklarēta darba apkarošanai. Komiteja cer, ka dalībvalstīm būs stipra politiska griba, ko Komisija varētu koordinēt, izmantojot pastiprinātu partnerību.

2. Iekšējā tirgus īstenošana tirdzniecībā

2.1 Lai īstenotu iekšējo tirgu tirdzniecībā, rīcības plānā stratēģijas "Eiropa 2020" ietvaros ir ierosināts ceļvedis ar 5 prioritātēm un 11 pasākumiem, kas jāīsteno līdz 2014. gadam. Komisija nodrošinās tā īstenošanas pārraudzību un 2015. gadā iesniegs ziņojumu par sasniegtajiem rezultātiem.

2.2 ES tirdzniecībai ir būtiska loma, lai sekmētu izaugsmi, darba vietu radīšanu, kā arī inovatīvus un ilgtspējīgākus patēriņa modeļus. Nozare veido 11 % no IKP un gandrīz 15 % no nodarbinātības, kas ir aptuveni 36 miljoni nodarbināto vairāk nekā 6 miljonos uzņēmumu; tas savukārt ir 29 % no visiem uzņēmumiem, no kuriem ļoti daudzi ir MVU un mikrouzņēmumi.

2.3 Plānā ir uzsvērts, ka tirdzniecība ir arvien vairāk saistīta ar citām ekonomikas nozarēm un ka atšķirības starp tām arvien samazinās. Tajā norādīts, ka pastāv šķēršļi, kas kavē efektīvu, konkurētspējīgu un integrētu iekšējā tirgus izveidošanu tirdzniecībā. Tāpēc nozares konkurētspēja un ražīgums ir jāpilnveido, kā arī jāuzlabo ekonomikas, sociālie un vides rādītāji, ņemot vērā vispārējo daudzveidību un jo īpaši MVU un mikrouzņēmumu situāciju.

2.4 EESK norāda, ka, neraugoties uz nozares modernizācijas procesu pēdējo 20 gadu laikā, daudzi mazie un vidējie tirdzniecības uzņēmumi šajā periodā tiek slēgti ne tikai sakarā ar lielāku cenu konkurenci un peļņas normas samazināšanos, bet arī ekonomikas krīzes dēļ, kas ievērojami samazinājusi patēriņu un gatavību veikt pirkumus.

2.5 Finanšu krīze, izejvielu cenu celšanās, iedzīvotāju novecošana, prasības pēc lielākas ilgtspējas un tehnoloģiju jauninājumi (piemēram, elektroniskie maksājumi, "self scanning") ir iemesls dziļām pārmaiņām, kas pašlaik notiek gan organizētu lielveikalu ķēžu, gan MVU komerciālajos procesos un modeļos.

2.6 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu izveidot pastāvīgu grupu mazumtirdzniecības konkurētspējas jautājumos (dalībvalstis, ieinteresētās puses, MVU) ar mērķi Eiropas politisko debašu

centrā izvirzīt nozares problēmas, apzināt jaunas attīstības iespējas, uzraudzīt īstenoto progresu un izstrādāt ieteikumus. EESK prasa, lai šajā grupā tiktu iesaistīti šīs nozares Eiropas sociālie partneri (tirdzniecības nozares UNI-Europa un EUROCOMMERCÉ), kas jau 80. gadu beigās sāka konstruktīvu sociālo dialogu, kā arī pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, jo sevišķi patērētāju un MVU organizācijas.

2.7 EESK iesaka Komisijai un dalībvalstīm sekmēt un veicināt visus taisnīgos un līdzsvarotos tirdzniecības sadarbības un asociācijas veidus starp autonomo komerciālo darbību, lielajiem tirdzniecības uzņēmumiem un pašnodarbinātajiem, balstoties uz līgumiem, kas paredz skaidras un līdzsvarotas garantijas.

3. Patērētāju iespējas (1. un 2. pasākums)

3.1 Tiesības reāli pastāv tikai tad, ja tās tiek īstenotas un ir zināmas. Informācija nebūt nenozīmē zināšanas, kuras ir patērētāju sākotnējās tiesības, lai varētu brīvi izvēlēties patēriņu atbilstoši individuālajai un kolektīvajai labklājībai un izdevīgumam. Šobrīd daudzus lēmumus par pirkumu papildina objektīvi plašs pieejamās informācijas apjoms.

3.2 Pašlaik viena no vislielākajām nozares problēmām ir lielveikalu tirgvedība, kas gandrīz pilnībā centrējas uz pārdošanas cenu, atstājot novārtā kvalitātes un cenas attiecības. Tā rezultātā daudzās dalībvalstīs samazinās pārtikas preču kvalitāte, arī tāpēc, ka dabīgu sastāvdaļu vietā tiek izmantotas aizstājējvielas. Šī parādība sašaurina patērētāju izvēli, jo bieži vien viņi būtu gatavi maksāt vairāk par kvalitatīvu preci, bet neatrod to piedāvātājā klāstā.

3.3 Zināšanas par preču raksturlielumiem ļauj iedzīvotājiem veikt apzinātus pirkumus, veicinot piedāvājuma kvalitāti, daudzveidību un pakalpojumus. Tomēr vairāk pieejamas informācijas nenozīmē labākas zināšanas, bet bieži vien pat gluži otrādi: pārmērīga informācijas apjoma dēļ patērētājs nolemj to nelasīt, jo viņam nav laika, valoda ir pārāk tehniska un grūti saprotama.

3.4 Komisijai vajadzētu ne vien izstrādāt labas prakses vadlīnijas un rīcības kodeksus (1. pasākums)⁽²⁾, bet arī paredzēt efektīvus un saistošus instrumentus, lai ražotāji un izplatītāji viegli uztveramā veidā iepazīstinātu patērētājus ar tiem savu preču, pakalpojumu un cenu raksturlielumiem, kas ir būtiski sociāliem, vides, teritoriālajiem un ekonomiskajiem mērķiem. Turklāt visai nepieciešamajai informācijai vajadzētu būt īsai un viegli saprotamai. Tādā veidā patērētāji var brīvi lemt, kuram raksturlielumam dot priekšroku, nevis balstīties tikai uz mārketinga informāciju.

⁽²⁾ Ziņojums "Comparison Tools" tika iesniegts Eiropas Patērētāju samitā, kas notika 2013. gada 18. martā.

3.5 Piedāvājuma sistēma sniedz daudz informācijas, kas patērētājam ir lietderīga, lai izdarītu izvēli, bet tā koncentrējas galvenokārt uz tiem preces aspektiem, kuri saistīti ar iegādi un izmantošanu pirmajā laikā, uzsverot gandarījumu preces lietošanas sākumā un atstājot novārtā preces turpmāko ekspluatāciju (iepakojuma pārstrādes iespējas, izmantošanas ilgums, apkopes un rezerves daļu pieejamība, lietota produkta vērtība tālākpārdošanas brīdī, pēcpārdošanas pakalpojumi).

3.6 Komisijai vajadzētu ne vien ierosināt metodes, ar kurām izvērtēt un paziņo par produktu un organizāciju vispārīgo ietekmi uz vidi (2. pasākums)⁽³⁾, bet būtu arī lietderīgi, ja tā uzņemtos pienākumu papildināt patērētāju zināšanas, kas tiem patērētājiem, lai pamatotu lēmumu par pirkumu⁽⁴⁾. Tāpēc pasākuma īstenošanā būtu jāiegūst skaidras norādes par:

- produktu un to iepakojuma otrreizējās pārstrādes iespējām;
- obligāto funkciju veikšanai nepieciešamā iepakojuma daudzumu (transportēšanas iespējas, noderīga informācija, aizsardzība un higiēna, glabāšana lietošanas laikā), salīdzinājumā ar iepakojumu, no kura var atteikties;
- ražošanas un tirdzniecības nozares atbilstības līmeni ražošanas un vides aizsardzības normām, kā arī darba ņēmēju tiesībām;
- garantijas apkalpošanas dienesta vieglu pieejamību.

3.7 Tāpēc EESK ierosina īstenot šo pasākumu efektīvi un reālistiski, nodrošinot gan patērētāju, gan uzņēmumu, sevišķi MVU, lielāku aizsardzību, tā, lai tie varētu minēto pasākumu īstenot praksē.

4. Labāka piekļuve ilgtspējīgākiem un konkurētspējīgākiem mazumtirdzniecības pakalpojumiem (3., 4. un 5. pasākums)

4.1 Pakalpojumu direktīva, aizliedzot dažas prasības, šo aizliegumu neattiecinā "uz plānošanas prasībām, kuras nav saistītas ar ekonomiskiem mērķiem, bet kalpo sevišķi svarīgiem iemesliem saistībā ar sabiedrības interesēm" un pat "neietekmē dalībvalstu brīvību saskaņā ar Kopienas tiesību aktiem noteikt, ko tās uzskata par vispārējās ekonomiskas nozīmes pakalpojumiem". Direktīvā starp "sevišķi svarīgiem iemesliem saistībā ar sabiedrības interesēm" ir nepārprotami minēta "valsts vēstures un mākslas mantojuma saglabāšana, sociālās politikas mērķi un kultūras politikas mērķi".

⁽³⁾ "Paziņojums par nekaitīgu produktu vienoto tirgu", ko Komisija pieņēma 2013. gada 9. aprīlī.

⁽⁴⁾ Piemēri informācijai, kas kļuvusi par zināšanām: gaļas produktu izcelsme un gaļas piegādes ķēde; mobilo telefonu signālu teritoriālais pārklājums; "0 kilometri" piegādes ķēdes lauksaimniecības pārtikas ražošanas nozarē.

4.2 Pastāv mazumtirdzniecības veidi, kas raksturīgi kāda noteikta apgabala kultūrai un dzīves stilam. Šiem — un tikai šiem — veidiem jābūt konkurētspējīgiem līdzīgu uzņēmumu sistēmā, kas nemitīgi cenšas uzlabot kvalitāti un efektivitāti patērētāju interesēs. Pakļaujot šādus tirdzniecības veidus lielo uzņēmumu pārspēkam, īsā laikā varētu īstenot brīvā tirgus principus, bet tiktu pazaudēts grūti atgūstams kultūras un dzīves stila mantojums, tādējādi ekonomiski vājinot arī kopieni un teritoriju.

4.3 Pateicoties konkurencei, mazumtirdzniecības uzņēmumi ir uzlabojuši pakalpojumu kvalitāti un ražošanas efektivitāti. Komisijai ir svarīgi nošķirt līdzīgu uzņēmumu veselīgu konkurenci, kas liek pastāvīgi uzlabot kvalitāti un efektivitāti patērētāju interesēs, no citiem ekonomisku un komerciālu konfliktu veidiem starp uzņēmumiem.

4.4 Tāpēc ir svarīgi, lai apgabalā būtu veselīga konkurence starp nozares uzņēmumiem neatkarīgi no to lieluma, ņemot vērā nevis to pārspēku, bet gan spēju stimulēt vienam otru pozitīvā mijiedarbībā. Tas nozīmē labākus pakalpojumus, lielāku sortimentu, ērtākas struktūras, izdevīgākas cenas, vietējās kopienas identitāti.

4.5 Ja lielveikalu ķēdēm izdodas izspiest tradicionālos veikalus, izmantojot ekonomikas spēku, jāatzīst, ka tas ir zaudējums, jo tiek iznīcināts kultūras un dzīves stila mantojums, kā arī vietējā un teritoriālā ekonomikas un sociālā struktūra, kas raksturīga attiecīgajai teritorijai un kopienai, kuras vērtība ir lielāka nekā sortimenta vai cenas izdevīgums patērētājam.

4.6 Attiecībā uz 3. un 4. pasākumu Komisijai saskaņā ar Pakalpojumu direktīvu jānodrošina dalībvalstis izvērtēt, vai un kādi mazumtirdzniecības veidi var īstenot sociālās un kultūras politikas mērķus. Tāpēc Komisijai ir jāveicina tradicionālās neatkarīgas vietējās mazumtirdzniecības iekļaušana vispārējās interesēs, ja šie mazumtirdzniecības veidi atspoguļo teritorijai raksturīgās iezīmes. Tomēr ir svarīgi izvairīties no situācijas, kad individuālās īpašās intereses, kas saistītas ar teritoriju, tiek uzdotas par sabiedrības vispārējām interesēm, tādām kā vide un pilsētu plānojums. Šajā sakarā Komisijai ļoti skaidri jānorāda, kuras attiecīgā apgabala vispārējās intereses ir pieņemamas, vajadzības gadījumā lūdzot katram reģionam/apgabalam pašam noteikt trīs prioritāru interešu secību, kas jāņem vērā, izvērtējot jaunu tirdzniecības uzņēmumu izvietojumu.

4.7 Mazumtirdzniecība tiešsaistē nevar aizvietot tradicionālo, bet abiem modeļiem jāatrod integrācijas veidi, jo sevišķi tādēļ, ka mazumtirdzniecībai ir būtiska sociāla funkcija, kas nav tikai preču un pakalpojumu sniegšana par zemāku cenu.

4.8 EESK prasa Komisijai kopā ar dalībvalstīm un sadarbībā ar MVU organizācijām veicināt MVU apmācību par dažādu pārdošanas papildu veidu iekļaušanu tradicionālajā pārdošanas modelī.

4.9 Tirdzniecības tiešsaistē attīstības potenciāls nav paredzams, jo tas ir atkarīgs no tā, kā tirgi un iestādes to regulēs. Komisijai vajadzētu rosināt un atvieglot visas darbības, kas veicina citus ar pārdošanu nesaistītus pakalpojumus, proti, ar iegādi tieši nesaistītus pakalpojumus, ko piedāvā tradicionālā mazumtirdzniecība.

4.10 Pašlaik veikali sniedz klientam daudzus pakalpojumus (piemēram, skatlogu aplūkošanu), kuru izmaksas tiek segtas no pārdošanas peļņas. Tāpēc ražotāji bieži vien liek šķēršļus iegādei tiešsaistē, piespiežot klientus iepirkties tradicionālajos veikalos. Tomēr tagad arvien vairāk patērētāju izmanto jauktu iepirkšanos gan tiešsaistē (tas ļauj salīdzināt preces un cenas), gan tradicionālajos veikalos (dodot iespēju aptaustīt un pielaikt precī). EESK iesaka pārvarēt šo tiešsaistes/tradiccionālo veikalu konkurenci, veicinot tradicionālajā veikalā sniegto pakalpojumu integrāciju un izmantošanu, jo fiziska iepirkšanās ļauj veidot reālas sociālas attiecības, kas nevar pārvērsties digitālajos kontaktos. Vajadzīga integrācija, nevis aizstāšana.

4.11 EESK norāda, ka dalībvalstu līmenī pastāv atšķirīgi tiesību akti attiecībā uz veikala atvēršanas/slēgšanas laiku, kā arī darbalaiku svētdienās un naktīs. Turklāt daudzās valstīs šie tiesību akti ir konfrontācijas iemesls, ņemot vērā konkurenci starp neatkarīgiem uzņēmumiem, MVU un mikrouzņēmumiem un ietekmi uz personālu. EESK aicina Komisiju turpināt strādāt, lai novērstu šo šķērslī ceļā uz vienotu tirgu un Eiropas sociālo modeli, tostarp arī integrējot tiešsaistes/tradiccionālo tirdzniecību.

5. Godīgākas tirdzniecības attiecības visā mazumtirdzniecības apgādes ķēdē (5. pasākums) ⁽⁵⁾

5.1 EESK uzskata, ka tirdzniecības nozare ir viena no visvairāk koncentrētajām nozarēm. Katrā dalībvalstī tirgu kontrolē 3-5 uzņēmumi, kuri bieži vien ir starptautiski mazumtirdzniecības uzņēmumi. Tas rada lielu problēmu no konkurences aspekta, jo nozare ir kļuvusi pārāk ietekmīga salīdzinājumā ar piegādātājiem, kuru ir daudz vairāk.

6. Ilgtspējīgākas mazumtirdzniecības apgādes ķēdes izveide (6. un 7. pasākums)

6.1 EESK piekrīt 6. pasākumam, kurā paredzēts atbalstīt mazumtirgotājus, lai īstenotu darbības pārtikas atkritumu samazināšanai ⁽⁶⁾, un atzinīgi vērtē lēmumu 2013. gadā pieņemt paziņojumu par ilgtspējīgu pārtiku.

6.2 EESK atbalsta Komisijas ierosināto 7. pasākumu, lai "apgādes ķēdes padarītu videi nekaitīgākas un ilgtspējīgākas", īstenojot jebkuru pasākumu, lai samazinātu energopatēriņu mazumtirdzniecības vietās un piesārņojošu vielu ražošanu. Attiecībā uz piesārņojošām vielām viena no praksēm, ko EESK ierosina veicināt, ir nefasētu plaša patēriņa preču pārdošana kā alternatīva iepakotiem produktiem. Lai konkrēti īstenotu šo

pasākumu, kas vērsts uz apglabājamā iepakojuma samazināšanu, EESK prasa Komisijai konsultēties ar visiem iesaistītajiem dalībniekiem.

6.3 Šo praksi pašlaik izmanto ierobežotā veidā un attiecībā uz ļoti nedaudziem produktiem, bet to varētu ievērojami paplašināt:

- Iepakojuma samazināšana. Ja patērētājs paņemtu produktu no automāta, viņam būtu stimulēts nepirkt jaunu trauku, bet atkārtoti izmantot jau iegādāto.
- Higiēna. Automāts efektīvāk aizsargātu produktu, jo tas nenonāktu saskarē ar patērētājiem, kas produktu aiztiek, bet nepērk.
- Atkritumu apjoma samazināšana. Nefasētu produktu pirkšana ļauj arī precīzi noteikt daudzumu, tādējādi izvairoties iegādāties produktus, kuru apjoms ir pārmērīgi liels salīdzinājumā ar vajadzībām; tas ir galvenais iemesls pārtikas atkritumiem.
- Informācijas uzlabošana par preču zīmēm. Parasti nefasētu produktu automāts ir lielāks par iepakojumu; tādēļ uz tā virsmas varētu izvietot sīkāku informāciju nekā uz mazās etiķetes.

6.4 Pašlaik šis modelis tiek izmantots reti, piemēram, svaiga piena pārdošanā, lai gan, piemēram, degvielu automašīnām pārdod nefasētu ļoti plašā mērogā. Produkts pats par sevi nav īpaši ekoloģisks, taču tā tirdzniecība nerada ne grama plastikāta, ne arī apjomīgu atkritumus.

6.5 Šis modelis nozīmēs pārmaiņas tirdzniecības vietu struktūrā, jo tās vajadzēs nodrošināt ar apgādes cauruļvadiem starp noliktavu un automātu vai vismaz ar automātu uzpildes sistēmām. Jebkurā gadījumā veikala plaukti vairs nebūtu statiski un vienveidīgs līdzeklis.

6.6 Lai šāds modelis kļūtu vispārpieņemts, lielajiem izplatītājiem, kas pārdod lielāko daļu patēriņa preču, to vajadzētu popularizēt, jo tiem ir iespējas un resursi, kas vajadzīgi, lai sāktu šo lielo pārmaiņu procesu. Šajā kontekstā arī MVU ir nozīmīga loma.

6.7 Komisija varētu palīdzēt sākt šīs pārmaiņas, uzsverot to sociālās un vides vērtības un izmantojot visus tās rīcībā esošos instrumentus (arī ekonomiskos un finanšu), lai veicinātu un atvieglotu konkrētas iniciatīvas un projektus.

7. Inovatīvāki risinājumi (8., 9. un 10. pasākums)

7.1 Reālās ekonomikas atveseļošana ir atkarīga arī no inovācijas (8. pasākums), kuru nozare spēs ieviest; ir svarīgi, lai vairāk MVU būtu vieglāka piekļuve bankas kredītiem ar mērķi sākt inovatīvus projektus un darbības.

⁽⁵⁾ EESK atzinums "Negodīga tirdzniecības prakse/apgādes ķēde" (Skatīt šā Oficiālā Vēstneša 26. lpp.).

⁽⁶⁾ EESK atzinums "Pārtikas izšķērdēšanas novēršana un samazināšana", OV C 161, 6.6.2013., 46. lpp.

7.2 Atšķirībā no pasākumiem, kas tika īstenoti ASV, ir svarīgi, lai uzņēmumu ieguldījumi inovācijā būtu saistīti ar darba ņēmēju aizsardzību un nodarbinātības kvalitāti.

7.3 Komisija, šķiet, gaida, ka šīs pārmaiņas nesīs lielāku "konkurētspēja mazumtirdzniecības nozarē", kuras veicināšana ir paziņojumā ierosināto pasākumu vienīgais mērķis. Ja konkurences trūkums ir šķērslis pārmaiņām, tā pati par sevi tomēr negarantē pārmaiņas.

7.4 Komisija, uzskatot tirdzniecības uzņēmumus par "inovāciju vairotajiem", atzīst, ka mazumtirdzniecības nozares MVU, kuriem ir vistiešākais kontakts ar patērētājiem, vislabāk atpazīst jaunās prasības un, būdami elastīgāki par lielajiem uzņēmumiem, spēj piedāvājumu labāk pielāgot pieprasījumam, kas ir mainīgs un daudzveidīgs.

7.5 Tomēr saistībā ar dažām pārmaiņām sistēmā vai modelī ir jāspēj īstenot projektus un jo īpaši aizstāvēt savas intereses; tas lielajiem uzņēmumiem ļauj kļūt par nozīmīgiem dalībniekiem. Komisijai jādara viss iespējamais, lai inovācijas un pārmaiņu procesos iekļautu visus uzņēmumus — gan mazos, gan vidējos, gan arī lielos.

7.6 EESK atzinīgi vērtē datu bankas izveidi, kurā būtu apkopoti ES un valstu noteikumi pārtikas marķēšanas (9. pasākums) (7) jomā.

7.7 EESK atbalsta Komisijas pūliņus, lai nodrošinātu karšu, interneta un mobilo maksājumu labāku integrāciju tirgū (10. pasākums) (8), un cer, ka šie maksājumu veidi ātri izplatīsies.

8. Labāka darba vide (11. pasākums)

8.1 Kompetenču pielāgošana ir būtiska nodarbinātības kvalitātei izaugsmei šajā nozarē (9), kas bieži vien ir pirmā iespēja sākt vai atsākt darba gaitas, bet kas reti un ne visur tiek uztverta kā pievilcīga un interesanta joma, kurai gribētos veltīt savu profesionālo dzīvi.

8.2 Lai palielinātu mazumtirdzniecības konkurētspēju un produktivitāti, svarīgi ir panākt ciešāku korelāciju starp pieprasījām profesionālajām iemaņām un darba ņēmēju kompetencēm (11. pasākums), kuriem ir jānodrošina apstākļi, lai viņi varētu pilnveidot profesionālās spējas, piemēram, saistībā ar automatizācijas līmeņa paaugstināšanos.

8.3 Komisija vēlas pastiprināt sociālo partneru sadarbību, lai uzlabotu apmācības un pārkvalificēšanas politiku, piemēram, ES nozares prasmju padomes ietvaros.

8.4 Neraugoties uz pasākumiem tehnoloģisko jauninājumu jomā, nozares produktivitāte joprojām ir diezgan zema un MVU ir grūtības ieguldīt jaunajās tehnoloģijās, jauninājumos un savu darbinieku profesionālajā apmācībā.

8.5 Tomēr rīcības plānā nevar neņemt vērā faktu, ka iekšējā tirgū nozare saskaras ar sociālo dempingu un negodīgu konkurenci starp tirdzniecības uzņēmumiem neatkarīgi no to lieluma, jo darba attiecību sistēmas un kolektīvu līgumu slēgšanas sistēmas dažādās valstīs ir atšķirīgas, un tas vairo dažādus attiecības modeļus un daudzveidīgas ieguldījumu politikas.

8.6 Analīze nav izsmēloša, jo tā attiecas tikai uz pieprasīto profesionālo iemaņu un pieejamo kompetenču savstarpēju pielāgošanu, bet tajā nav ņemti vērā visi tie problēmjautājumi (piemēram, darba apstākļi, darba organizācija, zemas algas, elastība, nedrošas darba attiecības un liels skaits viltus pašnodarbināto), kas pašlaik kavē Eiropas vienotā tirgus efektīvu izveidi šajā nozarē.

8.7 Paziņojumā ir ierosināts veikt ieguldījumus apmācībā, par ko būtu atbildīgas valdības, indivīdi un izglītības sistēma, aicinot uzņēmumus aktīvi piedalīties jaunu mācību, apmācību un prakses programmu izstrādes posmā. EESK uzskata, ka uzņēmumu līdzdalībai nav jāprobežojas tikai ar mācību vajadzību noteikšanu, bet ka tiem jābūt aktīviem, veicot ieguldījumus ar mērķi nodrošināt vajadzīgo prasmju apguvi (10).

8.8 Šie savstarpēji saistīti publiskie un privātie ieguldījumi palīdzētu ne tikai jauniešiem, bet arī tām darba ņēmēju grupām, kurām ir vislielākās grūtības no jauna tajā iekļauties (ilgstošiem bezdarbniekiem, gados vecākiem darba ņēmējiem, imigrantiem un cilvēkiem ar invaliditāti). Īpaša uzmanība būs jāvelta sieviešu nodarbinātībai, kuras ir vairāk pakļautas atlaišanai no darba reorganizācijas dēļ un kuras saskaras ar lielākām grūtībām apvienot ģimenes un darba dzīvi.

8.9 Kompetenču pielāgošana un skolas-uzņēmuma partnerības, kā arī mācekļa apmācības pastiprināšana neļaus sasniegt gaidītos rezultātus darba ņēmēju mobilitātes un nozares produktivitātes palielināšanas jomā, ja vienlaikus ES mērogā netiks atzīti diplomu, prakses, mācekļa apmācības un apgūtās prasmes.

(7) OV C 198, 10.7.2013., 77. lpp. un OV C 204, 9.8.2008., 47. lpp.

(8) OV C 351, 15.11.2012., 52. lpp.

(9) Tirdzniecībā 32 % darba ņēmēju nav kvalifikācijas, vai tā ir zema, salīdzinājumā ar 27 %, kas ir vidējais rādītājs; 15 % nozarē nodarbināto ir jaunāki par 24 gadiem salīdzinājumā ar 9 %, kas ir vidējais rādītājs; 60 % darba ņēmēju ir sievietes.

(10) Dažās valstīs, piemēram, Itālijā un Francijā, ir iegūta nozīmīga pieredze, pateicoties starpprofesiju apmācības fondiem divpusēju struktūru vai apvienoto komiteju ietvaros.

8.10 Neraugoties uz pūliņiem valsts līmenī, nelegāls un nedeklarēts darbs joprojām ir liela problēma, jo rada negodīgu konkurenci starp uzņēmumiem attiecībā uz darbaspēka izmaksām. Darba ņēmēji, kas ir iesaistījušies nelegālajā ekonomikā, ne tikai ir izslēgti no veselības un sociālās apdrošināšanas, bet viņiem nav arī piekļuves apmācībai un praksei, kas acīmredzami negatīvi ietekmē viņu iespējas apgūt prasmes un profesionālās iemaņas.

8.11 Tādēļ pozitīvi vērtējama ir Komisijas iniciatīva sākt dialogu ar visām ieinteresētajām pusēm, lai izvērtētu nelegālās

ekonomikas ietekmi uz darba apstākļiem un ES līmenī noteiktu efektīvus pasākumus tās apkarošanai. EESK uzskata, ka šī iniciatīva būs jo efektīvāka, ja šajā jautājumā dalībvalstis izrādīs lielu politisku gribu, kuru Komisija varētu koordinēt, izmantojot spēcīgāku partnerību.

8.12 EESK uzskata, ka ir būtiski, lai nozares sociālie partneri Eiropas sociālā dialoga ietvaros regulāri apspriestu pasākumus nelegāla un nedeklarēta darba apkarošanas jomā ⁽¹¹⁾.

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

⁽¹¹⁾ Tirdzniecības nozares *UNI-Europa* un *EUROCOMMERCE* kopīgs paziņojums, 2012. gada 24. aprīlis.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Zaļā grāmata par negodīgu tirdzniecības praksi uzņēmumu savstarpējās attiecībās pārtikas un nepārtikas preču apgādes ķēdē Eiropā”

COM(2013) 37 final

(2013/C 327/06)

Ziņotājs: **ŠARMÍR kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 18. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Zaļā grāmata par negodīgu tirdzniecības praksi uzņēmumu savstarpējās attiecībās pārtikas un nepārtikas preču apgādes ķēdē Eiropā”

COM(2013) 37 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 140 balsīm par, 1 balsi pret un 9 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzīmē, ka Eiropas Komisija publicējusi zaļo grāmatu, un uzskata, ka minētais dokuments atspoguļo pozitīvas un būtiskas pārmaiņas Komisijas skatījumā uz negodīgu tirdzniecības praksi.

1.2. EESK uzskata, ka negodīgas tirdzniecības prakses izmantošana ir ne tikai “negodīga” vai “neētiska”, bet arī pretrunā tiesību pamatprincipiem un piedāvājuma/pieprasījuma interesēm. Tā kā šāda prakse faktiski nozīmē ievērojami spēcīgāka stāvokļa tirgū ļaunprātīgu izmantošanu, EESK iesaka lietot terminu “negodīga komercprakse”, ko nereti izmanto, piemēram, franču un angļu valodā.

1.3. EESK uzskata, ka negodīgas tirdzniecības prakses pašreizējais plašums un intensitāte galvenokārt izskaidrojami ar uzņēmumu apvienošanu un iegādi, kas vērojama pēdējos 30 gadus.

1.4. EESK uzskata, ka līdzšinējie Augsta līmeņa foruma pārtikas apgādes ķēdes darbības uzlabošanai rezultāti ir neskaidri, savukārt ierosinātie risinājumi ir nepietiekami, lai atrisinātu negodīgas prakses problēmu. Tādēļ EESK rosina Eiropas Komisiju nākt klajā ar papildu iniciatīvām.

1.5. Lai gan EESK nešaubās, ka negodīgu praksi var īstenot jebkāda veida līgumattiecībās, tā ir pārliecināta, ka attiecībās starp lielveikaliem, no vienas puses, un lauksaimniecības un pārtikas rūpniecības mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU), no otras puses, stāvoklis ir ļoti sarežģīts. Šajās attiecībās

sastopami tādi ļaunprātīgas izmantošanas veidi un ļaunprātīga izmantošana tādā pakāpē, kāda nav vērojama citās līgumattiecībās.

1.6. EESK ir īpaši gandarīta, ka Komisija zaļajā grāmatā pauž neslēptas šaubas par to, vai ļoti nevienlīdzīgajās attiecībās patiešām pastāv līgumslēgšanas brīvība, un šajā jautājumā Komisijas viedoklis sakrīt ar EESK viedokli.

1.7. EESK uzskata, ka Komisijas zaļajā grāmatā ļoti labi atspoguļota negodīgas tirdzniecības prakses būtība un galvenie veidi. Komiteja tomēr uzsver, ka Komisijai būtu jānodrošina vienota un Direktīvā 2005/29/EK iekļautajai līdzīga “negodīgas tirdzniecības prakses” definīcija, jo zaļajā grāmatā minētajai praksei ir dažas kopīgas iezīmes ar “maldinošu tirgvedības praksi”⁽¹⁾.

1.8. Negodīga tirdzniecības prakse visizplatītākā ir tur, kur pastāv “baiļu atmosfēra”, kurā vājākā līgumslēdzēja puse baidās, ka spēcīgākā puse var pārtraukt līgumattiecības. Tā tas, piemēram, ir tad, kad lieli tirgotāji pret saviem piegādātājiem īsteno negodīgu spiedienu, vai tad, kad tie mazumtirgotājiem nosaka pārāk augstas cenas, kuras tālāk tiek novirzītas uz patērētājiem.

1.9. EESK uzskata, ka negodīgas tirdzniecības prakses negatīvās sekas skar ne tikai uzņēmumu savstarpējās attiecības un vājākās līgumslēdzējas puses. No tās cieš arī gan patērētāji, gan valstu ekonomiskās intereses, un tas ir fakts, kas zaļajā grāmatā nav pietiekami atzīts.

⁽¹⁾ EESK atzinums par tematu “Maldinoša tirgvedības prakse” (OV C 271, 19.9.2013., 61.-65. lpp).

1.10 EESK uzskata, ka vairākās dalībvalstīs pieņemtie tiesību akti, kuru mērķis ir ierobežot negodīgu tirdzniecības praksi, liecina, ka pašreizējais stāvoklis ir nepieņemams. Lai gan šie tiesību akti dažādu iemeslu dēļ nav nodrošinājuši apmierinošus rezultātus, nebūtu pareizi apgalvot, ka nekas nav sasniegts. Daži no panākumiem ir lielāka pārredzamība peļņas sadalē un tādas prakses izskaušana, kas izraisa vislielāko sašutumu un ko varētu jau dēvēt par izspiešanu.

1.11 Lai gan EESK nav iemesla apgalvot, ka šo tiesību aktu pieņemšana dalībvalstīs traucē preču brīvu apriti Eiropas Savienībā, daži šķēršļi tomēr var rasties. Tomēr neviens no šiem tiesību aktiem nav protekcionistisks, un tie attiecas kā uz vietējiem uzņēmumiem, tā arī uz uzņēmumiem no citām dalībvalstīm.

1.12 EESK iesaka turpmākos apsvērumus par to, kā risināt negodīgas tirdzniecības prakses problēmu, sākt ar atziņu, ka noteiktās līgumattiecībās nevalda līgumslēgšanas brīvība.

1.13 EESK arī iesaka turpmākajos priekšlikumos par nevienlīdzīgu komerciālo attiecību reglamentēšanu ņemt vērā, ka pastāv "baiļu faktors". Lai to savstarpējie darījumi būtu godīgi, jāpanāk, ka starp līgumslēdzējam pusēm neizbēgami veidojas līdzsvars. Tādēļ, cenšoties regulēt negodīgu tirdzniecības praksi, galvenais mērķis nedrīkst būt vienīgi vājākās līgumslēdzējas puses aizsardzība, bet par mērķi jāizvirza arī valsts ekonomisko interešu aizsardzība. Tas, piemēram, nozīmētu, ka attiecīgajiem pārtikas preču piegādātājiem nebūtu aktīvi jāpiedalās administratīvajās procedūrās un tiesvedībā.

1.14 EESK aicina Eiropas Komisiju ierosināt tiesību aktus, kas aizliedz negodīgu tirdzniecības praksi. Aizlieguma pamatā vajadzētu būt sarakstam, kurā minēti raksturīgākie šādas prakses veidi, ko spēcīgākā līgumslēdzēja puse izmanto, lai tās izmaksas un riskus uzveltu vājākajai pusei.

1.15 EESK rosina Eiropas Komisiju sadarbībā ar valstu konkurences iestādēm un pamatojoties uz pēdējās desmitgadēs gūto faktisko pieredzi, veikt pašlaik spēkā esošo (un nenoliedzami novecojušo) konkurences noteikumu būtisku pārskatīšanu; par mērķi jāizvirza tādas godīgas konkurences veicināšana, kuras pamatā būtu arī godīga apmaiņa ar attiecīgo informāciju šajā nozarē, lai varētu ņemt vērā visus reāla dominējoša stāvokļa gadījumus.

2. Ievads

2.1 Zaļajā grāmatā ir nošķirtas pārtikas un nepārtikas preču apgādes/izplatīšanas ķēdes, un tas ir pilnībā pamatoti, jo pārtikas preču apgādes ķēdēm ir raksturīgas iezīmes, kādu nav citām.

2.2 Pēdējās divās desmitgadēs ir notikusi ievērojama apgādes/izplatīšanas ķēdē iesaistīto uzņēmumu konsolidācija, un tādēļ faktiski ir izveidojušies oligopoli. Pārtikas preču apgādes/izplatīšanas ķēdē visbūtiskākā konsolidācija notikusi mazumtirdzniecības nozarē, mazāk tā izpaudusies pārstrādes nozarē un vismazāk — lauksaimniecības produktu primārajā ražošanā. Šī procesa dēļ pārtikas preču apgādes ķēdē ir radusies izteikta nelīdzsvarotība, jo oligopolēm ir raksturīga ļoti liela spēja panākt sev izdevīgus nosacījumus darījumos ar tirdzniecības partneriem, kas ir daudz sadrumstalotāki.

2.3 EESK ir pārliecināta, ka strukturālā nelīdzsvarotība, kas ir izveidojusies, dažkārt veicina negodīgas tirdzniecības prakses izmantošanu un šī prakse nereti ir pretrunā ne tikai taisnīguma, godīguma un ētikas principiem, bet arī tiesību pamatprincipiem.

2.4 Zaļajā grāmatā kļūdaini norādīts, ka ES līmenī negodīgas tirdzniecības prakses izpausmes pirmo reizi apsprieda tikai 2009. gadā. Tas bija gads, kad šo jautājumu pirmo reizi iekļāva Eiropas Komisijas oficiālajā darba programmā. Tomēr jau 2005. gadā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja publicēja svarīgu atzinumu⁽²⁾, kurā bija uzsvērti un kritizēti vairāki negatīvi mazumtirdzniecības ķēžu rīcības aspekti laikā, kad negodīgas tirdzniecības prakse vēl bija tabu. Jāpiemin arī, ka būtiska nozīme bija 2007. gadā publicētajai Eiropas Parlamenta deputātu rakstiskajai deklarācijai⁽³⁾, kurā Eiropas Komisija tieši rosināta veikt pasākumus, lai stāvokli uzlabotu.

2.5 EESK uzskata, ka Augsta līmeņa foruma pārtikas apgādes ķēdes darbības uzlabošanai līdzšinējie rezultāti ir neskaidri, jo ierosinātais labas prakses īstenošanas regulējums nav nodrošinājis nekādu vienošanos par negodīgas tirdzniecības prakses novēršanu, un tas ir jautājums, par kuru nožēlu pauduši arī trīs Eiropas Komisijas locekļi⁽⁴⁾.

2.6 Eiropas Konkurences iestāžu tīkla (EKT) ziņojums liecina, ka negodīga tirdzniecības prakse patiešām tiek izmantota, it sevišķi pārtikas preču nozarē. Tas atbilst EESK pārliecībai, ka spēcīgāka ekonomiskā stāvokļa ļaunprātīga izmantošana lielveikalu attiecībās ar maziem un vidējiem pārtikas preču ražotājiem un pārstrādātājiem izpaužas daudz vairāk nekā citās līgumattiecībās. Tas, ka gadiem ilgi sūdzējušies ir tikai šie pārtikas preču piegādātāji, kas piegādā preces lielām mazumtirdzniecības ķēdēm, ir vēl viens apliecinājums iepriekš sacītajam.

⁽²⁾ OV C 255, 14.10.2005., 44. lpp.

⁽³⁾ Skatīt EP deputātu rakstisku deklarāciju Nr. 0088/2007 par izpēti saistībā ar Eiropas Savienības tirgū darbojošos lielveikalu ļaunprātīgu varas izmantošanu un tās novēršanu.

⁽⁴⁾ Eiropas Komisijas paziņojums preseī, Brisele, 2012. gada 5. decembris, "Pārtikas preču apgādes ķēdes darbības uzlabošana".

2.7 EESK atzīmē: Komisija ir paziņojusi, ka negodīga tirdzniecības prakse kaitē ne tikai divu uzņēmumu savstarpējām līgumattiecībām, bet arī visai ES ekonomikai kopumā.

3. Negodīgas tirdzniecības prakses definīcija

3.1 Negodīgas tirdzniecības prakses jēdziens

3.1.1 Līdz šim oficiāli nav izskanējušas šaubas par līgumslēgšanas brīvības pastāvēšanu komerciālajās attiecībās, tostarp attiecībās starp lielveikaliem un maziem un vidējiem pārtikas preču ražotājiem. Vēl nesen šī brīvība bija viens no svarīgākajiem ne tikai lielveikalu, bet arī valsts iestāžu argumentiem pret negodīgas tirdzniecības prakses regulēšanu, kas varot ierobežot šādu brīvību. EESK uzskata: ir ļoti svarīgi, ka zaļajā grāmatā šī nostāja ir mainījies un nepārprotami atzīts, ka patiesa līgumslēgšanas brīvība nepastāv, ja divu līgumslēdzēju pušu ekonomiskā vara tik būtiski atšķiras.

3.1.2 EESK uzskata: šāda līgumslēgšanas brīvības trūkuma atzīšana ir pamata priekšnoteikums, lai efektīvi sāktu meklēt vispusīgus risinājumus problēmām, kuru cēlonis ir — it sevišķi pārtikas preču — apgādes/izplatīšanas tīklā pastāvošā nelīdzsvarotība.

3.1.3 Šajā zaļās grāmatas sadaļā Eiropas Komisija ļoti labi atspoguļo negodīgas tirdzniecības prakses būtību un galvenos veidus. It sevišķi lielveikalu un pārtikas preču piegādātāju savstarpējās attiecībās vājākajai pusei nav reālas alternatīvas, jo tirgū ir ļoti maz lielu klientu un — kas ir vēl būtiskāk — visi šie klienti pret piegādātājiem izturas ļoti līdzīgi.

3.1.4 Vairāki no zaļajā grāmatā minētajiem negodīgas tirdzniecības prakses piemēriem liecina, ka daži pircēji nekautrējas izmantot jebkādas līdzekļus, lai nodrošinātu pilnībā nepamatotus papildu ieguvumus, tādējādi kaitējot otrai pusei. Viens no negodīgas tirdzniecības prakses piemēriem ir maksājums par fiktīviem pakalpojumiem vai nepieprasītiem pakalpojumiem, kas otrai pusei ir bezvērtīgi.

3.1.5 Turpinājumā sniegtas EESK atbildes uz šajā zaļās grāmatas sadaļā uzdotajiem jautājumiem.

— 1. jautājums. EESK uzskata, ka zaļajā grāmatā minētajai jēdziena “negodīga tirdzniecības prakse” definīcijai būtu jāliedzinās Direktīvā 2005/29/EK iekļautajai definīcijai. EESK tomēr nav iebildumu pret zaļajā grāmatā minētajiem elementiem un parametriem, kas raksturo negodīgu tirdzniecības praksi.

— 3. jautājums. Negodīgas tirdzniecības prakses jēdzienu nevajadzētu attiecināt tikai uz līgumslēgšanas sarunām, bet tam būtu jāaptver viss komerciālo attiecību laiks.

— 4. jautājums. Negodīga tirdzniecības prakse teorētiski var būt vērojama jebkurā apgādes/izplatīšanas ķēdes posmā, bet šajā atzinumā aplūkotā prakse ir sastopama tikai lielveikalu un mazo un vidējo pārtikas ražotāju/apstrādātāju savstarpējās attiecībās. Piemēram, nav nekādu norāžu, ka starptautiski pārtikas preču uzņēmumi, kas ir arī oligopoli, prasa saviem piegādātājiem maksas par preču iekļaušanu sortimentā vai maksājumus par fiktīviem pakalpojumiem. Tomēr būtu jāpiemin arī gadījumi, kad starptautiski pārtikas preču uzņēmumi izvirza nosacījumu, ka tie piegādās (pieprasītās) preces, ja pircējs līdzīgas preces neiegādāsies no to konkurentiem.

— 5. jautājums. “Baļļu faktors” ir ļoti zināma realitāte, it sevišķi mazumtirdzniecības ķēžu un mazo un vidējo pārtikas ražotāju savstarpējās attiecībās. Tā pamatā ir tiešie vai netiešie draudi pārtraukt tirdzniecības attiecības ar piegādātāju un nopietnās ekonomiskās grūtības, ar ko tādēļ būs jāsasarkas piegādātājam. Visos mēģinājumos regulēt negodīgu tirdzniecības praksi ir jāņem vērā šis “baļļu faktors”, jo tas neļauj cerēt, ka piegādātājs sūdzēsies vai pat sniegs liecības administratīvas procedūras vai tiesvedības gadījumā.

3.2 Negodīgas tirdzniecības prakses piemēri

3.2.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropas Komisija šajā sadaļā izmanto informāciju, ko sniegušas vairākas valstu konkurences iestādes. EESK iesaka sadarboties gan ar minētajām iestādēm, gan tieši ar Francijas un Čehijas Republikas iestādēm, kas uzkrājušas tiešu pieredzi, īstenojot valsts tiesību aktus, kas attiecas uz negodīgas tirdzniecības prakses apkarošanu. Veicot pārbaudes, pretmonopola iestādēm ir tiesības pārbaudīt grāmatvedības dokumentus (līgumus, rēķinus, bankas izrakstus utt.), kas var tieši pierādīt negodīgas tirdzniecības prakses izmantošanu.

3.2.2 Šie AK, Spānijas un Īrijas konkurences iestāžu sniegtie piemēri liecina, ka ir kļūdaini daudzus no izmantotās prakses veidiem saukt vienkārši par “neētisku praksi”, jo šie prakses veidi nenoliedzami ir nelikumīgi (it sevišķi, kad runa ir par “iebidēšanu un ietekmēšanu”).

3.3 Negodīgas tirdzniecības prakses iespējamā ietekme

3.3.1 Nav šaubu — tam, ka spēcīgākā puse izmanto negodīgu tirdzniecības praksi pret vājāko pusi, ir negatīva ietekme, un šādas prakses loģiskās sekas ir ieguldījumu un inovācijas aplāpēšana ražošanā. EESK tomēr uzskata, nepietiekami ir atspoguļota ietekme uz patērētājiem, jo šīs prakses ietekme ir daudz plašāka nekā tikai inovācijas kavēšana. Taču šajā zaļās grāmatas sadaļā ir pilnībā ignorēti zaļās grāmatas iepriekšējās sadaļās minētie draudi valsts ekonomiskajām interesēm. Šie draudi visvairāk izpaužas Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs, kur lielveikalus pilnībā pārvalda citu dalībvalstu uzņēmumi. Tā kā vietējie ražotāji pārsvarā ir mazie un vidējie uzņēmumi un bieži nespēj nodrošināt atbilstību pārmērīgi augstajām

prasībām, lauksaimniecība un pārtikas preču ražošana šajā reģionā brūk un valstis, kas līdz šim vienmēr spējušas nodrošināt sevi ar pārtikas pamatprecēm, ir lielā mērā zaudējušas šo spēju. Tādējādi vietējo ražošanu aizstāj nereti ļoti apšaubāmas kvalitātes preču imports.

3.3.2 Turpinājumā sniegtas EESK atbildes uz šajā zaļās grāmatas sadaļā uzdotajiem jautājumiem.

— 6. jautājums. Pārtikas preču nozarē negodīgu tirdzniecības praksi izmanto bieži, proti, ikdienas komercdarījumos galvenokārt to izmanto lielveikali.

— 7. jautājums. Nepārtikas preču piegādātāji noteikti daudz retāk ir mazumtirdzniecības ķēžu negodīgas tirdzniecības prakses upuri. Visticamāk tas izskaidrojams ar to, ka viņi ir mazāk atkarīgi no lieliem mazumtirdzniecības tīkliem, jo, piemēram, rotaļlietu, sporta preču vai apģērbu piegādātājiem ir daudz plašāks potenciālo pircēju klāsts nekā pārtikas preču ražotājiem. Negodīga tirdzniecības prakse vērojama franšīzes attiecībās kā pārtikas, tā arī nepārtikas preču nozarē. Franšīzes attiecībās ir vērojamas tādas pašas problēmas, kas aprakstītas šajā atzinumā par pārtikas preču piegādes ķēdi, proti, arī franšīzes attiecībās veidojas nelīdzsvarotība starp spēcīgāko dalībnieku (franšīzes devēju/ķēdi) un vājāko dalībnieku (franšīzes ņēmēju), un tādēļ nevar teikt, ka šajā jomā valda līgumslēgšanas (sarunu) brīvība. Franšīzes ņēmējs paraksta līgumu, ar kuru piekrīt franšīzes devēja noteikumiem, jo viņam nav citas izvēles, ja viņš vēlas noslēgt līgumu. Uz franšīzes attiecībām attiecas arī piezīmes par “baļu faktoru”, kā arī pienākums piegādātājam (franšīzes ņēmējam) bez kompensācijām/pievienotās vērtības segt izmaksas, kas būtu jāsedz izplatītājam (franšīzes devējam). Līguma izpildes laikā franšīzes devējs nereti vienpusēji veic izmaiņas noslēgtajos līgumos, izmantojot līgumā neparedzētas “instrukcijas”.

— 8. jautājums. Negodīga tirdzniecības prakse būtiski ietekmē lauksaimniecības un pārtikas nozares mazo un vidējo uzņēmumu spējas ieguldīt līdzekļus un izstrādāt un ieviest jauninājumus. Ieguldījumi, kuru mērķis ir aizsargāt vispārējās nozīmes vērtības — piemēram, vidi, darba apstākļus, dzīvnieku labturību un klimatu — samazinās, jo valda atkarība no nedaudziem iepircējiem un šāds stāvoklis rada nedrošību.

— 9. jautājums. Uzņēmumu savstarpējās attiecībās vērojamās negodīgās tirdzniecības prakses ietekme uz patērētājiem ir sīki analizēta īpašā pētījumā⁽⁵⁾. Pašreizējā sistēma ilgākā

termiņā kaitēs patērētājiem, jo pārāk maz līdzekļu tiek ieguldīts ilgtspējīgā ražošanā un inovācijā. Ilgtermiņā negatīvā ietekme uz patērētājiem arī izpaudīsies tirgus nepilnību dēļ tādās jomās kā vide, klimats, darba apstākļi un dzīvnieku labturība. Komiteja uzskata: lai to nepieļautu, būtu pieļaujams, ka patērētāji tagad maksātu par pārtiku nedaudz vairāk, jo mazumtirdzniecības ķēdes konkurē, vienīgi cenšoties nodrošināt patērētājiem iespējami zemāko cenu un tādēļ upurējot visu pārējo.

— 10. jautājums. Nav šaubu, ka negodīga tirdzniecības prakse negatīvi ietekmē vienotā tirgus darbību, jo tā būtiski ierobežo mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēju. Faktiski lieli mazumtirgotāji izlemj, kas tiek pārdots un kur, un daudzos gadījumos kritērijs nav vislabākā cenas un vērtības attiecība, bet gan nereti lielāka “gatavība” vai “spēja” pieņemt negodīgu tirdzniecības praksi.

4. Tiesiskais regulējums attiecībā uz negodīgu tirdzniecības praksi

4.1 Analizējot pašreizējo dalībvalstīs un Eiropas Savienībā spēkā esošo tiesisko regulējumu, izkristalizējas divi fakti. Pirmkārt, negodīgas tirdzniecības prakses izmantošana, ko īsteno daži spēcīgi ekonomikas dalībnieki, tagad ir vispārzināms un neapstrīdams fakts, un attiecīgās iestādes vairākās dalībvalstīs ir secinājušas, ka pašreizējā situācijā ir vajadzīgs regulējums.

4.2 Pašreizējais negodīgas tirdzniecības prakses apmērs, it sevišķi darījumos starp lielām mazumtirdzniecības ķēdēm un pārtikas preču ražotājiem, liecina, cik ļoti novecojuši ir konkurences tiesību akti. Daži negodīgas tirdzniecības prakses veidi liecina par būtiskiem konkurences izkropļojumiem un patiesi dominējošu stāvokļu pastāvēšanu, ko nevar novērst ar pašlaik spēkā esošajiem tiesību aktiem, kuri attiecas uz monopoliem.

4.3 EESK uzskata, ka būtu jāpārskata konkurences tiesību akti un būtu pilnībā pamatoti, ja ES līmenī aizliegtu noteiktu negodīgas tirdzniecības prakses veidu izmantošanu un tādējādi nodrošinātu atšķirīgo tiesisko regulējumu vajadzīgo saskaņošanu. Tomēr ir jābūt loģiskai saiknei starp regulējumu, kas attiecas uz negodīgu tirdzniecības praksi, un pārskatītajiem tiesību aktiem, kuri attiecas uz monopoliem, lai varētu nodrošināt, ka sankcijas tiek piemērotas vienīgi tiem, pēc kuru iniciatīvas noslēgti līgumi, kas liecina par negodīgu tirdzniecības praksi, t. i., pusēm, kuras atrodas dominējošā stāvoklī.

4.4 Lai saskaņotais regulējums būtu efektīvs, saskaņošanas procesā ir jāņem vērā “bailes no svīturošanas no sortimenta” un tādējādi vājāku līgumslēdzēju pušu, it sevišķi mazo un vidējo uzņēmumu, kas ir lielveikalu piegādātāji, nespēja sūdzēties; šim regulējumam ir jāpaveic vairāk, nevis tikai jārisina uzņēmumu savstarpējo attiecību problēmas.

⁽⁵⁾ Consumers International, “The relationship between supermarkets and suppliers: What are the implications for consumers?”, 2012. gads.

4.5 Turpinājumā sniegtas EESK atbildes uz šajā zaļās grāmatas sadaļā uzdotajiem jautājumiem, kas vēl nav atbildēti.

— 11. jautājums. Dažās dalībvalstīs izveidotais regulējums, kas attiecas uz negodīgu tirdzniecības praksi, līdz šim nav nodrošinājis apmierinošus rezultātus. EESK uzskata, ka tas daļēji izskaidrojams gan ar to, ka lielākā daļa šo tiesību aktu ir pieņemti samērā nesen (Itālijā, Slovākijā, Čehijas Republikā, Ungārijā un Rumānijā), gan arī ar to, ka minēto tiesību aktu juridiskais saturs tieši nebalstās uz līgumslēgšanas brīvības trūkumu, lai gan negodīgas tirdzniecības prakses izmantošanas atzīšana jau vien norāda uz problēmām līgumslēgšanas brīvības jomā. Tomēr būtu nepareizi apgalvot, ka ar šiem tiesību aktiem nekas nav panākts. Valstīs, kurās tie ir pieņemti, vairs netiek piemēroti pārmērīgākie līgumu noteikumi un lielveikaliem ir jāizmanto sarežģītākas metodes, ja tie vēlas sev nodrošināt priekšrocības, uz kurām tiem nav tiesības. Lielākais progress ir panākts Francijā, kur tiesību akti un to izpildes panākšana ir samazinājuši no piegādātājiem pieprasītās atlaides līdz pieņemamam līmenim (10–15 % bijušo 50–60 % vietā) ⁽⁶⁾. Izdevies nodrošināt, ka peļņas sadale pārtikas preču apgādes ķēdē ir daudz pārredzamāka.

— 12. jautājums. Tas, cik steidzami ir jāpieņem konkrēti tiesību akti, atkarīgs arī no negodīgas tirdzniecības prakses izmantošanas apmēra, bet tas katrā valstī ir atšķirīgs. Eiropas dienvidos, Centrāleiropas un Austrumeiropas valstīs, kā arī Eiropas ziemeļos stāvoklis nav vienāds. Katram reģionam ir nedaudz atšķirīga tiesību kultūra un tradīcijas. Tādēļ dažām valstīm jau ir tiesiskais regulējums (vai pašregulācija) un citām nav.

— 14. jautājums. EESK ir pārliecināta, ka ES līmenī būtu jālemlj par jaunu saskaņošanas pasākumu īstenošanu (sk. 4.2., 4.3. un 4.4. punktu).

— 15. jautājums. Regulējuma pozitīvā ietekme jau izpaužas (sk. iepriekš). Paustas bažas par regulējuma ieviešanu šajā jomā, bet tās ir saistītas ar pieņēmumu, ka līgumslēgšanas brīvība ir nodrošināta. Tā kā šeit aplūkotajās līgumattiecībās līgumslēgšanas brīvības faktiski nav, šīs bažas ir nepamatotas.

5. Noteikumu attiecībā uz negodīgu tirdzniecības praksi izpildes panākšana

5.1 Izpildes panākšanas mehānismi valstu līmenī

5.1.1 EESK piekrīt Eiropas Komisijas viedoklim, ka dalībvalstīs izveidotie mehānismi negodīgas tirdzniecības prakses novēršanai kopumā nav atbilstoši. Tas galvenokārt ir izskaidrojams ar to, ka nav ņemta vērā baiļu atmosfēra, ko rada patiesas līgumslēgšanas brīvības neesamība līgumattiecībās un draudi attiecīgās preces izņemt no sortimenta. Šīs problēmas līdz šim vislabāk

risinātas Francijā, kur uzraudzības iestāde var rīkoties, pamatojoties uz neoficiālu informāciju un pēc savas iniciatīvas. Negodīgas tirdzniecības prakses apkarošanas mērķis ir valsts ekonomisko interešu aizsardzība, nevis vājākās līgumslēdzējas puses aizsardzība.

5.1.2 Dažās dalībvalstīs ir pieņemti tiesību akti negodīgas tirdzniecības prakses apkarošanai, taču citās valstīs tādu nav. Turklāt tiesību akti būtiski atšķiras. Nav šaubu, ka šie divi fakti zināmā mērā kavē pārrobežu tirdzniecību (16. jautājums).

5.1.3 EESK uzskata, ka vienīgais jēgpilnais un kopīgais risinājums, lai novērstu piemērojamo tiesību aktu atšķirību negatīvo ietekmi, būtu pieņemt saskaņotus tiesību aktus, kuru mērķis ir apkarot negodīgu tirdzniecības praksi (17. jautājums).

5.2 Izpildes panākšanas mehānismi ES līmenī

5.2.1 EESK piekrīt Komisijas apgalvojumam, ka pašlaik ES līmenī nav īpašu mehānismu negodīgas tirdzniecības prakses apkarošanai. EESK ir arī pārliecināta, ka baiļu faktoru var tikai novērst, ja valstu iestādēm ir piešķirtas pilnvaras rīkoties šajā jomā pēc savas iniciatīvas, saņemot anonīmas vai neoficiālas sūdzības un piemērot sankcijas (18. jautājums).

6. Negodīgas tirdzniecības prakses veidi

6.1 EESK piekrīt, ka negodīga tirdzniecības prakse ir sastopama visā pārtikas un nepārtikas preču apgādes ķēdē, bet ir pārliecināta (saskaņā ar iepriekš sacīto), ka vissliktākais stāvoklis ir lielveikalu un mazu un vidēju ražotāju savstarpējās attiecībās.

6.2 Saistībā ar iekļaušanu sortimentā jāatzīmē, ka nav vispār skaidrs, kāds būs ieguvums no maksas, kura jāsedz topošajam piegādātājam. Lielākajā daļā gadījumu pat šīs maksas veikšana, kas ir provizorisks un obligāts nosacījums jebkāda veida komercdarījumiem, piegādātājam negarantē, ka pircējs patiešām iegādāsies attiecīgās preces un neizņems tās no sortimenta bez jebkāda iemesla.

6.3 No piegādātājiem pieprasītās atlaides pašlaik ir ierasta prakse, ko piekopj lielās mazumtirdzniecības ķēdes. EESK uzskata, ka labākajā gadījumā ieguvums, ko tās nodrošina sabiedrībai, ir apšaubāms. No vienas puses, no piegādātājiem pieprasītās atlaides ir faktiskā dominējošā stāvokļa ļaunprātīgas izmantošanas apliecinājums, jo aiz šīm atlaidēm nereti slēpjas nepieprasīti un fiktīvi pakalpojumi; no otras puses, tās būtiski mazina pārredzamību peļņas sadales jomā. No piegādātājiem pieprasīto atlaizi dēļ piegādātājiem (un ārējiem novērotājiem) ir ļoti grūti noteikt, cik daudz viņiem ir faktiski samaksāts par piegādātājam precēm. Realitātē preču piegādes pasūtījums ir atkarīgs no pircēja piedāvāto pakalpojumu pieņemšanas. EESK uzskata, ka maksa par faktiskiem un pamatotiem pakalpojumiem, ko pircējs sniedz piegādātājam, būtu jāietver pārtikas preču iegādes cenā.

⁽⁶⁾ Informācija no Francijas Konkurences politikas, patērētāju lietu un krāpšanas kontroles ģenerāldirektorāta.

6.4 Turpinājumā sniegtas EESK atbildes uz šajā zaļās grāmatas sadaļā uzdotajiem jautājumiem, kas vēl nav atbildēti.

- 19. jautājums. Negodīgas tirdzniecības prakses piemēru uzskaitījumā EESK ietvertu arī maksājumus par fiktīviem un nepieprasītiem pakalpojumiem, neatbilstīgi augstus maksājumus par faktiski sniegtajiem pakalpojumiem un uzņēmējdarbības riska un mārketinga izmaksu uzvelšanu piegādātājiem.
- 20. jautājums. Negodīgas tirdzniecības prakses piemēru saraksta izveidošana ir priekšnoteikums šīs prakses apkarošanai. Protams, tas būtu regulāri jāatjaunina. Bet ar sarakstiem vien nepietiek. Būtu jāīerosina jēdziena “negodīga tirdzniecības prakse” definīcija, kas būtu pietiekami plaša un ietvertu visus gadījumus, kuri neatbilst vispārējam jēdzienam “laba uzņēmējdarbības prakse”, ko raksturo tādi kritēriji kā “labticība”, “līgumiskais līdzsvars” un “attiecīgās nozares uzņēmumu kopīgi noteikumi”.
- 21. jautājums. EESK uzskata, ka ikvienam posmam visā apgādes ķēdē būtu jāsedz savas izmaksas un jāuzņemas savi riski, tādējādi gūstot taisnīgu daļu no kopējās peļņas. Citiem vārdiem sakot, ražotājam būtu jāsedz izmaksas un jāuzņemas riski, kas saistīti ar ražošanu, savukārt mazumtirgotājam — ar pārdošanu.
- 23. jautājums. EESK uzskata, ka godīga prakse būtu jāietver ES līmeņa regulējumā.
- 24. jautājums. EESK ir pārliecināta, ka ES līmenī būtu jāpieņem saistošs tiesību akts, piemēram, regula.
- 25. jautājums. EESK uzskata, ka zaļajā grāmatā nav pievērsta pietiekama uzmanība tam, kā negodīgas tirdzniecības prakses izmantošana uzņēmumu savstarpējās attiecībās ietekmē patērētājus un valsts ekonomiskās intereses.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Turpmāk minētais grozījums ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīts debatēs (Reglamenta 54. panta 3. punkts):

1.10. punkts

Grozīt šādi:

“EESK uzskata, ka vairākās dalībvalstīs pieņemtie tiesību akti, kuru mērķis ir ierobežot negodīgu tirdzniecības praksi, liecina, ka pašreizējais stāvoklis ir nepieņemams. Lai gan šie tiesību akti dažādu iemeslu dēļ nav nodrošinājuši apmierinošus rezultātus, nebūtu pareizi apgalvot, ka nekas nav sasniegts. Daži no panākumiem ir lielāka Tomēr pārredzamība peļņas sadalē cenu noteikšanā ir joma, kur joprojām daudz darāmā, un joprojām nav reālu panākumu tādas prakses izskaušana izskaušanā, kas izraisa vislielāko sašutumu un ko varētu jau dēvēt par izspiešanu.”

Pamatojums

Tiks sniegts mutiski.

Balsošanas rezultāts:

Par: 54
Pret: 63
Atturas: 27

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Lietpratīgs regulējums – reaģējot uz mazo un vidējo uzņēmumu vajadzībām””

COM(2013) 122 final

(2013/C 327/07)

Ziņotāja: **DARMANIN kdze**

Līdzziņotājs: **BURNS kgs**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2013. gada 18. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Lietpratīgs regulējums — reaģējot uz mazo un vidējo uzņēmumu vajadzībām””

COM(2013) 122 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2013. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 156 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atbalsta Komisijas mērķi noteikt lietpratīgu regulējumu par svarīgu uzdevumu tās darba kārtībā. Regulējums ir nepieciešams, taču tam jābūt labi izstrādātam, lai ES politikas mērķus sasniegtu ar minimālām izmaksām. EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas iepriekšējā gada centienus sekmēt labāku regulatīvo instrumentu, tostarp ietekmes novērtējumu (IN) un ieinteresēto personu iesaistes, izstrādi un ieviešanu.

1.2 Šajā sakarā EESK

a) atzīmē: lai gan lietpratīgs regulējums ir vajadzīgs visāda lieluma uzņēmumiem, tomēr maziem uzņēmumiem, jo īpaši mikrouzņēmumiem, birokrācija rada nesamērīgi lielu slogu;

b) atgādina visiem Komisijas dienestiem, ka “MVU tests” ir neatņemama IN daļa. Komiteja aicina Eiropas likumdevējas iestādes ietekmes novērtējumu sagatavošanā un tiesību aktu izstrādē ņemt vērā mazo un mikrouzņēmumu īpašās iezīmes MVU grupas ietvaros;

c) atzinīgi vērtē REFIT programmu, kura palīdzēs konstatēt apgrūtinājumus un neefektīvus pasākumus, kas attiecas uz MVU. Šī programma jāizmanto, lai apzinātu tādus spēkā esošos noteikumus, kas vairs nav piemēroti vēlamā mērķa sasniegšanai, un ierosinātu to atcelšanu, un lai konsolidētu spēkā esošos tiesību aktus. Mēs ierosinām Komisijai pēc iespējas drīzāk sākt jaunu atbilstības pārbaudu veikšanu, vispirms kārtām pārbaudot desmit visapgrūtinākošos

tiesību aktus, kuri minēti paziņojumā, kas ir šā atzinuma priekšmets, un īpašu uzmanību pievēršot mikrouzņēmumiem;

d) norāda uz minētajā programmā ietvertu principu: ietekmes novērtējumi jāpadara vieglāk lietojami, izmantojot standarta paraugu un izstrādājot kopsavilkumu, kurā skaidri uzsvērti galvenie jautājumi, tostarp īstenošanas izmaksas, īpaši mikrouzņēmumiem;

e) atbalsta tādas vienotas neatkarīgas novērtēšanas padomes (NNP) izveidi ilgtermiņā, kas darbotos visās ES iestādēs. Šai NNP vajadzētu izmantot ārējo ekspertu pakalpojumus, lai veiktu Komisijas priekšlikumu papildu uzraudzību nolūka nodrošināt, ka problemātikā ietvertās koncepcijas tiek pienācīgi izprastas;

f) piekrīt, ka uz mikrouzņēmumiem nevajadzētu attiecināt vispārējus izņēmumus, bet gan izmantot pieeju, kurā pēc pilnīga ietekmes novērtējuma veikšanas katrs ierosinātais tiesību akts tiek izskatīts atsevišķi;

g) atgādina Komisijai, ka ir jāpievieno informācija par apspriešanas procesa rezultātā izdarītajām izmaiņām, kā arī šo izmaiņu pamatojums;

h) uzskata, ka Eiropas Komisijai ir pastāvīgi jāuzrauga MVU rezultātu pārskats, kas izveidots ar centralizēta koordinācijas dienesta palīdzību ciešā sadarbībā ar MVU organizācijām;

- i) aicina izstrādāt jaunu programmu, kas samazinātu nevajadzīgu regulatīvo slogu un nodrošinātu, ka lietpratīgāks regulējums neatbrīvo uzņēmumus no noteikumiem par darba ņēmēju aizsardzību, dzimumu līdztiesības standartiem vai vides standartiem. Tāpēc pilnībā atbalsta nostāju piešķirt Stoiber grupai jaunu pilnvaru termiņu laikposmam līdz 2020. gadam, lai šī grupa sadarībā ar MVU organizācijām varētu uzraudzīt un īstenot politiku, it īpaši to, skar mikrouzņēmumus un mazos uzņēmumus;
- j) aicina Padomi un Parlamentu samazināt administratīvo slogu uzņēmumiem arī tad, kad tiek skarts jautājums par ES tiesību aktu izstrādes politiku;
- k) ierosina dalībvalstīm apmainīties ar labākās prakses piemēriem lietpratīga regulējuma jomā, lai izvairītos no liekiem "uzlabojumiem".

2. Komisijas priekšlikums

2.1 Komisija 2011. gada novembrī publicēja ziņojumu "Regulatīvā sloga mazināšana MVU. ES regulējuma pielāgošana mikrouzņēmumu vajadzībām" ⁽¹⁾, kurā izklāstīti īpaši MVU paredzēti pasākumi. Ziņojumā ir aplūkots Mazās uzņēmējdarbības aktā ⁽²⁾ (MUA) minētais princips "vispirms domāt par mazākajiem", kurš paredz, ka, izstrādājot tiesību aktus, ir jāņem vērā ietekme uz MVU un ka pašreizējā normatīvā vide ir jāvienkāršo. Komisija puda nodomu mazināt MVU slogu, izmantojot arī jauno ES tiesību aktu Normatīvās atbilstības un izpildes programmu ⁽³⁾ (REFIT), kura sāka darboties 2012. gada decembrī.

2.2 Komisijas paziņojumā "Lietpratīgs regulējums — reaģējot uz mazo un vidējo uzņēmumu vajadzībām" ⁽⁴⁾, kas tika pieņemts 2013. gada 7. martā un kuru iesniedza pavasara Eiropas padomes sanāksmē, ir uzskaitīti visi Komisijas kopš 2011. gada veiktie pasākumi saistībā ar MVU sloga mazināšanu. Paziņojumā ir aplūkoti panākumi šādās jomās:

- ietekmes novērtējumu nozīmes MVU regulējumā apspriešana;
- ikgadēja MVU rezultātu pārskata ieviešana;
- normatīvās atbilstības pārbažu nodrošināšana.

⁽¹⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/simplification/sme/sme_en.htm.

⁽²⁾ Sk. *Lannoo* kga sagatavoto atzinumu par tematu "Pārskats par Eiropas mazās uzņēmējdarbības aktu", OV C 376, 22.12.2011., 51. lpp.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/1_EN_ACT_part1_v8.pdf.

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/1_EN_ACT_part1_v4.pdf.

3. Novērojumi un komentāri

3.1 Lietpratīga regulējuma izstrāde ir ļoti svarīga MVU, jo īpaši mikrouzņēmumiem

3.1.1 EESK vienmēr ir atbalstījis un sekmējusi labāka regulējuma ieviešanas iniciatīvas, kā tas skaidri norādīts dažādos tās atzinumos ⁽⁵⁾. Komiteja atzīst, ka, lai gan lietpratīgs regulējums ir vajadzīgs visiem uzņēmumiem, birokrātija rada nesamērīgi lielu slogu mikrouzņēmumiem un mazajiem uzņēmumiem. Tāpēc principa "Vispirms domāt par mazākajiem" piemērošanai jābūt prioritātei, kad izstrādā jaunus tiesību aktus un visā lēmumu pieņemšanas procesā.

3.1.2 MVU atšķiras pēc lieluma, darbības jomas, mērķiem, finansējuma, pārvaldības, ģeogrāfiskās atrašanās vietas un juridiskā statusa ⁽⁶⁾. Tāpēc politikas veidotājiem, izstrādājot regulējumu šiem uzņēmumiem, ir jāņem vērā šīs atšķirības. Jāpatur prātā, ka atsevišķi tiesību akti var arī nešķīst pārāk apgrūtināši, taču noteikumu un tiesību aktu lielais kopējais apjoms ir viens no iemesliem, kas attur mikrouzņēmumus vai mazos uzņēmumus no jaunu ideju attīstīšanas, tirgu paplašināšanas vai lielāka cilvēku skaita nodarbināšanas.

3.1.3 Tāpēc daudzi MVU, jo īpaši mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi, uztver tiesību aktus kā kaut ko tādu, kas uzņēmējdarbības attīstību kavē, nevis veicina izaugsmi. EESK uzskata, ka lietpratīgāks regulējums ES līmenī nepalīdzēs, ja tiesību aktos nebūs skaidri noteikts, kādiem uzņēmumiem ir gribēts palīdzēt un kādi izņēmumi (ja tādi paredzēti) šiem uzņēmumiem tiek piemēroti vai kādus izņēmumus tiem ir tiesības pieprasīt. Tāpēc EESK uzstājīgi mudina Komisiju visos ietekmes novērtējumos, ko veic kāds no ģenerāldirektorātiem, pilnībā īstenot tā saucamo "MVU testu". Komiteja uzskata, ka "MVU testam" būtu jāietver priekšlikuma pieņemšanas potenciālās izmaksas un ieguvumi atkarībā no uzņēmuma lieluma, skaidri nodalot mikro, mazos un vidējos uzņēmumus. Ja "MVU tests" netiktu veikts pienācīgi, tad Ietekmes novērtējuma padome sniegtu negatīvu vērtējumu.

3.2 Ietekmes novērtējumu nozīme

3.2.1 EESK tādēļ atzīst, ka būtiski svarīga nozīme MVU politikas veidošanā ES līmenī ir ietekmes novērtējumiem ⁽⁷⁾. Komiteja uzstāj, ka Komisijai ir jāgatavo pamatīgi IN, kas ir loģiski un savai funkcijai atbilstoši. EESK atgādina Komisijai, ka subsidiaritātes un proporcionalitātes principi ir jāievēro. Ietekmes novērtējumā jākoncentrējas arī uz izmaksu analīzi. Palielinātās izmaksas, kuras uzņēmumiem rada regulējums, padara neizdevīgas dažas darbības jomas, kas būtu rentablas, ja šāda regulējuma nebūtu. Līdz ar to daži vāji uzņēmumi būs spiesti

⁽⁵⁾ Sk. *Pegado Liz* kga sagatavoto atzinumu par tematu "Lietpratīgs regulējums Eiropas Savienībā", OV C 248, 25.8.2011., 87. lpp.

⁽⁶⁾ Sk. *Cabra de Luna* kga sagatavoto atzinumu par tematu "Uzņēmējdarbības formu daudzveidība" (pašiniciatīvas atzinums), OV C 318, 23.12.2009., 22. lpp.

Piemērs: brīvo profesiju grupa, kurai klientu un sabiedrības interesēs jāievēro stingri profesiju regulējoši noteikumi.

⁽⁷⁾ Sk. *Pegado Liz* kga sagatavoto atzinumu par tematu "Lietpratīgs regulējums Eiropas Savienībā", OV C 248, 25.8.2011., 87. lpp.

pamest tirgu, tādējādi samazinot privātā sektora saimnieciskās darbības potenciālu. EESK aicina Komisiju nākt klajā ar neatkarīgu speciālistu pārbaudītu ikgadēju paziņojumu par kopējām neto izmaksām, kuras uzņēmumiem rada tiesību aktu priekšlikumi. Paziņojumā būtu jāiekļauj arī informācija par svarīgākajām izmaiņām politikas priekšlikumos, kuras izdarītas pēc veiktajiem IN.

3.2.2 EESK atzīst, ka IN ir tehniski dokumenti, taču to apjoms un tajos izmantotā valoda var padarīt tos neizprotamus, jo īpaši gadījumos, kad savu ieguldījumu vēlas sniegt mazie uzņēmumi. Komiteja iesaka tos padarīt ērtāk lietojamus⁽⁸⁾ — izmantot standarta paraugu, izstrādāt kopsavilkumu, kurā skaidri uzsvērti galvenie izskatītie jautājumi, un koncentrēties uz katru MVU apakšgrupu atsevišķi.

3.2.3 Lai nodrošinātu augstu kvalitāti un pamatnostādņu ievērošanu, EESK aicina ieviest, ka ietekmes novērtējumu projektu neatkarīgu un pārredzamu pārbaudi veiktu arī ieinteresētās personas, tostarp uzņēmējdarbības organizācijas, kas pārstāv mikrouzņēmumus, mazos un vidējos uzņēmumus⁽⁹⁾.

3.2.4 Ietekmes novērtējumos sīki jāizvērtē, kā un cik lielā mērā būtu jāizmanto īpaši pasākumi un modeļi (piemēram, izņēmumi, noteikumu vienkāršošana utt.), lai samazinātu mazo un vidējo uzņēmumu regulatīvo slogu. EESK atzinīgi vērtē aizvien plašāko "MVU testa" pielietojumu, taču atgādina par nepieciešamību rūpīgi un individuāli izvērtēt tiesību aktu ietekmi uz trim dažādajām MVU apakšgrupām un pēc tam pārbaudīt, cik lielā mērā mikrouzņēmumi būtu jāatbrīvo no jauno noteikumu ievērošanas vai cik ļoti būtu nepieciešama atvieglota režīma pieņemšana.

3.2.5 EESK atzīmē, ka Komisija šķietami attālinās no saviem plāniem ieviest vispārēju mikrouzņēmumu atbrīvojumu no ES noteikumu ievērošanas pēc ietekmes novērtējumu veikšanas. EESK šo soli atzinīgi vērtē un uzsver, ka lietpratīgam regulējumam jābūt modulētam, atbilstošam uzņēmuma veidam un lielumam un ne pārāk sarežģītam. Ja šie nosacījumi tiek ievēroti, uzņēmumu īpašniekiem ir viegli atbilstīgi rīkoties, izstrādājot piemērotas iekšējās procedūras, kas atbilst lietpratīga regulējuma mērķiem.

3.2.6 Mikrouzņēmumi un mazie uzņēmumi atzīst, ka tie atrodas tuvāk saviem klientiem nekā lielas starptautiskas kompānijas. Tie arī atzīst, ka klienti aizvien vairāk vēlas izmantot tādu vietējo uzņēmumu preces un pakalpojumus, kuri strādā ētiski

un rūpējas par vietējo vidi. EESK atgādina Komisijai, ka tādēļ uzņēmumiem ir svarīgi ievērot standartus un noteikumus, kas reglamentē uzņēmumu un preču un pakalpojumu kvalitāti, ja tie vēlas veiksmīgi strādāt un saglabāt konkurētspēju dažādos tirgos. Mikrouzņēmumu atbrīvošana, piemēram, no patērētāju un vides aizsardzības noteikumu ievērošanas, galu galā var šiem uzņēmumiem kaitēt⁽¹⁰⁾.

3.2.7 Komiteja uzskata, ka papildus iepriekš teiktajam ietekmes novērtējumi jāizstrādā arī ar mērķi precīzi noteikt domino efektu, ko varētu izraisīt administratīvā sloga samazināšana, grozot noteikumus attiecībā uz MVU. Iespējamās blakusparādības, kas radīsies, var izmainīt sociālo līdzsvaru un attiecības ar valsts administrāciju (nelegālais darbs, nodokļu datu pārzināšana, sociālās iemaksas, darba līgumu veids un iezīmes utt.).

Lietpratīgam regulējumam, kas paredzēts MVU, jau pēc savas būtības jābūt tādām, kas neietekmē citas jomas vai vismaz nerada negatīvas sekas. Šajā sakarā EESK atgādina Komisijai, ka lietpratīgs regulējums nedrīkst apdraudēt darba ņēmēju tiesības⁽¹¹⁾, nedz arī pazemināt viņu aizsardzības pamatlīmeni, jo īpaši saistībā ar veselību un drošību darbavietā.

3.3 MVU rezultātu pārskats

3.3.1 EESK atzinīgi vērtē ikgadēja MVU rezultātu pārskata izveidi, kas ļaus izsekot atsevišķiem pasākumiem visā lēmumu pieņemšanas procesa laikā. Komiteja ar nepacietību gaida tā ieviešanu un rezultātus.

3.3.2 EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai ar centralizēta koordinācijas dienesta palīdzību un ciešā sadarbībā ar citām ES iestādēm un struktūrām ir pastāvīgi jāuzrauga MVU rezultātu pārskata informācija. Arī dalībvalstis un MVU organizācijas tiek aicinātas iesaistīties šajā darbā.

3.4 Apspriešanās ar MVU uzlabošana

3.4.1 EESK atzinīgi vērtē to, ka plānotā sagatavošanas un apspriešanas darba laikā ir pieejami tā saucamie "ceļveži", kuros ieinteresētās personas tiek informētas par iespējamām Komisijas iniciatīvām. Par apspriešanos ar ieinteresētajām pusēm plaši jāinformē, lai tās varētu savlaicīgi reaģēt. Tomēr apspriešanās pamatā jābūt kvalitātei, nevis kvantitātei, kā arī empīriskiem faktiem, kas iegūti, intervējot praktizējošus uzņēmējus, darba ņēmējus un uzņēmēju organizācijas un apmeklējot vai novērojot mikrouzņēmumus un mazos uzņēmumus. EESK atgādina Komisijai, ka minētajos ceļvežos vienmēr jāietver sākotnējās aptuvenās aplēses par paredzamajām izmaksām, lai tādējādi ļautu ieinteresētajām personām veikt iespējamās ietekmes

⁽⁸⁾ Nesenais Transportlīdzekļu tehniskā stāvokļa noteikumu kopuma IN bija 102 lappuses garš, savukārt IN par datu aizsardzības jautājumiem bija 241 lappuses garš.

⁽⁹⁾ Sk. *Pegado Liz* kga sagatavoto atzinumu par tematu "Lietpratīgs regulējums Eiropas Savienībā", 4. punkta B daļa, OV C 248, 25.8.2011., 87. lpp.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Patērētāju organizācija (BEUC), Lietpratīgs regulējums — atbilde uz apspriešanos ar ieinteresētajām personām. http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/smart_regulation/consultation_2012/docs/registered_organisations/beuc_en.pdf.

⁽¹¹⁾ http://www.etuc.org/IMG/pdf/our_priorities_soc_dial_in_smes.pdf.

kvalitātes pārbaudi. Komiteja atgādina Komisijai, ka visaptveroša apspriešanās ar ieinteresētajām personām ir būtiska gan augstas kvalitātes datu apkopošanai, gan arī lietpratīga regulējuma priekšlikumu izstrādei.

3.4.2 Pēc apspriešanās daudzkārt uzņēmēju asociācijas un to dalībnieki tā arī neuzzina, vai viņu centieni palīdzēt noteikt potenciālās problēmas un iespējamus risinājumus ir bijuši noderīgi. EESK uzskata, ka dažus no viņiem vajadzētu ar oficiālu procedūru iesaistīt NNP darbā kā ārējos ekspertus, kas veiktu Komisijas priekšlikumu papildu uzraudzību nolūkā nodrošināt, ka problemātikā ietvertās koncepcijas tiek pienācīgi izprastas.

3.4.3 EESK ir ievērojusi likumdevēju pieņemto deleģēto aktu skaita relatīvu palielināšanos pēdējo gadu laikā. Daudzi lēmumi, kas tiek pieņemti kā deleģēti akti, būtiski ietekmē MVU. Tāpēc Komiteja uzskata, ka apspriešanās procesa tvērums būtu jāpaplašina, iekļaujot tajā arī dažus deleģētos aktus, kuriem var būt ievērojama ekonomiskā, vides un/vai sociālā ietekme uz kādu konkrētu nozari vai svarīgām ieinteresētajām personām.

3.4.4 EESK aicina tiesību aktu izstrādes procesā nodrošināt patiesu un strukturētu "MVU dialogu" ar dažādām pusēm. Lai sekmētu efektivitātes mērķu sasniegšanu, šādai partnerībai būtu jānodrošina visu MVU un to organizāciju līdzdalība, jo īpaši to mazo uzņēmēju asociāciju iesaistīšanās, kas aizstāv Mazās uzņēmējdarbības aktā minēto principu "vispirms domāt par mazākajiem" un "tikai vienreiz" ⁽¹²⁾ ievērošanu.

3.4.5 EESK kopumā atbalsta Eiropas Biznesa atbalsta tīklu (EEN). Tā pauž sarūgtinājumu, ka tīkla potenciāls joprojām nav pilnībā likts lietā, jo šķiet, ka daudzi Eiropas MVU par to nemaz nezina. EEN piedāvātajiem pakalpojumiem jāatbilst patiesajām MVU vajadzībām un prasībām, kas noteiktas ciešā sadarbībā ar MVU organizācijām.

Komiteja uzskata, ka būtu jāatbalsta organizācijas, kas darbojas EEN, lai saskarē ar valsts pārvaldi tās varētu vairāk resursu veltīt MVU svarīgiem jautājumiem. EESK uzskata, ka minētajam atbalstam jābūt vērstam jo īpaši uz vismazākajiem uzņēmumiem un ka regulējuma jautājumu gadījumā vietējam EEN centram būtu ar tiem jāsaazinās tieši. Secinājumi, kas tiek izdarīti no tikšanās reizēm un MVU organizāciju ieguldījuma, būtu jāņem vērā visiem Komisijas dienestiem — tādējādi princips "vispirms domāt par mazākajiem" tiks pielietots praksē.

3.4.6 EESK atzinīgi vērtē Augsta līmeņa neatkarīgu ieinteresēto personu grupas ar administratīvo slogu saistītos jautājumos (Stoiber grupas) pilnvaru termiņa pagarināšanu ⁽¹³⁾. EESK īpaši vēlētos, lai grupai tiktu dots jauns svarīgs uzdevums — ciešā

⁽¹²⁾ *Idem*, 2. punkts.

⁽¹³⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/admin_burden/ind_stakeholders/ind_stakeholders_en.htm.

sadarbībā ar MVU organizācijām un arodbiedrībām palīdzēt Komisijai sagatavot, uzraudzīt un īstenot politiku, kas skar mikrouzņēmumus un mazos uzņēmumus.

3.4.7 EESK vērš uzmanību uz apspriešanās rezultātiem saistībā ar desmit tiesību aktiem, kas rada vislielāko slogu MVU ⁽¹⁴⁾. Komiteja aicina Komisiju pēc iespējas drīzāk reaģēt uz gūtajiem secinājumiem, publicējot īpašus vienkāršošanas priekšlikumus.

3.5 MVU vajadzību ievērošana

3.5.1 EESK atbalsta normatīvās atbilstības pārbaudes MVU politikas veidošanas nolūkā ⁽¹⁵⁾ (tā saukto *REFIT* programmu). EESK gaida izmēģinājuma novērtējumu rezultātus ⁽¹⁶⁾ un mudina Komisiju savā 2014. gada darba programmā iekļaut vēl citas šādas atbilstības pārbaudes svarīgākajās jomās, kas, pēc Komitejas domām, ir būtiskas izaugsmes nodrošināšanai un darbavietu izveidei. Komisija tiek aicināta savā tīmekļa vietnē publicēt informāciju par visām atbilstības pārbaudēm, kas jau veiktas vai vēl tiek plānotas.

3.5.2 EESK arī ierosina veikt visaptverošu to ES tiesību aktu atbilstības pārbaudi, ar kuriem uzņēmumi saskaras, veicot darījumus aiz ES ārējām robežām. EESK uzskata, ka šādu tiesību aktu radītais regulatīvais slogs ir liels un ka šāda pārbaude sniegtu ievērojamu ieguldījumu ES darba kārtībā attiecībā uz lietpratīgu regulējumu, izaugsmi un tirdzniecību.

3.5.3 EESK aicina Komisiju izmantot *REFIT* programmu, lai pēc iespējas drīzāk konstatētu spēkā esošos noteikumus un vēl nepieņemtos priekšlikumus, kas vairs nav lietderīgi, un ierosinātu tos atcelt, un vienkāršošanas centieni ietvaros turpinātu spēkā esošo tiesību aktu konsolidāciju. Ieteicams nodrošināt, lai visi sloga samazināšanas mērķi būtu izmērāmi un vērsti uz taustāmu un pozitīvu izmaiņu nodrošināšanu uzņēmumiem.

3.5.4 EESK uzskata, ka ir jāizmanto labāk atlasīti juridiskie instrumenti, tostarp pašregulējuma un kopregulējuma mehānismi ⁽¹⁷⁾.

3.6 Centieni MVU politikas veidošanas procesā ieviest labāku pārvaldību un koordinācijas mehānismu

3.6.1 EESK norāda, ka lietpratīgs regulējums ir visu ES politikas veidošanā iesaistīto pušu kopīga atbildība neatkarīgi no tā, vai tās strādā Eiropas līmenī vai dalībvalstu līmenī.

⁽¹⁴⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-168_en.htm?locale=FR.

⁽¹⁵⁾ http://ec.europa.eu/governance/better_regulation/documents/com_2013_en.pdf.

⁽¹⁶⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/evaluation/docs/fitness_check_en.pdf.

⁽¹⁷⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.self-and-co-regulation>.

3.6.2 Eiropas līmenī

- Komiteja uzskata: tā kā Komisija savos tiesību aktu priekšlikumos apņemas saglabāt uzņēmumu administratīvās izmaksas minimālā līmenī, arī Padomei un Parlamentam līdzīgā veidā ir jāapņemas samazināt vai ierobežot uzņēmumu administratīvo slogu līdz tādām līmenim, kāds paredzēts Komisijas priekšlikumā.
- Ja Padome un Parlaments pārsniedz šo līmeni, šādi lēmumi minētajām iestādēm būtu jāpamato. Tādēļ EESK aicina Parlamentu un Padomi apņemties vajadzības gadījumā veikt ietekmes novērtējumus, ja Komisijas priekšlikumā tiek ieviesti būtiski grozījumi.

3.6.3 Dalībvalstu līmenī

- EESK uzskata, ka lietpratīga regulējuma princips darbosies tikai tādā gadījumā, ja tiks nodrošināta arī lietpratīga tā īstenošana. Komiteja aicina dalībvalstis izvairīties no ES līmenī veikto vienkāršošanas pasākumu ietekmes mazināšanas, iestrādājot šos pasākumus valstu tiesību aktos. Šādi

“uzlabojumi” noteikti kavē uzņēmējdarbības attīstību. Tāpēc Komiteja ierosina noteikt, ka politiķiem, ministriju amatpersonām un citiem, kas iesaistīti tiesību aktu iestrādāšanā valstu likumos, jāiziet īpaša obligāta apmācība.

- Taču tas neliedz nevienai dalībvalstij ieviest augstākus standartus, ja tā vēlas.
- EESK aicina Komisiju sniegt palīdzību dalībvalstīm, proti, organizēt sanāksmes un seminārus ar valsts pārvaldes iestādēm, lai atvieglotu īstenošanas procesu. EESK uzskata, ka Komisijai ciešā sadarbībā ar dažādiem ģenerāldirektorātiem un dalībvalstīm ir rūpīgi jākoordinē pārbaude pēc īstenošanas.
- EESK mudina Komisiju un dalībvalstis ciešāk sadarboties, lai apmainītos ar labākās IN prakses piemēriem nolūkā izstrādāt salīdzināmas, pārredzamas un elastīgas procedūras. Dalībvalstis tiek aicinātas arī paātrināt labākās prakses piemēru apmaiņu MVU regulējuma vienkāršošanas jomā⁽¹⁸⁾ (piemēram, e-pārvaldes risinājumi, kas uzņēmumiem sniedz iespēju ievērot un izprast noteikumus⁽¹⁹⁾).

Briselē, 2013. gada 11. jūnijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

⁽¹⁸⁾ http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/admin_burden/best_practice_report/best_practice_report_en.htm.
Sk. šo piemēru: http://www.bru.gov.mt/15-6-reduction-in-administrative-burden-registered_news-posted-on-17th-december-2012.
Maltā 2006. gada sākumā pēc valdības izteiktās apņemšanās izveidot vidi, kas sekmē labāka regulējuma izstrādi, tika izveidota Labāka regulējuma nodaļa (Better Regulation Unit).

⁽¹⁹⁾ <http://www.irma-international.org/viewtitle/21237/>, Ron Craig “E-government and SMEs”.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko izveido kosmisko objektu novērošanas un uzraudzības atbalsta programmu”

COM(2013) 107 final – 2013/0064 (COD)

(2013/C 327/08)

Ziņotājs: **IOZIA kgs**

Eiropas Parlaments 2013. gada 14. martā un Eiropas Savienības Padome 2013. gada 20. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes lēmumam, ar ko izveido kosmisko objektu novērošanas un uzraudzības atbalsta programmu”

COM(2013) 107 – 2013/0064 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 165 balsīm par, 1 balsi pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzīst, ka ir svarīgi, lai Eiropai būtu autonoma kosmosa uzraudzības sistēma, kas nodrošina tās kosmosa infras-truktūras un kosmosa objektu aizsardzību, un atzinīgi vērtē Komisijas iniciatīvu, kas pirmo reizi pievēršas šim tematam un ierosina risinājumus šajā jomā, lai Eiropas Savienībā īstenotu sadarbības un integrācijas procesu.

1.2 Komiteja atbalsta Komisijas viedokli, ka dalībvalstīm vajadzētu virzīt praktiskus priekšlikumus apstiprināšanai Komisijā, jo Eiropas interesēs neapšaubāmi ir nodrošināt paredzēto informācijas kvalitāti un kvantitāti un dalīties zināšanās, tostarp metodoloģijas jomā, kā arī datu analīzes kapacitātē.

1.3 Komiteja apzinās grūtības rast kopējus risinājumus starp dalībvalstīm un uzskata Komisijas priekšlikumu par pirmo nozīmīgāko soli virzībā uz kopīgo vērienīgo mērķu īstenošanu. Spēcīga militārās jomas interešu klātbūtne šajā programmā lielā mērā sarežģī kopīgas infrastruktūras izveidi, un EESK pauž cerību, ka šī iniciatīva ļaus to panākt pēc iespējas drīzākā laikā. Tomēr pozitīvi ir tas, ka tiek veidots pamats civilās un militārās jomas sadarbībai, kurā būtu jāiesaista EKA, Eiropas Aizsardzības aģentūra un Padomes direktorāts, kurš nodarbojas ar krīžu pārvarēšanas un plānošanas jautājumiem.

1.4 EESK uzskata, ka finansējums, kas paredzēts SST darbībai septiņu gadu laikā, kad tiek izveidots šis pakalpojums, pirmām kārtām būtu jāizmanto, lai izveidotu sākotnējo Eiropas neatkarīgās kapacitātes aizmetni, kurā tiktu pārņemta daļa kapacitātes, kas patlaban atrodas dalībvalstu aizsardzības struktūru

rīcībā. Tas būtu panākams, izmantojot optiskos teleskopus, kas jau tiek izmantoti Eiropā (Kanāriju salās) un uzbūvējot vismaz vienu Eiropas radaru, kas būtu pielīdzināms tādai radaru klasei, kas ir pieejami aizsardzības struktūrām. Tas radītu pamatu ilgtermiņa ieguldījumiem, ar ko jaunas spējas un prasmes tiktu nodotas civilajai jomai, lai uzlabotu Eiropas iedzīvotāju dzīves kvalitāti.

1.5 EESK uzskata, ka attiecībā uz šās programmas īstenošanai paredzētajiem septiņiem gadiem ir nepieciešams pieņemt īpašus noteikumus, lai precizētu partnervalstu pieprasīto pakalpojumu līmeni attiecībā uz datu apjomiem, veidiem, biežumu, kvalitāti un pieejamību, nodrošinot nepieciešamos instrumentus, lai novērtētu pakalpojumus, līdzīgi pētniecības programmām Septītajā pamatprogrammā, kurā šie parametri ir skaidri noteikti un saskaņoti.

1.6 EESK iesaka saglabāt kritērijus attiecībā uz piekļuvi programmai atvērtus un tos sīkāk precizēt 7. panta 1. punkta a) apakšpunktā. Ir svarīgi, lai dalība programmā būtu atvērta ne tikai tām valstīm, kurām jau ir neatkarīgas jaudas (piemēram, Francija, Vācija un Apvienotā Karaliste), bet arī visām tām, kuras spēj nodrošināt datu apstrādei nepieciešamās kompetences. Ierosinātais formulējums būtu jāpārskata.

1.7 EESK norāda, ka darbību uzraudzības paketē, kas pazīstama kā “Kosmosa situatīvā uzraudzība” (*Space Situational Awareness — SSA*) ietilpst ne tikai “Kosmisko objektu novērošana un uzraudzība” (*Space Surveillance and Tracking — SST*), bet arī *Space Weather* (attiecībā uz Saules magnētisko aktivitāti) un “Zemei tuvo objektu” (*Near Earth Objects — NEO*) monitorings.

1.8 Jo īpaši, atzīstot, ka Saules aktivitātes radītais apdraudējums kosmosa infrastruktūrai ir vismaz tāds pats, ja ne ievērojami lielāks par īpaši intensīvu faktoru ietekmi, Komiteja uzskata, ka šie divi aspekti, kā sākotnēji paredzēts SSA definīcijā, ir jāīsteno paralēli. Tādēļ EESK aicina Komisiju izstrādāt visaptverošu un integrētu sistēmu, iekļaujot dažādus kosmosa infrastruktūras aizsardzības aspektus, jo īpaši, ņemot vērā, ka EKA jau ir aktīvi iesaistīta aizsardzības pret saules radiāciju programmas izstrādāšanā. 2011. gada 10. un 11. martā Madridē notikušās konferences par kosmosa un drošības jautājumiem secinājumos (minēti ietekmes novērtējumā) ir skaidri iezīmēts ceļš virzībai uz sadarbības stiprināšanu šajā jomā starp visām ieinteresētajām pusēm, jo īpaši ES, EKA un dalībvalstīm.

1.9 EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu pastiprināt sadarbību ar ASV un citām valstīm, kas ieinteresētas kopīgā projektā ar mērķi aizsargāt kosmosa infrastruktūru un novērst bīstamas un dažkārt katastrofālas sadursmes, tostarp ar sīkiem priekšmetiem, kuru dēļ var iziet no ierindas dārgi un cilvēku darbībai nepieciešami satelīti.

2. Komisijas dokuments

2.1 Izskatāmajā paziņojumā ierosināts izveidot jaunu Eiropas programmu Zemes orbītā esošo kosmisko objektu novērošanai un uzraudzībai, kas pazīstama kā SST (*Space Surveillance and Tracking*).

2.2 Programma ir radīta, reaģējot uz nepieciešamību aizsargāt kosmosa infrastruktūru, jo īpaši to, kas ir saistīta ar *Galileo* un *Copernicus/GMES* programmām, kā arī aizsargāt Eiropas kosmiskās iekārtas no iespējamām sadursmēm ar kosmosa atlūzām.

2.3 Paziņojumā arī ierosināts tiesiskais regulējums attiecībā uz minēto programmu un tās finansēšanas shēmu laikposmam no 2014. līdz 2020. gadam.

2.4 Paziņojumam ir pievienots ziņojums⁽¹⁾, kurā ir izklāstītas piecas īpašas finansējuma shēmas un programmas pārvaldība, norādot to iezīmes, izmaksas un ieguvumus.

2.5 Paskaidrojuma rakstā pirms tiesību akta priekšlikuma teksta ir izklāstīts pamatojums.

2.6 Indikatīvais Savienības ieguldījums SST programmas īstenošanā ir 70 milj. euro laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam.

2.7 Šīs izmaksas segtu iesaistīto dalībvalstu (galvenokārt militāro struktūru) rīcībā jau esošo sensoru un brīdināšanas sistēmu darbību, pamatojoties uz šo dalībvalstu un Eiropas Savienības Satelītcentra (EUSC) sniegtajiem datiem.

2.8 Līdzdalība programmā nav obligāta, un tā paredz, ka iesaistītajām valstīm ir sensori (teleskopi, radari), kas jau darbojas, un vajadzīgie tehniskie resursi un cilvēkresursi, vai datu apstrādes veikšanai nepieciešamās zināšanas.

2.9 Saskaņā ar priekšlikumam pievienotā ietekmes novērtējuma kopsavilkumu zaudējumi, ko rada Eiropas satelītu sadursmes ar kosmosa atlūzām, ir aptuveni 140 milj. EUR gadā, un ir prognozēts, ka tie palielināsies līdz 210 milj. EUR, ņemot vērā turpmāko gadu laikā paredzamo satelītu nozares pakalpojumu pieaugumu par 50 %. Šie skaitļi atspoguļo ļoti konservatīvu aplēsi un neietver zaudējumus "uz zemes", kas nozīmē ekonomiskos zaudējumus, kurus rada uz satelīta datiem balstīto pakalpojumu pārtraukums.

2.10 Ir svarīgi atzīmēt, ka gandrīz visi no šiem zaudējumiem ietver ne tik daudz satelītu fizisko zudumu, bet gan to ekspluatācijas laika samazināšanos, ko rada manevri, kas veikti, lai izvairītos no sadursmēm.

2.11 Kaut gan vairākām dalībvalstīm patlaban ir savi uzraudzības pakalpojumi, Komisija uzskata, ka ir nepieciešama ES iesaistīšanās, lai apvienotu ieguldījumus, kas nepieciešami projekta finansēšanai, definētu pārvaldības nosacījumus un politiku attiecībā uz datiem un nodrošinātu, ka esošās un nākotnes spējas tiek izmantotas koordinētā veidā.

2.12 Līdz šim standartu visiem brīdināšanas pakalpojumiem nosaka ASV kosmisko objektu novērošanas tīkls (SSN), ko pārvalda ASV Aizsardzības departaments. Sadarbība starp ES un ASV, kur ASV dati ir pieejami bez maksas, tiek uzskatīta par nepietiekamu, jo šie dati nav pietiekami precīzi, un tās pārvaldība var būt ārpus ES kontroles.

2.13 Tādēļ šā pakalpojuma izveide visnotaļ atbilstu stratēģijai, kas paredzēta, lai Eiropu padarītu neatkarīgu jomās, kuras atzītas par sevišķi svarīgām, jo īpaši attiecībā uz piekļuvi kosmosam.

2.14 Patlaban ir aprēķināts, ka 65 % sensoru zemajā Zemes orbītā (LEO) esošajiem satelītiem Eiropā pilnīgi vai daļēji pārvalda ar aizsardzību saistītas struktūras⁽²⁾.

2.15 Eiropas Kosmosa aģentūra (EKA) nav uzskatāma par piemērotu struktūru, lai īstenotu šāda veida programmu, jo tai nav atbilstoša nodrošinājuma, lai apstrādātu klasificētus datus, piemēram, tādus, kas iegūti no militāro struktūru pārvaldītiem sensoriem.

⁽¹⁾ Komisijas dienestu darba dokuments *Impact Assessment* (Ietekmes novērtējums), SWD(2013) 55 final.

⁽²⁾ *Study on Capability Gaps concerning Space Situational Awareness*, ONERA, 2007.

2.16 Eiropas struktūra, kas paredzēta, lai īstenotu SST pakalpojumu koordinēšanas funkcijas, ir Eiropas Savienības Satelītcentrs (EUSC) — ES aģentūra, kas izveidota ar Padomes 2001. gada 20. jūlija Vienoto rīcību un civilajiem un militārajiem lietotājiem nodrošina satelītattēlu informācijas pakalpojumus un produktus ar dažādiem klasifikācijas līmeņiem. Tomēr patlaban Satelītcentra statūti neparedz nekādu darbību SST jomā. EUSC varētu atvieglot SST pakalpojumu sniegšanu un piedalīties (sadarbībā ar iesaistītajām dalībvalstīm) SST sistēmas izveidē un darbībā, kas ir viens no SST atbalsta programmas mērķiem. Tomēr patlaban tā statūti neparedz nekādu iesaistīšanos SST jomā.

2.17 Paredzams, ka šās programmas pārvaldībai būs vajadzīgi 50 darbinieki (t.sk. darbinieki, kurus nodrošina iesaistītās dalībvalstis, EUSC un Komisija)

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK uzskata, ka ar priekšlikumu nav paredzēts izveidot piemērotus instrumentus un kompetences Eiropas līmenī, lai vāktu un analizētu datus. Tādējādi Eiropa šās programmas piecu gadu finansēšanas perioda beigās varētu atrasties tādā pašā stāvoklī kā sākumā, un tai, iespējams, vajadzētu atjaunot šo nolīgumu, lai nodrošinātu datu nepārtrauktu sniegšanu no iesaistīto dalībvalstu aizsardzības struktūru puses.

3.2 Runājot par ierosināto finansējumu 70 milj. EUR apmērā, nav konkretizētas prasības attiecībā uz valstu struktūru sniegto datu pieejamību, kvalitāti un ātrumu. Līdz ar to ir grūti noteikt kritērijus, lai novērtētu sniegtos pakalpojumus. Tas būs iespējams tikai tad, kad Komisija būs pieņēmusi īstenošanas aktus, kas būs jāizstrādā.

3.3 Dalībvalstis uzskata, ka EKA nesniedz pietiekamas garantijas attiecībā uz klasificētu datu apstrādi, kas būtu jāveic EUSC. Tomēr tajās valstīs, kurām ir savi uzraudzības un novērošanas dienesti (piemēram, Apvienotajā Karalistē, Francijā un Vācijā), to veic kosmosa un aizsardzības aģentūru sadarbības ietvaros, kas ļauj domāt par šo aģentūru sadarbības praktisko efektivitāti. Iemesls EKA izslēgšanai no šāda veida no pakalpojuma nav skaidrs, jo īpaši tādēļ, ka EKA jau piedalās globālās sasilšanas un katastrofu pārvaldības pakalpojumu nodrošināšanā, proti, Starptautiskās Hartas par kosmosa jomu un liela mēroga katastrofām ietvaros.

3.4 SST programma ir viena no Kosmosa situācijas apzināšanas (*Space Situational Awareness (SSA)*) sagatavošanas programmas trim sastāvdaļām, ko EKA īsteno kopš 2009. gada, savukārt divas pārējās sastāvdaļas ir *Space Weather* un "Zemei tuvie objekti" (*Near Earth Objects*).

3.5 EKA SSA sagatavošanas programmas finansējums bija 55 milj. EUR. Attiecība starp šīm abām programmām nav skaidra. Pirmām kārtām nav skaidrības par to, kā šis SST pakalpojums darbosies līdztekus līdzīgam pakalpojumam, kas rada un pārvalda brīdinājumus par Saules aktivitātes radītiem riskiem.

3.6 Ir lietderīgi salīdzināt kaitējumu, ko rada sadursmes ar atlūzām un ko rada ģeomagnētiskā/Saules aktivitāte, smaguma pakāpi. Saskaņā ar pētījumu, ko veica ASV Nacionālā okeānu un atmosfēras administrācija (NOAA) ⁽³⁾, Saules vētru radītie ekonomiskie zaudējumi satelītu infrastruktūrai ir milzīgi. 2003. gadā intensīva Saules aktivitāte iznīcināja ADEOS-2 — Japānas satelītu, kura vērtība bija 640 milj. ASV dolāru. 1997. gadā magnētiskās vētras dēļ tika zaudēts *Telstar* telekomunikāciju satelīts, kura vērtība bija 270 milj. ASV dolāru, savukārt 1989. gadā vēl viena magnētiskā vētra izraisīja deviņas stundas ilgu elektroapgādes pārtraukumu Kanādā, kura radītie zaudējumi bija 6 miljardi dolāru.

3.7 Tiek uzskatīts, ka īpaši liela Saules vētra, kāda, piemēram, tika reģistrēta 1859. gadā, šodien radītu zaudējumus 30 miljardu ASV dolāru apmērā tikai ģeostacionārajā orbītā esošajiem satelītiem vien, savukārt elektrotīkliem nodarīts kaitējums šo skaitli palielinātu līdz 1–2 triljoniem ASV dolāru. Darbības pilnīgai atjaunošanai būtu nepieciešami 4–10 gadi ⁽⁴⁾.

3.8 Saules aktivitātes radītā riska līmenis ir vismaz tāds pats kā atlūzu radītajam riskam. Tāpēc abi jautājumi būtu jārisina kopā, kā tas cita starpā bija paredzēts Madrides konferencē 2011. gada martā. Tomēr Komisija neprecizē, kurš nodrošinās operatīvos pakalpojumus brīdināšanai par Saules aktivitāti.

3.9 EESK uzskata, ka priekšlikumā būtu jāņem vērā Eiropas kosmosa infrastruktūras aizsardzība, kā arī *Space Weather* papildu uzraudzības darbības un abu sistēmu integrācijas īstenošanai paredzamais laiks.

4. Īpašas piezīmes

4.1 5. panta 2. punktā paredzēts, ka jaunas jaudas netiks veidotas, bet gan tiks atkārtoti izmantotas esošās dalībvalstu jaudas. Tomēr paskaidrojuma raksta 2. nodaļā ir nepārprotami norādīts, ka esošās jaudas ir nepietiekamas. Nav skaidrības par to, kāda veida sistēmu ir paredzēts īstenot, ņemot vērā pievienotajā ziņojumā (ietekmes novērtējumā) minētos piecus veidus.

4.2 Šās sistēmas tehniskais raksturojums nav skaidri definēts. Lai gan ir izklāstīti mērķi, lēmums par to, no kā tā sastāvēs, ir atstāts turpmākajām diskusijām starp dalībvalstīm.

⁽³⁾ *Value of a Weather-Ready Nation*, 2011, NOAA.

⁽⁴⁾ Sk. *National Research Council. (2008), Severe Space Weather Events. Understanding Societal and Economic Impacts: A Workshop Report. Washington, DC, The National Academies Press.*

4.3 Attiecības starp militārajiem un civilajiem lietojumiem. Sistēma ir veidota kā civila sistēma. Tomēr lielākā daļa informācijas tiek nodrošināta no militāriem avotiem. Nav skaidru noteikumu vai protokolu, kas uzliktu militārajām struktūrām par pienākumu sniegt šo informāciju civilajām struktūrām. Arī par to priekšlikumā ir teikts, ka šis jautājums tiks atrisināts nākotnē.

4.4 Dalībvalstu un ES attiecības. Priekšlikumā teikts, ka visi sensori ir un arī turpmāk paliks atsevišķo dalībvalstu rīcībā. Nav skaidru nosacījumu, kas nodrošinātu minimālo datu un informācijas plūsmu.

4.5 Pakalpojuma definīcija. Priekšlikumā tā nav skaidri formulēta. Tāpēc nav iespējams novērtēt, vai tā ir pietiekama attiecībā uz programmā iekļautajiem projektiem.

4.6 Savā 2008. gada 26. septembra rezolūcijā ar nosaukumu "Attīstot Eiropas kosmosa politiku" Padome norādīja uz

nepieciešamību "attīstīt spēju, lai apmierinātu Eiropas lietotāju vajadzības visaptverošai kosmosa vides situācijas apzināšanai".

4.7 Ir svarīgi turpināt gan SST programmas, gan esošās SSA programmas izstrādi.

4.8 "Rezultātu un ietekmes rādītāji", kas minēti 1.4.4. punktā, ir visai tautoloģiski un darbības ziņā maz palīdz programmas efektivitātes *ex-post* novērtējuma izstrādāšanā.

4.9 Ārpus pārvaldības definīcijas sistēmas darbības modelis nav skaidri definēts.

Dalībvalstu līdzdalība nav obligāta. Kāda ir minimālā bāze, lai pakalpojums varētu darboties?

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko tuvína tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm (Pārstrādāta redakcija)”

COM(2013) 162 final – 2013/0089 (COD)

(2013/C 327/09)

Galvenais ziņotājs: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

Padome 2013. gada 15. aprīlī un Eiropas Parlaments 2013. gada 16. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko tuvína dalībvalstu tiesību aktus attiecībā uz preču zīmēm” (Pārstrādāta redakcija)

COM(2013) 162 final – 2013/0089 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 16. aprīlī.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja tās 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (11. jūlija sēdē) iecēla *Hernández Bataller* kgu par galveno ziņotāju un ar 116 balsīm par un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Ņemot vērā preču zīmju nenoliedzamo saimniecisko vērtību un pozitīvo ietekmi uz iekšējā tirgus darbību, spēkā esošie pārrobežu tiesību akti par preču zīmju aizsardzību ir nepietiekami. Tomēr direktīvas priekšlikums nozīmē progresu pašreizējā situācijā, kuru raksturo normatīvas atšķirības ES un valstu tiesību aktos.

1.2 Tādēļ Komiteja mudina nostiprināt intelektuālā īpašuma tiesības saistībā ar preču zīmes likumīgu izmantošanu; cik vien iespējams, atbalsta Eiropas Savienības preču zīmju reģistru, kā arī aicina Komisiju atbalstīt iekšējā tirgus saskaņošanas biroja (ITSB) darbību, veicot minēto tiesību ievērošanas uzraudzību.

1.3 Šajā saistībā ES tiesību aktos noteikts, ka preču zīmes īpašniekam ir gan tiesības to izmantot vienīgi peļņas nolūkā (“*ius utendi*”), gan arī iespēja nepieļaut tās izmantošanu trešajām personām preču zīmes atdarināšanas vai nelikumīgas piesavināšanās gadījumā (“*ius prohibendi*”). Komiteja aicina pieņemt preventīvus un kompensācijas pasākumus, lai novērstu pirātismu, kas mazina Eiropas uzņēmumu konkurētspēju.

1.4 Tomēr spēkā esošajos ES tiesību aktos nav precīzi noteikts, kādos gadījumos preču zīmes īpašnieks var veikt attiecīgas darbības, lai novērstu minētā veida izmantošanu.

1.5 Kopumā visa saskaņošanas procesa rezultātā turpmākajos gados varētu unificēt tiesību aktus un pieņemt ES preču zīmju

kodeksu, kas cita starpā sekmētu elastīgas, vienotas un rentablas procedūras izveidi, dodot ieinteresētajām pusēm iespēju brīvprātīgi reģistrēt preču zīmes un novērst pašreizējās atšķirības tiesību aktos.

1.6 EESK vajadzētu uzņemties aktīvu lomu visu ar intelektuālo īpašumu saistīto tiesību aktu likumdošanas procesā. Tāpēc Komiteja pauž nožēlu, ka ar to nav notikusi apspriešanās par priekšlikumu grozīt Regulu par Kopienas preču zīmi.

1.7 EESK pauž cerību, ka nākotnē tiks ieviesta sistēma, ar kuru nodrošina vienotu aizsardzību uzņēmumu un patērētāju preču zīmēm.

2. Ievads

2.1 Starptautiskā līmenī preču zīmju tiesības regulē 1883. gada 20. martā Parīzē parakstītā Konvencija par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību. Šo dokumentu pēdējo reizi pārskatīja 1967. gada 14. jūlijā Stokholmā un grozīja 1979. gada 28. septembrī⁽¹⁾ (turpmāk tekstā “Parīzes Konvencija”).

2.2 Saskaņā ar Parīzes Konvencijas 19. pantu valstīm, uz kurām attiecas Konvencija, ir tiesības noslēgt īpašus savstarpējus nolīgumus par rūpnieciskā īpašuma aizsardzību.

⁽¹⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu krājums, 828. sējums, Nr. 11851, 305. lpp.

2.3 Minētais nosacījums bija pamatā tam, lai pieņemtu Nicas Nolīgumu par preču un pakalpojumu starptautisko klasifikāciju preču zīmju reģistrācijas vajadzībām; dokumentu pieņēma Nicas diplomātiskajā konferencē 1957. gada 15. jūnijā, pēdējo reizi pārskatīja 1977. gada 13. maijā Ženēvā un grozīja 1979. gada 28. septembrī⁽²⁾. Ekspertu komiteja Nicas Nolīgumu par klasifikāciju pārskata reizi piecos gados.

2.4 Saskaņā ar Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācijas (WIPO) datubāzi no Eiropas Savienības dalībvalstīm Nicas Nolīgumam nav pievienojušās vienīgi Maltas Republika un Kipras Republika, bet tās izmanto Nicas Nolīgumu par klasifikāciju.

2.5 Preču zīmju aizsardzībai galvenokārt ir teritoriāls raksturs. Tas ir tāpēc, ka preču zīme ir īpašuma tiesības, kas aizsargā zīmi konkrētā teritorijā.

2.5.1 Savienības primārajos tiesību aktos intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzība noteikta Eiropas Pamattiesību hartas 17. panta 2. punktā.

2.5.2 Arī LESD 118. panta noteikts, ka, veidojot iekšējo tirgu vai nodrošinot tā darbību, Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru nosaka pasākumus, ar ko ieviest Eiropas intelektuālā īpašuma tiesību apliecinātos dokumentus, kuri nodrošinātu vienotu intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma tiesību aizsardzību, un centralizētas atļauju piešķiršanas, koordinācijas un uzraudzības kārtības izveidi visā Savienībā.

2.6 Eiropas Savienībā līdztekus pastāv valsts un Kopienas preču zīmju aizsardzība. Valsts preču zīmes īpašnieks var īstenot ar šo preču zīmi saistītās tiesības tās dalībvalsts teritorijā, ar kuras tiesību aktiem šī preču zīme tiek aizsargāta. Kopienas preču zīmes īpašnieks var darīt to pašu divdesmit astoņu dalībvalstu teritorijā, jo šī preču zīme ir spēkā visā minētajā teritorijā.

2.7 Dalībvalstu tiesību akti par preču zīmēm tika daļēji saskaņoti ar Padomes 1988. gada 21. decembra Direktīvu 89/104/EEK, kas vēlāk kodificēta kā Direktīva 2008/95/EK.

2.8 Tajā pašā laikā un saistībā ar valstu preču zīmju sistēmām ar Padomes 1993. gada 20. decembra Regulu (EK) Nr. 40/94 par Kopienas preču zīmi, kas kodificēta kā Regula (EK) Nr. 207/2009, izveidoja autonomu sistēmu vienoto tiesību reģistrācijai, kurām ir vienāds spēks visā ES. Minētajā kontekstā tika izveidots Iekšējā tirgus saskaņošanas birojs (ITSB), kas atbild par Kopienas preču zīmju reģistrēšanu un pārvaldību.

2.9 Pēdējos gados Komisija ir uzsākusi publiskas debates par intelektuālo īpašumu, kurās piedalījušies EESK, un 2011. gadā

paziņoja par Eiropas preču zīmju sistēmas pārskatīšanu, lai sistēmu modernizētu gan ES, gan valstu līmenī, padarot to kopumā efektīvāku, lietderīgāku un saskaņotāku.

2.10 Padome savā 2008. gada 25. septembra rezolūcijā par rīcības plānu cīņai pret viltošanu un pirātismu aicināja pārskatīt Padomes 2003. gada 22. jūlija Regulu (EK) Nr. 1383/2003 par muitas rīcību attiecībā uz precēm, par kurām ir aizdomas, ka tās pārkāpj atsevišķas intelektuālā īpašuma tiesības, un pasākumiem, ko veic attiecībā uz precēm, kas ir pārkāpušas šādas tiesības⁽³⁾. EESK pauž cerību, ka tiks veikti uzlabojumi tiesiskajā regulējumā, lai nostiprinātu intelektuālā īpašuma aizsardzību no muitas iestāžu puses un garantētu atbilstošu juridisko noteiktību.

2.11 Eiropas preču zīmju sistēma ir balstīta uz līdzaspastāvēšanas un papildināmības principu starp valstu un Savienības mēroga preču zīmju aizsardzību.

2.12 Regulā par Eiropas preču zīmi ir noteikta visaptveroša sistēma, kurā ietverti visi materiālo un procesuālo tiesību jautājumi, savukārt direktīvā paredzētais tiesību aktu tuvināšanas līmenis attiecas tikai uz konkrētām materiālo tiesību normām, un tādēļ priekšlikumā paredzēts, lai materiālo tiesību normas pamatā būtu līdzīgas, un procedūras noteikumi vismaz saderīgi.

2.13 Minētā priekšlikuma mērķis ir veicināt inovāciju un ekonomikas izaugsmi, visā ES padarot preču zīmju reģistrācijas sistēmas uzņēmumiem pieejamākas un efektīvākas, samazinot izmaksas un sarežģītību, palielinot ātrumu, paredzamību un juridisko noteiktību.

2.14 Iniciatīvai pārstrādāt direktīvu ir šādi mērķi:

— modernizēt un uzlabot direktīvas spēkā esošos noteikumus, izdarot grozījumus novecojušajos noteikumos, palielinot juridisko noteiktību un izskaidrojot preču zīmju tiesības attiecībā uz to darbības jomu un ierobežojumiem;

— sasniegt lielāku valstu preču zīmju tiesību aktu un procedūru tuvināšanu nolūkā padarīt tās saskanīgākas ar Kopienas preču zīmju sistēmu,

a) pievienojot būtiskus papildu noteikumus;

b) direktīvā ieviešot galvenos procesuālos noteikumus saskaņā ar regulā ietvertajiem noteikumiem, tostarp tiem, kur esošās atšķirības rada būtiskas problēmas no lietotāja skatpunkta un kur šāda saskaņošana tiek uzskatīta par neatņemamu sastāvdaļu, lai radītu harmonisku un papildinošu preču zīmju aizsardzības sistēmu Eiropā;

c) sekmējot sadarbību starp dalībvalstu birojiem un ITSB, lai veicinātu prakses konvergenci un kopīgu instrumentu izstrādi, nosakot juridisko pamatu šādai sadarbībai.

⁽²⁾ Apvienoto Nāciju Organizācijas līgumu krājums, 1154. sējums, Nr. I-18200, 80. lpp.

⁽³⁾ OV L 196, 2.8.2003., 7. lpp.

2.15 No vienas puses, direktīvas priekšlikums aktualizēs un uzlabos spēkā esošos noteikumus saistībā ar

— preču zīmes definīciju, paredzot iespēju reģistrēt preču zīmes, kuras var atveidot ar tehnoloģiskiem līdzekļiem, nodrošinot pietiekamas garantijas;

— preču zīmes piešķirtajām tiesībām, kas noteiktas 10. un 11. pantā par tiesībām, kas piešķirtas, neskarot pirmtiesības; gadījumiem saistībā ar divkāršu identitāti; izmantošanu par uzņēmuma nosaukumu vai komercnosaukumu; izmantošanu salīdzinošajā reklāmā, sūtījumiem no komercpiegādātājiem; precēm, kas ievestas Kopienas muitas teritorijā; sagatavošanās darbiem un preču zīmes spēka ierobežojumiem.

2.16 No otras puses, priekšlikuma mērķis ir materiālo tiesību normu tuvināšana, izmantojot ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu un cilmes vietu nosaukumu aizsardzību, aizsardzību tām preču zīmēm, kurām ir reputācija, uzsverot preču zīmes kā īpašuma tiesību objektu, jo tās var būt saistītas ar tiesību *in rem* nodošanu, un kolektīvo preču zīmju regulējumu.

2.17 Galveno procesuālo noteikumu saskaņošana saistīta ar preču un pakalpojumu apzīmējumiem un klasifikāciju; *ex officio* pārbaudi; nodevām; iebildumu procedūru; neizmantošanu kā aizstāvību iebildumu procedūrās; atcelšanu vai spēkā neesamības atzīšanas procedūru un neizmantošanu kā aizstāvību procedūrās par spēkā neesamības atzīšanu.

2.18 Priekšlikuma mērķis ir arī biroju sadarbības atvieglošana; papildus sadarbības tiesiskajam satvaram, kas ierosināts regulas pārskatīšanas kontekstā, 52. pants nodrošina juridisko pamatu, lai sekmētu sadarbību starp ITSB un dalībvalstu intelektuālā īpašuma birojiem.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas direktīvas priekšlikumu, kas, ņemot vērā vispārējo ekonomikas vidi, kuru raksturo liela konkurence un ekonomikas attīstības palēninājums Eiropā, ir īpaši lietderīgs.

3.1.1 Preču zīme sekmē gan uzņēmuma vērtības radīšanu un patērētāju uzticību, gan aizsargā patērētājus.

3.1.2 Patērētāju aizsardzībai ir ļoti būtiska nozīme vairāku iemeslu dēļ:

— pirmkārt, preču zīmju aizsardzība samazina meklēšanas izmaksas patērētājiem;

— otrkārt, tā viņiem nodrošina pastāvīgu kvalitātes līmeni, uzliekot ražotājam pienākumu rūpēties par produkta vai pakalpojuma saturu;

— treškārt, tai ir vajadzīgi ieguldījumi uzlabojumos un inovācijā, kas savukārt palielina patērētāju "komercuzticību".

3.2 Direktīvas priekšlikums ļoti būtiski uzlabos dalībvalstu spēkā esošos tiesību aktus, ņemot vērā trīs aspektus:

— preču zīmju reģistrēšanas sistēmu vienkāršošana visā ES, tādējādi samazinot izmaksas un paātrinot procedūras;

— juridiskā noteiktība, kuru rada labāka iekšējo un pārvalstisko noteikumu papildināmība minētajā jomā, kā arī kompetentu iestāžu darbības koordinācija; un

— intelektuālā īpašuma aizsardzības līmeņa paaugstināšana, galvenokārt saistībā ar procedūras precizēšanu tranzīta precēm, jaunu reģistrēšanas kritēriju, piemēram, skaņas zīmju iekļaušanu, konkrētiem precizējumiem ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu aizsardzībai vai attiecībā uz valodām, kas nav Kopienas valodas, u.c.

3.3 Direktīvas priekšlikumā iekļauti arī būtiski jauninājumi, ņemot vērā izmaiņas ekonomikas, tirdzniecības un juridiskajā jomā; piemēram, preču zīmes definīcija, pieļaujot ne tikai grafisku atveidojumu, kas ļauj precīzāk identificēt preču zīmi, kā arī dodot iespēju reģistrēt preču zīmes, kuras var atveidot ar tehnoloģiskiem līdzekļiem, nodrošinot pietiekamas garantijas.

3.4 Komiteja atzinīgi vērtē materiālo tiesību normu tuvināšanu, piemēram, iekļaujot arī ģeogrāfisko un cilmes vietas nosaukumu aizsardzību, preču zīmju, kurām ir reputācija, aizsardzību, un pieeju preču zīmēm kā īpašuma objektam, piemēram, iekļaujot tiesību *in rem* nodošanu, kā arī būtiskus aspektus preču zīmju komerciālas izmantošanas jomā. Direktīvas priekšlikumā iekļautie jautājumi par kolektīvajām preču zīmēm un garantijas zīmēm uzņēmējiem un patērētājiem būs ļoti būtiski.

3.5 Visbeidzot EESK atzinīgi vērtē galveno procesuālo noteikumu saskaņošanu, jo tādējādi tiek izveidoti kopīgi noteikumi par preču un pakalpojumu apzīmējumiem un klasifikāciju saskaņā ar Eiropas Savienības Tiesas principiem un *ex officio* pārbaude, iebildumu procedūra un atcelšanas vai spēkā neesamības procedūra.

3.6 Komiteja atzinīgi vērtē arī to, ka direktīvas priekšlikuma izstrādes process ir bijis ļoti atklāts un tajā piedalījās nozīmīgi pilsoniskās sabiedrības pārstāvji.

3.7 Tomēr Komitejai ir daži iebildumi pret priekšlikuma mērķi un saturu, neskarot Regulas (EK) Nr. 207/2009 ierosināto grozījumu, ar kuru noteikta autonoma sistēma vienoto tiesību reģistrācijai un kas līdz ar direktīvas priekšlikumu ietilpst tiesību aktu paketē.

3.8 Šajā saistībā Komiteja pauž neizpratni, ka Komitejai netika lūgts konsultatīvs atzinums par priekšlikumu, ar ko groza iepriekš minēto Regulu par Kopienas preču zīmi (COM(2013) 161 final, 27.03.2013).

3.9 Tā kā minētais jautājums tieši ietekmē iekšējā tirgus darbību (LESD 118. pants) un patērētāju tiesību aizsardzības līmeni (LESD 169. pants), atbilstoši Līgumu noteikumu kontekstuālai un konsekventai interpretācijai Komitejai šajās jomās nepārprotami ir konsultatīva loma; tāpēc EESK dalība likumdošanas procesā saistībā ar minētā tiesību akta pieņemšanu ir obligāta.

3.10 ES tiesību aktos noteikts, ka preču zīmes īpašniekam ir gan ekskluzīvas tiesības to izmantot nolūkā gūt peļņu (“*ius utendi*”), gan iespēja aizliegt trešajām personām tās izmantošanu ar atdarināšanu vai viņa atšķirības zīmju prettiesisku izmantošanu (“*ius prohibendi*”) (Regulas (EK) Nr. 207/2009 9. pants).

3.11 Tomēr spēkā esošajos ES tiesību aktos nav precīzi noteikts, kādos gadījumos preču zīmes īpašnieks var veikt darbības, lai novērstu tās izmantošanu.

3.11.1 Lai gan direktīvas priekšlikumā būtiski palielināts to gadījumu skaits, kad preču zīmes īpašnieks var aizliegt to izmantot trešajām personām (10. pants), šajā sakarā paredzot jaunu noteikumu, t.i., īpašnieka tiesību pārkāpuma gadījumā, piestiprinot apzīmējumu, kas ir identisks vai līdzīgs attiecīgajai preču zīmei, uz noformējuma, iepakojuma vai citiem līdzekļiem (11. pants), aizliegumu izmantot preču zīmi, kas reģistrēta uz starpnieka vai pārstāvja vārda (13. pants), taču gadījumā, ja preču zīmes īpašnieks uzsāk tiesvedību, precīza tiesību aktu piemērošanas apjoma noteikšana ir atbildīgā tiesneša kompetencē.

3.11.2 Tātad attiecīgajā tiesu iestādē būs tā, kas noteiks, vai pastāv aizsargātas preču zīmes pārprasšanas vai prettiesiskas izmantošanas risks no trešās personas puses, un apstiprinošā gadījumā noteiks arī kompensācijas apjomu īpašniekam saskaņā ar iesniegtu prasību.

3.11.3 Līdz ar to direktīvas priekšlikumā nav iekļauta vienota aizsardzības sistēma ne attiecībā uz īpašnieku tiesībām izmantot savas preču zīmes, ne patērētāju tiesībām, ja viņiem tiek nodarīts kaitējums preču zīmes neatbilstošas vai krāpnieciskas izmantošanas dēļ.

3.12 Tāpēc preču zīmes īpašnieku tiesību aizsardzības pārvalstisko un valstu sistēmu savstarpējā papildināmība ietver nepārprotamu risku, ka minētā aizsardzība nav tik efektīva un ātra, kā paredzēts priekšlikuma mērķos.

3.12.1 Piemēram, nav garantijas, ka tiks novērstas valstu iekšējās atšķirības, kas radušās Direktīvas 2004/48/EK (par intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības piemērošanu) noteikumu nepareizas transponēšanas dēļ; tie attiecas uz prasības nodrošināšanas līdzekļiem:

— izbeigt pārkāpumus; tostarp iespēja iznīcināt preces un to ražošanas līdzekļus vai uzlikt naudas sodu;

— zaudējumu atlīdzība vai iespēja publicēt attiecīgo spriedumu.

3.12.2 Šāda juridiskā nenoteiktība palielināsies, ja preču zīmes īpašnieka tiesības tiks pārkāptas vairākās dalībvalstīs.

3.13 Turklāt direktīvas priekšlikumā iekļauti vairāki noteikumi, kas padara aizsardzību vēl sarežģītāku.

3.13.1 Piemēram, 4. panta 3. punktā (“Iemesli atteikumam vai spēkā neesamībai”) noteikts, ka “Preču zīmi var pasludināt par spēkā neesošu, ja preču zīmes reģistrācijas pieteikums iesniegts negodprātīgos nolūkos” un “Ikviena dalībvalsts var arī paredzēt, ka šādu preču zīmi neregistrē”.

3.14 Tā kā pēc ITSB ieskata izmantošanas nodoma neesamība nav pamats noteikt, ka nolūks ir negodprātīgs, kura iestāde izstrādās vienotus kritērijus, lai dotu iespēju kompetentiem vērtētājiem noteikt, vai ir citi iemesli, kas liecina par negodprātīgiem nolūkiem?

3.15 Šī nepilnība tiesību aktos ir patiešām paradoksāla, salīdzinot ar priekšlikuma 10. panta 5. punktu, kurā noteikts, ka reģistrētas preču zīmes īpašniekam ir tiesības neļaut trešajām personām attiecīgās dalībvalsts muitas teritorijā ievest preces, ja attiecīgā preču zīme nav laista brīvā apgrozībā. Tādējādi priekšlikums neatbilst Tiesas judikatūrai par precēm tranzītā (apvienotās lietas C-446/09 un C-495/09, *Philips/Nokia*), un jebkurš pieņēmums vai pierādījums par godprātību, ar kādu varētu rīkoties trešās personas, nav spēkā⁽⁴⁾.

⁽⁴⁾ Direktīvas priekšlikuma 10. panta 5. punkta noteikts: “Reģistrētas preču zīmes īpašniekam arī ir tiesības neļaut trešajām personām komercdarbības ietvaros attiecīgās dalībvalsts muitas teritorijā ievest preces, ja attiecīgā preču zīme ir reģistrēta un nav laista brīvā apgrozībā, ja šādas preces, tostarp iepakojums, ievestas no trešām valstīm un bez atļaujas apzīmētas ar preču zīmi, kura ir identiska preču zīmei, kas reģistrēta attiecībā uz šādām precēm, vai kuru pēc tās būtiskajiem aspektiem nevar atšķirt no šādas preču zīmes”.

3.16 No otras puses, šāda veida nelikumīgas komercprakses izskaušana un sodu piemērošana neapšaubāmi tiktu pastiprināta, ja direktīvas priekšlikumā būtu noteikts īpašs juridisks pamats, kas Eiropas Komisijai piešķirtu tiesības veikt intensīvākus pasākumus, sadarbojoties ar iestādēm trešās valstīs, kur šāda uzņēmējdarbības prakse ir plaši izplatīta un sistemātiska.

3.17 Nepilnības ir arī direktīvas priekšlikuma 45. panta 1. punktā, kurā vispārīgi noteikts, ka dalībvalstis nodrošina efektīvu un ātru administratīvo procedūru savos birojos, lai iebilstu pret pieteikuma par preču zīmi reģistrāciju, pamatojoties uz 5. pantā minēto. Būtu jākonkretizē minētās procedūras būtība, ka arī ar likumu jānosaka saprātīgs termiņš, kurā valsts kompetentajām iestādēm jāīsteno rīcība saskaņā ar ES Pamattiesību hartas 41. panta 1. punktu (tiesības uz labu pārvaldību).

3.18 Tāpat efektivitātes un paredzamības labad, kas ir svarīgas preču zīmju īpašnieku tiesību pārvalstiskai aizsardzībai, jāpārskata citu direktīvas priekšlikumā iekļauto noteikumu saturs, piemēram, 44. pants un 52. pants. Saistībā ar 44. pantu — "Preču zīmes reģistrācijai un pagarināšanai piemērojot papildu (kategorijas) nodevu par katru preču un pakalpojumu kategoriju, kas nav ietverta pirmajā kategorijā, un šāda nodeva

būtu jāietver sākotnējā (pieteikuma/reģistrācijas) nodevā" — minētajām nodevām būtu jānosaka maksimālā robeža.

3.19 Saistībā ar 52. pantu "Sadarbība starp dalībvalstu birojiem un ITSB, lai veicinātu prakses konvergenci, kopīgu instrumentu izstrādi un gūtu saskaņotus rezultātus, izskatot un reģistrējot preču zīmes", būtu jāizstrādā īpašs noteikums, ar kuru atbilstoši LESD 291. pantam Komisijai piešķir īstenošanas pilnvaras pieņemt saistošu "rīcības kodeksu".

3.20 ITSB un attiecīgo valsts iestāžu administratīvā sadarbība būtu jāuzskata par kopējo interešu jautājumu saskaņā ar LESD 197. pantu. Šajā jomā būtu īpaši lietderīgi atvieglot informācijas un darbinieku apmaiņu, kā arī atbalstīt apmācību programmas, šim nolūkam izveidojot publisku budžetu.

3.21 Kopumā visa procesa rezultātā dažos nākamajos gados ir jāpanāk tiesību aktu saskaņotība preču zīmju jomā, kas vainagotos ar ES preču zīmju rokasgrāmatas pieņemšanu un cita starpā izveidotu elastīgu, vienotu un rentablu procedūru, kas ieinteresētajām pusēm atvieglotu iespēju brīvprātīgi reģistrēt preču zīmes.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK attiecībā uz noteiktu lielu uzņēmumu un koncernu nefinansiālās un daudzveidības informācijas atklāšanu”

COM(2013) 207 final – 2013/0110 (COD)

(2013/C 327/10)

Ziņotāja: **PICHENOT kdze**

Eiropas Parlaments 2013. gada 2. maijā un Padome 2013. gada 21. maijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 50. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes Direktīvas 78/660/EEK un 83/349/EEK attiecībā uz noteiktu lielu uzņēmumu un koncernu nefinansiālās un daudzveidības informācijas atklāšanu”

COM(2013) 207 final – 2013/0110 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 27. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 95 balsīm par, 31 balsi pret un 4 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumus grozīt grāmatvedības direktīvas gan attiecībā uz nefinansiālās informācijas atklāšanu, gan attiecībā uz daudzveidību vadības struktūrās. Šīs ierobežotās izmaiņas palīdzēs uzlabot ES korporatīvās vadības satvaru ⁽¹⁾.

1.2 Komiteja iesaka Eiropas Parlamentam un Padomei ņemt vērā līdzsvaru, kas tiek panākts ar šīm izmaiņām, kuras palielina vides, sociālo un uzņēmumu pārvaldības jautājumu (VSP) pārredzamību. Komisijas priekšlikumā paredzēts izveidot elastīgu un piemērotu mehānismu, ar ko uzlabot saziņu ar akcionāriem, ieguldītājiem, personālu un citām ieinteresētajām personām. Lai neradītu papildu slogu mazākiem uzņēmumiem, priekšlikums attiecas vienīgi uz lieliem uzņēmumiem.

2. Ieteikumi

2.1 Komiteja atzīst, ka **līdzsvarots turpmāk minēto elementu kopums** dos iespēju gadskārtējās pilnsapulcēs nodrošināt akcionāriem nefinansiālu informāciju un informēt lielu uzņēmumu ieinteresētās personas. Minētais kopums atbilst izvirzītajiem pārredzamības un saskaņotības mērķiem.

— būtisku nefinansiālu informāciju ietver gada ziņojumā;

— šī informācija cita starpā attiecas uz vides, sociāliem un ar darbiniekiem saistītiem jautājumiem, cilvēktiesību ievērošanu un cīņu pret korupciju;

— informācija attiecas uz uzņēmuma politiku minētajās jomās, uz šīs politikas rezultātiem, uz attiecīgajiem riskiem un nenoteiktībām, kā arī uz to, kā uzņēmums tās risina;

— mehānisms attiecas uz visām kapitālsabiedrībām, kurām piemēro patlaban spēkā esošās grāmatvedības direktīvas;

— ir noteikts piemērošanas sliekšnis, kas paredz, ka minētos noteikumus piemēro vienīgi tādiem uzņēmumiem, kuros strādā vairāk nekā 500 darbinieku un kuru kopējā bilance pārsniedz EUR 20 miljonus, vai kuru neto apgrozījums pārsniedz EUR 40 miljonus; tādējādi noteikumi neattiecas uz MVU;

— nosakot principus un/vai rādītājus, uzņēmumi var pamatoties uz valsts, ES vai starptautisko regulējumu, kā arī uz ziņojumu sniegšanas vadlīnijām;

— uzņēmums nosaka attiecīgās informācijas prioritāti;

— princips “izpildi vai paskaidro” paredz, ka ziņošana ir obligāta, taču uzņēmumiem tiek saglabāta zināma rīcības brīvība gadījumos, kad pēc to ieskata informācijas nesniegšanai ir pamats;

— mehānisma elastīgums ļauj nepalielināt administratīvo slogu, jo ir iespējams arī turpmāk gatavot atsevišķu ziņojumu, kas ir daļa no gada ziņojuma un atbilst tām pašām prasībām.

⁽¹⁾ OV C 24, 28.1.2012., 91. lpp.

2.2 Ņemot vērā šo līdzsvaru, Komiteja uzskata, ka ierosinātā direktīva, ar ko groza grāmatvedības direktīvas, tiek pieņemta **loti piemērotā laikā**:

- laikā, kad pilsoniskā sabiedrība aizvien vairāk uzmanības pievērš tam, kā uzņēmumi ietekmē sabiedrību, kad valstīm un uzņēmējiem tiek pieprasīta arvien lielāka pārredzamība un kad pieaug sociāli atbildīgi ieguldījumi ⁽²⁾;
- situācijā, kad dalībvalstu tiesību normas un ieteikumi attiecībā uz nefinansiālu informāciju joprojām atšķiras, taču tiek konvergēti; kad pēdējā desmitgadē tikuši pārskatīti tādi starptautiskie orientieri kā ESAO un ILO un pieņemts ISO 26000 standarts; kad ir pilnveidoti tādi nefinansiālās informācijas sniegšanas instrumenti kā tie, ko paredz Globālā ziņošanas iniciatīva (GRI), Eiropas Finanšu analīzes organizāciju federācija (EFFAS), reitingu aģentūras un organizāciju analīzes struktūras, kā arī nozaru orientieri;
- laikā, kad gan Eiropas, gan starptautiskajā līmenī finanšu, ekonomikas, sociālās un ekoloģiskās krīzes sniegtā mācība palielina nepieciešamību pēc pārredzamības ⁽³⁾ tādās jomās kā ieguldījumi, nodokļi un cīņa pret korupciju, — piemēram, ieguves rūpniecībā;
- kad tiek radīti mehānismi, ar kuriem novērtēt ražošanas darbību ekoloģisko ietekmi, piemēram, ražojumu dzīves cikla analīze, “ekoloģiskā pēda” vai negatīvu ārējo faktoru izmaksu aprēķins;
- kad atsevišķi uzņēmumi, reaģējot uz atbildīgu patērētāju bažām, piedāvā ilgtspējīgākus produktus un pakalpojumus, piemēram, izvairās no plānotās nolietošanās un veicina taisnīgu tirdzniecību.

2.3 Komiteja ir gandarīta par **perspektīvām**, ko paver grāmatvedības direktīvu grozījumi, jo tie:

- VSP jautājumus integrē uzņēmuma stratēģijā un komunikācijā;
- lielāku nozīmi piešķir akcionāru pilnsapulcēm un atbildīgu ieguldījumu principiem;
- nodrošina garantijas un elastīgumu, kas visiem uzņēmumiem, kuri kā ilgtspējīgas attīstības mikroekonomisko modeli uzņemušies īstenot USA, ļauj iesaistīties šajā progresīvajā darbā;
- uzņēmumu stratēģijas jomā aizsāk jaunu izklāsta un lēmumu pieņemšanas sistēmu, kurā priekšroka dota ilgtermiņam un kura stiprina attiecības starp koncerna filiālēm un mātesuzņēmumu.

⁽²⁾ OV C 21, 21.1.2011., 33. lpp.

⁽³⁾ EESK atzinums par tematu “Eiropas uzņēmējdarbības tiesības un korporatīvā vadība” (vēl nav publicēts OV).

2.4 Komiteja vērš **Eiropas Parlamenta un Padomes uzmanību uz šādiem ieteikumiem**:

- uzņēmumiem jānorāda, kāda ir to darbības pozitīvā un/vai negatīvā ietekme uz sabiedrību;
- uzņēmumiem ziņojumā būtu jāiekļauj informācija par to, vai to administratīvajā vai uzraudzības padomē ir darba ņēmēju pārstāvji;
- izstrādājot gada ziņojumu, jāinformē personāla pārstāvības organizācijas un jākonsultējas ar tām;
- jānodrošina, ka ziņojuma daļas par vides, sociālajiem un pārvaldības datiem izstrādā personas, kas ir kompetentas šajās jomās, bet jo sevišķi sociālajā un vides jomā;
- uzņēmumiem—pasūtītājiem jāziņo par saviem kontaktiem ar piegādes ķēdi vai vērtību ķēdi, it īpaši attiecībā uz darba tiesībām un cilvēktiesībām;
- uzņēmumiem, uz kuriem neattiecas direktīva, būtu brīvprātīgi jāizmanto pārredzamības princips, lai uzlabotu savu darbības veidu;
- dalībvalstīm jāintegrē nefinansiālu pārskatu kvalitāte valsts stratēģijā par uzņēmumu sociālo atbildību (USA);
- saistībā ar transponēšanu dalībvalstis, kas to uzskata par lietderīgu, varētu pazemināt noteikto robežvērtību, lai noteikumi attiektos uz ievērojamu uzņēmumu skaitu valstī;
- jālūdz Komisijai sākt vai atvieglot procesu, kurā ir apvienotas “daudzas ieinteresētas personas” ⁽⁴⁾, lai labāk definētu galvenos principus un atsaucies standartus, kuri sekmētu salīdzināmību un ilgtermiņā arī saskaņošanu;
- saskaņā ar Komisijas USA popularizēšanas un veicināšanas politiku, kā tā izklāstīta 2011. gada oktobra paziņojumā, Komisijai vajadzētu ieteikt attiecīgajiem uzņēmumiem izmantot tādas starptautiskos orientierus par prasību atklāt nefinansiālu informāciju, kuri ir vislabāk saskaņoti ar jauno USA definīciju.

2.5 Komiteja atbalsta ierosināto grozījumu ceturtajā direktīvā attiecībā uz pienākumu sniegt informāciju par **daudzveidības politiku, ko īsteno uzņēmums savās pārvaldības struktūrās**.

2.6 Komiteja uzsver, ka tas neattiecas tikai uz administratīvajām vai uzraudzības padomēm un ka varētu būt lietderīgi daudzveidības politiku paplašināt, ietverot arī padomes komitejas un jo īpaši revīzijas komiteju.

⁽⁴⁾ OV C 161, 6.6.2013., 35. lpp.

2.7 EESK atgādina, ka lielākajā daļā dalībvalstu mērķi attiecībā uz sieviešu skaitu padomēs nav sasniegti ⁽⁵⁾.

2.8 Komiteja uzskata, ka daudzveidības kritērijos jāiekļauj algotu administratoru no darba vides līdzdalība, piemēram, no Eiropas Uzņēmumu padomes, kurus pilnvarojušas arodbiedrības.

2.9 Visbeidzot, Komiteja iesaka Komisijai attiecībā uz spēkā esošajiem valstu tiesību aktiem šajā pārskatīšanā piemērot "stingrības nemazināšanas" principu un piecus gadus pēc direktīvas stāšanās spēkā izvērtēt šo grāmatvedības direktīvu grozījumu ietekmi uz to, kā uzņēmumi atklāj nefinansiālo informāciju.

3. Konteksts

3.1 Izskatāmais priekšlikums grozīt grāmatvedības direktīvas ir turpinājums darbam, kas aizsākts 2001. gada zaļajā grāmatā par USA ⁽⁶⁾, kuru papildināja 2006. gada paziņojums ⁽⁷⁾. Tas arī atspoguļo apņemšanos, kas izklāstīta 2011. gada darba plānā ⁽⁸⁾ komunikācijas jomā. Šis grozījums kļuva vajadzīgs pēc tam, kad ietekmes novērtējuma rezultāti parādīja nefinansiālas informācijas, ko publicē uzņēmumi, efektivitātes ierobežotību. Grozījums zināmā mērā ir arī sabiedriskās apspriešanās iznākums. Informācijas kvalitāte nav viendabīga. Turklāt uzņēmumu skaits nav pietiekams.

3.2 Uzņēmumu pārredzamības palielināšana sociālajā un vides jomā tika paredzēta Komisijas 2011. gada aprīļa paziņojumā par Vienotā tirgus aktu.

3.3 Savā 2005. gada atzinumā par novērtēšanas un informācijas sniegšanas līdzekļiem ⁽⁹⁾ Komiteja ņēma vērā ceturto direktīvu par gada pārskatiem, kurā ir noteikums par nefinansiālu informāciju, kas uzņēmumiem dod iespēju publicēt noteiktu informāciju par savas darbības sociālajiem un vides aspektiem. Komiteja 2012. gadā atbalstīja Komisijas mērķi palielināt daudzveidību administratīvajās vai uzraudzības padomēs. Komiteja 2012. gada atzinumā par paziņojumu par korporatīvo sociālo atbildību ⁽¹⁰⁾ atgādināja par savu nostāju attiecībā uz obligātu nefinansiālu paziņojumu.

3.4 Apvienotā Karaliste bija pirmā dalībvalsts, kas jau 1992. gadā uzņēmumu pārvaldībā ieviesa kodeksu (tā saucamo *Cadbury* kodeksu) ⁽¹¹⁾, kurā bija noteikta pieeja "izpildi vai paskaidro". Šī pieeja ar dažādu noteikumu starpniecību tika pieņemta arī citās valstīs, piemēram, Vācijā un Dānijā. Pieejas elastība ļauj dažās jutīgās jomās īstenot atturēšanās tiesības attiecībā uz tādu informāciju kā cīņa ar korupciju, kuras efektivitāte var būt atkarīga no attiecīgas diskrecijas vai pat konfidencialitātes.

3.5 Pēdējā desmitgadē vairākas dalībvalstis, piemēram, Francija, Nīderlande, Apvienotā Karaliste, Zviedrija un Spānija, pieņēmušas tiesību aktus, lai nodrošinātu valsts satvaru pārskatu sniegšanai, ņemot vērā Eiropas standartu saskaņošanu nākotnē.

3.6 Īrijas prezidentūras laikā ir noslēgts Eiropas līgums par ieguves rūpniecības nozares pārredzamību; tas saistās ar grāmatvedības direktīvas pārskatīšanu. Tagad direktīva nosaka pārredzamību (par katru valsti un par katru projektu atsevišķi) par visu finanšu plūsmu, ko Eiropas ieguves un mežsaimniecības nozares uzņēmumi maksā valstīs, kurās tie darbojas.

3.7 Eiropas Parlaments 2013. gada februāra rezolūcijā ⁽¹²⁾ atzina, ka ir būtiski, lai uzņēmumi publiskotu informāciju par ilgtspējīgumu, piemēram, sociālos un vides faktoros, jo tā būs iespējams apzināt ilgtspējīguma riskus un palielināt ieguldītāju un patērētāju uzticību. EP aicināja Komisiju iesniegt priekšlikumu attiecībā uz prasību uzņēmumiem publicēt nefinansiālu informāciju.

3.8 Krīzes kontekstā, kad sabiedriskā doma prasa no uzņēmumiem vairāk ētikas, USA prakse ir atzīta par faktoru, kas var atbalstīt Eiropas Savienības tirdzniecības politiku, attīstības politiku, kā arī stratēģijas "Eiropa 2020" īstenošanu. USA sekmē sociālo dialogu un pilsonisko dialogu (sabiedrības dialogu). Tā varētu dot arī iespēju labāk izprast reālos apstākļus apakšuzņēmēju ķēdē kopumā. Tādi notikumi kā "Rana Plaza" ēkas katastrofa Bangladešā atgādina par nepieciešamību vērst uzmanību uz pasūtītāju atbildību.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

⁽⁵⁾ OV C 133, 9.05.2013., 68. lpp.

⁽⁶⁾ COM(2001) 366 final.

⁽⁷⁾ COM(2006) 136 final un OV C 286, 17.11.2005., 12. lpp.

⁽⁸⁾ COM(2011) 681 final un OV C 229, 31.7.2012., 77. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 286, 17.11.2005., 12. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 229, 31.7.2012., 77. lpp.

⁽¹¹⁾ "The financial aspects of corporate governance", 1.12.1992.

⁽¹²⁾ Rezolūcija 2012/2098 (INI), ziņotājs: Raffaele BALDASSARRE kgs.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Turpmāk minētais grozījums ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīts debatēs (Reglamenta 54. panta 3. punkts):

Atzinuma CES3548-2013_00_00_TRA_AS tekstu aizstāt ar sekojošo tekstu

1. Vispārīgas piezīmes

1.1 EESK uzskata direktīvas priekšlikumu par lieku (īpaši tas attiecas uz pienākumu sniegt informāciju par "daudzveidības politiku"), jo tā uzskata, ka Eiropas līmenī nav lietderīgi šajā jomā pieņemt jaunas tiesību normas. **Kopumā EESK nesaskata nekādu būtisku pievienoto pamatvērtību, ko šī direktīva sniegtu salīdzinot ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, bet tā pauž bažas par iespējamu administratīvās slodzes palielināšanos.**

1.2 EESK uzskata, ka pārredzamība ir viens no mūsdienīgas uzņēmuma pārvaldības pamatelementiem. Eiropas uzņēmumi ir apliecinājuši, ka tie ir pietiekami pārredzami atbilstoši spēkā esošajiem tiesību aktiem. Eiropā sociālā atbildība ir uzņēmumu atbildības jomā, tā ir uzņēmumu stratēģijas daļa un tā tiek īstenota pēc brīvprātības principa. Pat krīzes laikā Eiropas uzņēmumi nav samazinājuši savu pārredzamības līmeni vai ierobežojuši savu atbildību.

1.3 EESK ņem vērā to, ka dažas iesaistītās puses, kā arī plaša sabiedrība vēlas, lai tiktu palielināta uzņēmumu politikas pārredzamība, īpaši tad, kad jautājums ir par sociāla rakstura un vides informācijas publicēšanu, un jo īpaši tad, kad tas attiecas uz uzņēmumiem, kas darbojas trešās valstīs, piemēram, uz ieguves uzņēmumiem Āfrikā (vides apdraudējums, korupcija), tekstilrūpniecības uzņēmumiem Āzijā (sociālās problēmas, cilvēktiesības) u.c.

1.4 Vienīgo šā priekšlikuma pievienoto vērtību ir iespējams saskatīt tajā, ka tas ir vērsts uz risku problemātiku, to definēšanu, pārvaldību un pienākumu par tiem paziņot. Tas varētu uzlabot uzņēmumu spēju pārvaldīt šos riskus un negadījumus un panākt, lai tie apzinīgāk izturētos pret atbildību par savu nefinansiālo darbību. Bet arī šajā gadījumā uzņēmumam pašam būtu jāpieņem lēmums par to, vai tas vēlas veikt šādus pasākumus.

2. Par nefinansiālu informāciju

2.1 EESK apzinās, ka, uzlabojot pārredzamību, tiek vispārīgi būtiski uzlabota iekšējā tirgus darbība. Ja tiek uzlabota tās informācijas salīdzināmība, kas saistīta ar uzņēmumu darbību, tas var ietekmēt to lēmumu efektivitāti, ko pieņem investētāji un akcionāri.

2.2 EESK uzskata, ka pašreizējais nefinansiālas informācijas publicēšanas veids un tās tvērums ir kvalitatīvs un ir pietiekams, ņemot vērā iecerēto mērķi. Jaunie dati, kuru publicēšanu paredzēts noteikt par obligātu, radītu pārmērīgu slogu, kas neatbilstu proporcionalitātes principam. EESK labāk vēlētos, lai priekšlikumā tiktu prasīts publicēt tikai patiešām svarīgu informāciju, kas sniegtu skaidru priekšstatu un lai uzņēmumi netiktu nevajadzīgi apkrauti ar pārmērīgu administratīvo slogu. Tādējādi šis priekšlikums turklāt dotu optimālu papildu pievienoto vērtību šīs informācijas izmantotājiem (investētājiem, akcionāriem un darba ņēmējiem).

2.3 EESK dod priekšroku tam, lai uzņēmumi publicē nefinansiālu informāciju tikai tad, ja tie paši pieņem šādu lēmumu. Atbilstoši šai pieejai Komiteja ierosina grozīt direktīvas priekšlikuma 1. un 2. pantu.

2.4 Priekšlikumā ir paredzēts uz mazajiem un vidējiem uzņēmumiem neattiecināt pienākumu publicēt nefinansiālu informāciju saskaņā ar Eiropas Savienības ilgtermiņa mērķiem samazināt uzņēmēju administratīvo slogu.

2.5 EESK uzskata, ka izskatāmā priekšlikuma noteikumi, kuros paredzēta nefinansiālas informācijas paziņošana gada ziņojumā, kā arī tās pārbaude, ko veic apstiprinātais revidents, ir sarežģīti un grūti izprotami uzdevumi. Šajā nolūkā būs jāizstrādā rokasgrāmata. Eiropas tiesību aktos ir noteikts, ka apstiprinātajam revidentam ir jāsniedz atzinums par gada ziņojuma atbilstību pārskatam par finanšu gadu, taču ir jāņem vērā, ka spēkā esošajos noteikumos ir paredzēta prasība ziņojumā ietvert gada pārskatu un apstiprinātā revidenta ziņojumu, un nepieciešamības gadījumā arī citus dokumentus. Nefinanšu informācijas pārbaude varētu izrādīties ļoti sarežģīta un dārga. Ir skaidri jānosaka, kā strukturēt gada ziņojumā iekļaujamo informāciju, ņemot vērā nepieciešamību neapgrūtināt šā ziņojuma izmantotājus ar informāciju, kas nav būtiska. EESK atbalstīs nefinanšu informācijas publicēšanu dokumentos, kas nav jāpakļauj revidentu pārbaudei.

3. Par daudzveidību

3.1 EESK uzskata, ka pienākums sniegt informāciju par daudzveidības politiku ir nevajadzīgs administratīvs slogs, kas neattaisnojas un kura pozitīvā ietekme nav pierādāma. EESK uzskata, ka uzlikt par pienākumu privātiem uzņēmumiem īstenot daudzveidības politiku un, jo īpaši, obligāti sniegt informāciju par uzņēmuma daudzveidības politiku vai paskaidrot iemeslus, kāpēc uzņēmums šo politiku neīsteno, ir nepamatota iejaukšanās uzņēmējdarbības brīvībā un uzņēmumu īpašnieku lēmumu pieņemšanas brīvībā. Komiteja stingri noraida šo iejaukšanos. Informācijas atklāšanai par uzņēmumu joprojām vajadzētu būt attiecīgā uzņēmuma brīvprātīgam lēmumam atkarībā no tā, vai informācijas atklāšana uzņēmumam ir konkurences priekšrocība vai nav. EESK arī iebilst pret visiem pasākumiem saistībā ar detalizētas informācijas nodrošināšanu par daudzveidības politiku. Tam ir vairāki iemesli.

3.2 Vispirms jāuzsver, ka pretēji tam, kas ir apgalvots pamatojumā, informācijas atklāšana par daudzveidības politiku uzņēmuma struktūrvienību sastāvā neietekmē ne šā uzņēmuma pārvaldību, ne darbības rādītājus. EESK uzskata, ka uzņēmuma īpašnieks vai īpašnieki, vai akcionāri ir tie, kam vajadzētu lemt par personām, kuras vadīs viņu uzņēmumu, kādi būs tā pārvaldības kontroles mehānismi un kāda loma šajos procesos būs uzraudzības un administrācijas struktūrām. Atbildība par uzņēmuma darbību pirmām kārtām gulstas uz īpašnieku vai akcionāru, un tajā ietilpst arī risks ciest zaudējumus, pieņemot nepareizus uzņēmuma lēmumus, kuram īpašnieks vai akcionārs ir pakļauts. Mākslīgi izmainot uzraudzības un administrācijas struktūru sastāvu, tiktu izjaukta pašreizējā lietu kārtība, kas sekmīgi darbojas.

3.3 Eiropas Komisijai nekādā gadījumā nevajadzētu iejaukties lēmumu pieņemšanas procesā, piemēram, attiecībā uz padomes locekļu skaitu, viņu kvalifikāciju, vecumu, dzimumu. No izskatāmās analīzes, ko veikusi Eiropas Komisija, neizriet, ka pastāv tieša saikne starp vecumu, dzimumu un citiem apsvērumiem un uzņēmuma darbības rādītājiem; un pat ja šāda saikne būtu, tā neattaisnotu **autoritāru iejaukšanos uzņēmuma vadības vai uzraudzības struktūru sastāvā.**

4. Secinājumi

Ņemot vērā iepriekš izklāstītos argumentus, EESK:

- 1) saskaņā ar subsidiaritātes principu uzskatīs par prioritāru tādu jaunās pieprasītās nefinansiālas informācijas atklāšanu, kas ievēro uzņēmumu brīvprātīgu lēmumu vai valstu noteikumus, kuri nosaka prasības informācijas sniegšanas jomā;
- 2) ieteiks atsaukt no direktīvas priekšlikuma 1. panta 2. punkta noteikumus attiecībā uz daudzveidības politiku; ja šo prasību nebūs iespējams īstenot, ieteiks informācijas atklāšanu par daudzveidības politiku, tostarp arī paskaidrojumus par iemesliem, kāpēc uzņēmums neīsteno šo politiku, atstāt uzņēmuma brīvprātīgam lēmumam vai, iespējams, valstu noteikumu kompetencē.

Balsošanas rezultāti:

Par:	37
Pret:	96
Atturas:	2

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pilsoņu un uzņēmumu brīvas pārvietošanās veicināšanu, vienkāršojot noteiktu publisko dokumentu akceptēšanu Eiropas Savienībā, un grozījumiem Regulā (ES) Nr. 1024/2012”

COM(2013) 228 final – 2013/119 (COD)

(2013/C 327/11)

Galvenais ziņotājs: **Vincent FARRUGIA**

Padome 2013. gada 31. maijā un Eiropas Parlaments 2013. gada 21. maijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pilsoņu un uzņēmumu brīvas pārvietošanās veicināšanu, vienkāršojot noteiktu publisko dokumentu akceptēšanu Eiropas Savienībā, un grozījumiem Regulā (ES) Nr. 1024/2012”

COM(2013) 228 final – 2013/119 (COD).

Komitejas Birojs 2013. gada 21. maijā uzdeva Vienotā tirgus, ražošanas un patēriņa specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo jautājumu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (2013. gada 11. jūlija sēdē), iecēla *Farrugia* kgu par galveno ziņotāju un ar 96 balsīm par, 2 balsīm pret un 2 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Iedzīvotāji ir Eiropas integrācijas galvenā vērtība. Ziņojumā par ES pilsonību uzsvērts, ka ES pilsonība nodrošina jaunas iespējas un tiesības iedzīvotājiem. Ziņojumā norādīts, ka dalībvalstu iedzīvotāji tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot ES teritorijā galvenokārt saista ar iespējām uz ilgāku vai īsāku laiku ierasties jebkurā ES dalībvalstī un pamest to, strādāt, studēt, piedalīties apmācības pasākumos, ceļot uzņēmējdarbības vajadzībām vai iepirkties visā ES teritorijā ⁽¹⁾.

1.2 2013. gada ziņojumā par ES pilsonību iekļauti 12 jauni pasākumi sešās jomās, lai turpinātu mazināt šķēršļus, kas iedzīvotājiem neļauj pilnībā izmantot ES piešķirtās tiesības, tostarp tiesības brīvi pārvietoties visā ES teritorijā. Šie pasākumi ietver ⁽²⁾:

(01) šķēršļu likvidēšanu darba ņēmējiem, studentiem un praktiķiem ES, tādējādi veicinot ES darba tirgus pienācīgu darbību un paverot iedzīvotājiem iespējas strādāt citās dalībvalstīs, kas labvēlīgi ietekmē ES tautsaimniecību,

(02) birokrātijas mazināšanu brīvas pārvietošanās jomā, ņemot vērā, ka iedzīvotāji, kuri izmanto brīvas pārvietošanās

tiesības, bieži saskaras ar problēmām, jo administratīvās procedūras ir garas un neskaidras,

(03) neaizsargātāko sabiedrības locekļu aizsardzību ES, jo apspriešanās rezultāti liecina, ka, pārvietojoties ES teritorijā, personas ar invaliditāti sastopas ar sarežģījumiem,

(04) šķēršļu likvidēšanu ES iedzīvotājiem e-komercijas jomā, jo e-komercijas apjomi ir būtiski pieauguši un, iepērkoties tiešsaistē, iedzīvotāji joprojām saskaras ar problēmām,

(05) mērķtiecīgu pieejamas informācijas piedāvāšanu, lai iedzīvotāji zinātu savas ES tiesības un izprastu tās,

(06) ES iedzīvotāju līdzdalību ES demokrātijas norisēs.

1.3 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas (EK) priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pilsoņu un uzņēmumu brīvas pārvietošanās veicināšanu, vienkāršojot noteiktu publisko dokumentu akceptēšanu Eiropas Savienībā, un grozījumiem Regulā (ES) Nr. 1024/2012, COM(2013) 228 final – 2013/0119 (COD).

⁽¹⁾ COM(2013) 269 final.

⁽²⁾ Turpat.

1.4 Priekšlikumā ņemts vērā ziņojums par ES pilsonību, jo tajā iekļauti pasākumi, kuri ļaus ES iedzīvotājiem patiešām izmantot tās tiesības, ko viņiem nodrošina ES pilsoņa statuss.

1.5 Lai arī Lisabonas līgumā un ES Pamattiesību hartā vēl vairāk nostiprinātas ar Māstrihtas līgumu piešķirtās ES pilsoņa tiesības, tostarp tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot visā ES teritorijā, administratīvās procedūras, kas nodrošina minēto tiesību praktisku izmantošanu, vēl nav attiecīgi reformētas. Prasība uzrādīt *Apostille* — ar Hāgas 1961. gada *Apostille* Konvenciju ieviesta formalitāte, lai atvieglotu personu pārvietošanos pāri valstu robežām laikā, kad nebija pieejamas tehnoloģijas, — neatspoguļo faktu, ka ES nav robežu, un līdz ar to drīzāk apgrūtinā, nevis atvieglo iedzīvotāju iespējas izmantot ar ES pilsonību piešķirtās tiesības brīvi pārvietoties visā ES teritorijā.

1.6 Priekšlikumā ierosinātā noteiktu turpmāk uzskaitīto publisko dokumentu vienkāršošana ES ir svarīgs pasākums, ar kura īstenošanu tiesiskais regulējums kļūs saskaņotāks, ar tas savukārt uzlabos iespējas izmantot tiesības brīvi pārvietoties visā ES teritorijā:

ES iedzīvotāju publiskie dokumenti:

- civiltāvokļa akti (piemēram, dokumenti, kas apliecina dzimšanas faktu, nāves faktu, vārdu, laulību, reģistrētu partnerattiecību faktu, vecāku statusu un adopciju);
- dokumenti attiecībā uz dzīvesvietu, pilsonību un valstspiederību;
- dokumenti attiecībā uz nekustamo īpašumu;
- dokumenti attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesībām;
- apliecinājums par to, ka personai nav kriminālas sodāmības; un

ES uzņēmumu vai cita veida komersantu publiski dokumenti:

- dokumenti, kas apliecina to juridisko statusu un pārstāvību;
- dokumenti attiecībā uz nekustamo īpašumu;
- dokumenti attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesībām;
- apliecinājums par kriminālas sodāmības neesamību.

Minēto publisko dokumentu vienkāršošana neapšaubāmi atvieglos iedzīvotāju un uzņēmumu brīvu pārvietošanos, kā arī vēl vairāk palielinās tirdzniecības apjomu iekšējā tirgū un dalībvalstu iedzīvotājiem atvieglos šādu dokumentu vākšanu.

1.7 Noteiktu publisko dokumentu akceptēšanas vienkāršota regulējuma ieviešana līdz pat vietējās publiskās pārvaldes līmenim uzskatāma par svarīgu politikas instrumentu, jo tā arī:

- samazina uzņēmumu un publiskās pārvaldes izmaksas. Dati par 2010. gadu liecina, ka gandrīz 30 % MVU nodarbojas ar importa/eksporta operācijām un 2 % veic tiešus ieguldījumus ārvalstīs. Turklāt aptuveni 7 % ES MVU noslēguši starptautiskus apakšuzņēmuma līgumus, un aptuveni 26 % ir klienti citās dalībvalstīs⁽³⁾;
- atvieglo kontaktus ar publiskās pārvaldes iestādēm un samazina iedzīvotāju un uzņēmumu izmaksas. Vidējās ikgadējās izmaksas par *Apostille* iegūšanu ir EUR 13,20. Saskaņā ar aplēsēm *Apostille* iegūšana izmantošanai ES teritorijā ES iedzīvotājiem un uzņēmumiem izmaksā vairāk nekā 25 miljonus *euro*. Būtiskas ir arī tādu publisko dokumentu, uz kuriem neattiecas *Apostille* konvencija, legalizācijas izmaksas — vidēji EUR 16,50. Turklāt aplēsts, ka apliecināta tulkojuma izmaksas ir EUR 30 par vienu lapu. Apliecināta tulkojuma, kas vajadzīgs pārrobežu laulības noslēgšanai, izmaksas lielākajā daļā dalībvalstu ir EUR 120⁽⁴⁾;
- ar *Apostille* atcelšanu samazina dalībvalstu neto izdevumus par 5–7 miljoniem *euro* un ar legalizācijas atcelšanu — vēl par 500 000 līdz 1 miljoniem *euro*⁽⁵⁾;
- novērš citu dalībvalstu pilsoņu netiešu diskrimināciju dažādās pārrobežu situācijās salīdzinājumā ar attiecīgās dalībvalsts valstspiederīgajiem, ņemot vērā, ka šis valsts iestādes kopumā nepārzina izcelsmes dalībvalsts publiskajiem dokumentiem piemērojamās prasības, tostarp attiecībā uz parakstiem, zīmogiem un spiedogiem.

1.8 EESK pauž nožēlu, ka priekšlikumā iekļautās reformas, ar kurām iecerēts uzlabot iedzīvotāju un uzņēmumu iespējas izmantot tiesības brīvi pārvietoties visā ES teritorijā, ierosinātas tikai 20 gadus pēc ES pilsonības ieviešanas un 42 gadus pēc Hāgas Konvencijas pieņemšanas. Tik tiešām, ES nav gājusi kopsolī ar tehnoloģisko progresu, kuru tā būtu varējusi izmantot, lai mazinātu vai novērstu šķēršļus, kas iedzīvotājus un uzņēmumus kavē izmantot tiesības brīvi pārvietoties. EESK uzsver, ka Iekšējā tirgus informācijas sistēma (*IMIS*) ir svarīgs instruments, kas būtu jāizmanto plašāk, lai nodrošinātu ES iedzīvotāju iespējas izmantot savas pamattiesības.

1.9 Tāpēc EESK secina, ka Komisijas politiskie ieteikumi par

- leģislatīvu pasākumu, kas, vienkāršojot noteiktu publisko dokumentu izmantošanas un akceptēšanas administratīvās formalitātes ES, veicina iedzīvotāju un uzņēmumu pārvietošanās brīvību,

⁽³⁾ SWD(2013) 144 final.

⁽⁴⁾ Turpat.

⁽⁵⁾ Turpat.

- minēto leģislatīvo pasākumu papildinošu administratīvo sadarbību starp dalībvalstīm, kuras pamatā ir Iekšējā tirgus informācijas sistēma (IMIS), un
- fakultatīvu daudzvalodu standarta veidlapu ieviešanu, kuras izmantojamas dažādās pārrobežu situācijās,

ir lielisks priekšlikums. Komiteja tomēr uzsver, ka atsevišķus priekšlikuma noteikumus var pārskatīt, lai vēl vairāk nostiprinātu ES iedzīvotāju brīvas pārvietošanās tiesības, kuras tostarp nodrošina ekonomiskus ieguvumus kā uzņēmumiem, tā arī iedzīvotājiem.

1.10 EESK ieteikumi.

1.10.1 Publisko dokumentu turpmākajiem vienkāršošanas pasākumiem būtu jāattiecas uz svarīgiem publiskajiem dokumentiem, piemēram, tādiem, kas saistīti ar darba ņēmēju (tas ir īpaši svarīgi pārrobežu uzņēmumu izveidei un tirdzniecībai) vai neaizsargātu personu, piemēram, personu ar invaliditāti, pārvietošanos ES teritorijā, ciktāl uz šādiem publiskajiem dokumentiem neattiecas citas ES direktīvas.

1.10.2 Iedzīvotājiem un uzņēmumiem jābūt garantētai maksimālai juridiskajai noteiktībai par to, cik lielā mērā viņu uzrādītie publiskie dokumenti ir atbrīvoti no jebkādas legalizācijas vai tamlīdzīgām formalitātēm, līdz ar to priekšlikumā ierosinātā "pamatotu šaubu" definīcija būtu jāgroza šādi:

"2. Pamatotās šaubas, kas minētas 1. punktā, attiecas uz:

- a) paraksta autentiskumu,
- b) statusu, kādā rīkojusies persona, kura parakstījusi dokumentu,
- c) zīmoga vai spiedoga identitāti."

1.10.3 Ja dalībvalsts pamatotu šaubu gadījumā vēlas iesniegt oficiālu pieprasījumu tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā dokuments izsniegts, attiecīgā persona vai uzņēmums precīzi jāinformē par šāda pieprasījuma iesniegšanas iemesliem.

1.10.4 Jāizveido līdzsvarota pārskatbildības sistēma, kuru EK varētu ieviest, veicot ikgadēju salīdzinošo vērtēšanu, lai pārliecinātos, cik efektīva ir priekšlikuma ieviešana dalībvalstīs.

1.10.5 Ja līdz ar IMIS sekmīgu ieviešanu patiešām izdodas nodrošināt gaidītās priekšrocības, maksimālais atbildes sniegšanas periods administratīvās sadarbības mehānisma ietvaros samazināms līdz divām nedēļām. Tas būs pārliecinošs vēstījums

iedzīvotājiem un uzņēmumiem par to, ka ES patiešām praktiski ievieš ES pilsonību un ka iedzīvotāji ir ES rīcībpolitiku galvenā vērtība.

1.10.6 Dalībvalstīm saskaņā ar priekšlikuma prasībām nododot informāciju un dokumentus un apmainoties ar tiem, jāievēro ES principi datu aizsardzības jomā.

2. Ievads

2.1 2009. gada Stokholmas programmā "Atvērta un droša Eiropa tās pilsoņu un viņu aizsardzības labā" ⁽⁶⁾ uzsvērts, cik svarīgi panākt, lai ES pilsonība būtu patiešām efektīvs instruments un lai ES tieslietu politikas galvenā vērtība būtu cilvēks. Tas uzsvērts arī programmas īstenošanas rīcības plānā ⁽⁷⁾, kurā teikts, ka labi funkcionējošai Eiropas tiesiskajai telpai "jākalpo pilsoņu un uzņēmumu interesēm, lai atbalstītu saimniecisko darbību vienotajā tirgū (...)". EK savā 2010. gada ziņojumā par ES pilsonību vēlreiz apliecināja apņemšanos veicināt publisko dokumentu brīvu apriti ES un 2010. gada decembrī iepazīstināja sabiedrību ar konkrētu redzējumu, kas bija izklāstīts Zaļajā grāmatā par tematu "Mazāk administratīvo formalitāšu pilsoņiem: publisko dokumentu brīvas aprites un civilstāvokļa aktu atzīšanas veicināšana" ⁽⁸⁾.

2.2 Līdztekus iepriekšminētajiem pasākumiem Komisija arī pieņēma "Aktu par vienoto tirgu" ⁽⁹⁾, ar kuru bija iecerēts vairo iedzīvotāju uzticēšanos iekšējam tirgum un palielināt iekšējā tirgus kā ES ekonomikas izaugsmes dzinējspēka potenciālu. Lai to panāktu, citastarp bija jānovērš nesamērīgi šķēršļi, kas iedzīvotājiem un uzņēmumiem traucēja izmantot iekšējā tirgus brīvības. Iedzīvotāju un uzņēmumu mobilitātes Eiropas Savienībā veicināšana ir viens no "Il vienotā tirgus akta" ⁽¹⁰⁾ stūrakmeņiem.

2.3 Eiropas Komisijas "Eiropas uzņēmējdarbības tiesību un korporatīvās vadības rīcības plāna" ⁽¹¹⁾ prioritāte ir atbalsts Eiropas uzņēmumiem, jo īpaši pievērsties juridiskās noteiktības nostiprināšanai pārrobežu darījumos. "Eiropas digitalizācijas programmas" ⁽¹²⁾ priekšmets ir ierosinātie tiesību akti elektroniskās identifikācijas un e-paraksta jomā ⁽¹³⁾, tostarp paredzot ieviest tiesisko regulējumu kopīgajām administratīvajām formalitātēm, kas saistītas ar iedzīvotāju un uzņēmumu elektronisko identifikāciju.

2.4 Nesen pieņemtajā "Rīcības plānā uzņēmējdarbības jomā 2020. gadam" ⁽¹⁴⁾ uzsvērts, ka pārmērīga tiesiskā regulējuma radīto šķēršļu mazināšana joprojām ir EK politiskās darba kārtības prioritāte. Rīcības plānā aicināts, cik vien iespējams, novērst vai mazināt birokrātiju visiem uzņēmumiem un īpaši

⁽⁶⁾ OV L 115, 4.5.2010., 1. lpp.

⁽⁷⁾ COM(2010) 171 final.

⁽⁸⁾ COM(2010) 747 final.

⁽⁹⁾ COM(2011) 206 final.

⁽¹⁰⁾ COM(2012) 573 final.

⁽¹¹⁾ COM(2012) 740 final.

⁽¹²⁾ COM(2012) 784 final.

⁽¹³⁾ COM(2012) 238 final.

⁽¹⁴⁾ COM(2012) 795 final.

mikrouzņēmumiem. Līdz ar to birokrātijas mazināšana, procedūru vienkāršošana publisko dokumentu pārrobežu izmantošanai un akceptēšanai starp dalībvalstīm, kā arī attiecīgo noteikumu saskaņošana ir daļa no visaptverošas rīcības, kuras mērķis ir "pilsoņu Eiropas" izveide un labi funkcionējošs vienotais tirgus ES uzņēmumiem.

2.5 Ziņojumā par ES pilsonību uzsvērts, ka ES pilsonība iedzīvotājiem nodrošina jaunas iespējas un tiesības. Ziņojumā arī norādīts, ka dalībvalstu iedzīvotāji tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot ES teritorijā galvenokārt saista ar iespējām uz ilgāku vai īsāku laiku ierasties jebkurā ES dalībvalstī un pamest to, strādāt, studēt, piedalīties apmācības pasākumos, ceļot uzņēmējdarbības vajadzībām vai iepirkties visā ES teritorijā. 2013. gada ziņojumā par ES pilsonību iekļauti 12 jauni pasākumi sešās jomās, lai turpinātu novērst šķēršļus, kas iedzīvotājiem neļauj pilnībā izmantot ES piešķirtās tiesības, tostarp tiesības brīvi pārvietoties un nodarboties ar uzņēmējdarbību visā ES teritorijā. Šie pasākumi ietver ⁽¹⁵⁾:

(01) šķēršļu likvidēšanu darba ņēmējiem, studentiem un praktiskantiem;

(02) birokrātijas mazināšanu;

(03) neaizsargātāko sabiedrības locekļu aizsardzību;

(04) šķēršļu likvidēšanu ES iedzīvotājiem e-komercijas jomā;

(05) mērķtiecīgu pieejamas informācijas piedāvāšanu;

(06) ES iedzīvotāju līdzdalību ES demokrātijas norisēs.

2.6 Lai arī Lisabonas līgumā un ES Pamattiesību hartā vēl vairāk nostiprinātas ar Māstrihtas līgumu piešķirtās ES pilsoņa tiesības, tostarp tiesības brīvi pārvietoties un dzīvot visā ES teritorijā, administratīvās procedūras, kas nodrošina minēto tiesību praktisku izmantošanu, vēl nav attiecīgi reformētas. Tiesiskais regulējums ES joprojām ir sadrumstalots, jo dalībvalstis turpina piemērot savas administratīvās formalitātes, piemēram, *Apostille* uzrādīšana, lai apliecinātu kopijas un tulkojumus; tā ir ar 1961. gada Hāgas *Apostille* Konvenciju ieviesta formalitāte, ar kuru bija iecerēts atvieglot pārvietošanos starp dažādām valstīm. Šāda formalitāte neatspoguļo faktu, ka ES nav robežu, un līdz ar to drīzāk apgrūtina, nevis atvieglo iedzīvotāju iespējas izmantot ar ES pilsonību piešķirtās tiesības brīvi pārvietoties visā ES teritorijā.

⁽¹⁵⁾ Turpat.

2.7 Piemēram, pašlaik iedzīvotāji, kas pārceļas uz citu dalībvalsti, spiesti tērēt daudz naudas un laika, lai pierādītu izcelsmes dalībvalsts publisko dokumentu autentiskumu. Ir atzīts, ka neapšaubāms ieguvums uzņēmumiem un iedzīvotājiem būs saskaņotu un pārredzamu noteikumu sistēma, kas reglamentēs tādu noteiktus publiskos dokumentus, kuri ir svarīgi personu, preču un pakalpojumu plūsmai ES un vienotajā tirgū.

2.8 ES nav gājusi kopsolī ar tehnoloģisko progresu, kuru var izmantot, lai mazinātu vai novērstu šķēršļus, kas iedzīvotājus un uzņēmumus kavē izmantot tiesības brīvi pārvietoties. EESK saprot, ka *IMIS* — tīmekļa lietojumprogramma, ar kuras palīdzību valsts, reģionālās un vietējās iestādes var ātri un vienkārši sazināties ar iestādēm ārvalstīs, — ir piemērota IKT platforma, kas pēc priekšlikuma ieviešanas atvieglos administratīvo sadarbību. *IMIS* arī būs valstu visbiežāk lietoto publisko dokumentu paraugu svarīgs repozitārijs ES, ietverot dokumentu tulkojumu visās ES oficiālajās valodās, lai iestādēm, kurām nav darbinieku ar pietiekamām valodu zināšanām, palīdzētu novērtēt iesniegto publisko dokumentu tulkojuma atbilstību vai kvalitāti ⁽¹⁶⁾.

2.9 EESK pauž nožēlu, ka priekšlikumā iekļautās reformas, ar kurām iecerēts uzlabot iedzīvotāju un uzņēmumu iespējas izmantot tiesības brīvi pārvietoties visā ES teritorijā, ierosinātas tikai 20 gadus pēc ES pilsonības ieviešanas un 42 gadus pēc Hāgas Konvencijas pieņemšanas.

3. Priekšlikuma juridiskie aspekti

Šis atzinums ir EESK atbilde uz galvenajiem regulas priekšlikumā izskatītajiem jautājumiem.

3.1 Priekšmets, darbības joma un definīcijas

3.1.1 EESK piekrīt, ka regulas priekšlikuma 3. panta 1. punktā iekļautā "publisko dokumentu" definīcija aptver ES iedzīvotāju un uzņēmumu tiesību īstenošanai svarīgus publiskos dokumentus.

3.1.2 EESK tomēr uzsver, ka priekšlikumā minētajiem publiskajiem dokumentiem patiešām jābūt pirmajiem to publisko dokumentu klāstā, kuri būtu jāvienkāršo, lai veicinātu ES iekšējo mobilitāti, dažādus pārrobežu pasākumus un ES vienotā tirgus pienācīgu darbību.

⁽¹⁶⁾ 2012. gada 25. oktobra Regula Nr. 1024/2012 par administratīvo sadarbību, izmantojot Iekšējā tirgus informācijas sistēmu, kuru 2012. gada 14. novembrī publicēja Oficiālajā Vēstnesī, nodrošina lielu rīcības brīvību turpmāk *IMI* attiecībā arī uz ES tiesību aktiem, kuri vēl nav uzskaitīti pielikumā ("*IMI* regulas" 4. pants), pamatojoties uz Komisijas īstenotiem izmēģinājuma projektiem un to rezultātu izvērtējumu, tostarp attiecībā uz datu aizsardzības un efektīvu tulkošanas funkciju jautājumiem.

3.1.3 EESK uzsver, ka publisko dokumentu turpmākajiem vienkāršošanas pasākumiem būtu jāattiecas uz svarīgiem publiskajiem dokumentiem, piemēram, tādiem, kas saistīti ar darba ņēmēju (tas ir īpaši svarīgi pārrobežu uzņēmumu izveidei un tirdzniecībai) vai personu ar invaliditāti pārvietošanos ES teritorijā, ciktāl uz šādiem publiskajiem dokumentiem neattiecas citas ES direktīvas. Šādi publiskie dokumenti var būt, piemēram, valstu izglītības iestāžu akreditācijas sertifikāti un publiskie dokumenti sociālā nodrošinājuma jomā.

3.2 Atbrīvojums no legalizācijas, citu formalitāšu vienkāršošana un informācijas pieprasījumi

3.2.1 EESK uzsver, ka pašlaik spēkā esošā prasība uzrādīt *Apostille* apliecinājumu atbilst starptautiskajai praksei un līdz ar to neatspoguļo ES pārtapšanu vienotajā tirgū. Aptuveni 12,5 miljoni ES pilsoņu dzīvo dalībvalstī, kas nav viņu izcelsmes valsts, un vairāk nekā 380 tūkstoši ES mikro, mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) noslēguši pārrobežu apakšuzņēmuma līgumus, kas jāpilda citā dalībvalstī; lai varētu pārvietoties no vienas dalībvalsts uz citu vai nodarboties ar pārrobežu uzņēmējdarbību, šiem pilsoņiem un uzņēmumiem nepārtraukti jāsašķiras ar nevajadzīgu birokrātiju. Šāds stāvoklis neveicina ES bez robežām izveidi.

3.2.2 Tāpēc EESK atbalsta EK priekšlikuma mērķi uz publiskajiem dokumentiem neattiecināt dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu prasības. EESK uzskata, ka šis ir ilgstošas publisko dokumentu vienkāršošanas programmas pirmais posms.

3.2.3 EESK piekrīt, ka jāievieš attiecīgi noteikumi, lai pamatotu šaubu gadījumos varētu veikt autentiskuma pārbaudei vajadzīgās darbības. Komiteja apzinās, ka noteiktos gadījumos būs jākoordinē dalībvalstu administratīvās darbības, lai nodrošinātu publiskā dokumenta vai tā apliecinātas kopijas autentiskumu.

3.2.4 EESK noteikti atbalsta principu, ka iedzīvotājiem un uzņēmumiem jābūt garantētai maksimālai juridiskajai noteiktībai par to, cik lielā mērā viņu uzrādītie publiskie dokumenti ir atbrīvoti no jebkādas legalizācijas vai tamlīdzīgām formalitātēm. Šāda pārlicība ļaus uzņēmumiem un iedzīvotājiem proaktīvi plānot savas darbības, tādējādi patiešām nodrošinot ES ietekmes novērtējumā minētās tiešās un netiešās priekšrocības un ieguvumus ⁽¹⁷⁾.

3.2.5 EESK atzīmē, ka, pastāvot spēkā esošajai sistēmai, 99 % no gada laikā aptuveni 1,4 miljona ES teritorijā uzrādīto *Apostille* apliecinājumu problēmas nerada. Tāpēc EESK uzskata, ka EK ierosinātais politiskais risinājums administratīvās sadarbības jomā (šādu uz *IMIS* balstītu sadarbību izmanto, ja pastāv pamatotas šaubas par tādu publisko dokumentu, kam pievienotas daudzvalodu veidlapas, autentiskumu) uzlabotu rezultātus.

3.2.6 Lai izvairītos no nenoteiktības, EESK iesaka EK priekšlikumā iekļauto "pamatotu šaubu" definīciju padarīt viennozīmīgu. Tāpēc EESK ierosina šādus grozījumus:

"2. Pamatotās šaubas, kas minētas 1. punktā, attiecas uz:

- a) paraksta autentiskumu,
- b) statusu, kādā rīkojusies persona, kura parakstījusi dokumentu,
- c) zīmoga vai spiedoga identitāti."

3.2.7 Ja pamatotu šaubu dēļ dalībvalsts atbilstoši jaunajai definīcijai iesniedz oficiālu pieprasījumu tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā dokuments izsniegts, attiecīgā persona precīzi jāinformē par šāda pieprasījuma iesniegšanas iemesliem.

3.2.8 EESK pauž pārlicību: kad *IMIS* būs ieviesta visās valstīs un regulāri ziņojumi liecinās, ka sistēma stabili funkcionē, un kad dalībvalstu attiecīgais personāls būs apguvis vajadzīgās zināšanas, dalībvalstu savstarpējie administratīvās koordinācijas pieprasījumi kļūs daudz efektīvāki, pieļaujot īsāku termiņu salīdzinājumā ar priekšlikumā pašlaik noteikto maksimālo viena mēneša periodu. Ja tiešām izdodas panākt šādus būtiskus uzlabojumus, EESK iesaka EK samazināt maksimālo termiņu līdz divām nedēļām. Šāda termiņa pārskatīšana būs pārlicinošs vēstījums iedzīvotājiem un uzņēmumiem par to, ka ES patiešām praktiski ievieš ES pilsonību un ka iedzīvotāji ir ES rīcībpolitiku galvenā vērtība.

3.2.9 EESK uzskata, ka svarīgi izveidot līdzsvarotu pārskatbīdības sistēmu, lai izvērtētu, cik lielā mērā dalībvalstis efektīvi ievieš priekšlikumu. EESK iesaka EK veikt ikgadēju salīdzinošo novērtējumu par dalībvalstu panākumiem ieviešanas procesā.

3.3 Administratīvā sadarbība

EESK piekrīt, ka Iekšējā tirgus informācijas sistēma (8. pants) būtu jāizmanto gadījumos, kad dalībvalstu iestādēm ir pamatotas šaubas par publiska dokumenta vai tā apliecinātas kopijas autentiskumu un šīs šaubas nav iespējams novērst citādi (7. pants). Komiteja arī piekrīt, ka dalībvalsts norīko vismaz vienu centrālo iestādi un sniedz Komisijai ziņas par visām norīkotajām iestādēm un to kontaktinformāciju (9. pants) un ka šādas centrālās iestādes atbilstoši 7. panta noteikumiem nodrošina atbalstu jautājumos, kas saistīti ar informācijas pieprasījumu, kā arī veic jebkādas citas darbības, kas vajadzīgas, lai atvieglotu izskatāmās regulas piemērošanu (10. pants).

⁽¹⁷⁾ SWD(2013) 144 final.

3.4 Eiropas Savienības daudzvalodu standarta veidlapas

Komiteja atbalsta Eiropas Savienības daudzvalodu standarta veidlapu attiecībā uz dzimšanas faktu, miršanas faktu, laulību, reģistrētām partnerattiecībām un uzņēmuma vai cita veida komersanta juridisko statusu un pārstāvību izstrādi un pievienošanu regulas pielikumiem (11. pants) un piekrīt, ka šādas veidlapas kā alternatīvu līdzvērtīgiem publiskajiem dokumentiem pēc pieprasījuma dara pieejamas iedzīvotājiem, uzņēmumiem vai cita veida komersantiem, veidlapās ietverot izsniegšanas datumu un izsniedzējas iestādes parakstu un zīmogu (12. pants). EESK arī piekrīt, ka Komisija izstrādā detalizētus norādījumus par šādu standarta veidlapu izmantošanu (13. pants) un arī par to elektroniskās versijas izstrādi (14. pants) un ka veidlapām ir tāds pats oficiāla pierādījuma spēks kā līdzvērtīgiem publiskajiem dokumentiem, un dalībvalstu iestādes tās akceptē bez jebkādam formalitātēm (15. pants).

3.5 Saistība ar citiem instrumentiem

EESK piekrīt noteikumam, ka regula neskar citus ES tiesību aktus vai ar ES tiesību aktiem izveidotu citu administratīvās sadarbības sistēmu izmantošanu (16. pants) un ka tā neskar

arī vienas vai vairāku dalībvalstu noslēgtu starptautisko konvenciju piemērošanu, taču prevalē pār citām konvencijām, kuras dalībvalstis noslēgušas, ciktāl šādas konvencijas attiecas uz regulā reglamentētiem jautājumiem (18. pants). Komiteja arī atbalsta standarta teksta iekļaušanu 17. pantā norādītā redakcijā.

3.6 Vispārīgi un nobeiguma noteikumi

3.6.1 EESK piekrīt, ka dalībvalstu īstenotas informācijas un dokumentu apmaiņas un nosūtīšanas mērķis ir pārbaudīt publisko dokumentu autentiskumu, izmantojot Iekšējā tirgus informācijas sistēmu (19. pants). Komiteja arī piekrīt nosacījumam, ka dalībvalstis Komisijai paziņo norīkotās centrālās iestādes un ziņo Komisijai par visām turpmākajām izmaiņām minētajā informācijā un ka Komisija norādīto informāciju dara publiski pieejamu (20. pants). Visbeidzot EESK piekrīt, ka Komisija vismaz reizi trijos gados Eiropas Parlamentam iesniedz ziņojumu par regulas piemērošanu (21. pants).

3.6.2 EESK uzsver, ka ar 19. pantu — “Datu aizsardzība” — jānodrošina, ka dalībvalstis, saskaņā ar priekšlikuma prasībām nododot informāciju un dokumentus un apmainoties ar tiem, ievēro ES principus datu aizsardzības jomā.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Izglītības pārvērtēšana – ieguldījums prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai””

COM(2012) 669 final

(2013/C 327/12)

Ziņotājs: **Mário SOARES** kgs

Līdzziņotājs: **Pavel TRANTINA** kgs

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2012. gada 20. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Izglītības pārvērtēšana — ieguldījums prasmēs labāku sociālekonomisko rezultātu sasniegšanai””

COM(2012) 669 final

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 26. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 154 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK visumā atbalsta Komisijas iniciatīvu, jo sevišķi tās centienus cīnīties ar jauniešu bezdarbu, tomēr uzskata, ka paziņojuma saturs ir mazāk vērienīgs nekā tā nosaukums “Izglītības pārvērtēšana”.

1.2 Pašreizējā ekonomikas un sociālā krīze nosaka lēmumus budžeta jomā Eiropas Savienības valstīs, jo īpaši tajās, kurām ir jāveic budžeta pielāgojumi; stāvokli vēl vairāk saasina ES budžeta samazināšana. EESK brīdina, ka pašreiz notiekošā budžeta samazināšana izglītības jomā draud vajadzīgās iniciatīvas un priekšlikumus pārvērst tikai nodomu deklarācijās.

1.3 Apzinoties, ka izglītības sistēmā ir nopietni trūkumi, kas jānovērš, kā arī nepieciešamību uzlabot saikni starp izglītības un darba vidi, EESK vēlas ieteikt

Eiropas Savienības iestādēm

1.3.1 pārskatīt pašreizējos mehānismus izglītības un apmācības datu apkopošanai, sniegšanai un interpretācijai, lai nodrošinātu to pārredzamību un salīdzināmību;

1.3.2 pārskatīt arī pašreizējos Eiropas izglītības procesus, kā arī jau esošos instrumentus, un jo īpaši Eiropas kvalitātes nodrošināšanas standartus un pamatnostādnes (ESGQA);

1.3.3 īstenot ierosinātos priekšlikumus, tos apvienojot ar citām iniciatīvām, kas paredzētas jauniešu iekļūšanai darba tirgū, jo sevišķi ar rīcības plānu nodarbinātībai un uzņēmējdarbībai “Jaunatne kustībā”;

1.3.4 nodrošināt, ka nākamajā ES budžetā minētajai programmai, bet jo īpaši nesen apstiprinātajai iniciatīvai par jauniešu nodarbinātību ir paredzēti nepieciešamie finanšu līdzekļi;

dalībvalstīm

1.3.5 pārskatīt un/vai dinamiski atjaunināt tās politikas jomas, kas saistītas ar nodarbinātību un augstas kvalitātes sabiedriskajiem pakalpojumiem, balstoties uz pārliecību, ka investīcijas, kuras paredzētas izglītības jomā noteikto mērķu pilnīgai īstenošanai, ir jāpapildina ar nodarbinātības, sociālo un ekonomikas politiku, kas veicina ilgtspējīgu izaugsmi un labklājību, nodrošinot sociālo partneru un citu pilsoniskās sabiedrības organizāciju pilnīga līdzdalību šajā procesā;

1.3.6 veicināt uzņēmējdarbības prasmju apguves iekļaušanu izglītības politikā un programmās, ko papildus mācībām skolā vajadzības gadījumā varētu īstenot uzņēmumā un atbalstot uzņēmumu iesaistīšanos skolu īstenotajās iniciatīvās;

1.3.7 palīdzēt skolām ieviest duālās izglītības un apmācības sistēmas, kurās līdztekus izglītības iegūšanai klasē tiek gūta profesionālā pieredze darba vietā, un uzlabot izglītības pārvaldes iestāžu un uzņēmumu informētību par šo iniciatīvu nozīmīgumu;

1.3.8 steidzami pārskatīt profesionālās izglītības un apmācības un darba vides saikni, lai labāk izprastu iespējamus trūkumus un profesionālo apmācību organizēt tā, lai šī apmācība patiešām atbilstu darba tirgus vajadzībām;

1.3.9 visiem nodrošināt tālākizglītībai un apmācības uzlabošanai (kvalifikācijas paaugstināšana un pārkvalificēšanās) nepieciešamos apstākļus, pienācīgi respektējot tiesības uz kvalitatīvu mūžizglītību;

1.3.10 radoši un novatoriski atzīt un palielināt neformālās mācīšanās vērtību, palielinot ārpus oficiālās sistēmas gūto prasmju uzskatāmību un veicinot neformālās un formālās izglītības papildināmību, vienlaikus sekmējot iespēju vienlīdzību;

1.3.11 pieņemt kopīgus noteikumus un principus, lai definētu kvalitātes kritērijus sistēmām, kas nodrošinās neformālās izglītības atzīšanu un apstiprināšanu;

1.3.12 ieguldīt apmācībā un kvalificētu pasniedzēju pieņemšanā darbā, uzlabot viņu akadēmisko un profesionālo izglītību, cenšoties nodrošināt dzimumu līdzsvaru pasniedzēju pieņemšanā darbā, kā arī viņiem nodrošinot atbilstošu darbu, atalgojumu un profesionālo izaugsmi, lai šāda karjera kļūtu pievilcīgāka jaunāku cilvēku skatījumā;

1.3.13 uzskatīt izglītības un apmācības budžetu par ieguldījumu nākotnē un par pastāvīgu nepieciešamību, lai spētu izpildīt pienākumu nodrošināt kvalitatīvu un atbilstīgu izglītību visiem, izvairoties no budžeta samazināšanas, kas apdraud šā pienākuma izpildi;

1.3.14 iesaistīt visas ieinteresētās puses (tai skaitā jauniešu un kopienu organizācijas, skolas un skolotājus, vecākus un aizbildņus, uzņēmumus un apvienības) izglītības politikas izstrādē un uzraudzībā, potenciālo problēmu apzināšanā, kā arī jauniešu izglītošanā, apmācībā un integrēšanā sabiedrībā, nosakot skaidrus mērķus, veicot regulāru novērtēšanu un paredzot pietiekamus resursus ilgtspējas nodrošināšanai;

sociālajiem partneriem

1.3.15 uzņemties atbildību un pienācīgi īstenot saskaņā ar kopīgo darba plānu 2012.–2014. gadam pieņemtos rīcības pamatprincipus jauniešu nodarbinātības jomā, galveno uzmanību pievēršot saiknei starp izglītību, jauniešu cerībām un pašārvību un darba tirgus vajadzībām, vienlaikus ņemot vērā jauniešu pāreju no skolas uz darba tirgu, nolūkā paaugstināt vispārējo nodarbinātības līmeni.

2. Ievads

2.1 Izglītības temats bieži ir EESK diskusiju centrā, tāpēc Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumā ietvertu apliecinājumu, ka "ieguldījums izglītībā un apmācībā (...) ir būtisks

priekšnoteikums izaugsmes veicināšanai un konkurētspējas uzlabošanai" ⁽¹⁾. Vienlaikus EESK izprot paziņojamā paustās bažas par Eiropas darba tirgū konstatētajām būtiskajām pārmaiņām, kas vēl jo vairāk palielina nepieciešamību pārskatīt izglītības sistēmas, lai novērstu iespējamās nepilnības un trūkumus.

2.2 EESK ir pieņēmusi ļoti daudz atzinumu, kas veicina izglītības atzīšanu par vienu no cilvēka pamattiesībām. EESK katrā no šiem atzinumiem ⁽²⁾ apliecina, ka izglītības galvenais nolūks joprojām ir mācīt cilvēkiem būt brīviem, kritiskiem un patstāvīgiem, lai viņi spētu veicināt tās sabiedrības attīstību, kurā viņi dzīvo, apzinoties, ka viņi ir piederīgi vienām vērtībām un kultūrai.

2.3 Komiteja ir pārliecināta, ka pasniedzēju apmācībā uzmanība jāpievērš mūsdienīgām komunikācijas prasmēm, kas palīdzētu skolas dzīvu padarīt reālistisku un interesantu ⁽³⁾.

2.4 EESK konstatē arī, ka ir steidzami nepieciešams rast loģiskus transversālus politiskus risinājumus svarīgākajām problēmām, kas ir: priekšlaicīga mācību pārtraukšana, kas Eiropā joprojām ir ļoti izplatīta, strādājošo zemā līdzdalība mūžizglītībā, miljoni vīriešu un sieviešu, kuriem joprojām ir ļoti zems izglītības līmenis, līdz 15 gadiem vecu bērnu nepietiekama lasītprasme un augstais bezdarba līmenis dažās ES valstīs.

2.5 Komiteja tomēr raizējas par to, ka paziņojumā ierosinātās iniciatīvas varētu atduroties pret reālo stāvokli krīzes skarņās Eiropas valstīs. Budžeta samazināšana, sevišķi attiecībā uz izglītību un apmācību paredzētajiem resursiem, var apdraudēt pamata nevienlīdzības novēršanu un kvalitatīvas izglītības nodrošināšanu visiem ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ COM(2012) 669 final

⁽²⁾ OV C 161, 06.06.2013., 67.-72. lpp.; OV C 161, 06.05.2013., 27.-34. lpp.; OV C 11, 15.01.2013., 8.-15. lpp.; OV C 299, 04.10.2012., 97. lpp.; OV C 191, 29.06.2012., 103. lpp.; OV C 76, 14.03.2013., 1. lpp.; OV C 181, 21.06.2012., 154. lpp.; OV C 143, 22.05.2012., 94. lpp.; OV C 181, 21.06.2012., 143. lpp.; OV C 68, 06.03.2012., 11. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 50. lpp.; OV C 68, 06.03.2012., 1. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 142. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 1. lpp.; OV C 132, 03.05.2011., 55. lpp.; OV C 21, 21.01.2011., 66. lpp.; OV C 255, 22.09.2010, 81. lpp.; OV C 318, 23.12.2009, 113. lpp.; OV C 128, 18.05.2010, 10. lpp.; OV C 224, 30.08.2008., 100. lpp.; OV C 204, 09.08.2008., 95. lpp.; OV C 151, 17.06.2008., 45. lpp.; OV C 218, 11.09.2009., 85. lpp.; OV C 151, 17.06.2008., 41. lpp.

⁽³⁾ *Survey of Schools: ICT in Education* (Skolu apsekojums: IKT izglītībā) (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/node/51275>)

⁽⁴⁾ Iniciatīvas "Izglītība visiem" UNESCO (2012) pārraudzības ziņojumā kritizēts fakts, ka tās mērķu īstenošana ir pārtraukta, un secināts, ka ir jānodrošina pietiekams līdzekļu daudzums izglītības sistēmām, lai tās varētu sasniegt iedzīvotājiem pozitīvus rezultātus. Turklāt ESAO jaunākajos paziņojumos ir norādījusi, ka publiskā izglītība, kas vērsta uz kvalitāti un vienlīdzību, ir vislabākais veids, kā valdības var ne vien naudu ietaupīt, bet arī to investēt. Tāpēc maznodrošinātās kopienas un personas ir jāiesaista izglītošanā, jo tikai tad būs iespējams nodrošināt kvalitatīvu izglītības sistēmu. (Izglītības internacionāles un ESAO konference "Kvalitātes un dialoga nozīme publiskās izglītības jomā", 2013. gada 4. februāris).

2.6 Lai gan izglītība ir dalībvalstu kompetencē, Eiropas Savienībai arī ir svarīga loma, ko iespējams īstenot ar Kopienas atvērtās koordinācijas metodi izglītības ministru vidū, ar Eiropas līmeņa datu vākšanas mehānismiem vai ar dažādām Eiropas izglītības iniciatīvām, piemēram, Boloņas procesu, Kopenhāgenas procesu, Briges paziņojumu, Eiropas kredītpunktu pārneses sistēmu (ECTS), Eiropas kredītpunktu sistēmu profesionālās izglītības un apmācības jomā (ECVET), Eiropas kvalifikāciju sistēmu mūžizglītībai (EQF) un Eiropas kvalitātes nodrošināšanas standartiem un pamatnostādnēm (ESGQA) ⁽⁵⁾.

2.7 Plašas pilsoniskās sabiedrības paustās bažas par to, ka jauniešu tagadējās kompetences neatbilst uzņēmumu vajadzībām un ka pāreja no mācībām skolā uz darba tirgu vai no bezdarbnieka statusa uz profesionālo integrāciju ir grūta, ir pamatotas un uz tām būtu attiecīgi jāreaģē. EESK tāpēc īpaši atzinīgi vērtē Eiropas Komisijas lēmumu stiprināt apmaiņu starp izglītības un nodarbinātības jomu, kā arī atbalstīt kopīgas iniciatīvas un pasākumus, kas atvieglo pāreju no skolas uz darba dzīvi, mazina šķēršļus mobilitātei ES, būtiski uzlabo darba tirgus darbību un nodrošina iespēju vienlīdzību. EESK neatlaidīgi aicina Komisiju un dalībvalstis ieturēt šādu kursu, vienlaikus saglabājot Eiropas sociālo modeli un stiprinot sociālo kohēziju.

2.8 EESK atzinīgi vērtē sociālo partneru izstrādātos rīcības pamatprincipus jauniešu nodarbinātības jomā, kas ir būtiska daļa sociālo partneru darba plānā 2012.–2014. gadam, ar kuru pirmo reizi iepazīstināja 2013. gada 14. martā Augstākā līmeņa trīspusēja sociālo lietu sanāsmē par izaugsmi un nodarbinātību.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja pauž gandarījumu par Komisijas nodomu pievērst īpašu uzmanību cīņai ar jauniešu bezdarbu četrās galvenajās jomās: augstas kvalitātes izglītība un apmācība, ar darbu saistītas praktiskas apmācības iekļaušana, mācekļa darba un duālās mācīšanās modeļi, kā arī partnerību veicināšana, lai īstenotu kopīgu mērķi.

3.2 Paziņojuma nosaukums maldina ar saturam neatbilstošām tālejošām iecerēm; tas laikam tāpēc, ka Komisija vēlējas savu uzmanību koncentrēt tikai uz vienu mērķi. EESK tomēr uzskata, ka analīzi būtu bijis iespējams padziļināt un risināt arī steidzamus jautājumus/problēmas, piemēram, Eiropas pašreizējās demogrāfiskās tendences, enerģētikas un imigrācijas jautā-

jumus, kam arī būtu vajadzīgas daudz kompleksākas atbildes. Tāpat turpmāk vajadzētu ņemt vērā nesen ANO un UNESCO ⁽⁶⁾ veiktos pētījumus.

3.3 Ņemot vērā Komisijas priekšlikumu, EESK aicina vērst uzmanību uz to, ka ir bīstami izglītību uzskatīt vienīgi par instrumentu, kura uzdevums ir veidot prasmes, kas ir saistītas tikai ar darba dzīvi un nodarbinātības palielināšanu ⁽⁷⁾. EESK atkārtoti pauž savu pārliecību, ka nodarbinātība ir atkarīga ne tikai no pamatprasmju apgūšanas un praksē gūtās pieredzes, bet arī no tādām īpašībām un attieksmes kā aktīvs pilsoniskums, personiskā izaugsme un labklājība. Tāpēc nodarbinātību, lai gan to var uzskatīt par vienu no mērķiem izglītības pārvērtēšanas procesā, nevajadzētu interpretēt pārāk šauri.

3.4 EESK atgādina: lai ieguldījumi izglītībā pilnībā sasniegtu iecerētos mērķus, tie jāpapildina ar nodarbinātības, sociālās un ekonomikas politikas nostādnēm, kas veicina ilgtspējīgu izaugsmi un labklājību. EESK jau iepriekš ir ieteikusi ES un tās dalībvalstīm jo īpaši krīzes laikā veikt neregresīvu to politikas jomu pārskatīšanu un/vai atjaunināšanu, kuras ir saistītas ar nodarbinātību un augstas kvalitātes publiskajiem pakalpojumiem, pievērst lielāku uzmanību konkrētām grupām (bērniem, personām ar īpašām vajadzībām, migrantiem utt.), kā arī rūpēties, lai šīs politikas jomas ietvertu dzimumu dimensiju un pēc iespējas plašāk tiktu iesaistīta organizētā pilsoniskā sabiedrība ⁽⁸⁾.

3.5 Tā kā pastāv zināma neatbilstība starp kompetencēm, kas šobrīd ir vajadzīgas darba tirgū, un kompetencēm, kuras kopumā ir jauniešiem un darba ņēmējiem, steidzami ir jāveido saikne starp izglītību un darba vidi tā, lai pārvarētu šīs atšķirības. Skaidrs arī, ka izglītības laiks un darba laiks tomēr nav un nevar būt viens un tas pats.

3.6 Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Eiropadomes neseno lēmumu par "Garantiju jauniešiem", kuras mērķis ir visiem jauniešiem līdz 25 gadiem četru mēnešu laikā pēc mācību beigām vai kļūšanas par bezdarbnieku nodrošināt pienācīga darba piedāvājumu, iespēju papildināt izglītību vai iziet profesionālo praksi.

⁽⁵⁾ Visi akronīmi attiecas uz nosaukumiem angļu valodā.

⁽⁶⁾ Divpadsmit starptautiski izglītības eksperti UNESCO (Parīzē, 2013. gada 12.–14. februārī) aizsāka šīs organizācijas visnozīmīgāko XX gadsimtā veikto izglītības ziņojumu kritisku pārskatīšanu. Tā ietver Edgar Faure ziņojumu "Apprendre à être" [Iesības apguve] (1972) un Jacques Delors ziņojumu "L'Éducation: un trésor est caché dedans" [Izglītība un tās slepenie dārgumi] (1996), un šī analīze tiks veikta visjaunāko un visdziļāko sociālo pārmaiņu perspektīvā. www.unesco.org

⁽⁷⁾ "Nodarbinātība" un "darba vietu radīšana" ir divi jēdzieni, kas nenozīmē vienu un to pašu un neietver vienādu nozīmi. "Darba vietu radīšana" ir sarežģīta parādība, kas ietver daļīgu atbildību starp valsti, darba devējiem un darba ņēmējiem (tādēļ ir nepieciešams sociālais dialogs un sarunas), bet "nodarbinātība" ir gandrīz pilnīgi darbu meklējošās personas ziņa.

⁽⁸⁾ OV C 18 19.1.2011., 18. lpp.

3.7 Tomēr EESK brīdina par risku, ka pašreizējie bezdarba līmeņi skar gan jauniešus, gan gados vecākus darba ņēmējus. Tāpēc vajadzētu izmantot minēto darba ņēmēju zināšanas ne tikai, lai palīdzētu jauniešiem integrēties darba vidē, bet arī lai nodotu viņiem prasmes, kuru pamatā ir daudzveidīga pieredze.

3.8 EESK ir sarūgtināta, ka izskatāmajā paziņojumā Komisija nav izmantojusi izdevību atzīt nozīmi, kāda var būt neformālajai izglītībai, kas papildinātu formālo izglītību, un vērš uzmanību uz Strasbūras simpozija dalībnieku aicinājumu izveidot kopīgu ilgtermiņa un vidējā termiņa procesu, lai atzītu neformālo izglītību Eiropā⁽⁹⁾.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Pamatprasmes un transversālās prasmes

4.1.1 EESK piekrīt Komisijai, ka "jācenšas izkopt transversālās prasmes", īpaši uzņēmējdarbības prasmes, bet uzskata, ka pirmais solis ir nodrošināt, lai visi apgūtu pamatprasmes. Komiteja uzskata, ka arī valodu mācīšanās aspektam joprojām būtu jāvelta īpaša uzmanība. Tiesa, ka jauniešiem, kas ir apguvis vairākas stabilas un transversālas pamatprasmes (piem., darbs kolektīvā, vairākas svešvalodas, prasme lietot IT rīkus, spēja veidot un izteikt viedokli, piedalīšanās lēmumu pieņemšanā utt.) saskarsies ar mazākām grūtībām, iekļaujoties darba tirgū un gūstot panākumus uzņēmējdarbībā.

4.1.2 Uzņēmējdarbības prasmes nenoliedzami ir svarīgs aspekts, taču ar nosacījumu, ka to vienīgais mērķis nav uzņēmumu izveidošana. Bez uzņēmējdarbības izjūtas dzīvē nēko daudz nevar panākt, īpaši tādā grūtā laikā kā šobrīd. Tāpēc pozitīvi vērtējama šo prasmju iekļaušana izglītības politikā un programmās.

4.1.3 Lai veidotu uzņēmējdarbības izjūtu, papildus skolas programmām varētu būt svarīgi paredzēt zināšanu apguvi uzņēmumā un veicināt uzņēmumu un organizāciju iesaistīšanos skolu īstenotajās iniciatīvās. Komisijai un dalībvalstīm vajadzētu skaidrāk noteikt, ko nozīmē "taisnīgas iespējas piedalīties pienācīgā apmācībā un programmās", kā arī izveidot loģisku rādītāju kopumu, kas dod iespēju salīdzināt dažādus līmeņus un novērtēt rezultātus, iesaistoties sociālajiem partneriem un pilsoniskajai sabiedrībai.

4.1.4 EESK tomēr uzskata, ka uzņēmējdarbības gara pilnu potenciālu iespējams sasniegt tikai tad, ja tas apvienots ar sadarbības un komandas izjūtu, kas ar izglītošanas starpniecību būtu jāveicina arī bērnos un jauniešos.

⁽⁹⁾ Simpoziju, kas notika 2011. gada 14.–16. novembrī, kopīgi organizēja Eiropas Komisija un Eiropas Padome, kā arī vairākas jauniešu organizācijas, piemēram, Eiropas Jaunatnes forums, German YiA NA Jugend für Europa un SALTO Training and Cooperation Resource Centre. (http://youth-partnership-eu.coe.int/youth-partnership/documents/EKCYYP/Youth_Policy/docs/Youth_Work/Policy/STATEMENT_Symposium_participants_160312.pdf).

4.1.5 Zinātnes, tehnoloģiju, inženierzinātņu un matemātikas (STEM)⁽¹⁰⁾ priekšmetu apguvei joprojām jābūt izglītības sistēmu īpašas uzmanības centrā, jo tā ir būtiska sabiedrībā, kurā dominē tehnoloģijas un tehnoloģiju attīstība. Turklāt pieprasījums pēc augsti kvalificētiem darbiniekiem ar augsta līmeņa zinātniskajām zināšanām aizvien vairāk pieaug⁽¹¹⁾. Tomēr ir svarīgi, lai šie jautājumi tiktu risināti plašākai sabiedrībai saprotamā veidā, radošāk un līdz ar to arī saistošāk, kas arī sekmē dzimumu līdzsvara uzlabošanu⁽¹²⁾.

4.1.6 Dokumentā nav norādes uz krīzes un budžeta korekciju politikas ietekmi uz zinātni, pētniecību un šo jomu dalībniekiem (pētniekiem, akadēmisko aprindu pārstāvjiem, universitātēm) un uz intelektuālā darbaspēka emigrāciju, kas notiek dažādās ES valstīs. Vairākos atzinumos⁽¹³⁾ EESK ir paudusi viedokli par to, ka ir svarīgi pilnībā pabeigt Eiropas pētniecības telpas izveidi, un ir norādījusi, ka pētnieku pārvietošanās brīvībai un zinātnes un tehnoloģisko atziņu brīvai aprītei ir jākļūst par "piekto brīvību" iekšējā tirgū.

4.2 Profesionālās prasmes

4.2.1 EESK piekrīt Komisija paustajām bažām par neatbilstību, kas pastāv starp izglītību un darba tirgu. Skaidrs, ka no darba tirgus atrauta izglītības sistēma var sniegt tikai nepilnīgas zināšanas un sliktākā gadījumā kļūt pat par bezdarba cēloni⁽¹⁴⁾. EESK piekrīt, ka lielāka uzmanība būtu veltāma arrodizglītības un apmācības pārskatīšanai un jāuzlabo izpratne par saikni starp izglītību un profesionālo apmācību, no vienas puses, un darba vidi, no otras puses, lai panāktu šīs izglītības un apmācības reālu atbilstību darba tirgus vajadzībām. Komiteja arī uzsvēr sociālo partneru un organizētas pilsoniskās sabiedrības līdzdalības nozīmi profesionālajā apmācībā, kas būtu atbilstoša darba tirgus vajadzībām⁽¹⁵⁾.

⁽¹⁰⁾ STEM ir akronīms angļu valodā.

⁽¹¹⁾ Saskaņā ar Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centra (CEDEFOP) aplēsēm līdz 2020. gadam pieprasījums pēc augsti kvalificētiem darbiniekiem varētu palielināties par 16 miljoniem, bet pēc vidējā līmeņa kvalifikācijas — par 3,5 miljoniem; savukārt pieprasījums pēc mazkvalificētiem darbiniekiem varētu samazināties par 12 miljoniem štata vienību.

⁽¹²⁾ Dažādās dalībvalstīs īstenotie daudzie projekti liecina, ka matemātikas mācīšanu var padarīt interesantāku.

⁽¹³⁾ OV C 95, 23.04.2003., 8. lpp.; OV C 218, 11.09.2009., 8. lpp.; OV C 306, 16.12.2009., 13. lpp.; OV C 132, 03.05.2011., 39. lpp.; OV C 318, 29.10.2011., 121. lpp.; OV C 181, 21.06.2012., 111. lpp.; OV C 299, 04.10.2012., 72. lpp.; OV C 229, 31.07.2012., 60. lpp.; OV C 44, 15.02.2013., 88. lpp.; OV C 76, 14.03.2013., 43. lpp.; OV C 76, 14.03.2013., 31. lpp.;

⁽¹⁴⁾ UNESCO pārskatītajā ieteikumā par tehnoloģisko izglītību un profesionālo apmācību ir norādīts, ka tehnoloģiskai izglītībai un profesionālai apmācībai ir jābūt vienam no svarīgākajiem izglītības procesa elementiem visās valstīs, jo pašreiz notiek un nākotnē ir paredzama liela zinātniskā, tehnoloģiskā un sociāli ekonomiskā attīstība, un tā raksturo mūsu laikmetu, bet īpaši globalizāciju un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju revolūciju. UNESCO pārskatītajā ieteikumā par tehnoloģisko izglītību un profesionālo apmācību ir norādīts, ka tehnoloģiskai izglītībai un profesionālai apmācībai ir jābūt vienam no svarīgākajiem izglītības procesa elementiem visās valstīs, jo pašreiz notiek un nākotnē ir paredzama liela zinātniskā, tehnoloģiskā un sociāli ekonomiskā attīstība, un tā raksturo mūsu laikmetu, bet īpaši globalizāciju un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju revolūciju (UNESCO, 2001).

⁽¹⁵⁾ Memorands par sadarbību profesionālās izglītības un apmācības jomā Eiropā, Berlīne, 2012. gada 10.–11. decembris.

4.2.2 Apmācība un prasmju sertificēšana informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT) jomā ir ļoti svarīga darba tirgum. Tādēļ ir jāiegulda atbilstīgās programmās, lai nodrošinātu minēto prasmju apgūšanu kā profesionālajā, tā austākajā izglītībā; jo īpaši tas attiecināms uz jaunām sievietēm. EESK atbalsta priekšlikumu par Eiropas kvalitātes zīmi rūpniecībai, izglītībai un sertifikācijai IKT jomā.

4.2.3 EESK atkārtoti apliecina, ka ikvienam ir tiesības iegūt tādas zināšanas un kvalifikāciju, kas dod iespēju pilnībā iekļauties darba un sabiedriskajā dzīvē. Tiesības uz profesionālo apmācību būtu jāpiešķir ne tikai jauniešiem, kas gatavojas iekļauties darba tirgū, bet arī visiem darba ņēmējiem, lai viņi varētu paaugstināt savu kvalifikāciju un risināt problēmas, kuras izriet no pašreiz notiekošajām pārmaiņām. Nodarbināmība attiecas ne tikai uz jauniešiem.

4.2.4 Darba un mācību apvienošana, īpaši duālās izglītības un apmācības sistēmas, kas dod iespēju līdztekus profesionālai pieredzei iegūt arī izglītību skolā, var būt svarīgas, notiekot pārmaiņām, kas nepieciešamas darba vietu veidošanai⁽¹⁶⁾, taču tās ir jāiekļauj izglītības sistēmā, un tāpēc ir jāpadara skaidrāka dažādu iesaistīto pušu loma. Ļoti svarīgi uzlabot skolu un uzņēmumu informētību par šo mācību veidu⁽¹⁷⁾.

4.3 Atvērta un elastīga mācīšanās veicināšana

4.3.1 Tā kā paradigmas mainās līdz šim nepieredzētā ātrumā (pāreja no rūpniecības sabiedrības uz zināšanu sabiedrību un no zināšanu sabiedrības uz tīklu sabiedrību), ir vajadzīga daudz radošāka un inovatīvāka pieeja, kas veido saikni starp dažādām dzīves un darbības jomām, atzīstot un izmantojot sekmīgos rezultātus, veidojot tiltus starp kultūru, vispārējo izglītību un profesionālo izglītību, no vienas puses, un darba tirgu, no otras puses, un atbalstot formālās un neformālās izglītības komplementaritāti, vienlaikus veicinot iespēju vienlīdzību.

4.3.2 Ir pareizi veicināt mācīšanos, bet ir jānodrošina cilvēkiem tādi apstākļi, kas dod iespēju sasniegt apmierinošus rezultātus, un ir jā rūpējas par to, lai šis process nebūtu atkarīgs tikai no individuālajiem pūliņiem, ko katrs var un kurus katram vajag ieguldīt. Ja tas netiks darīts, jomas, kurās stāvoklis jau ir nelabvēlīgs vai kuras ir atstātas novārtā, arī turpmāk tiks pakļautas kolektīvai segregācijai. Tāpēc EESK arvien vairāk uztrauc fakts, ka pieaugušo izglītības programmās ir arvien mazāk dalībnieku — saskaņā ar Komisijas rīcībā esošajiem datiem ES vidēji 8,9 % pieaugušo piedalās mūžizglītības programmās, bet septiņās dalībvalstīs šis līmenis nesasniedz pat 5 %.

⁽¹⁶⁾ Paziņojumā ir minētas šādas nozares ar izaugsmes potenciālu: informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT), veselība, zemu oglekļa emisiju tehnoloģijas, personalizēti pakalpojumi, uzņēmējdarbības pakalpojumi, jūrniecības ekonomika un videi nekaitīgas nozares, kā arī nozares, kurās notiek būtiskas pārmaiņas un kurām tāpēc nepieciešams kvalificētāks darbaspēks.

⁽¹⁷⁾ Austrijas pieredze attiecībā uz duālās apmācības sistēmu ir paraugprakses piemērs, un būtu vērts rūpīgi analizēt nosacījumus, kas vajadzīgi tās īstenošanai, kā arī līdz šim sasniegtos rezultātus.

4.3.3 Jāpilnveido kārtība ārpuskolas iegūto zināšanu (neformālā izglītība) atzīšanai, kas pašlaik ir pārāk formāla. Būtu arī jāuzsver, ka lēmumi ir jāpieņem pēc apspriešanās ar ieinteresētajiem sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām un ka valstij ir jānodrošina šādas atzīšanas kvalitāte. Atzīšanas procedūras var efektīvāk sekmēt neformālās izglītības priekšrocību atpazīstamības palielināšanos, sevišķi sociālo partneru vidū. Svarīgi ir arī sniegt iespējami plašu un viegli saprotamu informāciju par atzīšanas un apstiprināšanas veidiem, lai nodrošinātu, ka tos var izmantot ikviens iedzīvotājs.

4.3.4 Laikā, kad bezdarba līmenis ir augsts, īpaši jauniešu vidū, viens no Eiropas vidēja termiņa un ilgtermiņa pamata uzdevumiem ir ar plašāku skatījumu un elastīgāk pārdomāt prasmju iegūšanu. Lai šo uzdevumu veiktu, dalībvalstīm cita starpā ir:

- a) jānodrošina, lai visiem būtu tālākizglītībai nepieciešamie apstākļi, lai ikviens varētu pilnveidot savas prasmes un piekļūt augstāk kvalificētām darba vietām, tādējādi īstenojot stratēģijā "Eiropa 2020" izvirzīto iekļaujošas izaugsmes mērķi;
- b) jānodrošina jauniešiem iespēja konsultēties ar speciālistiem profesionālās izaugsmes jomā;
- c) ar konkrētām, novatoriskām un radošām iniciatīvām, kas pieņemtas, kopīgi vienojoties ar sociālā dialoga palīdzību, jāuzlabo to personu apmācība (kvalifikācijas paaugstināšana un pārorientācija), kuras jau ir iekļāvušās darba tirgū vai vēlas tajā iekļauties, kaut arī skolā un ārpuskolas iegūtā kvalifikācija nav pietiekama. Šajās iniciatīvās ir svarīgi ņemt vērā attiecīgo darba ņēmēju vecumu, pieredzi un zināšanas;
- d) jānostiprina personas tiesības uz kvalitatīvu sertificētu apmācību, paredzot noteiktu apmācības stundu skaitu gadā visiem darba ņēmējiem neatkarīgi no kvalifikācijas līmeņa un līguma veida;
- e) ņemot vērā apstākļus, kādos darbojas uzņēmumi, jo sevišķi MVU, un atbilstīgi Eiropas līmenī noslēgtajiem darba ņēmēju un darba devēju nolīgumiem, jāatbalsta darba ņēmēju un darba devēju individuālo prasmju attīstības programmu kopīgi veikta izstrāde uzņēmumos;
- f) jāatbalsta iniciatīvas, kuru mērķis ir palielināt to prasmju uzskatāmību, kas iegūtas ārpus oficiālās izglītības, sekmējot neformālās izglītības atzīšanu un garantējot tās kvalitāti.

4.3.5 Komiteja atbalsta Komisijas ieceri izveidot Eiropas prasmju un kvalifikācijas telpu, lai nodrošinātu lielāku konverģenci un pārredzamību prasmju un kvalifikāciju atzīšanā ES.

4.4 Atbalsts Eiropas skolotājiem un audzinātājiem

4.4.1 EESK tāpat kā Komisija atzīst skolotāju un audzinātāju svarīgo lomu, uzlabojot mācīšanos un mudinot bērnus un jauniešus iegūt prasmes, kas ir nepieciešamas globalizācijas radīto problēmu risināšanai. Tāpēc ieguldījumi izglītībā un augsti kvalificētu skolotāju un audzinātāju piesaistīšanā ir nepieciešama un pareiza stratēģija.

4.4.2 Lai gan kvalificētiem skolotājiem un audzinātājiem ir liela nozīme, nevar teikt, ka izglītošana pati par sevi nosaka skolēnu zināšanu apguvi, un nedrīkst pārāk mazu nozīmi piešķirt arī tam sociāli ekonomiskajam kontekstam, kurā izglītošanās notiek.

4.4.3 Notiekot plašām un dziļām ekonomikas, sociālajām un tehnoloģiskajām pārmaiņām, skolotāja profesija būtu uzskatāma par pamatelementu tādas augstas kvalitātes izglītības veicināšanā, kas spēj pielāgoties mūsdienu prasībām, kas nozīmē, ka ļoti svarīgi ir uzlabot skolotāju akadēmisko un profesionālo sagatavošanu, nodrošināt viņiem atbilstošas algas un profesionālās izaugsmes iespējas, kā arī celt šīs profesijas pievilcību jauniešu acīs. Tikpat svarīgi ir arī panākt dzimumu līdzsvaru, pieņemot skolotājus darbā.

4.4.4 Komiteja vēlētos uzsvērt, ka, pieņemot darbā skolotājus, būtu jāņem vērā daudzveidības aspekti, jo īpaši etniskās izcelsmes, kultūras, reliģijas, vecuma utt. ziņā. Turklāt personu brīvas pārvietošanās un migrācijas apstākļos ir īpaši svarīgi veicināt valodu un starpkultūru komunikācijas prasmes gan bērniem/jauniešiem, gan skolotājiem, lai uzlabotu sadarbību, pat ja viņu dzimtās valodas ir atšķirīgas. Skolotājiem būtu jāsaņem pareizā apmācība, kas dotu viņiem iespēju nodarboties ar trūcīgiem skolēniem un tiem, kas grasās pamest izglītību, kas saskaras ar augstu sociālo risku un atstumtības draudiem. Tāpēc mums ir vajadzīgi skolotāji, kas spēj pielāgoties daudz kultūru un daudz aspektu mācību videi⁽¹⁸⁾.

4.5 Izglītības finansēšana

4.5.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos vairāk uzmanības veltīt izglītības finansēšanai, uzsākot debates ar galvenajiem dalībniekiem par to, kādu ieguvumu sniedz ieguldījumi izglītības jomā⁽¹⁹⁾. Komiteja arī atbalsta vēlmi kopā ar sociālajiem partneriem analizēt kvalitatīvas apmācības piedāvājuma palielināšanu darba vietā.

⁽¹⁸⁾ OV C 151 17.06.2008., 41. lpp.; OV C 218 11.09.2009., 85. lpp.
⁽¹⁹⁾ UNESCO jaunajā pētījumā, kurā analizēti uzņēmumu un privāt-fondu ieguldījumi izglītības jomā, ir norādīts, ka to kopējā summa gadā nepārsniedz 683 miljonus ASV dolāru. Lai šos skaitļus novērtētu, pietiek precizēt, ka šī summa atbilst 0,1 % no divu pasaules vislielāko naftas uzņēmumu peļņas vai divu gaisakuģu Airbus A380 izmaksām. Tas ir arī maz salīdzinājumā ar 16 miljardiem dolāru, kas ik gadus vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka visi bērni varētu apmeklēt sākumskolu. Prezentācija Davosas forumā 2013. gada 23. janvārī.

4.5.2 Komiteja ar gandarījumu atzīmē, ka dalībvalstis veicina valsts mēroga debates par ilgtspējīgiem finansēšanas mehānismiem izglītības un apmācības jomā. Neraugoties uz šādu uzmanību, finansējums izglītībai un apmācībai daudzās dalībvalstīs tomēr samazinās⁽²⁰⁾. EESK uzsver, ka svarīga ir sociālo partneru un pilsoniskās sabiedrības organizāciju plaša un pastāvīga iesaistīšana visos procesa posmos. Komiteja atzinīgi vērtē centienus iesaistīt privāto sektoru izglītības nozares, īpaši profesionālās izglītības un apmācības, līdzfinansēšanā, tomēr vienlaikus iesaka noteikt skaidrus kritērijus atbildības sadalei starp dažādiem sektoriem (privāto, publisko un citiem) šādos gadījumos. Tas nenozīmē valsts atbildības samazināšanos attiecībā uz VALSTS un starptautiskām saistībām, ko tā uzņēmusies, lai garantētu atbilstīgu finansējumu un augstas kvalitātes izglītību visiem⁽²¹⁾.

4.5.3 EESK ar pārlicību atkārtoti apliecinā, ka jauniešu mobilitātei svarīgas ir tādas programmas kā Erasmus, Erasmus Mundus un "Jaunatne kustība", kuru ieguldījums jauniešu personības pilnveidošanās un spēju prasmju attīstībā ir vienprātīgi atzīti. Jaunajā daudzgadu finanšu shēmā būtu jāpalielina finansējums minētajām programmām. Vienlaikus būtu jāpilnveido dalībnieku atlases kārtība, lai visiem būtu vienlīdzīgas, godīgas un efektīvas iespējas, un ar minēto programmu starpniecību jāmudina konkrētas riska grupas piedalīties attiecīgajās iniciatīvās un izvirzīt risinājumus, lai pārvarētu finanšu un ar prasmēm saistītus šķēršļus, ar ko saskaras daudzi studenti un jaunieši.

4.6 Partnerības

4.6.1 EESK piekrīt Komisijai par izglītības un apmācības jomas dažādu dalībnieku un sociālo grupu pastiprinātas sadarbības nozīmi. Partnerības var bagātināt pieredzes apmaiņu un sniegt iespēju izglītības procesā iekļaut ikvienu, kas varētu sniegt un/vai atjaunināt specifiskas prasmes, jo īpaši tādas, kas pieprasītas darba tirgū.

4.6.2 EESK uzsver, ka ir svarīgi iesaistīt visas ieinteresētās puses (tai skaitā jauniešu un kopienu organizācijas, skolas un skolotājus, vecākus un aizbildņus, uzņēmumus un apvienības, vietējās un reģionālās pašvaldības un citas attiecīgās valsts iestādes) skolas dzīvē un noteikt skaidrus mērķus, veikt regulāru novērtēšanu un paredzēt pietiekamus resursus, lai nodrošinātu šo partnerattiecību dzīvotspēju. EESK izsaka cerību, ka ar programmu "Erasmus visiem" varēs efektīvi atbalstīt, veicināt

⁽²⁰⁾ Eurydice ziņojums "Funding of Education in Europe 2000-2012. The Impact of the Crisis." (Izglītības finansējums Eiropā 2000.-2012. Krīzes ietekme) (http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/147EN.pdf)

⁽²¹⁾ Visu valstu konstitūcijās un starptautiskā līmenī — pasaules izglītības konferences noslēguma deklarācijā (UNESCO, Džomtjena, 1990), kā arī visu ES dalībvalstu parakstītajos tūkstošgades attīstības mērķos (ANO, Ņujorka, 2000) — ir iekļauta apņemšanās visiem nodrošināt kvalitatīvu izglītību.

un popularizēt partnerības, kas uzlabo izglītības kvalitāti un iespēju vienlīdzību. Tā kā izglītība ir visaptveroša, tai ir vajadzīgs augsts profesionālās orientācijas līmenis, ko papildina konsultantu pakalpojumi nodarbinātības jomā. Bez tam ir arī daudzas skolas, ko izmanto pēc stundām dažādiem kultūras pasākumiem, sanāsmēm un tālākizglītībai un kam ir piedāvājumi dažādām paaudzēm no atšķirīgām sociālajām grupām.

4.6.3 EESK atzīst vērtību, ko jauniešu līdzdalības dinamikā iegulda jauniešu apvienības, kā arī to ieguldījumu, risinot milzīgās problēmas, kuras pašlaik skar jauniešus. Šeit katrā ziņā jāatzīmē jauniešu bezdarbs, kura ārkārtīgi augstais līmenis

ir pilnīgi nepieņemams. Partnerību veidošana ar minētajām organizācijām, lai attīstītu tādas sociālās prasmes kā organizēšana, komunikācija, vadība, iniciatīvas uzņemšanās, svešvalodu zināšanas utt., var būt lietderīga stratēģija ar nosacījumu, ka tiek nodrošināti arī resursi, kas vajadzīgi šā procesa īstenošanai ⁽²²⁾.

4.6.4 EESK atbalsta ieceri dalībvalstīs izveidot garantijas sistēmas jauniešiem, kas tiktu finansētas, izmantojot īpašas dotācijas daudzgadu finanšu shēmas ietvaros, un vienlaikus uzskata, ka paredzētā summa 6 miljardu euro apmērā ir acīmredzami nepietiekama, ņemot vērā, ka daļa no šiem līdzekļiem jau ir piešķirta no Eiropas Sociālā fonda.

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

⁽²²⁾ Bātas (Bath) universitātes un GHK 2012. gada ziņojumā ir norādīts uz formālās izglītības ietekmi uz jauniešu nodarbināmību, kā arī uz lielo nozīmi, kas šajā procesā var būt jauniešu organizācijām.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu”

COM(2012) 788 final – 2012/0366 (COD)

(2013/C 327/13)

Ziņotājs: **RODRÍGUEZ GARCÍA-CARO kgs**

Eiropas Parlaments un Padome 2013. gada 15. janvārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu”

COM(2012) 788 final – 2012/0366 (COD).

Par dokumenta sagatavošanu atbildīgā Nodarbinātības, sociālo lietu un pilsoniskuma specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 26. martā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (2013. gada 11. jūlija sēdē), ar 173 balsīm par, 52 balsīm pret un 28 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 Eiropas Komisijas ierosinātā tiesību akta juridiskais pamats ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 114. pants⁽¹⁾. Tādējādi ierosinātā tiesību akta mērķis neapšaubāmi ir tuvināt noteikumus attiecībā uz tabakas izstrādājumiem, lai nodrošinātu iekšējā tirgus stabilitu darbību. Direktīvas priekšlikuma paskaidrojuma raksta 9.3.1. punktā norādīts, ka juridiskā pamata izvēli Direktīvai 2001/37/EK⁽²⁾ apstiprinājusi Eiropas Savienības Tiesa, un tādēļ tas pats juridiskais pamats ir piemērots šim priekšlikumam, jo tas izstrādāts, tiecoties nodrošināt augstu veselības aizsardzības līmeni saistībā ar tabakas izstrādājumu radītajiem apdraudējumiem.

1.2 Tomēr Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) visumā pozitīvi vērtē juridiskā pamata izvēli, kas ir piemērota priekšlikumā izvirzītajiem mērķiem, kurus EESK pilnībā atbalsta, it īpaši pasākumus nolūkā novērst smēķēšanas uzsākšanu, sevišķi jaunatnes vidū. EESK tomēr atzīmē, ka dažkārt — piemēram, no Eiropas Parlamenta Juridiskajā komitejā — paustas bažas attiecībā uz minēto juridisko pamatu, proti, norādīts, ka izvirzīto mērķi pietiekami labi var sasniegt dalībvalstīs.

⁽¹⁾ LESD 114. pants.

“1. Ja vien Līgumi neparedz ko citu, turpmāk norādītos noteikumus piemēro, lai sasniegtu 26. pantā noteiktos mērķus. Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru pēc apspriešanās ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju paredz pasākumus, lai tuvinātu dalībvalstu normatīvos vai administratīvos aktus, kuri attiecas uz iekšējā tirgus izveidi un darbību.”

⁽²⁾ Skatīt Lietu C-491/01 *The Queen v Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd and Imperial Tobacco Ltd*.

1.3 EESK pilnībā atbalsta Eiropas Komisijas viedokli, ka tiesībām uz veselību jābūt prioritārām salīdzinājumā ar jebkādiem saimnieciskiem apsvērumiem. Šajā jautājumā EESK stingri atbalsta sabiedrības izglītošanas un informēšanas plānu un kampaņu sekmēšanu, uzsverot būtisko kaitējumu, kādu veselībai var nodarīt smēķēšana. Tomēr saglabājas skepticisms par to, vai ierosinātie pasākumi palīdzēs pakāpeniski atteikties no smēķēšanas. Tādēļ. Komiteja ierosina izskatāmo pasākumu papildināt, ļoti skaidri uzsverot, ka pamatskolās un vidusskolās Eiropas līmeņa informēšanas stratēģijām un ieteikumiem ir svarīga nozīme, lai katrs bērns un jauniešs saņemtu precīzu, pilnīgu un regulāru informāciju par tabaku un tās kaitīgo ietekmi, kā arī par apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu kancerogēno iedarbību⁽³⁾.

1.4 Komiteja atzīst, ka visos tabakas un saistīto ražojumu audzēšanas, ražošanas, iesaiņošanas un mazumtirdzniecības vērtību ķēdes sektoros ES mērogā tiks apdraudēti ievērojams skaits darba vietu. EESK aicina pievērst nepieciešamo uzmanību tam, lai novērstu šos draudus darba tirgum, un stingri iesaka izmantot visus iespējamās pārejas un pārstrukturēšanas pasākumus, tostarp darba ņēmēju apmācības programmas, kā arī zinātnes, tehnikas un inovācijas atbalsta pasākumus uzņēmumiem un lauku saimniecībām, kas ražo jauna veida produktus, lai tādējādi saglabātu darba vietas. Jāatzīmē, ka tabakas audzēšana veicina nodarbinātību laukos. Dalībvalstīs, kuras šī iespējamā pārstrukturēšana varētu ietekmēt visvairāk, it īpaši pašreizējā

⁽³⁾ OV C 128, 18.5.2010, 89.-93. lpp.

ekonomikas krīzes situācijā, vajadzētu efektīvi izmantot kohēzijas fondu un struktūrfondus, reģionālos fondus un līdzekļus, kas paredzēti pētniecībai un inovācijai.

1.5 Pastāv risks zaudēt būtiskus nodokļu ieņēmumus ne tikai nelegālās tirdzniecības pieauguma, bet arī pārdošanas apjomu un cenu samazināšanās dēļ. Šobrīd Eiropas Savienībā nodokļos par tabakas izstrādājumiem iekasē gandrīz 100 miljardus *euro*.

1.6 Būtiski pieaug nelegālā tirdzniecība (kontrabanda un viltošana), ar ko nodarbojas kriminālie grupējumi, samazināsies legālo tabakas izstrādājumu tirdzniecības apjoms un ar tabakas izstrādājumiem saistīto nodokļu ieņēmumi, kvalitātes kontroles trūkuma dēļ tiks apdraudēta patērētāju drošība un atvieglota nepilngadīgo piekļuve tabakas izstrādājumiem. Nelegālās tirdzniecības dēļ Eiropas Savienība katru gadu zaudē 10 miljardus *euro* ⁽⁴⁾ nodokļu ieņēmumu (OLAF dati), jo šobrīd 10 % ⁽⁵⁾ no pārdošanas apjoma ES veido nelegāli ievestie tabakas izstrādājumi. EESK ļoti atzinīgi vērtē PVO Pamatkonvencijas par tabakas kontroli ietvaros parakstīto protokolu par tabakas izstrādājumu nelikumīgas tirdzniecības izskaušanu, kurā ieinteresētos dalībniekus aicina īstenot efektīvus pasākumus, lai novērstu nelikumīgu tabakas ražošanu un tirdzniecību ⁽⁶⁾.

1.7 Ar priekšlikumu tā pašreizējā redakcijā būtiski mainīsies nosacījumi attiecībā uz piekļuvi tirgum, konkurenci un legāla, lai gan stingri reglamentēta, produkta brīvu tirdzniecību. EESK atzīst bažas, kas šajā saistībā paustas dažos ietekmes novērtējumos ES un starptautiskā līmenī. Tomēr Komiteja arī aicina ņemt vērā gaidāmās priekšrocības gan saistībā ar mazākām veselības aprūpes izmaksām, gan labāku sabiedrības veselību, apziņoties, ka Eiropas iedzīvotājiem ir tiesības uz Eiropas Savienības nodrošinātu augsta līmeņa veselības aizsardzību atbilstoši Pamattiesību hartas 35. pantam.

1.8 Komisijai piešķirtās plašās pilnvaras ar deleģētajiem aktiem papildināt būtiskus direktīvas aspektus skars dalībvalstu kompetenci, tādējādi pārkāpjot subsidiaritātes principu. EESK nevar piekrist deleģētajiem aktiem, kas neatbilst LESD 290. pantā noteiktajam. Turklāt subsidiaritātes principa ievērošanas kontroles ietvaros astoņu valstu parlamentos ar 14 balsīm nobalsots pret Komisijas priekšlikumu, jo tas neatbilst subsidiaritātes principam ⁽⁷⁾.

1.9 EESK atbalsta riska samazināšanas koncepciju un tāpēc aicina Komisiju izstrādāt precīzu definīciju un nodrošināt

atbilstošu tiesisko regulējumu attiecībā uz "samazināta riska produktiem", par kuru samazināto risku salīdzinājumā ar tradicionālajām cigaretēm ir neapšaubāmi zinātniski pierādījumi. Tas attiecas arī uz izstrādājumiem, kuru sastāvā ir tabaka (nevis ķīmiskais nikotīns), un uz kuriem tādā attiecas direktīvas noteikumi.

2. Ievads

2.1 EESK pilnībā apzinās tabakas radīto apdraudējumu sabiedrības veselībai. Kā norādīts direktīvas priekšlikuma paskaidrojuma raksta 1. punktā, tabaka ir galvenais priekšslai-cīgas nāves cēlonis ES, kas katru gadu izraisa gandrīz 700 000 cilvēku nāvi. Tādēļ priekšlikumā uzsvērti tālejoši mērķi, kurus EESK pilnībā atbalsta, piemēram, novērst tabakas izstrādājumu patēriņa uzsākšanu, sevišķi jauniešu vidū, ņemot vērā, ka 70 % smēķētāju sāk smēķēt pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas un 94 % — vecumā līdz 25 gadiem, un tādēļ ir vajadzīgi bērniem un jauniešiem paredzēti pasākumi ⁽⁸⁾.

2.2 Šajā sakarā EESK uzskata, ka direktīvas pārskatīšana ir absolūti nepieciešama, un tā jāveic nekavējoties. Būtībā to vajadzēja izdarīt jau pirms vairākiem gadiem, jo Eiropas Savienības Pamattiesību hartā ir norādīts, ka, nosakot un īstenojot visu Savienības politiku un darbības, ir jānodrošina augsts cilvēku veselības aizsardzības līmenis. Tiesībām uz veselību pašsaprotami jābūt prioritātei salīdzinājumā ar jebkādiem saimnieciskiem apsvērumiem. Turklāt jāņem vērā, ka valstīs, kurās pieņemti ļoti stingri tiesību akti pret tabakas izstrādājumu lietošanu, patēriņa līmenis saglabājies gandrīz bez izmaiņām. Tā tas ir, piemēram, Spānijā, kur saskaņā ar Eiropas Komisijas nesen publicēto ziņojumu par vidi bez tabakas dūmiem pēdējos trijos gados patēriņš samazinājies tikai par diviem procentpunktiem, neraugoties uz pieņemtajiem stingrajiem noteikumiem ⁽⁹⁾. Papildus ierosinātajiem pasākumiem EESK stingri atbalsta sabiedrības izglītošanas un informēšanas plānus un kampaņas par smēķēšanas būtisko kaitējumu veselībai. EESK uzskata, ka minētie pasākumi ilgtermiņā palielinās ierosināto sabiedrības veselības aizsardzības pasākumu efektivitāti, lai gan saglabājas skepticisms par to, vai minētie pasākumi veicinās nepieciešamo pakāpenisko atteikšanos no smēķēšanas.

2.3 Ja netiks īstenoti nekādi papildu pasākumi, Eiropas Komisijas 2012. gada 19. decembra priekšlikumam pārskatīt direktīvu 2001/37/EK par tabakas izstrādājumiem Eiropas Savienībā var būt smagas sekas nodarbinātības, ekonomikas un nodokļu ieņēmumu jomās, kavējot tādējādi citu ES pamatmērķu, piemēram, vispārējas nodarbinātības un ekonomikas izaugsmes mērķu sasniegšanu (LES 3. pants). Eiropas Savienībā tabakas nozarē nodarbināti gandrīz 1,5 miljoni cilvēku. Tabakas lapu audzēšanā iesaistīti 400 000 lauksaimnieku, un 956 000 darba vietas ir atkarīgas no tabakas mazumtirdzniecības ⁽¹⁰⁾. Turklāt katru gadu nodokļos par tabakas izstrādājumiem iekasē gandrīz

⁽⁴⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_OLAF-11-5_en.htm?locale=EN.

⁽⁵⁾ *The European Tobacco Sector. An analysis of the socio-economic footprint*, izstrādājusi *Nomisma*, un Eiropas Komisijas 2012. gada 16. novembra paziņojums preseī.

⁽⁶⁾ Turpat.

⁽⁷⁾ <http://www.ipexl.eu/IPEXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLng=EN>.

⁽⁸⁾ OV C 351, 15.11.2012., 6.-11. lpp.

⁽⁹⁾ Ziņojums par Padomes 2009. gada 30. novembra Ieteikuma par vidi bez tabakas dūmiem īstenošanu.

⁽¹⁰⁾ Sk. *The European Tobacco Sector. An analysis of the socio-economic footprint*, *Nomisma* sagatavots dokuments.

100 miljardus *euro*, un tā ir arī ļoti svarīga eksporta nozare – viena no nedaudzajām ar pozitīvu bilanci gan Eiropas mērogā, gan daudzās dalībvalstīs. Tabakas izstrādājumu kopējais eksporta apjoms no Eiropas Savienības 2010. gadā sasniedza apmēram 55 000 tonnu. Visvairāk eksportēja Bulgārija (13 200), Grieķija (11 200) un Francija (8 000). Turklāt tabaka ir lauksaimniecības produkts, kas Savienībā nodrošina 400 000 darba vietu, galvenokārt mazāk attīstītos reģionos, kur nav citu iespēju. Itālijas Tabakas savienības (UNITAB) un Eiropas Savienības Profesionālo lauksaimniecības organizāciju komitejas (COPA) statistikas dati liecina, ka 96 % lauku saimniecību, kas nodarbojas ar tabakas audzēšanu, ir ģimenes uzņēmumi, un apstrādāto platību vidējais lielums ir 0,5 līdz 3 hektāri ⁽¹¹⁾.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Eiropas Komisijas ierosinātajā priekšlikumā tabakas izstrādājumu direktīvai galvenā uzmanība tiek pievērsta sešām darbības jomām:

- marķējums un iepakojums;
- sastāvdaļas;
- iepakojuma veidi;
- drošības elementi un izsekojamība;
- tabakas izstrādājumu pārrobežu tālpārdošana;
- bezdūmu tabakas izstrādājumi un izstrādājumu klāsta paplašināšana.

Trīs no minētajām sešām jomām varētu būtiski ietekmēt nodarbinātību un nodokļu ieņēmumus Eiropas Savienības dalībvalstīs. Attiecībā uz marķējumu, iepakojumu un sastāvdaļām priekšlikumā noteikta prasība paredzēt brīdinājumus par ietekmi uz veselību, kas salīdzinājumā ar līdzšinējiem brīdinājumiem ir nesamērīgi palielināti, ierobežojot tabakas izstrādājumu formu, kā arī informāciju par garšu un sastāvu. Piemēram, uz visām paciņām būs jāatspoguļo brīdinājumi teksta un attēlu formā, kas aizņem 75 % no iepakojuma virsmas, papildus paredzēta jauna informācija iepakojuma sānos (50 % katrā pusē), turklāt dažās dalībvalstīs ir obligāts akcīzes zīmogs, informācija par tirdzniecības aizliegumu nepilngadīgajiem un vieta informācijai par jauniem pasākumiem, kas nodrošina tabakas izstrādājumu kontroli un izsekojamību. Faktiski tas nozīmē būtiski samazināt vietu, kas atvēlēta reģistrētu preču zīmju izvietojumam. Tiks noteiktas arī minimālās prasības par paciņu garumu un platumu, līdz ar to izzudīs atsevišķi paciņu veidi. Tas attiecas uz paciņu formātu “*casquet*”, kas ir ļoti populārs atsevišķās valstīs,

tostarp Grieķijā. Izzudīs arī Portugālē vispopulārākais iepakojuma veids. Turklāt šīs izmaiņas iepakojumā, kas nav balstītas uz zinātniskiem pierādījumiem, var apdraudēt darba vietas iepakošanas nozarē, kurai ir būtiska nozīme vairākās ES valstīs, piemēram, Vācijā, Polijā, Francijā, Apvienotajā Karalistē un Austrijā. Jānorāda, ka minimālās prasības par tabakas izstrādājumu garumu un platumu netika iekļautas sabiedriskajā apspriešanā, ne arī ietekmes novērtējumā. Turklāt tiek aizliegts pārdot cigaretes ar raksturīgiem aromātiem, un ir izstrādāta jauna cigarrillu definīcija, kas ir pretrunā nodokļu tiesību aktiem, kuri ES ir spēkā tikai nedaudz ilgāk nekā gadu ⁽¹²⁾.

3.2 Tā kā visiem iepakojumiem būs vienāds formāts, un visiem tabakas izstrādājumiem vienāda garša, vienīgais zīmolu atšķirības kritērijs būs cena, un tādēļ radīsies zaudējums vērtību ķēdē visā nozarē. Ja cena būs vienīgais konkurences faktors, cenas pazemināsies, bet līdz ar to samazināsies nozares dalībnieku ieņēmumi un dalībvalstu iekasēto nodokļu apjoms, kā arī darba vietu skaits šajā nozarē.

3.3 Cena kā vienīgais diferencējošais faktors nozīmēs to, ka uzņēmumi, kuriem ir ražotnes Eiropas Savienības teritorijā, nebūs ieinteresēti pirkt Eiropas Savienībā audzētu kvalitatīvu tabaku, jo, iegādājoties tabakas lapas, kvalitātes kritērijs vairs nebūs izšķirošais, un pretēji Komisijas apgalvojumam ietekmes novērtējumā, tas būtiski apdraudēs no tabakas audzēšanas atkarīgās darba vietas. Šobrīd Eiropas Savienībā pēc tabakas lapu ražas novākšanas saražo 250 000 tonnu tabakas gadā, un galvenais ražotājs ir Itālija (89 000 tonnas), tai seko Bulgārija (41 056 tonnas), Spānija (38 400 tonnas) un Grieķija (24 240 tonnas). Šajā ķēdes posmā nodarbināti 400 000 cilvēku: visvairāk Bulgārijā — tabakas audzēšanā iesaistīti 110 000 cilvēku, tad seko Polija (75 100) un Itālija (59 300) ⁽¹³⁾.

3.4 Iepakojuma formātu un garšu standartizēšanas rezultātā, iespējams, varētu palielināties tabakas kontrabanda. Ja visi izstrādājumi būs gandrīz vienādi, ieguvēji būs noziedzīgi grupējumi, jo varēs ļoti vienkārši ražot kontrabandas produktus oriģinālā formātā un ar patērētājiem ierastu garšu, viegli apmierinot pieprasījumu nelegālos veidos un nemaksājot nevienu *euro* dalībvalstu nodokļu iestādēm. Turklāt radīsies būtisks apdraudējums patērētāju drošībai, jo šiem izstrādājumiem nebūs veikta kvalitātes kontrole.

3.5 Jaunākie pieejamie dati liecina, ka katru gadu Eiropas Savienībā tabakas izstrādājumu nelegālas tirdzniecības dēļ tiek zaudēti 10 miljardi *euro* nodokļu ieņēmumu. Šobrīd tabakas izstrādājumu nelegālā tirdzniecība ES ir 10 % no kopējā tirdzniecības apjoma ⁽¹⁴⁾. Tāpēc EESK var paust vienīgi gandarījumu par faktu, ka 2012. gada 12. novembrī saistībā ar PVO Pamatkonvenciju par tabakas kontroli tika parakstīts protokols par tabakas izstrādājumu nelikumīgas tirdzniecības izskaušanu. Eiropas Komisija pārstāvēja Savienību un tās dalībvalstis sarunās

⁽¹¹⁾ DIVTOB: *Diversification for Tobacco Growing Regions in the Southern European Region*. Hohenheim University. Sestā pamatprogramma finansēja Eiropas pētniecības un tehnoloģiju attīstību.

⁽¹²⁾ Padomes 2011. gada 21. jūnija Direktīva 2004/64/EK par tabakas izstrādājumiem piemērojamā akcīzes nodokļa struktūru un likmēm, OV L 176, 5.7.2011., 24.-36. lpp.

⁽¹³⁾ Skatīt 10. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁴⁾ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi.

par šo protokolu, kurā ieinteresētās puses tiek aicinātas veikt iedarbīgus pasākumus tabakas nelikumīgas ražošanas un tirdzniecības izskaušanai⁽¹⁵⁾.

3.6 Papildus zaudētajiem nodokļu ieņēmumiem nelegālās tirdzniecības apjoma palielināšanās dēļ samazināsies tabakas izstrādājumu pārdošanas apjoms, kas negatīvi ietekmēs visu vērtību ķēdi, bet jo īpaši tabakas mazumtirdzniecības uzņēmumus. Eiropas Savienībā gandrīz miljons darba vietu ir tieši vai netieši atkarīgas no tabakas pārdošanas mazumtirdzniecībā vietējos veikalos, kioskos un specializētajos veikalos, kā, piemēram, Francijā, Itālijā, Spānijā un pavisam nesen Ungārijā, kur attiecīgās valstis regulē un kontrolē licencētu tabakas izstrādājumu un pastmarku veikalu tīklus. Tikai Grieķijā vien 40 000 darba vietu ir atkarīgas no tabakas izstrādājumu mazumtirdzniecības⁽¹⁶⁾.

3.7 EESK apzinās draudus nodarbinātībai, kas var rasties visās tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanas, iepakojšanas un mazumtirdzniecības vērtību ķēdes nozarēs, kā arī tajos lauksaimniecības apgabalos, kuros nav attīstīti alternatīvi risinājumi un kuros KLP subsīdijas vairs nav pieejamas. Jāņem vērā, ka tabakas audzēšana nodrošina darba vietas lauku apvidos. EESK aicina pievērst pienācīgu uzmanību tam, lai maksimāli samazinātu šos draudus darba tirgum, un stingri iesaka darba vietu saglabāšanas nolūkā izmantot visus pieejamos pārejas un pārstrukturēšanas pasākumus, tostarp darba ņēmēju apmācības programmas, kā arī zinātnes, tehnikas un inovācijas atbalsta pasākumus uzņēmumiem un lauku saimniecībām, lai tās varētu izstrādāt jauna veida produktus darba vietu saglabāšanas nolūkā. Daļībvalstīs, kurās šī iespējamā pārstrukturēšana varētu būt visgrūtākā (sevišķi pašreizējos ekonomikas krīzes apstākļos), vajadzētu efektīvi izmantot kohēzijas fondu un struktūrfondus, reģionālos fondus un līdzekļus, kas paredzēti pētniecībai un inovācijai.

3.8 Visbeidzot, EESK atzīst, ka priekšlikums direktīvai, iespējams, ietver ievērojamu risku. Tomēr Komiteja arī aicina ņemt vērā gaidāmās priekšrocības gan saistībā ar mazākām veselības aprūpes izmaksām, gan labāku sabiedrības veselību, apzinoties, ka Eiropas iedzīvotājiem ir tiesības uz Eiropas Savienības nodrošinātu augsta līmeņa veselības aizsardzību atbilstoši Pamattiesību hartas 35. pantam.

3.9 Priekšlikumā direktīvai iekļauti arī sešpadsmit deleģētie akti, ar kuriem Komisijai piešķirtas regulējuma un lēmumu pieņemšanas pilnvaras attiecībā uz būtiskiem direktīvas aspektiem, bet tas ir pretrunā LESD 290. pantam⁽¹⁷⁾, jo tādējādi Padomei, Eiropas Parlamentam un valstu parlamentiem nav gandrīz nekādu iespēju regulēt direktīvas galvenos aspektus.

⁽¹⁵⁾ Sk. 5. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁶⁾ Skatīt 10. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁷⁾ OV C 115, 9.5.2008., 172. lpp.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Priekšlikumā direktīvai paredzētie pasākumi ir ļoti ierobežojoši un balstīti uz kritērijiem ar mērķi mazināt tabakas "pievilcīgumu", lai sasniegtu izvirzītos mērķus veselības aizsardzības jomā. EESK norāda, ka jāisteno izglītošanas plāni un kampaņas, kas īpaši paredzētas Eiropas jauniešiem. Šajā sakarā jānorāda, ka Eiropas Komisijas veiktās aplēses par pasākumu ietekmi uz veselību var šķīst visnotaļ pieticīgas (2%), tomēr šāds pakāpeniskums novērsīs būtiskus un, iespējams, nesamērīgus zaudējumus ekonomikai.

4.1.1 Prasība iekļaut brīdinājumus par ietekmi uz veselību, kas sedz 75% no ārējā iepakojuma priekšējās un aizmugurējās virsmas un 50% no iepakojuma sānu virsmām (9. pants) nav balstīta uz neapstrīdamiem zinātniskiem pierādījumiem. *Hammond*⁽¹⁸⁾ pētījums liecina, ka šādi brīdinājumi ir efektīvi, savukārt citi pētījumi, piemēram, Māstrihtas Universitātē⁽¹⁹⁾ veiktie un ASV FDA⁽²⁰⁾ pētījums liecina par pretējo, proti, brīdinājumi attēlu veidā nav efektīvi smēķētāju skaita samazināšanai. Saskaņā ar Eiropas Komisijas Eiroparometra datiem⁽²¹⁾ deviņi no desmit smēķētājiem atzīst, ka lielformāta brīdinājumi nemudina viņus pārtraukt smēķēšanu, un septiņi no katriem desmit uzskata, ka šāda veida pasākumi nepalīdz samazināt nepilngadīgo smēķētāju skaitu. Arī nesenojā ASV Apelācijas tiesas spriedumā secināts, ka nav pietiekamu pierādījumu saistībā ar lielformāta brīdinājumiem par ietekmi uz veselību. Tika arī norādīts, ka "nav pierādījumu, kas apliecinātu, ka šādi brīdinājumi tiešā veidā izraisījuši būtisku smēķēšanas līmeņa pazemināšanos kādā no valstīm, kuras tos pašlaik pieprasa", piebilstot, ka "pierādījumu spēks ir ļoti vājš"⁽²²⁾.

4.2 Šis brīdinājumu par ietekmi uz veselību neproporcionāli palielinātais izmērs izraisīs šādas sekas:

— vienpusēji tiks eksproprietātas to ražotāju intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma tiesības, kuri nevarēs izmantot savas

⁽¹⁸⁾ *Hammond D. "Health warning messages on tobacco products: a review."* (Brīdinājumi par tabakas izstrādājumu ietekmi uz veselību: pārskats), *Tobacco Control*, 2011. gads; 20:327-3. *Sambrook Research International*, "A review of the science base to support the development of health warnings for tobacco packages" (Pārskats par zinātnisko pamatojumu, pilnveidojot uz tabakas izstrādājumu iepakojumiem norādītos brīdinājumus par ietekmi uz veselību), *Newport: Sambrook Research International*; 2009., (ziņojums sagatavots Eiropas Komisijai).

⁽¹⁹⁾ <http://www.maastrichtuniversity.nl/web/Main/Sitewide/News1/SmokersWillNotBePutOff1.htm>.

⁽²⁰⁾ *Nonnemaker, J., et al., Experimental Study of Graphic Cigarette Warning Labels: Final Results Report Prepared for Center for Tobacco Products, Food and Drug Administration, Contract No. HHSF-223-2009-10135G*, 2010. gada decembris.

⁽²¹⁾ http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf.

⁽²²⁾ *RJ Reynolds Tobacco Company v Food & Drug Administration*, ASV Kolumbijas apgabala Apriņķa apelācijas tiesa, 2012. gada augusts.

reģistrētās preču zīmes. Saskaņā ar Eiropas Tiesas judikatūru⁽²³⁾ ražotājiem ir tiesības izmantot savas reģistrētās preču zīmes un turpināt no citiem atšķirīgu produktu ražošanu;

- jauns konkurences ierobežojums nozarē, kurā jau tāpat ir ļoti maz iespēju diferencēt izstrādājumus;
- ar jebkuru legālu tirdzniecības darbību saistīto pamata tirdzniecības tiesību pārkāpums;
- kavēšanās laist tirgū jaunus produktus un
- zinātniskās izpētes un produktu kvalitātes iespējamo uzlabojumu pārtraukšana. Tiek ieviesti patvaļīgi ierobežojumi jaunas paaudzes produktu laišanai tirgū, nedodot iespēju izstrādāt saprotamu normatīvo sistēmu, lai varētu novērtēt iespējas samazināt risku, kādu šādi izstrādājumi rada sabiedrībai. Tas varētu kavēt arī labklājības un darba vietu radīšanu saistībā ar inovāciju un zinātnisko izpēti minēto izstrādājumu jomā. Turklāt uz šādiem jauniem, iespējami nekaitīgākiem produktiem nebūtu jāattiecinā tādi paši ierobežojumi kā uz tradicionālajiem izstrādājumiem.

4.3 Iepriekš minētais attiecas uz aizliegumu laist tirgū tabakas izstrādājumus ar raksturīgu garšu vai aromātu (6. pants), un šis aizliegums nav balstīts uz zinātniskiem pierādījumiem, piemēram, saistībā ar toksiskuma mazināšanu vai atkarību no minētajām sastāvdaļām, bet uz tādu ļoti subjektīvu kritēriju kā tabakas "pievilcīguma" ierobežošana, un uz subjektīviem stereotipiem, piemēram, par atsevišķu vecuma grupu un dzimumu pieprasītiem tabakas izstrādājumu veidiem. Tāda pati subjektīva pieeja izpaužas atsevišķu veidu, piemēram, *slim* vai tievo cigarešu patvaļīgā aizliegumā (aizliegums netika iekļauts ne sabiedriskajā apspriešanās, ne ietekmes novērtējuma ziņojumā), īso cigarešu un visu veidu mentolu saturošo cigarešu aizliegumā, minimālā svara noteikšanā tināmās tabakas iepakojumiem un šo iepakojumu standartizācijā, kā arī jaunas cigarillu kategorijas ieviešanā, kas ir pretrunā Direktīvas 2011/64/ES noteikumiem⁽²⁴⁾, kas ir spēkā no 2011. gada 1. janvāra. *Slim* vai tievās un mentolu saturošās cigaretes ir ļoti populāras vairākās Eiropas valstīs, minētā aizlieguma rezultātā patērētājiem būs liegta iespēja tās iegādāties, un viņiem nāksies izmantot kontrabandas cigarešu tirgus piedāvājumu. Turklāt šo tabakas izstrādājumus galvenokārt patērē pieaugušie smēķētāji, un šajā gadījumā nevar izmantot argumentu par to, ka aizliegums paredzēts tādēļ, lai ierobežotu tabakas izstrādājumu patēriņu nepilngadīgo vidū. Saistībā ar mentolu saturošajām cigaretēm būtu jāatceras, ka šos tabakas izstrādājumus galvenokārt patērē pieaugušie, un tie nav aizliegti valstīs, kurās izstrādāti ļoti detalizēti tiesību

⁽²³⁾ Tiesas 1990. gada 17. oktobra spriedums lietā C 10/89.

⁽²⁴⁾ Padomes 2011. gada 21. jūnija Direktīva 2004/64/EK par tabakas izstrādājumiem piemērojamā akcīzes nodokļa struktūru un likmēm, OV L 176, 5.7.2011., 24.-36. lpp.

akti smēķēšanas ierobežošanai, paredzot ļoti konkrētus noteikumus par atsevišķu sastāvdaļu aizliegšanu, piemēram, ASV vai Kanādā. Tādēļ EESK ierosina direktīvas priekšlikumā svītrot aizliegumu attiecībā uz mentolu saturošajām cigaretēm.

4.3.1 Visbeidzot, EESK pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumu tirgū aizliegt t.s. cigaretes ar saldumu garšu. Tie ir jauni izstrādājumi ar košļājamās gumijas, *piña colada* vai mohito garšu, kas galvenokārt paredzēti gados jauniem patērētājiem.

4.3.2 Pārmērīgs ierobežojums attiecībā uz sastāvdaļām varētu radīt garšu standartizāciju, un konkurentiem nebūs iespēju piedāvāt atšķirīgus izstrādājumus, bet tas savukārt varētu ierobežot ieguldījumus un jaunu produktu iespējamu laišanu tirgū, tādējādi negatīvi ietekmējot patērētāju izvēles iespējas.

4.4 EESK aicina Komisiju izstrādāt "ierobežota riska produktu" definīciju un atbilstošu juridisko satvaru, ņemot vērā neapstrīdamus zinātniskus pierādījumus saistībā ar riska samazināšanu, salīdzinot ar tradicionālajām cigaretēm. Samazināta riska koncepcija attiecas uz izstrādājumiem, kas var aizstāt tradicionālās cigaretes, bet rada daudz mazāku apdraudējumu veselībai, taču neattiecas uz produktiem, kas paredzēti smēķēšanas pārtraukšanai. Tiem izstrādājumiem, kas satur tabaku (bet ne ķīmisko nikotīnu) un uz kuriem tādējādi attiecas direktīvas noteikumi, ir vajadzīga skaidra definīcija un regulējums, lai patērētājus varētu informēt par minēto izstrādājumu raksturīgajām iezīmēm.

4.5 Eiropas Komisija savā priekšlikumā iekļāvusi arī pasākumus, kas vērsti uz tabakas izstrādājumu nelegālās tirdzniecības apkarošanu. Piemēram, priekšlikuma 14. pantā Eiropas Komisija ierosina izsekojamības un uzraudzības sistēmu, kā arī dažādus papildu drošības pasākumus, lai Eiropas Savienībā pārdotu tikai tādus izstrādājumus, kas atbilst direktīvas prasībām. Šie pasākumi radīs neproporcionālu ekonomisko un administratīvo slogu, kas daudziem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem būs pārāk liels, un tā vietā, lai samazinātu nelegālo tirdzniecību, radīs būtisku administratīvo slogu dalībvalstīm, kurām jāveic kontroles pasākumi. Turklāt minētā sistēma neierobežos kontrabandu un nelegālo tirdzniecību; gluži pretēji, vairāki direktīvas priekšlikumā iekļautie pasākumi to varētu sekmēt. Tādēļ EESK uzskata, ka direktīvas priekšlikuma 14. pantā iekļautajiem noteikumiem jābūt tieši tādiem pašiem kā noteikumiem par kontroli un izsekojamību, kas iekļauti protokolā par nelegālo tirdzniecību, par kuru pagājušā gada beigās vienojās Pasaules Veselības organizācijas (PVO) pušu konferencē⁽²⁵⁾.

4.6 Visbeidzot, direktīva dos iespēju Eiropas Komisijai ar daudzu deleģēto aktu starpniecību regulēt un grozīt pamataspēkus, piemēram, par sastāvdaļu līmeni un saistībā ar brīdinājumiem par ietekmi uz veselību, nosakot to formulējumu, lielumu un izvietojumu. Līdz ar to dalībvalstīm nav gandrīz nekādu iespēju ieviest minētajā direktīvā izmaiņas, un tas ir

⁽²⁵⁾ [http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5(1)-en.pdf).

līdz šim Eiropas Savienībā reti pieredzēts intervences līmenis, kas pārkāpj subsidiaritātes un proporcionalitātes principus, kā to jau norādījuši astoņu dalībvalstu parlamenti ⁽²⁶⁾ (Itālija, Čehijas Republika, Grieķija, Bulgārija, Dānija, Portugāle, Rumānija un Zviedrija). Itālijas Parlaments ne tikai norādījis, ka priekšlikumā pārkāpti minētie principi, bet arī uzsvēris, ka dažu veidu cigaretes, piemēram, *slim* vai cigaretes ar zemu darvas sastāvu, kuras paredzēts aizliegt, varētu būt lietderīgs instruments politikā, kas vērsta uz smēķēšanas samazināšanu vai pārtraukšanu ⁽²⁷⁾.

4.6.1 Piemēram, direktīvas priekšlikuma 8.,9. un 11. pantā Eiropas Komisijai paredzēta iespēja ar deleģēto aktu starpniecību grozīt brīdinājumu par ietekmi uz veselību formulējumu, formātu un izvietojumu. Savukārt 6. pantā paredzēts, ka Komisija ar deleģēto aktu var noteikt sastāvdaļu saturu un maksimālo līmeni.

4.6.2 Attiecībā uz **cigāriem, cigarilliem un pīpju tabaku** direktīvas priekšlikumā paredzētas arī pilnvaras automātiski atcelt atsevišķus tekstā iekļautos izņēmumus, ja "**būtiski mainās apstākļi**", proti, gadījumos, kad pārdošanas apjoms palielinās par vismaz 10 % vismaz 10 dalībvalstīs vai par 5 % palielinās to smēķētāju skaits, kas vēl nav sasnieguši 25 gadu vecumu. Komisija neapzinās, ka šo produktu tirgus 10 no pašreizējām 27 dalībvalstīm ir ārkārtīgi mazs un ka izmaiņas 10 % apmērā var rasties vienkārši; tas nozīmē, ka šis noteikums ir nepamatots un varētu radīt lielu juridisku nenoteiktību šajā apakšnozarē.

4.7 Lai gan Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantā paredzēta pilnvaru deleģēšana ar deleģēto aktu starpniecību, attiecībā uz šiem aktiem ir jāievēro vairākas prasības. Deleģētos aktus var izmantot vienīgi saistībā ar nebūtiskiem tiesību akta aspektiem. Šajā priekšlikumā tas nav ņemts vērā.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE

⁽²⁶⁾ <http://www.ipex.eu/ipeXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLng=LV>.

⁽²⁷⁾ Itālijas Parlamenta Sociālo lietu komitejas atzinums par Eiropas Komisijas dokumentu COM(2012) 788 final.

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Grozījumi, kas ieguva vismaz ceturto daļu nodoto balsu, bet debatēs tika noraidīti.

Pretatzinums

Visu atzinuma tekstu aizvieto ar šajā dokumentā iekļauto tekstu:

1. Secinājumi

1.1 Eiropas Komisijas direktīvas priekšlikuma juridiskais pamats ir Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 114. pants ⁽¹⁾. Ierosinātā tiesību akta mērķis ir tuvināt likumus un citus reglamentējošus noteikumus, kas piemērojami tabakas izstrādājumu ražošanai, noformēšanai un pārdošanai, lai nodrošinātu iekšējā tirgus pareizu darbību. Paskaidrojuma raksta 3.9.1. punktā norādīts, ka iepriekš minēto juridisko pamatu Eiropas Savienības Tiesa atzina par pareizu Direktīvai 2001/37/EK ⁽²⁾ un tādēļ to pašu juridisko pamatu var izmantot arī šim priekšlikumam. Tāpēc gan 2001. gadā pieņemtās direktīvas, gan ierosinātās pārskatītās redakcijas mērķis ir nodrošināt iekšējā tirgus pareizu darbību, kas ietvertu augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni pret tabakas izstrādājumu radītajiem apdraudējumiem.

1.2 Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) pilnībā atbalsta mērķi uzlabot iekšējā tirgus darbību. Tas arī dod dalībvalstīm papildu stimulu veikt pasākumus, kas ir gan nepieciešami, gan vēlami cilvēku veselības aizsardzībai, un paver iespēju dalībvalstīm pieņemt arī stingrākus pasākumus nekā priekšlikumā paredzētie.

1.3 Līdzīgi kā daudzos iepriekšējos atzinumos par veselību un citiem saistītiem tematiem, arī šajā atzinumā EESK pilnībā atbalsta Eiropas Komisijas viedokli par to, ka tiesībām uz veselību jābūt prioritārām salīdzinājumā ar jebkādiem saimnieciskiem apsvērumiem. Tāpēc EESK visnotaļ atbalsta sabiedrības izglītošanas un informētības uzlabošanas plānus un kampaņas par būtisko kaitējumu, kādu veselībai rada smēķēšana. Tie būtu jāsteno papildus dažādiem šajā dokumentā ierosinātajiem pasākumiem, kuru mērķis ir mazināt jauniešu vēlmi sākt smēķēt un palīdzēt pārtraukt smēķēt tiem, kam jau ir izveidojusies atkarība no nikotīna. Komiteja ierosina šo jautājumu izvērst plašāk un uzsvērt, ka ļoti svarīgi ir Eiropas līmenī izstrādāt skolām domātas informēšanas un padomdošanas stratēģijas, lai nodrošinātu, ka ikviens bērns un jauniešs regulāri saņem precīzu un pilnīgu informāciju par smēķēšanas patieso būtību un tās kaitīgo ietekmi, par atkarību un citām ar veselību saistītām problēmām, ko izraisa nikotīns, kā arī par smēķējot ieelpoto un apkārtējā vidē esošo tabakas dūmu kancerogēno iedarbību un kaitīgumu veselībai ⁽³⁾.

1.4 EESK arī atzīst, ka varētu tikt apdraudētas specifiskas darba vietas lauksaimniecības apgabalos, kuros nav attīstītas citas nodarbinātības alternatīvas un kuros KLP subsīdijas tabakas ražošanas atbalstam vairs nav pieejamas. Šādos gadījumos bez kavēšanās būtu jānodrošina gan citu pārejas atbalsta veidu pieejamība, gan zinātnisks un tehnisks atbalsts, kas palīdzētu ieviest citas, tikpat ienesīgas, ilgtspējīgākas, sociāli pieņemamākas un mazāk kaitīgas kultūras, kā arī, ja vien iespējams, uzlabot darba vietu kvalitāti. No šī ierosinājuma tieši izriet līdzīgs priekšlikums attiecībā uz visām pārējām piegādes ķēdē apdraudētajām darba vietām — ja tas ir sabiedrības veselības interešu labā, tad valsts atbalsts labākas kvalitātes darba vietām ir pilnībā pamatots un būtu jāstimulē.

1.5 Taču visos gadījumos jāņem vērā svarīgākais ieguvums — novērst no smēķēšanas atkarīgo cilvēku un potenciālo smēķētāju ar tabakas lietošanu saistītas slimības un nāvi vadošā personāla, darbinieku un patērētāju vidū, visās vecuma kategorijās un sabiedrības grupās, jo potenciālie smēķētāji šo pasākumu pieņemšanas gadījumā turpmāk tiks pakļauti mazākam komercspiedienam sākt smēķēt. Komisijas ietekmes novērtējumā norādīts, ka neto ieguvums ES ekonomikai būs aptuveni EUR 4 miljoni, turklāt EUR 506 miljoni gadā tiks ietaupīti veselības aprūpes jomā un tiks iegūti 16,8 miljoni dzīves gadu ⁽⁴⁾. Ar piemērotiem pasākumiem būtu jāizveido jaunas darba vietas, pārdalot līdzekļus ES un labāk izmantojot valsts līmeni no nodokļiem gūtos ienākumus.

1.6 EESK norāda, ka pašlaik Eiropas Savienībā ar tabakas nodokļiem tiek ieņemti aptuveni EUR 100 miljardi. Ar tabakas produktu nodokļiem var visefektīvāk un visekonomiskāk samazināt tabakas patēriņu, jo īpaši jauniešu vidū un iedzīvotāju grupās ar zemiem ienākumiem (t. i., visneaizsargātāko sabiedrības locekļu vidū) ⁽⁵⁾. Saskaņā ar pētījumiem

⁽¹⁾ LESD 114. pants ir šāds:

"1. Ja vien Līgumi neparedz ko citu, turpmāk izklāstītos noteikumus piemēro, lai sasniegtu 26. pantā noteiktos mērķus. Eiropas Parlaments un Padome saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru pēc apspriešanās ar Ekonomikas un sociālo lietu komiteju paredz pasākumus, lai tuvinātu dalībvalstu normatīvos vai administratīvos aktus, kuri attiecas uz iekšējā tirgus izveidi un darbību."

⁽²⁾ Skatīt Lietu C-491/01 *The Queen v Secretary of State for Health, ex parte British American Tobacco (Investments) Ltd and Imperial Tobacco Ltd*.

⁽³⁾ OV C 128, 18.5.2010., 89.–93. lpp.

⁽⁴⁾ Ietekmes novērtējums (http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/com_2012_788_ia_en.pdf).

⁽⁵⁾ *Stefan Callan, Smoke Free Partnership, "Making Tobacco Tax Trendy Toolkit", 2012., 5. lpp.*, http://www.smokefreepartnership.eu/sites/sfp.ttp.eu/files/LV%20-%20Tax%20Toolkit_4.pdf.

tabakas izstrādājumu cena ir trešais visbiežāk minētais iemesls smēķēšanas atmešanai, ko min smēķētāji ⁽⁶⁾. Naudu, kas ietaupīta, vairs nepērkot tabakas izstrādājumus, iespējams izmantot, lai iegādātos citas preces, par kurām arī tiek maksāti nodokļi. Jāatzīmē, ka ar pašlaik iekasētajiem nodokļiem apmaksā veselības aprūpi cilvēkiem, kas sāka smēķēt pirms 50 gadiem, savukārt tiem, kas sāk smēķēt tagad, tāda pat aprūpe būs vajadzīga pēc 50 gadiem. Pašreizējā pieredze liecina, ka dalībvalstu valdības pilnā mērā to apzinās un ir spējušas nerimīgi palielināt nodokļi, lai arī tabakas lietošanas un pārdošanas apjomi Eiropā samazinās. Nav nekāda iemesla, lai šā priekšlikuma dēļ turpmāk tā vairs nebūtu.

1.7 Lai nepieļautu nelegālās tirdzniecības (t. i., kontrabandas, pirātisma, viltošanas un nelegālas ražošanas) palielināšanos, ar ko nodarbojas kriminālie grupējumi, kas rada vienīgo un vislielāko apdraudējumu gan nodarbinātībai, gan nodokļu iekasēšanai ES, EESK aicina darīt visu nepieciešamo, lai attiecīgie tiesību akti tiktu ātri un efektīvi piemēroti visās dalībvalstīs. Ir jāizvirza vēl citi priekšlikumi, kas saskaņoti ar tabakas nozari un ietver papildu pasākumus, kuri varētu ierobežot viltošanu un kontrabandu un atvieglot identifikāciju, piemēram, iepakojumā iekļaut grūti atveidojamas identifikācijas zīmes vai elektronisko marķējumu. Komiteja norāda, ka ar mūsdienu tehnoloģiju ir samērā vienkārši viltot gandrīz jebkuras preces vai iepakojumu; ja brīdinājumiem par ietekmi uz veselību atvēlēs vairāk vietas, nav gaidāms, ka tam būs liela ietekme par labu kriminālajiem grupējumiem, ne legālu tabakas izstrādājumu ražotājiem.

1.8 Jānodrošina, lai — papildus Komisijai piešķirtajām plašajām pilnvarām ar deleģētiem aktiem papildināt būtiskus direktīvas aspektus — lēmumu pieņemšana notiktu atklāti un saskaņā ar dalībvalstu interesēm. EESK uzsver, ka saistošai rīcībai jāatbilst LESD 290. pantā noteiktajam.

1.9 EESK pilnībā atbalsta riska samazināšanas koncepciju un tāpēc aicina Komisiju sniegt skaidru definīciju un nodrošināt atbilstošu tiesisko regulējumu "samazināta riska produktiem". Tas īpaši attiecas uz izstrādājumiem, kuru sastāvā ir tabaka, bet niktīna deva samazināta, vai kuru sastāvā ir niktīns, bet nav tabakas, un uz kuriem attiecas direktīva. Komiteja atzīst, ka daži no šiem izstrādājumiem varētu izrādīties progresīvi un būtu jāturpina izstrādāt, uzmanīgi kontrolējot, un ka tie varētu ilgtermiņā samazināt tabakas smēķēšanas negatīvo ietekmi, ko izraisa atkarība no niktīna.

2. Ievads

2.1 EESK pilnībā apzinās tabakas — tās daudzveidīgo izstrādājumu — radīto risku sabiedrības veselībai. Eiropas Savienībā tas ir galvenais priekšlaicīgas nāves cēlonis, kas katru gadu izraisa gandrīz 700 000 cilvēku nāvi. Tāpēc priekšlikumā galvenā uzmanība pievērsta tam, kā novērst tabakas izstrādājumu patēriņa uzsākšanu, it sevišķi jauniešu vidū un citās neaizsargātās grupās. Priekšlikumā atzīmēts, ka 70 % smēķētāju sāk smēķēt pirms 18 gadu vecuma sasniegšanas un 94 % — vecumā līdz 25 gadiem, tāpēc vēl jo vairāk ir vajadzīgi bērniem un jauniešiem paredzēti pasākumi ⁽⁷⁾.

2.2 Ņemot vērā iepriekš minēto, EESK uzskata, ka direktīvas pārskatīšana ir absolūti nepieciešama un jāveic nekavējoties. Komiteja atzīmē, ka dažās valstīs tabakas izstrādājumu patēriņa līmenis joprojām ir augsts, pat tajās valstīs, kurās pieņemti ļoti stingri tiesību akti pret tabakas lietošanu. Skaidrs ir arī tas, ka patlaban ieviestās kontroles rezultātā tabakas patēriņa apjoms ir būtiski samazinājies lielākajā daļā dalībvalstu. Spānijā īsā laikā panākts samazinājums 2 % apjomā. Ir iecerēts, ka ar izskatāmo priekšlikumu varētu panākt līdzvērtīgu samazinājumu visā Eiropā. EESK arī visnotaļ atbalsta sabiedrības izglītošanas un informētības uzlabošanas plānus un kampaņas par būtisko kaitējumu, kādu veselībai nodara smēķēšana.

2.3 EESK atzīmē, ka priekšlikums radījis satraukumu par darba vietām, nodokļiem un ekonomiku kopumā Eiropas Savienībā. Tabakas nozares pārstāvji apgalvo, ka Eiropas Savienībā tā nodarbinot gandrīz 1,5 miljonus cilvēku, no kuriem aptuveni 400 000 audzējot tabakas lapas. Komisijas rīcībā esošie dati un citi avoti liecina, ka minētie skaitļi ietver arī tos cilvēkus, kas tabakas izstrādājumu piegādes ķēdē ir iesaistīti vai nu sezonāli vai uz noteiktu laiku, vai arī uz nepilnu slodzi. Reālais tieši un vienīgi tabakas audzēšanā nodarbināto cilvēku skaits varētu būt mazāks par 100 000. Šo lauksaimnieku produkcija veido aptuveni vienu ceturtdaļu no Eiropas Savienībā tabakas izstrādājumu ražošanai un pārdošanai izmantotās tabakas, savukārt pārējais tabakas daudzums tiek importēts, visvairāk no ASV. Ierosinātajiem pasākumiem nevajadzētu ietekmēt pārējās darba vietas, proti, pakošanas, mārketinga, pārdošanas, juridisko pakalpojumu, pētniecības un izplatīšanas jomā. Tāpēc nav skaidrs, kā gan ierosinātās izmaiņas par gala produktu iepakojumu varētu būtiski ietekmēt pašreizējo nodarbinātības līmeni. Vēl mazāk skaidrs ir tas, kāpēc ierosinātie pasākumi tiek saukti par nepārbaudītiem un domājams neveiksmīgiem, kā arī par tādiem, kas graujoši ietekmēs tabakas nozari. EESK ir pārliecināta, ka abi apgalvojumi ir nepatiesi. Šo pasākumu ietekme uz cilvēku veselību būs pozitīva, vērtīga un samērīga, un tie tikai nedaudz ietekmēs nozares izaugsmi un rentabilitāti. Jebkurus zaudējumus, kuri radīsies jauniešiem nepārdoto produktu dēļ, vairākkārtīgi kompensēs nelikumīgas pārdošanas samazināšanās, kuras apmēri ir daudz iespaidīgāki un no kuras labumu gūst tikai iesaistītie noziedzīgie grupējumi.

⁽⁶⁾ Eiropas Komisija, "Attitudes of Europeans Towards Tobacco",

http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf, 84. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 351, 15.11.2012., 6.–11. lpp.

2.4 Tomēr tabakas audzēšana Eiropas Savienībā nodrošina darba vietas, galvenokārt mazāk attīstītos reģionos, kur līdz šim nav ieviestas alternatīvas. Tā kā KLP subsīdijas par tabakas lapu ražošanu vairs nav pieejamas, steidzami nepieciešams tehnisks un finansiāls pārejas atbalsts, lai palīdzētu ieviest mazāk kaitīgus un ilgtspējīgākus ilgtermiņa ienākuma avotus. Tas pats attiecas arī uz citām darba vietām piegādes ķēdē — ja tās tiktu zaudētas sabiedrības interešu labā, ir pilnīgi pareizi, ka tām piešķirtu publiskā sektora atbalstu.

2.5 Katru gadu nodokļos par tabakas izstrādājumiem iekasē gandrīz EUR 100 miljardus. Komiteja atzīmē: lai gan tas palīdz segt izmaksas par to cilvēku veselības aprūpi, kuri sāka smēkēt pirms 50 vai vairāk gadiem, tikpat lieli nodokļu ieņēmumi būs vajadzīgi pēc 50 gadiem, lai aprūpētu tos, kuri tabakas izstrādājumus sāk iegādāties un patērēt patlaban. Tāpēc ļoti svarīgi būs paaugstināt nodokļus, lai atsvērtu pārdošanas samazināšanos. Līdzšinējā pieredze liecina, ka dalībvalstu valdības pilnā mērā to apzinās un ir spējušas sekmīgi saglabāt vai pat palielināt nodokļu kopējo apjomu, kaut arī tabakas pārdošanas apjomi pēdējos gados samazinājušies. Piemēram, Apvienotajā Karalistē nesen publicētais "All Party Parliamentary Group Report on Smoking and Health" ("Visu partiju parlamentārās grupas ziņojums par smēķēšanu un veselību" ⁽⁸⁾), 2013) liecina, ka laikā no 1992. līdz 2011. gadam, kad cenas ir nepārtraukti kāpušas un nodokļa līmenis ir bijis noteikts 75 % apmērā no vidējās mazumtirdzniecības cenas vai arī augstāks, cigarešu pārdošana ir samazinājusies par 51 %, savukārt valsts nodokļu ieņēmumi ir palielinājušies par 44 %. Smēķējošu pieaugušo skaits šajā laikā ir samazinājies no 27 % līdz 20 %.

2.6 Lai gan lielum lielo daļu no Eiropas Savienībā saražotajiem tabakas izstrādājumiem piegādā ES patērētājiem, zināmu apjomu eksportē. Atbilstīgi nozares datiem 2010. gadā kopējais tabakas izstrādājumu eksports bija aptuveni 55 000 tonnas, lielākoties uz Āfrikas un Āzijas valstīm, kurās patlaban dzīves ilgums diemžēl ir pārāk īss, lai varētu konstatēt jebkādu konkrētu negatīvu ietekmi uz veselību. Laika gaitā, līdz ar citu problēmu atrisināšanos un dzīves ilgumam, kā paredzēts, kļūstot garākam, nikotīna atkarības un tabakas lietošanas ietekme kļūs uzskatāmāk konstatējama, tāpat kā citas eksportētās slimības.

2.7 EESK norāda, ka, pretēji iepriekš minētajam, vairāk attīstītajās Eiropas Savienības valstīs līdz ar dzīves ilguma un darba dzīves ilguma pieaugumu tabakas smēķēšanas sekas kļūs arvien vairāk redzamas darba vietā un sabiedrībā kopumā un tāpēc kļūs par arvien lielāku un uzskatāmāku problēmu un atbildību gan darba devējiem, gan darba devēju un darba ņēmēju organizācijām. Pašreizējos recesijas laikos priekšlaicīga (un novēršama) algoto darbinieku un iztikas pelnītāju nāve un viņu ienākumu vai pensiju zaudējums palielinās jau tagad smagu problēmu skarto ģimeņu cīņu par izdzīvošanu.

2.8 EESK atzīmē, ka laiks, cik ātri rodas ar smēķēšanu saistītie vēža veidi, saglabājas nemainīgs, savukārt kopējais nesmēķētāju dzīves ilgums turpina pieaugt. Tāpēc tabakas lietošanas dēļ zaudētais mūža ilgums palielinās — XX gadsimta sākumā tie bija 2–3 gadi, bet tiem, kas sāk smēkēt tagad vai sāks to darīt laikposmā, kad priekšlikums būs spēkā, tie būs 20 līdz 30 gadi.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Eiropas Komisijas direktīvas priekšlikumā par tabakas izstrādājumiem galvenā uzmanība pievērsta pasākumiem, kuru mērķis ir nodrošināt pareizu iekšējā tirgus darbību un vērsties pret nelegālu tirdzniecību, kā arī sasniegt augstu sabiedrības veselības aizsardzības līmeni pret tabakas izstrādājumu radītajiem apdraudējumiem. Paredzēti šādi pasākumi:

- markējums un iepakojums;
- sastāvdaļas;
- izsekojamība un drošības elementi;
- tabakas izstrādājumu pārrobežu tālpārdošana;
- bezdūmu tabakas izstrādājumi un plašāka izstrādājumu klāsta regulēšana.

3.2 Attiecībā uz markējumu, iepakojumu un sastāvdaļām priekšlikumā noteikta prasība, ka ar tabakas patēriņu saistīto būtisko veselības apdraudējumu dēļ vairāk vietas jāatvēl brīdinājumiem par ietekmi uz veselību.

3.3 Priekšlikums ļauj ražotājiem saglabāt garšas sastāvdaļas, kas ir būtiskas to pašreizējiem zīmoliem, bet ierobežo tādu jaunu, ar tabaku nesaisītu piedevu lietošanu, kuras tiek pievienotas nolūkā paplašināt tirgu, it sevišķi jauniešu vidū. Visām pacinām būs jāpievieno brīdinājumi par ietekmi uz veselību teksta un attēlu formā, kas aizņem 75 % no iepakojuma. Papildus tiks pievienota jauna informācija teksta iepakojuma sānos (50 % katrā pusē). Turklāt dažās dalībvalstīs ir obligāts akcīzes zīmogs, uzraksts par tirdzniecības aizliegumu nepilngadīgajiem un vieta informācijai par jauniem pasākumiem, kas nodrošina tabakas izstrādājumu kontroli un izsekojamību. Tas nozīmē samazināt vietu, kas atvēlēta oficiāli reģistrētu preču zīmju izvietošanai un citiem ar mārketingu saistītiem attēliem. Dalībvalstis, ja vēlas, drīkst ieviest vienlaidu

⁽⁸⁾ <http://www.ash.org.uk/APPGillicit2013>.

iepakojumu, bet šajā priekšlikumā tas netiek prasīts. Tiks ieviestas arī minimālās prasības par paciņu garumu un platumu, kas nozīmē, ka izstrādājumu veidi, kas paredzēti jauniešu intereses piesaistīšanai. Līdzīgi noteikumi 2009. gadā tika ieviesti ASV, lai novērstu bērnu un jauniešu intereses piesaisti. EESK atbalsta visus šos pasākumus.

3.4 Būs nepieciešams pārveidot iepakojuma dizainu, bet ir grūti iedomāties, kāpēc gan tas varētu būtiski ietekmēt darba vietas iepakojuma nozarē, piemēram, Vācijā, Polijā, Francijā, Čehijas Republikā un Austrijā. Gaidāms, ka visu tabakas gala izstrādājumu veidu tirdzniecības pamatapjoms lielos vilcienos saglabāsies līdzšinējā apmērā, ko nodrošinās 150 000 000 no nikotīna atkarīgo tabakas lietotāju neatslābstošais pieprasījums visā ES. Tomēr būtu jāuzsver lielu ieguvumu potenciāls sabiedrības veselības jomā gan finansiāli, gan, it īpaši, samazinoties cilvēku ciešanām, kā arī fakts, ka bijušie smēķētāji vairāk naudas tērēs citās jomās un tādējādi radīs iespējas jaunām darba vietām. Tiek lēsts, ka tabakas patēriņš ES rada izdevumus EUR 517 miljardu apmērā⁽⁹⁾. Dalībvalstu līmenī kopējās izmaksas ir aptuveni 4,6 % no ES IKP⁽¹⁰⁾. Patlaban Eiropas Savienība zaudē EUR 25,3 miljardus veselības aprūpes izmaksās par slimībām, kas saistītas ar tabakas lietošanu, un EUR 8,3 miljardus samazinātas produktivitātes dēļ⁽¹¹⁾. Tas ir gandrīz tikpat daudz kā tabakas rūpniecības ienākumi visā piegādes ķēdē (neieskaitot nodokļus), kuri sasniedz EUR 35 miljardus.

3.5 EESK norāda, ka minētās izmaksas ir patlaban visprecīzākie pieejamie dati par dalībvalstu reālajām izmaksām tādu slimību ārstēšanai, kuru nepastarpināts cēlonis ir nikotīna un tabakas izstrādājumu lietošana. Tās ir ievērojami zemākas par teorētisko cilvēka dzīvības vērtību (EUR 1 miljons par katru zaudēto dzīvību vai saīsinātu mūžu), ko Komisija ir izmantojusi agrākos ietekmes novērtējumos kā pamatojumu tiesību aktiem un pretsvaru tām izmaksām, kuras rodas uzņēmējiem vai citām pusēm. Ja aprēķinos izmantotu šo daudz lielāko skaitli, lēstie ieguvumi no šā priekšlikuma pieņemšanas palielinātos līdz EUR 700 miljardiem, salīdzinājumā ar kuriem visi citi apsvērumi kļūtu sīki un nenozīmīgi.

3.6 Jāatzīmē arī tas, ka no smēķēšanas un ar to saistītajiem ieradumiem smēķētājiem nerodas patiesi sociāli vai ekonomiski ieguvumi, vienīgi tiek apmierināti nikotīna atkarības izraisītie simptomi. Pārtraukt tādu atkarību patiešām ir grūti, un tas notiek lēni. Diemžēl pat apzina, ka ieraduma dēļ gandrīz puse no visiem lietotājiem (patērētāji, iedzīvotāji un neaizsargātas personas) mirs priekšlaicīgi, pati par sevi nav pietiekama, lai pārvarētu šo atkarību, tāpēc nepieciešams samazināt jebkādas pamudinājumus sākt smēķēt.

3.7 Priekšlikumā ierosinātie pasākumi nav paredzēti, lai ietekmētu tagadējo pieaugušo smēķētāju rīcību, un ir ļoti maz ticams, ka tie viņus ietekmēs, bet atbilstīgi starptautiski gūtai pieredzei tie varētu samazināt jauniešu vēlmi sākt smēķēt. Smēķētāju skaita samazināšanās vispirmām kārtām izraisīs veselības aprūpes izmaksu būtisku ietaupījumu un ilgākā laika posmā ļaus izglābt daudzas dzīvības un mazināt cilvēku ciešanas.

3.8 Komiteja norāda, ka direktīvas priekšlikumā paredzētie noteikumi neliek ieviest pilnībā standartizētu iepakojumu ar standartizētām krāsām un šriftu, kā tas ir Austrālijā. Joprojām saglabāsies dažādi zīmoli, kas atšķirsies ar ražotāja nosaukumu un tabakas specifisko garšu. Produkta kvalitātes kritērijs saglabās savu aktualitāti, jo patērētājs arī turpmāk būs informēts par to, kura ražotāja produktu tas iegādājas.

3.9 Ir maz pārliecinošu pierādījumu, ka, ierosinātās iepakojuma noteikumu izmaiņas izraisīs tabakas viltošanas un kontrabandas palielināšanos. Tieši pretēji, smēķētāju vēlme patērēt kontrabandas preces ir cieši saistīta ar cenu un pieejamību⁽¹²⁾. Saskaņā ar jaunākajiem nozares datiem katru gadu Eiropas Savienībā tabakas izstrādājumu nelegālas tirdzniecības dēļ nodokļu veidā tiek zaudēti EUR 10 miljardi. Šobrīd tabakas izstrādājumu nelegālā tirdzniecība ES ir 10 % no kopējā apjoma⁽¹³⁾. Piegāde no valstīm ārpus ES, galvenokārt no Krievijas un Ķīnas, ir viegli pieejama. Valstīs, kurās pastāv ekonomiskas grūtības un/vai kurās tabakas produktiem ir augsti nodokļi, pieprasījums ir liels. Nelegālā tirdzniecība apdraud darba vietas ES, samazina valdību nodokļu ieņēmumus un samazina likumīgās tirdzniecības rentabilitāti. Tādēļ būtu jādarā viss nepieciešamais, lai ierobežotu tabakas kontrabandu, piemēram, jāpalielina drošība, uzraudzības un preventīvie pasākumi, jāveic pastiprināta tabakas izstrādājumu kvalitātes kontrole u. c. pasākumi. Reljefā uzspiestu identifikācijas zīmju un elektroniskā marķējuma lietošana būtu jāizskata kopā ar citiem pasākumiem, kas jau saskaņoti ar tabakas nozari.

⁽⁹⁾ Ietekmes novērtējums, 15. lpp.

⁽¹⁰⁾ Eiropas Komisijas pētījumā "A study on liability and the health costs of smoking" aprēķināts, ka 2009. gadā kopējās izmaksas (ieskaitot veselības aprūpi, produktivitātes zaudējumus un cilvēku dzīvības) sasniedz EUR 544 miljardus. (http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_final_en.pdf, 2. lpp.).

⁽¹¹⁾ Komisijas ietekmes novērtējums.

⁽¹²⁾ Moodie C, Hastings G, Joossens L. "Young adult smokers' perceptions of illicit tobacco and the possible impact of plain packaging on illicit tobacco purchasing behaviour". *Eur J Public Health*. Pirmo reizi tiešsaistē publicēts 2011. gada 26. martā. DOI:10.1093/eurpub/ckr038. "Claims that Standardised Packaging Would Increase Illicit Trade are Untrue", *Smoke Free Partnership*, 2012. gada 10. septembrī. <http://www.smokefreepartnership.eu/response-to-tobacco-retailers>.

⁽¹³⁾ Skatīt 5. zemsvītras piezīmi.

3.10 Neatkarīgi no šo priekšlikumu īstenošanas izmaksām, ir jāatceras, ka potenciālie kopējie ieguvumi no sabiedrības veselības uzlabošanās, kas radīsies, ja tabakas izstrādājumu patēriņš samazināsies, būs daudz lielāki. Pētījumi liecina, ka valdības un darba devēji, kas ir nolēmuši aizliegt smēķēšanu darba vietās, uzreiz gūst pozitīvus rezultātus (paaugstināta produktivitāte, mazāk kavējumu, zemākas izmaksas par telpu kopšanu un uzturēšanu, kā arī zemākas izmaksas veselības aprūpei un apdrošināšanai) ⁽¹⁴⁾.

3.11 Tiesību akta priekšlikumā iekļauti arī 16 deleģētie akti, ar kuriem atbilstoši Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantam Eiropas Komisijai piešķirtas pilnvaras grozīt un pieņemt lēmumus par atsevišķiem direktīvas aspektiem ⁽¹⁵⁾.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Direktīvā arī turpmāk ir jāorientējas gan uz noteikto iekšējā tirgus, gan uz sabiedrības veselības mērķu sasniegšanu, piemērojot gan ilgtermiņa, gan īstermiņa pasākumus. Šajā saistībā jānorāda, ka attiecībā uz ietekmi uz veselību, pēc Eiropas Komisijas aplēsēm, pasākumu rezultātā par 2 % varētu samazināties pašreizējo vai iespējamo smēķētāju skaits. Direktīvas galvenais mērķis drīzāk ir ierobežot lietošanas pieaugumu, nevis samazināt esošā patēriņa līmeni. Lai gan procents var šķist neliels, tam ir nepārprotama pozitīva ietekme dažādās jomās.

4.2 Darbspējas vecuma cilvēki, kas atmetuši smēķēšanu (kā arī potenciālie smēķētāji, kas tomēr nesāk smēķēt), dzīvo ilgāk, tātad ilgāka ir arī viņu darba dzīve. Tiek lēsts, ka smēķēšanas radīto slimību vai komplikāciju dēļ smēķētāji mūsdienās mirst par 14 gadiem agrāk nekā tie, kas nekad nav smēķējuši. Pieaugot vispārējam paredzamajam mūža ilgumam, īpaši nesmēķētāju vidū, palielināsies arī šī atšķirība. Tabakas patēriņa samazinājums par 2 % — tie ir 2,4 miljoni cilvēku, kuri atmet smēķēšanu, kas savukārt nozīmē papildu 16,8 miljonus dzīves gadu. Sabiedrībai tas ik gadu nozīmētu papildu EUR 10,3 miljardus, savukārt veselības aprūpes izmaksas samazinātos par EUR 506 miljoniem gadā. Produktivitātes celšanās, pateicoties mazākam kavējumu skaitam un retāk notiekot priekšlaicīgai aizīšanai pensijā utml., gadā kopsummā radītu EUR 165 miljonu lielu ieguvumu ⁽¹⁶⁾.

4.3 Prasība iekļaut brīdinājumus par ietekmi uz veselību, kuri sedz 75 % no ārējā iepakojuma priekšējās un aizmugurējās virsmas, un papildu informatīvo tekstu, kas sedz 50 % no iepakojuma sānu virsmām (9. pants), ir viens no pasākumiem, kas palīdz samazināt smēķētāju kopskaitu. Tabakas iepakojumam jābūt veidotam tā, lai informācija par saturu nebūtu maldinoša. Tāpēc jābūt skaidrai norādei par draudiem veselībai, tostarp par pāragras nāves risku. Tirdzniecības vietās jāizliek brīdinājumi. Reklāma tajās, bez šaubām, ir jāaizliedz.

4.4 Īpaši svarīgs ir aizliegums laist tirgū tabakas izstrādājumus ar apzināti pievienotām sastāvdaļām, kas piešķir raksturīgu aromātu (6. pants), kā arī ierobežojumi attiecībā uz iepakojuma vizuālo noformējumu. Viens no objektīvajiem kritērijiem, proti, tabakas pievilcīguma mazināšana, ir sevišķi būtisks atsevišķām vecuma grupām vai dzimumam, proti, jaunām sievietēm un meitenēm, kuras patlaban veido vienu no visstraujāk augošajiem ES tirgiem un tāpēc ir kļuvas par mērķauditoriju visintensīvākajam reklāmas spiedienam, kas mudina sākt smēķēt.

4.5 Tāpēc EESK pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumu aizliegt t.s. cigaretes “ar saldumu garšu”, piemēram, izstrādājumus ar košļājamās gumijas, *pina colada* vai mohito aromātu, kas paredzēti tieši gados jauniem potenciālajiem patērētājiem, galvenokārt sievietēm. Jaunām sievietēm domāti arī “tievie” izstrādājumi, kuru pamatā ir centieni ķermena apveidu, svaru un valdzinājumu saistīt ar ieradumu, kas galu galā pusei lietotāju beigsies ar pāragru nāvi. Tā kā visas iesaistītās puses tagad ir sapratušas un atzinušas neizbēgamās ilgtermiņa briesmas, ko rada tabakas smēķēšana, kas saistīta ar atkarību no nikotīna, EESK nevar iedomāties, kā ražotāji, kuriem piemīt atbildības sajūta, var izstrādāt šādas tirdzniecības stratēģijas, nemaz nerunājot par to īstenošanu.

4.6 EESK aicina Komisiju izstrādāt skaidru “samazināta riska produktu” definīciju un atbilstošu juridisko satvaru attiecībā uz izstrādājumiem, par kuriem ir neapstrīdami zinātniski pierādījumi, ka to risks ir mazāks nekā tradicionālajām cigaretēm. Samazināta riska koncepcija attiecas uz izstrādājumiem, kas var aizstāt tradicionālās cigaretes, bet rada daudz mazāku apdraudējumu veselībai, taču neattiecas uz produktiem, kas paredzēti smēķēšanas pārtraukšanai. Šie izstrādājumi, kuru sastāvā ir tabaka, bet nikotīna deva ir samazināta, vai kuri satur nikotīnu, bet nesatur tabaku (“elektroniskās cigaretes”), un uz kuriem attiecas direktīva, būtu skaidri jādefinē un jāreglamentē, lai patērētājus varētu informēt par to radītajiem ilgtermiņa draudiem vai priekšrocībām salīdzinājumā ar tradicionālajiem tabakas izstrādājumiem.

⁽¹⁴⁾ Carin Hakansta, Starptautiskā Darba organizācija, darba dokuments “Workplace smoking: A Review of National and Local Practical and Regulatory Measures”, 2004. gada marts, 6. lpp., http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_protect/---protrav/---safework/documents/publication/wcms_108424.pdf.

⁽¹⁵⁾ OV C 115, 9.5.2008., 172. lpp.

⁽¹⁶⁾ Komisijas dienestu darba dokuments — Ietekmes novērtējums, kas pievienots priekšlikumam Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu, http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/com_2012_788_ia_en.pdf, 116. lpp.

4.7 Priekšlikumā iekļauti arī pasākumi, kas vērsti uz tabakas izstrādājumu nelegālās tirdzniecības apkarošanu. Piemēram, priekšlikuma 14. pantā Eiropas Komisija izklāsta izsekojamības un uzraudzības sistēmu, kā arī dažādus papildu pasākumus drošībai, lai Eiropas Savienībā pārdotu tikai tādus izstrādājumus, kas atbilst direktīvas prasībām. Šie pasākumi radīs ekonomisko un administratīvo slogu, kas mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (atšķirībā no 4–5 lieliem daudz nacionāliem uzņēmumiem, kas dominē starptautiskajā tabakas un nikotīna izstrādājumu tirgū) var būt grūti panesams, un saistībā ar kontroles pasākumiem lielāks administratīvais slogs būs arī dalībvalstīm. Jācer, ka jaunā sistēma ierobežos kontrabandu un nelegālo tirdzniecību. Tāpēc EESK uzskata, ka priekšlikuma 14. panta noteikumiem jābūt tieši tādiem pašiem kā noteikumiem par kontroli un izsekojamību, kas iekļauti Protokolā par nelegālo tirdzniecību, par kuru pagājušā gada beigās vienojās PVO pušu konference ⁽¹⁷⁾.

4.8 Attiecībā uz cigāriem, cigarilliem un pīpu tabaku priekšlikumā paredzētas pilnvaras automātiski atcelt atsevišķus tekstā iekļautos izņēmumus, ja "būtiski mainās apstākļi", kas saistīts ar pārdošanas apjomu palielināšanos par vismaz 10 % vismaz 10 dalībvalstīs vai ar smēķētāju, kas jaunāki par 25 gadiem, skaita palielināšanos par 5 %. Tomēr no pašreizējām 27 dalībvalstīm 10 valstīs šādu izstrādājumu tirgus ir ārkārtīgi mazs, un viegli var rasties izmaiņas 10 % apmērā, kas nopietni neietekmē nodarbinātību vai nodokļu ieņēmumus.

4.9 EESK norāda, ka Līguma par Eiropas Savienības darbību 290. pantā paredzēta pilnvaru deleģēšana ar deleģēto aktu starpniecību. Šajā ziņā ir jāievēro vairākas prasības. Deleģētos aktus var izmantot vienīgi saistībā ar nebūtiskiem tiesību akta elementiem.

Balsošanas rezultāti

Par:	89
Pret:	162
Atturas:	17

1.4 punkts

Pievienot šādu jaunu punktu:

"EESK, uzsverot veselās sabiedrības nozīmi un ar to saistītos daudznozaru ieguvumus, ierosina dalībvalstīm veicināt nesmēķētāju vides (smoke-free environments) paplašināšanu, kur sabiedrībai ir piekļuve gan morālam, gan medicīniskam atbalstam, kas it sevišķi attiecas uz jauniešiem, izglītības iestādēm, darba vietām u. c. Tāpat būtu nepieciešams atbalstīt dažādu inovatīvu un izglītojošu atbalsta metožu/sadarbības tīklu veidošanu un uzturēšanu."

Balsošanas rezultāti

Par:	69
Pret:	157
Atturas:	29

1.5 punkts

Grozīt šādi:

"Pastāv risks zaudēt būtiskus nodokļu ieņēmumus ne tikai nelegālās tirdzniecības pieauguma, bet arī pārdošanas apjomu un cenu samazināšanās dēļ. Šobrīd Eiropas Savienībā nodokļos par tabakas izstrādājumiem iekasē gandrīz 100 miljardus euro. Tabakas aplikšana ar nodokļiem ir visefektīvākais un ekonomiskākais ieviešanas veids, lai samazinātu tabakas patēriņu, jo īpaši jauniešu vidū un iedzīvotāju grupās ar zemiem ienākumiem ⁽¹⁸⁾. Saskaņā ar pētījumiem tabakas izstrādājumu cena ir trešais visbiežāk minētais iemesls smēķēšanas atmešanai, ko min smēķētāji ⁽¹⁹⁾. Papildus nepieciešams minēt, ka ietaupītā nauda, kas tikusi tērēta tabakas izstrādājumu iegādei, tiks tērēta, lai iegādātos citas preces, par kurām attiecīgi arī tiek maksāti nodokļi."

Balsošanas rezultāti

Par:	69
Pret:	157
Atturas:	29

⁽¹⁷⁾ [http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5(1)-en.pdf).

⁽¹⁸⁾ Stefan Callan, *Smoke Free Partnership*, Tabakas nodokļi un nelikumīga tirdzniecība, "Making Tobacco Tax Trendy Toolkit", 2012. gads, 5. lpp., http://www.smokefreepartnership.eu/sites/sfp.ttp.eu/files/LV%20-%20Tax%20Toolkit_4.pdf.

⁽¹⁹⁾ Eiropas Komisija, "Attitudes of Europeans Towards Tobacco" (Eiropiešu attieksme pret tabaku), http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/eurobaro_attitudes_towards_tobacco_2012_en.pdf, 84. lpp.

1.8 punkts

Grozīt šādi:

“Jānodrošina, ka līdz ar Komisijai piešķirtās plašās pilnvaras piešķirtajām plašajām pilnvarām ar deleģēto aktu starpniecību papildināt direktīvas būtiskus aspektus lēmumu pieņemšana notiek atklāti un saskaņā ar aizskars dalībvalstu interesēm, kompetenci, tādējādi pārkaļķojot subsidiaritātes principu. EESK nevar pieņemt, ka tiek izmantoti deleģētie akti, kas neatbilst uzsvērtā saistošai rīcībai vajadzētu atbilst LESD 290. pantā noteiktajam. Turklāt saistībā ar subsidiaritātes kontroli astoņu valstu parlamentos ir 14 balsis pret Komisijas priekšlikumu, jo tas neatbilst subsidiaritātes principam⁽²⁰⁾.”

Balsošanas rezultāti

Par: 69
 Pret: 157
 Atturas: 29

1.9 punkts

Grozīt šādi:

“EESK atbalsta riska samazināšanas koncepciju un tāpēc aicina Komisiju sniegt skaidru definīciju un nodrošināt atbilstošu juridisko satvaru attiecībā uz “samazināta riska produktiem”, par kuru samazināto risku salīdzinājumā ar tradicionālajām cigaretēm ir neapšaubāmi zinātniski pierādījumi. Tas īpaši attiecas uz izstrādājumiem, kuru sastāvā ir tabaka (nevis ķīmiskais nikotīns); un uz kuriem tāpēc attiecas direktīvas noteikumi.”

Balsošanas rezultāti

Par: 69
 Pret: 157
 Atturas: 29

3.1 punkts

Grozīt šādi:

“...

Tīs no minētajām sešām jomām ļoti būtiski ietekmēs nodarbinātību un nodokļu ieņēmumus Eiropas Savienības dalībvalstīs. Attiecībā uz marķējumu, iepakojumu un sastāvdaļām priekšlikumā noteikta prasība paredzēt salīdzinājumā ar līdzšinējiem nesamērīgi palielinātus vēl redzamākus brīdinājumus par ietekmi uz veselību, ierobežot tabakas izstrādājumu formu, garšu un sastāvu. Piemēram, visām paciņām būs jāpievieno brīdinājumi teksta un attēlu formā, kas aizņem 75 % no iepakojuma, papildus tiks pievienota jauna informācija iepakojuma sānos (50 % katrā pusē), turklāt dažās dalībvalstīs ir obligāts akcīzes zīmogs, informācija par tirzniecības aizliegumu nepilngadīgajiem un vieta informācijai par jauniem pasākumiem, kas nodrošina tabakas izstrādājumu kontroli un izsekojamību. Faktiski tas nozīmē ārkārtīgi samazināt vietu, kas atvēlēta reģistrētu preču zīmju izvietojumam. Tāks noteiktas arī minimālās prasības par paciņu garumu un platumu, kas nozīmē, ka atsevišķi paciņu veidi izzudīs. Tas attiecas uz paciņu formātu, kas ir ļoti populārs atsevišķās valstīs, tostarp Grieķijā. Izzudīs arī Portugālē vispopulārākais iepakojuma veids. Turklāt šīs izmaiņas iepakojumā, kas nav balstītas uz zinātniskiem pētījumiem, var apdraudēt darba vietas iepakojuma nozarē, kurai ir būtiska nozīme vairākās Eiropas valstīs, piemēram, Vācijā, Polijā, Francijā, Apvienotajā Karalistē un Austrijā. Jānorāda, ka minimālās prasības par tabakas izstrādājumu garumu un platumu netika iekļautas sabiedriskajā apspriešanās vai ietekmes novērtējumā. Turklāt tiek aizliegts pārdot cigaretes ar raksturīgiem aromātiem, un ir izstrādāta jauna cigarešu definīcija, kas ir pretrunā nodokļu tiesību aktiem, kuri ES ir spēkā tikai nedaudz ilgāk nekā gadu⁽²¹⁾. Pacīņu jaunais vizuālais noformējums, kā arī noteiktās minimālās prasības par paciņu garumu un platumu sniegs pozitīvu rezultātu, piemēram, nepievilnot riska grupu, kas ir bērni un jaunieši. Pētījumi nepārprotami liecina, ka iepakojums ir mārketinga rīks preču pārdošanai. Šobrīd tabakas izstrādājumu iepakojums nereti tiek stratēģiski veidots, lai pievilinātu konkrētu auditoriju, piemēram, pētījumi liecina, ka sievietes Latvijā, izvēloties tabakas izstrādājumus gaišā iepakojumā, uzskata, ka to saturā ir mazāk

⁽²⁰⁾ http://www.ipex.eu/IPEXL_WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLng=ET#

⁽²¹⁾ Padomes 2011. gada 21. jūnija Direktīva 2004/64/EK par tabakas izstrādājumiem piemērojamā akcīzes nodokļa struktūru un likmēm. OV L 176, 5.7.2011., 24. 36. lpp.

darvas un līdz ar to tiks nodarīts mazāks kaitējums veselībai. Savukārt bērnu auditorija uzskata, ka krāsains tabakas iepakojums nozīmē, ka precei nav nekāda negatīva ietekme uz veselību (22). Līdz ar to vienādots iepakojumus, ar pēc iespējas vienkāršotu izskatu, nemaldinās patērētājus par tā patieso ietekmi, — tieši pretēji, pētījumi liecina, ka vienkāršs iepakojums izraisa tādas emocijas kā, piemēram, garlaicīgs, smirdīgs, riebīgs, vecs u. c. (23).”

Balsošanas rezultāti

Par: 69
Pret: 157
Atturas: 29

3.2 punkts

Grozīt šādi:

“Tā kā visiem iepakojumiem būs vienāds formāts un visiem tabakas izstrādājumiem vienāda garša, vienīgais zīmolu atšķirības kritērijs būs cena, un tādēļ radīsies zaudējums vērtību ķēdē visā nozarē. Ja cena būs vienīgais konkurences faktors, cenas samazināties, tomēr dalībvalstis var piemērot augstāku akcīzes nodokli, tādējādi palielinot ienākumus, izraisot gan ienākumu samazināšanos nozares dalībniekiem un mazāk iekasēto nodokļu, kā arī ļoti negatīvi ietekmējot nodarbinātību nozarē.”

Balsošanas rezultāti

Par: 69
Pret: 157
Atturas: 29

3.3 punkts

Pievienot šādu jaunu punktu:

“Neskatoties uz to, ka tabakas izstrādājumu iepakojums tiks standartizēts, tādējādi mazinot dažādo ražotāju radītās atšķirības pazīmes, uz iepakojuma ir atvēlēta noteikta vieta standartizētā izmērā, krāsā un burtu šriftā drukātam uzņēmuma un produkta nosaukumam. Produkta kvalitātes kritērijs saglabās savu aktualitāti, jo patērētājs joprojām būs informēts par to, kura ražotāja produktu tas iegādājās.”

Balsošanas rezultāti

Par: 69
Pret: 157
Atturas: 29

3.3 punkts

Grozīt šādi:

“Cena kā vienīgais diferencējošais faktors nozīmēs, piemēram, to, ka uzņēmumi, kuriem ir ražotnes Eiropas Savienības teritorijā, nebūs ieinteresēti pirkt Eiropas Savienībā audzētu kvalitatīvu tabaku, jo, iegādājoties tabakas lapas, kvalitātes kritērijs vairs nebūs izšķirošais, un pretēji Komisijas apgalvojumam ietekmes novērtējumā, tas būtiski apdraudēs no tabakas audzēšanas atkarīgās darba vietas. Šobrīd Eiropas Savienībā pēc tabakas lapu ražas novākšanas saražo 250 000 tonnu tabakas gaļā, un galvenais ražotājs ir Itālija (89 000 tonnas), tai seko Bulgārija (41 056 tonnas), Spānija (38 400 tonnas) un Grieķija (24 240 tonnas). Šajā ķēdes posmā nodarbināti 400 000 cilvēku: visvairāk Bulgārijā — tabakas audzēšanā iesaistīti 110 000 cilvēki, tad seko Polija (75 000) un Itālija (59 000) (24).”

Balsošanas rezultāti

Par: 69
Pret: 157
Atturas: 29

(22) <http://www.cancercampaigns.org.uk/ourcampaigns/theanswerisplain/moreinformation/>.

(23) “The Packaging of Tobacco Products”, 2012. gada marts, The Centre for Tobacco Control Research Core, kas saņem līdzekļus no organizācijas “Cancer Research UK”, http://www.cancerresearchuk.org/prod_consump/groups/cr_common/@nre/@new/@pre/documents/generalcontent/cr_086687.pdf, 40. lpp.

(24) Skatīt 11. zemsviras piezīmi.

3.7 punkts

Grozīt šādi:

“Direktīvas priekšlikumā iekļauti arī sešpadsmit deleģētie akti, ar kuriem Komisijai piešķirtas tiesības regulēt un pieņemt lēmumu par būtiskiem atsevišķiem direktīvas aspektiem, un šāda rīcība nepārprotami ir izslēgta ar atbilstoši LESD 290. pantam⁽²⁵⁾. Tādējādi Padomei, Eiropas Parlamentam un valstu parlamentiem nav gandrīz nekādu iespēju regulēt direktīvas galvenos aspektus.”

Balsošanas rezultāti

Par: 69
 Pret: 157
 Atturas: 29

Jauns 4.1.1 punkts

Pievienot šādu jaunu punktu:

“Valstīm, kas piedzīvojušas ekonomisko krīzi pēdējos gados, piemēram, Latvijai, veselības un ekonomiskās izmaksas saistībā ar tabakas patēriņa sekām ir pārsteidzoši augstas — 25 % vīriešu un 4 % sieviešu nāves saistītas ar tabakas patēriņu. Savukārt 12 % no saslīmšanām valstī ir saistīti ar tabakas lietošanas izraisītajām sekām. Aptuvenie izdevumi, kas saistīti ar slimību ārstēšanu, ko izraisījuši tabakas lietošana, Latvijai izmaksā 29 miljonus eiro, kas atbilst 3,27 % no kopējā veselības aprūpes budžeta. Produktivitātes zaudējumi, kas saistās ar kavējumiem smēķēšanas izraisīto slimību dēļ, ir 29,5 %, kas Latvijai rada 12 miljonus eiro zaudējumus. Lielas izmaksas rada arī priekšlaicīga mirstība, ko izraisījuši smēķēšana, kas Latvijā rada ap 2,5 miljardiem eiro zaudējumus, kas atbilst 9,38 % no valsts IKP⁽²⁶⁾.”

Balsošanas rezultāti

Par: 69
 Pret: 157
 Atturas: 29

4.2 punkts

Grozīt šādi:

“Šis šie brīdinājumū par ietekmi uz veselību neproporcionāli palielinātais izmērs izraisīs šādas sekas radīs sekojošu ietekmi:

- vienpusēji tiks ekspropriētas to tiks saglabāta ražotāju intelektuālā un rūpnieciskā īpašuma tiesības tiesību aizsardzība, kuri jo tie nevarēs izmantot savas reģistrētās preču zīmes. Eiropas Tiesa uzskata, ka šīs tiesības var tikt ierobežotas, jo tās nav absolūtas; Saskaņā ar Eiropas Tiesas judikatūru⁽²⁷⁾ ražotājiem ir tiesības izmantot savas reģistrētās preču zīmes un turpināt no citiem atšķirīgu produktu ražošanu;
- jauns konkurences ierobežojums nozarē, kurā jau tāpat ir ļoti maz iespēju diferencēt izstrādājumus;
- ar jebkuru legālu tirdzniecības darbību saistīto pamata tirdzniecības tiesību pārkāpums tiks atzīts, ka sabiedrības veselība un ar to saistītie ieguvumi ir pamatvērtība, kas stāv pāri tabakas tirdzniecībai;
- kavēšanās laist tirgū jaunus produktus, kas sabiedrības veselībai un līdz ar to ekonomiskai izaugsmei ir īpaši kaitīgi. ***

zinātniskās izpētes un produktu kvalitātes iespējamu uzlabojumu pārtraukšana. Tiek ieviesti patvaļīgi ierobežojumi jaunas paaudzes produktu laišanaī tirgū, nedodot iespēju izstrādāt saprotamu normatīvo sistēmu, lai varētu novērtēt iespējas samazināt riskus, kādus šādi izstrādājumi rada sabiedrībai. Tas varētu kavēt arī labklājības un darba vietu radīšanu saistībā ar inovāciju un zinātnisko izpēti minēto izstrādājumu jomā. Turklāt uz šādiem jauniem, iespējami nekaitīgākiem produktiem nebūtu jāattiecinā tādi paši ierobežojumi kā uz tradicionālajiem izstrādājumiem.”

⁽²⁵⁾ OV C 115, 9.5.2008., 172. lpp.

⁽²⁶⁾ http://ec.europa.eu/health/tobacco/docs/tobacco_liability_final_en.pdf.

⁽²⁷⁾ Tiesas 1990. gada 17. oktobra spriedums lietā C-10/89.

Balsošanas rezultāti

Par: 69
 Pret: 157
 Atturas: 29

4.3 punkts

Grozīt šādi:

"Iepriekš minētais attiecas uz aizliegumu Aizliegums laist tirgū tabakas izstrādājumus ar raksturīgu garšu vai aromātu (6. pants), kā arī iepakojuma vizuālo noformējumu, ir īpaši svarīgs, un šis aizliegums nav balstīts uz zinātniskiem pierādījumiem, piemēram, saistībā ar toksiskuma mazināšanu vai atkarību no minētajām sastāvdaļām, bet uz tādu ļoti subjektīvu kritēriju Tāds objektīvs kritērijs kā tabakas "pievilcīguma" ierobežošana ir sevišķi būtisks atsevišķām vecuma grupām un dzimumiem, un uz subjektīviem stereotipiem, piemēram, par atsevišķu vecuma grupu un dzimumu pieprasītiem tabakas izstrādājumu veidiem. Tāda pati subjektīva pieeja izpaužas atsevišķu veidu, piemēram, slim vai tievo cigarešu patvaļīgā aizliegumā (aizliegums netika iekļauts ne sabiedriskajā apspriešanās, ne ietekmes novērtējuma ziņojumā), īso cigarešu un visu veidu mentolu saturošo cigarešu aizliegumā, minimālā svara noteikšanā tināmās tabakas iepakojumiem un šo iepakojumu standartizācijā, kā arī jaunas cigarillu kategorijas ieviešanā, kas ir pretrunā Direktīvas 2011/64/ES noteikumiem⁽²⁸⁾, kas ir spēkā no 2011. gada 1. janvāra. Slim vai tievās un mentolu saturošās cigaretes ir ļoti populāras vairākās Eiropas valstīs, minētā aizlieguma rezultātā patērētājiem būs liegta iespēja tās iegādāties, un viņiem nāksies izmantot kontrabandas cigarešu tirgus piedāvājumu. Turklāt šo tabakas izstrādājumus galvenokārt patērē paaugusi smēķētāji, un šajā gadījumā nevar izmantot argumentu par to, ka aizliegums paredzēts tādēļ, lai ierobežotu tabakas izstrādājumu patēriņu nepilngadīgo vidū. Piemēram, saistībā ar mentolu saturošajām cigaretēm būtu jāatceras, ka šos tabakas izstrādājumus galvenokārt patērē paaugusi, un tie nav aizliegti valstīs, kurās izstrādāti ļoti detalizēti tiesību akti smēķēšanas ierobežošanai, paredzot ļoti konkrētus noteikumus par atsevišķu sastāvdaļu aizliegšanu, piemēram, ASV vai Kanādā. Tādēļ EESK ierosina direktīvas priekšlikumā svītrot aizliegumu attiecībā uz mentolu saturošajām cigaretēm."

Balsošanas rezultāti

Par: 69
 Pret: 157
 Atturas: 29

4.3.1 punkts

Grozīt šādi:

"Tāpēc EESK pilnībā atbalsta Komisijas priekšlikumu tirgū aizliegt t. s. cigaretes ar saldumu garšu. Tie ir jauni izstrādājumi ar košļājāmās gumijas, piņa colada vai mohito garšu, kas galvenokārt paredzēti gados jauniem patērētājiem."

Balsošanas rezultāti

Par: 69
 Pret: 157
 Atturas: 29

4.3.2 punkts

Grozīt šādi:

"Pārņemts ierobežojums attiecībā uz sastāvdaļām radīs garšu standartizāciju, konkurentiem nebūs iespēju piedāvāt atšķirīgus izstrādājumus, ierobežojot ieguldījumus un jaunu produktu iespējamu laišanu tirgū, tādējādi negatīvi ietekmējot patērētāju izvēles iespējas, kas būs papildu stimulēsošā un potenciālajiem tabakas izstrādājumu patērētājiem būt labāk informētiem par patērēto preci un/vai izvairīties no šo produktu lietošanas (tā rezultātā uzlabojot veselību, produktivitāti u. c. faktoros, kas būtiski ietekmē dzīves kvalitāti)."

Balsošanas rezultāti

Par: 69
 Pret: 157
 Atturas: 29

⁽²⁸⁾ Padomes 2011. gada 21. jūnija Direktīva 2004/64/EK par tabakas izstrādājumiem piemērojamā akeīzes nodokļa struktūru un likmēm, OV L 176, 5.7.2011., 24. 36. lpp.

4.5 punkts

Grozīt šādi:

"Eiropas Komisija savā priekšlikumā iekļāvusi arī pasākumus, kas vērsti uz tabakas izstrādājumu nelegālās tirdzniecības apkarošanu. Piemēram, priekšlikuma 14. pantā Eiropas Komisija ierosina izsekojamības un uzraudzības sistēmu, kā arī dažādus papildu pasākumus drošībai, lai Eiropas Savienībā pārdotu tikai tādus izstrādājumus, kas atbilst direktīvas prasībām. Šie pasākumi radīs neproporcionālu ekonomisko un administratīvo slogu, kas daudziem maziem un vidējiem uzņēmumiem būs pārāk liels, un tā vietā, lai samazinātu nelegālo tirdzniecību, radīs būtisku administratīvo slogu dalībvalstīm, veicot kontroles pasākumus. Turklāt minētā sistēma neierobežos kontrabandu un nelegālo tirdzniecību; gluži pretēji, vairāki direktīvas priekšlikumā iekļautie pasākumi to varētu sekmēt. Tādēļ EESK uzskata, ka direktīvas priekšlikuma 14. pantā iekļautajiem noteikumiem jābūt tieši tādiem pašiem kā noteikumiem par kontroli un izsekojamību, kas iekļauti protokolā par nelegālo tirdzniecību, par kuru pagājušā gada beigās vienotās PVO pušu konference ⁽²⁹⁾."

Balsošanas rezultāti

Par:	69
Pret:	157
Atturas:	29

4.6 punkts

Grozīt šādi:

"Visbeidzot, direktīva dos iespēju Eiropas Komisijai ar daudzu deleģēto aktu starpniecību regulēt un grozīt pamataspektus, piemēram, par sastāvdaļu līmeni un saistībā ar brīdinājumiem par ietekmi uz veselību, nosakot to formulējumu, lielumu un izvietojumu. Tādēļ dalībvalstīm nav ganāniz nekādu iespēju ieviest minētajā direktīvā izmaiņas, un tas ir līdz šim Eiropas Savienībā reti pieredzēts intervences līmenis, kas pārkāpj subsidiaritātes un proporcionalitātes principus, kā to jau norādījuši astoņu dalībvalstu parlamenti ⁽³⁰⁾ (Itālija, Čehijas Republika, Grieķija, Bulgārija, Dānija, Portugāle, Rumānija un Zviedrija). Itālijā Parlaments ne tikai norādījis, ka priekšlikums ne tikai pārkāpj šos principus, bet arī uzsvēris, ka dažu veidu cigaretes, piemēram, slim vai cigaretes ar zemu darvas saturu, kuras paredzēts aizliegt, varētu būt lietderīgs instruments politikā, kas vērstā uz smēķēšanas samazināšanu vai pārtraukšanu ⁽³¹⁾."

Balsošanas rezultāti

Par:	69
Pret:	157
Atturas:	29

⁽²⁹⁾ [http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5\(1\)-en.pdf](http://apps.who.int/gb/fctc/PDF/cop5/FCTC_COP5(1)-en.pdf).

⁽³⁰⁾ <http://www.ipex.eu/IPEXL-WEB/dossier/dossier.do?code=COD&year=2012&number=0366&appLang=LV>.

⁽³¹⁾ Itālijas Parlamenta Sociālo lietu komitejas atzinums par Eiropas Komisijas dokumentu COM(2012) 788 final.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Spēcīgāka Eiropas rūpniecība izaugsmei un ekonomikas atveseļošanai. Atjaunināts paziņojums par rūpniecības politiku”

COM(2012) 582 final

(2013/C 327/14)

Ziņotājs: **VAN IERSEL kgs**

Līdzziņotājs: **GIBELLIERI kgs**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2012. gada 10. oktobrī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Spēcīgāka Eiropas rūpniecība izaugsmei un ekonomikas atveseļošanai. Atjaunināts paziņojums par rūpniecības politiku”

(COM(2012) 582 final).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2013. gada 18. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (2013. gada 11. jūlija sēdē), ar 132 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK ļoti atzinīgi vērtē to, ka Komisijas 2012. gada oktobrī atjauninātajā paziņojumā par rūpniecības politiku, kā arī tā pielikumos īpaša uzmanība veltīta Eiropas rūpniecības ražošanas un pakalpojumu nozarei un rūpīgi analizēta dalībvalstu rūpniecības politika un atklātie trūkumi. Daudzi izteikumi atspoguļo arī EESK vairākkārt pausto viedokli⁽¹⁾. Tomēr patiešais pārbaudījums būs īstenošana.

1.2 Rūpniecības politikai — vienai no stratēģijas “Eiropa 2020” septiņām pamatiniciatīvām — jābūt daudz apspriestās, bet nepietiekami efektīvi īstenotās ES izaugsmes iniciatīvas stūrakmenim. Šobrīd ir vajadzīga jauna domāšana un saskaņotas pieejas. EESK aicina Komisiju, Padomi un Eiropas Parlamentu pilnveidot (saskaņotas!) iniciatīvas un transversālas rīcībpolitikas, lai varētu risināt ar Eiropas rūpnieciskās ražošanas apjoma palielināšanu saistītās būtiskās problēmas.

1.3 Eiropadomei būtu jāuzņemas iniciatīva rūpniecības politikas rīcības programmas izstrādē. Šajā darbā plaši jāiesaista Komisija. Nepieciešama dažādu nozaru — konkurētspējas, pētniecības, sociālās — ES Ministru padomju, Komisijas un Eiropas Parlamenta mērķtiecīga un vienota pieeja, lai varētu apzināt un visā Eiropā popularizēt vadošās rīcībpolitikas.

1.4 Lai šī iniciatīva kļūtu par Eiropas virzošo stratēģiju, plaši jāinformē par lēmumiem, kas saistīti ar rūpniecības politikas

pasākumiem, ceļvežiem un noteiktajiem termiņiem; pašlaik šādas informācijas ļoti pietrūkst.

1.5 Turklāt ES ir vajadzīga Eiropas līmenī optimāli saskaņota 27 dalībvalstu un ES rūpniecības politika, kādas, kā liecina daudzi veiktie pētījumi, pašlaik nav. Daudzveidība ir priekšrocība, savukārt sadrumstalotība — trūkums. Uzmanība jāvelta ģeopolitiskajai nelīdzsvarotībai.

1.6 Labāki pamatnosacījumi pirmām kārtām nozīmē ES iekšējā tirgus pilnīgu izveidi sociālas tirgus ekonomikas apstākļos, panākot to ar precīzu novērtējumu, tiesisko regulējumu un ieviešanu visā ES. Iekšējā tirgus izveide jāsekmē ar publiskiem ieguldījumiem pārrobežu savienojumos, piemēram, ceļos, ūdensceļos, ostās, lidostās un dzelzceļā.

1.7 Šobrīd, kad bez darba ir vairāk nekā 26 miljoni cilvēku, izaugsme ir neliela un budžetu apjoms samazinās, vajadzīgi rūpniecību un inovācijas stimulējoši apstākļi un iespējas. Jācenšas panākt fiskālās konsolidācijas — taupības pasākumu —, valstu reformu programmu un rūpniecības politikas vajadzīgais līdzsvars, lai nodrošinātu ieguldījumus un radītu darba vietas, veicinot uzticēšanos.

1.8 Jebkurai ES iniciatīvai jāstiprina Eiropas kā globāla konkurenta un partnera loma dinamiskas attīstības apstākļos. Lai sasniegtu ļoti godkārtīgo mērķi un pārstrādes rūpniecības apjoma īpatsvaru līdz 2020. gadam palielinātu līdz 20 %, ir vajadzīgi apjomīgi ieguldījumi un būtiskas izmaiņas politikas jomā. Ļoti aktuāla ir ražīguma palielināšana.

⁽¹⁾ Tostarp sk OV C 218, 23.07.2011., 38. lpp., EESK atbilde uz Komisijas iepriekšējo — 2010. gada — paziņojumu par rūpniecības politiku.

1.9 Viedu priekšnoteikumu nodrošināšana rūpniecībai ir kas daudz vairāk par tehniskiem nosacījumiem un pielāgojumiem. Lai atbalstītu konkurētspējīgu rūpniecisko bāzi, šādi priekšnoteikumi, it īpaši saskaņota un paredzama ilgtermiņa klimata un enerģētikas politika, ir jāattiecinā uz visu rūpniecisko vidi. Ar šādiem priekšnoteikumiem būtu jānostiprina izcili līdzšinējie sasniegumi un jāveicina arī jaunu rūpniecības nozaru rašanās.

1.10 ES rīcībpolitikām jābūt pielāgotām konkrētām vajadzībām un jāatbilst nozaru īpatnībām, pamatojoties uz augšupējiem novērtējumiem, kuri vislabāk risina ar tehniskām un ekonomiskām spējām saistītus jautājumus un problēmas. Šie principi arī jāpiemēro, īstenojot pamatiniciatīvu "Resursu ziņā efektīva Eiropa, kuras mērķis ir uzlabot izejvielu izmantošanas efektivitāti, vienlaikus sekmējot inovāciju un uzlabojot Eiropas uzņēmumu izturību.

1.11 Rūpniecības politikai piemīt spēcīga sociālā dimensija, kas ietekmē visus sabiedrības slāņus: reģionus un vietējās komūnas, uzņēmumus, darbiniekus darba vietās ar strauji mainīgiem modeļiem — digitalizāciju, robotizāciju, uz pakalpojumiem vērstu ražošanu, IKT —, kā arī izglītības nozari un universitātes, patērētājus un iedzīvotājus kopumā. Rūpniecības politika ir saistīta kā ar pārstrukturēšanu, tā arī ar prognozēšanu. Ar rūpniecības politikas palīdzību būtu jānodrošina mūsdienīga izglītība, apmācība un informēšana, jāveicina tehnoloģijas, inovācijas, radošums un uzņēmējdarbība. Demogrāfiskās pārmaiņas ir arī jāprognozē, un uz tām ir atbilstoši jāreaģē.

1.12 Reģioni ar vērienīgiem attīstības plāniem palielina rūpniecības veikspēju. ES un dalībvalstīm būtu jāatbalsta to patstāvīgums, tostarp specializācija un atbilstoši pētījumi, kvalifikācija un klasteri. Šajā jomā pastāv liels potenciāls.

1.13 Jāuzsver tādas iniciatīvas un projekti, kā arī sekmīga valstu un reģionu prakse, kas veicina cilvēku un sociālekonomisko struktūru uzticēšanos. Jāpilnveido ES un dalībvalstu partnerības nolīgumi, kā arī dalībvalstu un reģionu tīklu veidošana. Ikgadējais Eiropas pusgads piedāvā virkni nepārtrauktas uzraudzības iespēju.

1.14 ES rūpniecības politikai vajadzētu būt procesam, kas vērsts uz ES un dalībvalstu kopīgu redzējumu, uz to jāattiecinā kopīga kompetence un jāīsteno kopīgi pasākumi, kā pilntiesīgus partnerus iesaistot uzņēmējus un arodbiedrības. Tāpat arī būtu jāiesaista citas ieinteresētās struktūras, piemēram, izglītības nozare, universitātes (pētniecības nozare), NVO, patērētāji un, ja nepieciešams, arī citas ieinteresētas personas.

1.15 Lai arī dalībvalstu ekonomikas rādītāji ir ļoti atšķirīgi, tām visām būtu jāgūst labums no paraugprakses, atzītiem viedokļiem un pieejām.

1.16 EESK regulāri izsaka priekšlikumus par dažādām nozarēm un rūpniecības politiku, sk. pielikumu. Šā atzinuma

priekšmets galvenokārt ir dažādu svarīgu tematu saskaņotība un ar koordinēšanu un pasākumu precīzu pielāgošanu panākta efektīva pārvaldība.

2. Konteksts

– a) pasaules mērogā

2.1 Komisijas analizē uzsvērts, ka "darbaspēka izmaksu īpatsvars kopējās ražošanas izmaksās, šķiet, samazinās" ⁽²⁾. Svarīgs faktors ir ražīgums. Daļa ražotņu atgriežas Eiropā, taču vienlaikus konkurence palielinās citās jomās, piemēram, ekonomikas infrastruktūras uzlabojumi BRICS valstīs, *euro* vērtības un enerģijas cenu pieaugums, kas stimulē ieguldīt ārvalstīs.

2.2 Turklāt Eiropa atpaliek no ASV un Japānas inovāciju izmantošanas un tehnoloģiskās specializācijas jomā. Eiropā, salīdzinot ar ASV, ir plašāk attīstītas vidēji augsto un vidēji zemo tehnoloģiju rūpniecības nozares, turpretī augsto tehnoloģiju segmentā jau ierastā plaša starp abiem kontinentiem pēdējos gados ir palielinājusies vēl vairāk.

2.3 Izstrādājot valsts konkurētspējas stratēģiju laikposmam no 2014. līdz 2018. gadam ⁽³⁾, Baltais nams un Kongress izrādījis ciešu apņemšanos rūpēties par ražošanas atdzimšanu. Svarīgākie jautājumi ir ražošanas loma un vērtība ASV ekonomikā, drošībā un spējā uzņemties globālā līdera pozīcijas.

2.4 Publiskā un privātā sektora partnerības stiprina tehnoloģiju un inovāciju infrastruktūru. Šajās iniciatīvās tieši iesaistījušās Aizsardzības, Enerģētikas un Tirdzniecības ministrijas, kā arī Nacionālais zinātnes fonds un NASA, motivējot iesaistīties arī daudzus valsts pētniecības institūtus un universitātes.

2.5 Tā ir vēra ņemama attīstība valstij, kura vēl nesen slavīnāja postindustriālas tautsaimniecības modeli. Ķīnas un citu valstu aizvien pieaugošā konkurētspēja ir kā trauksmes zvans. Uztvere mainās. Tiek prognozēts, ka Ķīna līdz 2030. gadam kļūs par pasaules vadošo tautsaimniecību, ASV saglabās globālā līdera pozīcijas, savukārt Japāna un Eiropa ievērojami atpaliks ⁽⁴⁾.

2.6 Sagaidāms, ka naftas un, vēl svarīgāk, slānekļa gāzes jaunu ieguves iespēju izpēte nodrošinās Amerikai enerģētisko neatkarību. Šo izpēti uzskata par enerģētisko revolūciju, kas sekmēs rūpniecības uzplaukumu ASV un ģeopolitiskās pārbīdes. Tomēr vēl jārisina ar vidi un veselību saistīti jautājumi ⁽⁵⁾.

⁽²⁾ Komisijas dienestu darba dokuments, SWD(2012)297 final, 10. lpp.
⁽³⁾ ASV 2012. gada ražošanas konkurētspējas likums (*American Manufacturing Competitiveness Act*).

⁽⁴⁾ "Global Trends: Alternative Worlds", Nacionālās drošības padome, Vašingtona, 2012. gada decembris.

⁽⁵⁾ US EPA, *Study of the Potential Impacts of Hydraulic Fracturing on Drinking Water Resources: Progress Report*, 2012. gada decembris (<http://www2.epa.gov/hfstudy>).

2.7 Ķīnas, Brazīlijas un Indijas augšupeja turpinās. Uz šā ceļa ir arī Krievija. Minēto valstu velcē strauji seko arī citas Āzijas un Dienvidamerikas valstis. Jau gadiem ilgi attīstības valstu, sevišķi Āzijas valstu, izaugsmes dinamika ievērojami pārsniedz vidējos rādītājus. Jaunizveidotās izglītības sistēmas sagatavo ļoti daudz labi izglītotu kvalificētu tehniķu un inženieru. Līdztekus tiek dibināti milzīgi pētniecības institūti. Visās nozarēs paaugstinās preču un inovatīvo procesu kvalitāte. Strauji uzlabojas transporta un pakalpojumu infrastruktūra.

2.8 Ķīnā veidojas jaukta sistēma, kas apvieno valsts regulētu kapitālismu un brīva tirgus mehānismu⁽⁶⁾. Tā neatraujami savijas ar valsts kultūru un (politiskajām) tradīcijām. Labklājības radīšana nenotiek līdztekus demokrātijai, ne cilvēktiesībām un darba ņēmēju tiesībām. Lai arī ražošanas kvalitāte uzlabojas, situācija vides un veselības aizsardzības jomā joprojām ir neapmierinoša. Nekādā ziņā nevar izslēgt pretreakcijas pasākumus. Tomēr jāsecina, ka valsts ar saviem kapitālieguldījumiem arī turpmāk kontrolēs konkrētas, valsts interesēm svarīgas ražošanas nozares. Tāds mērķis, visticamāk, ir arī valsts ieguldījumu fondu iekšējiem un starptautiskajiem ieguldījumiem.

2.9 Daudzās valstīs parasti ir efektīvāka pārvaldības struktūra salīdzinājumā ar ES, jo tajās ir tikai viens galvenais lēmumu pieņemšanas centrs, kopēja stratēģija un vienoti publiskā sektora mērķi.

2.10 Strauji attīstās arī atsevišķi Āfrikas reģioni. Ķīna veic apjomīgus ieguldījumus, neņemot vērā sociālo ietekmi.

2.11 Nepārtrauktas pārmaiņas vērojamas globālajās kopsakarībās un ģeopolitiskajā situācijā. Lai būtiski vairotu sabiedrības un politiķu ieinteresētību, sevišķi svarīgi ir dati. EESK iesaka veidot ikgadēju rezultātu pārskatu par virkni sociālekonomisku, tehnoloģisku un nodarbinātības norišu attiecīgos pasaules reģionos.

– b) Eiropā

2.12 Komisijas padziļinātā izpēte par tendencēm konkrētās valstīs un Eiropā kopumā atklāj pieaugošu izpratni par to, ka pārstrādes rūpniecība ir vajadzīga.

2.13 Situācija dažādās valstīs ir ļoti atšķirīga, piemēram, Vācijas pārstrādes rūpniecība saražo gandrīz 30 % no Eiropas kopējā apjoma, savukārt citās valstīs — kā mazās, tā arī lielās — pārstrādes rūpniecības īpatsvars ir ievērojami mazāks vai ļoti mazs. Dažās dalībvalstīs pēdējos 20 gados ieguldījumi rūpniecībā ir būtiski samazinājušies. Dažos gadījumos tas saistīts ar lielapjoma pārstrukturēšanas pasākumiem, savukārt dažos — ar daļēju atstāšanu novārtā⁽⁷⁾.

⁽⁶⁾ Sk. "State Capitalism", *The Economist*, īpašais ziņojums, 2011. gada janvāris.

⁽⁷⁾ Komisijas dienestu darba dokuments "Rūpniecības rezultātu pārskats un ziņojums par dalībvalstu konkurētspēju, sasniegtajiem rezultātiem un rīcībpolitikām" ("*Industrial Performance Scoreboard and Report on Member States' Competitiveness, Performance and Policies*"), SWD(2012) 298 final, 1., 2., 3. un 4. daļa.

2.14 Apstākļu uzlabošanai dalībvalstis izmanto ļoti atšķirīgus instrumentus, un daži no tiem neapšaubāmi ir efektīvāki par citiem. Rūpniecībā nodarbināto skaits nemitīgi samazinās. Turklāt kopš 2008. gada krīzes sākuma darba vietu skaits ražošanas sektorā ir samazinājies par vairāk nekā četriem miljoniem.

2.15 Nekas neliecina, ka dalībvalstis apmainās ar viedokļiem par izmantotajām rīcībpolitikām un instrumentiem vai paraugpraksi. Valstu rūpniecības un inovāciju politikas koncepciju galvenais virzītājspēks ir konkrētās valsts tradīcijas un norises, un tās veidojošie faktori ir valsts uzbūvei raksturīgās struktūras un attiecības starp publiskā un privātā sektora pārstāvjiem, piemēram, uzņēmumiem, pētniecības institūtiem un universitātēm, arodbiedrībām un citām struktūrām.

2.16 Līdz ar to daudzas rīcībpolitikas un attiecīgie finansiālie nosacījumi ir vērsti galvenokārt uz valsts interesēm, kas nerada labvēlīgus apstākļus iekšējam tirgum un transversāliem pārrobežu projektiem.

2.17 Lai arī dažas dalībvalstis sasniegušas ļoti labus rezultātus, Komisija pamatoti norāda, ka iekšējā tirgus nevēlāma sadrumstalotība nelabvēlīgi ietekmē potenciālās izaugsmes faktoros.

2.18 Radošā daudzveidība ir liela Eiropas priekšrocība, taču visi eiropieši no tās varēs gūt labumu tikai tad, ja izdosies vienoties kopējiem mērķiem. Būtu jācenšas panākt optimālu līdzsvaru starp dalībvalstu radošo daudzveidību, no vienas puses, un pārredzamu un pārlicinošu konvergenci, no otras puses.

2.19 ASV piemērs liecina, ka šāda konverģence sevišķi labvēlīgi ietekmēs tādu MVU, kuriem ir izaugsmes potenciāls, kontinentāla mēroga tīklu izveidi.

3. Stratēģija "Eiropa 2020" — kopīgs redzējums, atbildības jomas un rīcība

3.1 Iekšējam tirgum ir vajadzīgs jauns impulss. Lai arī slēptais protekcionisms atkal vērsās plašumā un joprojām aktuāla ir sadrumstalotības problēma un valstu vēlme atgūt lemsšanas tiesības atsevišķās nozarēs, ES ir izdevies nodrošināt iekšējā tirgus netraucētu darbību un nosargāt tirgus atvērtības principu, taču vājā vietā joprojām ir īstenošana.

3.2 Stratēģija "Eiropa 2020", kurā paredzētas ES un dalībvalstu kopīgas atbildības jomas, būtu jāizmanto par paraugu. Neatsakoties no valstīm raksturīgām pieejām un metodēm, stratēģija piedāvā instrumentus, kā gūt labumu no piedāvātajām

Eiropas līmeņa priekšrocībām. Šādas mērķtiecīgas pārvaldības potenciālās priekšrocības līdz šim nav pietiekami izmantotas.

3.3 Sekmīgas inovatīvas norises un darba vietu radīšanu pielāgojot mainīgiem ražošanas, tirdzniecības un pakalpojumu sniegšanas modeļiem. steidzami jāpanāk konkrēti rezultāti.

3.4 Pārstrukturēšana ir apzināt jāplāno. Tas palielinās atbalstu pielāgojumiem, radīs labvēlīgus apstākļus darbaspēka kvalifikācijas paaugstināšanai vai jaunu prasmju apgūšanai un palīdzēs ierobežot nestabilas darba attiecības⁽⁸⁾.

3.5 Līdz ar Eiropas Komisijas 2010. gada paziņojumu jau ir aizsāktas tādas iniciatīvas kā, piemēram, "Apvārsnis 2020", konkurētspējas pārbaudes, inovācijas rūpniecībā, resursu efektivitāte, prasmes un izglītība, nodrošināta piekļuve finansējumam, sākusies rūpniecības nozares un pakalpojumu nozares mijiedarbība un robežu izplūšana starp šīm nozarēm, kā arī starptautisko ieguldījumu problemātikas skaidrāka apzināšanās un tehnoloģiju tālāknodošana.

3.6 Pārsteidzoši, ka vēl nesen tik reti tika veikta pārredzama dalībvalstu salīdzinošā izvērtēšana (*peer reviews*). Būtu jāpaplašina Komisijas kontrolējošā funkcija.

3.7 Šāda salīdzinošā izvērtēšana palīdzētu apzināt novecojušas struktūras kā rūpniecības nozarē, tā arī lēmumu pieņemšanas procesā. Tā paātrinātu modernizāciju, izmantojot sekmīgas pieejas, un varētu kalpot par Eiropas konverģences rādītājiem, kurus, tiecoties pēc "augstākajiem sasniegumiem", varētu izmantot publiskais un privātais sektors.

3.8 Komisijas dienestu darba dokumentos ietverti konkrētām dalībvalstīm adresēti ieteikumi par rūpniecības attīstību⁽⁹⁾. Šie ieteikumi labāk jāņem vērā valstu reformu programmās, kā to apspriedušas dalībvalstis un Komisija saistībā ar ikgadējo Eiropas pusgadu.

3.9. Tomēr atstāt to visu tikai Komisijas pārziņā būtu nopietna kļūda. Šā uzdevuma izpildē jāiesaistās pirmām kārtām arī pašu dalībvalstu kompetentajām iestādēm, kas ir atbildīgas par tām rīcībpolitikām, uz kurām neattiecas ES tiesību normas vai pasākumi. Turklāt šīm iestādēm arī jānodrošina ES tiesību aktu precīza izpilde.

3.10 Eurozonas finanšu politikas īstenošana nozīmē Eiropas un dalībvalstu iestāžu darbības rūpīgu saskaņošanu. Līdzīgu saskaņošanas procesu var nodrošināt, atbilstoši kopīgam redzējumam uzlabojot rūpniecībai, inovācijām un darba vietu radīšanai vajadzīgos pamatnosacījumus.

⁽⁸⁾ Sk. arī Eiropas Parlamenta "Cercas" ziņojumu.

⁽⁹⁾ Sk. 7. zemsvītras piezīmi — Komisijas dienestu darba dokumenti, 1.-4. daļa.

3.11 Komisijas dienestu darba dokumenti arī var palīdzēt dalībvalstīm izstrādāt divpusējus vai trīspusējus savstarpējos pārskatus par nozarēm, kas saistītas ar rūpniecību, piemēram, prasmes un izglītība, tehnoloģijas un inovācijas, administratīvie šķēršļi, nodokļu politika un valsts atbalsts. Tādējādi katra valsts varētu izdarīt secinājumus par to, kāda iekšējā politika būtu vajadzīga Eiropas kopējās interesēs. Valstu programmu sastāvdaļai katrā ziņā jābūt īstenoto pasākumu rūpīgam izvērtējumam.

3.12 Minēto pasākumu īstenošanas procesā jāgūst visas sabiedrības atbalsts, tāpēc ir ļoti svarīgi, lai uzņēmumu apvienības un arodbiedrības līdzdarbotos kā pilntiesīgi partneri. Tas pats attiecināms arī uz citām ieinteresētajām pusēm, piemēram, izglītības nozari, NVO, patērētājiem un, ja nepieciešams, arī citām ieinteresētajām personām. Uz vienošanos balstītas pieejas atmaksājas. Ļoti lietderīgs būs valstu un reģionāla līmeņa, kā arī nozaru un uzņēmumu sociālais dialogs.

4. Risināmie jautājumi

4.1 EESK piekrīt Komisijai, ka "sekmīgas Eiropas rūpniecības politikas pamatnosacījums ir ES un valstu rūpniecības politikas intervences pasākumu savstarpēja papildināmība". Tā paplašinās ES un valstu īstenoto pasākumu ietekmi un piedāvās virkni iespēju, lai no vārdiem varētu pāriet pie darbiem.

4.1.1 Visaptveroša koncepcija nozīmē holistiskas pieejas un transversālu rīcībpolitiku īstenošanu. EESK vērs uzmanību uz turpmāk minētajiem savstarpēji saistītajiem tematiem, kurus tā uzskata par būtiski svarīgiem Eiropas rūpniecības nākotnei.

4.2 Rūpniecības inovācija

4.2.1 **Rūpniecības inovācijai** ir vajadzīga stabila Eiropas tehnoloģiskā bāze, kas jāstiprina ar pētniecības institūtu un universitāšu, lietišķo tehnoloģiju un uzņēmēju pārrobežu koordinācijas pasākumiem un sadarbību.

4.2.2 ES un valstu pētniecības un izstrādes programmu īstenošanā sevišķa nozīme ir svarīgām pamattehnoloģijām un citām transversālām tehnoloģijām. Tās ir noderīgas daudzām nākamā posma nozarēm un publiskajām rīcībpolitikām infrastruktūras un ilgtspējības jomā. Būtiski svarīga ir publiskā un privātā sektora sadarbības un apspriešanās sistēma ES, kuras primārais instruments ir ES Tehnoloģiju platformas. Stimuli progresīvām inovācijām būtu jārada arī ar publiskā iepirkuma palīdzību.

4.2.3 Turpmāko attīstību noteiks tehnoloģijas. Sekmējot starptautiskus (paraug)projektus, Komisijai un Pētniecības padomei būtu jāuzņemas iniciatīva iekšējā tirgus pilnveidošanā tehnoloģiju un pārrobežu projektu jomā. Ar sekmīgu pētniecību un izstrādi un Eiropas patentiem būtu jārada labvēlīga vide inovatīviem ieguldījumiem un darba vietām kvalificētam darbaspēkam.

4.2.4 EESK uzsver, cik svarīgs pētniecībai un izstrādei, kā arī pārrobežu projektu īstenošanai ir ES finansējums. Programmai "Apvāršnis 2020" jābūt ātrai atbildei uz citu valstu aizvien aktīvākajiem centieniem. Lai arī Eiropas pozīcijas joprojām ir stabilas, tā sāk zaudēt savu ierasti vadošo lomu. Programmai "Apvāršnis 2020" paredzētā finansējuma samazināšana apdraud tās efektivitāti.

4.2.5 Ir acīmredzams, cik svarīga inovācijām ir augstākā izglītība un atbilstoši pētījumi. Vajadzības gadījumā attiecīgi jāpielāgo programmas un pārvaldības pasākumi.

4.2.6 Katru gadu būtu vēlams darīt pieejamu informāciju par publiskiem un privātiem ieguldījumiem pamattehnoloģijās.

4.2.7 Inovācija ietekmē daudz dažādu nozaru. Tā nodrošina jaunu dinamisku uzņēmumos un darbavietās, ar to saprotot izmaiņas pašreizējās ražošanas metodēs, vajadzību pārstrukturēt novecojušas darba metodes, vērtību radīšanas ķēžu un jaunu "nozaru" izveidi, stingras robežas likvidēšanu starp rūpniecības un pakalpojumu nozari. Inovācija nozīmē arī modernizāciju un sabiedrības radošumu. Tā būtu atbilstoši jāpopularizē.

4.2.8 Komisija uzsver, ka tās dienestu horizontālai prioritātei jābūt tehnoloģijām un inovācijai. Šādu metodi būtu lietderīgi pārņemt arī dalībvalstu pārvaldes iestādēm.

4.3 Prasmes un kvalifikācija

4.3.1 Tehnoloģijas, inovācija, izmainīti ražošanas procesi, rūpniecības un pakalpojumu integrācija, jaunas sociālās prasības un vadošas nozares ir faktori, kas nosaka, ka **atbilstošas prasmes un kvalifikācija** ir svarīga visos līmeņos.

4.3.2 Sevišķi svarīgas ir mūsdienīgas visu līmeņu izglītības sistēmas. ES, tāpat kā dalībvalstis un to reģioni, vairāk uzmanības pamatoti velta teorētiskajai un praktiskajai izglītībai un apmācībai. Izglītība ir viena no pamatvajadzībām, un tai jābūt pieejamai ikvienam.

4.3.3 Īstenojot jebkādas ES izaugsmes iniciatīvas, nepārtraukta uzmanība jāvelta visam izglītības piedāvājuma klāstam. Ņemot vērā būtiskās atšķirības dalībvalstīs, lai risinātu jauniešu bezdarba problēmu, katrā ziņā būs nepieciešama valstu paraugprakses apmaiņa.

4.3.4 Īpaša nozīme ir ieinteresētajām personām. Ar visu līmeņu — uzņēmumu (tai skaitā uzņēmumu padomju), vietējā, reģionālā, valstu un ES — sociālā dialoga palīdzību jāvelta uzmanība izglītībai, mācekļu praksei / duālajai izglītībai, profesionālajai apmācībai un tālākizglītībai (mūžizglītībai), lai uzlabotu prasmes un paaugstinātu nodarbinātības iespējas un līdz ar to nodrošinātu atbilstību darba tirgus prasībām. Lai veicinātu pārrobežu mobilitāti, pašsaprotamai jābūt prasmju un kvalifikācijas atzīšanai citās valstīs.

4.3.5 Atbilstoši ESAO pētījumiem Komisija jāpilnvaro veikt dalībvalstu izglītības sistēmu un panākumu salīdzinošo

izvērtēšanu. Ar šādas izvērtēšanas palīdzību varēs iegūt noderīgus datus vajadzīgajiem uzlabojumiem tāpat, kā tas paveikts jau daudzās citās nozarēs.

4.3.6 Kā uzņēmumos, tā arī sabiedrībā kopumā ir vajadzīgas aizvien augstāka līmeņa prasmes. No zemāka līmeņa kvalifikācijas līdz pat augstākajai izglītībai prioritātes ir tehniskā izglītība un pakalpojumi pārstrādes rūpniecībai. Īpaša nozīme ir arrodvidusskolām un profesionālās izglītības un apmācības sistēmām.

4.3.7 Augstākajā izglītībā būtu jāpievēršas zinātnieku, inženieru un matemātiķu — studentu un pētnieku — strukturālajam deficītam, novēršot piedāvājuma un pieprasījuma neatbilstību darba tirgū.

4.3.8 Katram darbiniekam jābūt tiesībām uz profesionālo izglītību. Sevišķi svarīgi tas ir MVU un amatniecībā nodarbinātajām personām ar īpašu profesionālo kvalifikāciju.

4.3.9 Viens no rūpniecības modernizācijai nepieciešamās attieksmes elementiem ir ilgtspējīgas nodarbinātības radīšana rūpniecībā, nodrošinot mūsdienīgas darba apstākļus, kā arī veselībai un drošībai labvēlīgus nosacījumus. Uzlabota konkurētspēja nav nošķirama no pienācīgiem darba apstākļiem un darbinieku tiesībām.

4.3.10 Īpaša uzmanība jāvelta ES sabiedrības novecošanas ietekmei uz rūpniecībai vajadzīgā darbaspēka nodrošināšanu. Ievērojot šīs vajadzības, jāpielāgo darba ņēmēju, kas kļūst vecāki, darba apstākļi, kā arī apmācības un mūžizglītības struktūra un iespējas.

4.4 Piekļuve finansējumam

4.4.1 Piekļuve **finansējumam** joprojām ir nepilnīga. Banku krīze ir ļoti smagi ietekmējusi rūpniecības nozari. Bankas kredītu joprojām izsniedz negribīgi. Krīzes ietekmē daudzas darbības atkal nonākušas valstu kompetencē. Jau ierastā vēlme izvairīties no riska kļuvusi vēl aktuālāka līdz ar stingrākiem starptautiskajiem noteikumiem pašu kapitāla jomā, un to, visdrīzāk, ietekmējis arī ES finanšu nozares regulējums. Atzinīgi vērtējams tas, ka kredītēšanu apgrūtināošais "Bāzele III" regulējums turpmāk pakāpeniski tiks piemērots elastīgāk.

4.4.2 MVU vajadzīgas tiem piemērotākas finansēšanas metodes un jauni finansēšanas avoti, piemēram, apdrošināšanas sabiedrības un pensiju fondi. Viens no svarīgākajiem mērķiem ir sadalīt risku vai mazināt to, tostarp izmantojot garantiju shēmas vai publiskos līdzekļus. Daudzsološas iespējas jārada ar aizņēmumiem no daudziem anonīmiem ieguldītājiem (*crowd-funding*).

4.4.3 Vienlaicīgi arī jāpalielina privāts vai ārpusbanku finansējums. Būtu jāuzsver privātas iniciatīvas dalībvalstīs. Stāvoklis ASV un Eiropā būtiski atšķiras: ASV ar finanšu nozari nesaistītu ieguldījumu īpatsvars ir 2/3, savukārt Eiropā — tikai 1/3. Ar ES un valstu tiesību aktiem būtu jāveicina privātu ieguldījumu un privāta pašu kapitāla apjoma pieaugums galvenokārt tādēļ, lai atbalstītu inovāciju.

4.4.4 Subsidiaritāte nozīmē, ka Eiropā ir ļoti atšķirīga nodokļu politika, kā arī dažādas subsīdiju un kredītēšanas sistēmas. EESK iesaka Komisijai veikt valstu instrumentu salīdzinošo izvērtēšanu, lai panāktu dažādu instrumentu pienācīgu saskaņotību.

4.4.5 EIB un Komisija pašlaik izstrādā nākamās paaudzes ES mēroga instrumentus, kuriem salīdzinājumā ar dotācijām būs lielāka ietekme un jūtamāks sviras efekts. Iecerēts, ka, apvienojot ES fondu spēju uzņemties risku ar EIB kredītēšanas spēju, varētu radīt un ieviest jaunus finanšu instrumentus rūpniecības mērķu sasniegšanai.

4.4.6 Apgrozības fondiem, kurus kopīgi koordinē EIB un Komisija un kurus iecerēts ieviest ar programmas "Apvārsnis 2020" palīdzību, COSME programmai, daudzgadu finanšu shēmai un reģionālajai politikai jānodrošina multiplikatora efekts. Īpaša uzmanība jāvelta skaidram atbildības jomu sadalījumam. EESK uzsver vajadzību saglabāt stabilu un labi pārvaldītu ES budžetu, kuru papildinātu veiksmīgi izstrādāti vai pārveidoti valstu kredītēšanas instrumenti. Plašāk jāizmanto projektu obligāciju un "zaļo" kredītu instrumenti.

4.4.7 Pašreizējie ES noteikumi ir pārlietu strikti un birokrātiski. EESK atkārtoti norāda, ka ES instrumentiem jābūt pielāgotiem tirgus vajadzībām un viegli piemērojamiem. Tiem jāspēj pielāgoties strauji mainīgiem tirgus apstākļiem un jābūt piemērotiem inovatīviem uzņēmumiem un nelieliem mikroekonomikas projektiem. Ir jārod jauns līdzsvars starp uzticamu pārvaldību un tirgus vajadzībām.

4.5 Ilgtspējīga attīstība

4.5.1 Lai arī dalībvalstīs pastāv būtiskas atšķirības, uzņēmumi savās stratēģijās aizvien biežāk iekļauj **ilgtspējīgas attīstības** un resursu efektivitātes aspektus un tos ņem vērā arī iepriekšējā posma un nākamā posma procesos. Ilgtspējīgi uzņēmējdarbības modeļi uzlabo Eiropas uzņēmumu elastību. Publiskā un privātā sektora pārstāvjiem jāspēj palauties citam uz citu.

4.5.2 Īpašs jautājums ir klimata pārmaiņas un CO₂ emisijas. Ņemot vērā oglekļa dioksīda emisiju un ieguldījumu pārvirzes pastāvīgo risku, EESK aicina vēlreiz pārvērtēt ES rīcībpolitikas, kas palīdzētu nodrošināt ilgtspējīgu pāreju uz ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni.

4.5.3 Izmaksu efektivitāte un tehniskā īstenojamība ar mērķi saglabāt uzņēmumu konkurētspēju ir priekšnoteikums ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei un darba vietu radīšanai Eiropas Savienībā. Tikai tā varēs radīt vides jomā izvīrīto mērķu un rūpniecības sasniegumu sinerģijas.

4.5.4 Tehnoloģiju virzītai pārejai uz resursu ziņā efektīvu ekonomiku ar zemu oglekļa dioksīda emisiju līmeni jābūt arī sociāli taisnīgai pret visām darba ņēmēju paaudzēm.

4.5.5 Tā kā sabiedrība noveco, vairums patērētāju būs gados vecāki iedzīvotāji un rūpnieciskajai ražošanai būs jāpielāgojas viņu atšķirīgajiem patēriņa ieradumiem. Sabiedrības novecošana

arī pavērs jaunas iespējas uzņēmējdarbībai un inovācijai, piemēram, tādās jomās kā funkcionāla pārtika, mājokļu un transporta pielāgošana un veselības aprūpe un ilgtermiņa aprūpe vajadzīgās jaunās tehnoloģijas.

4.5.6 Ar ES finanšu programmām un tiesisko regulējumu jāsekmē ilgtspējīga inovācija, tostarp, ņemot vērā resursu efektivitātes pamatiniciatīvā noteiktās vadlīnijas. Ņemot vērā rūpniecības nozares būtiskās intereses, izšķiroša nozīme ir salīdzināmiem, noturīgiem un paredzamiem nosacījumiem vides jomā visā Eiropas Savienībā. Būtu pienācīgi jāizvērtē "ekodizaina" ⁽¹⁰⁾ efektivitāte un izejvielu izmantošanas absolūto maksimālo robežu ieviešana rūpniecībai.

Pārmērīgs regulējums ietekmē arī inovācijas un ieguldījumus, kā arī var novest pie tirgus daļas samazināšanās. Komisijai un Padomei būtu jānodrošina Eiropas primāro rūpniecības nozaru (kas ir energoietilpīgas) aizsardzība un jānovērš konkurenci kroplojoši faktori attiecībā uz trešām valstīm.

4.6 Pakalpojumi

4.6.1 **Pakalpojumu** īpatsvars Eiropas ekonomikā ir 70 %, un tieši šajā sektorā ir nodarbināta lielākā daļa darbaspēka. Pakalpojumi arī ir nesaraujami saistīti ar rūpniecības norisēm un stiprina to. Tomēr Pakalpojumu direktīvas ieviešana līdz šim ir bijusi nepilnīga. Turklāt lielākajā ES daļā joprojām nav pienācīgi attīstīti uzņēmējdarbības pakalpojumi.

4.6.2 Integrēta pakalpojumu tirgus trūkums — zināma, bet ignorēta problēma — nelabvēlīgi ietekmē kā Eiropas iekšējo tirdzniecību, tā arī ražīgumu. Abās minētajās jomās ASV ir apsteigusi Eiropas Savienību, jo to pakalpojumu tirgus ir daudz vairāk integrēts. Pakalpojumu tirgū joprojām vērojama pret iekšējiem pakalpojumu sniedzējiem labvēlīgāka attieksme, ko vēl vairāk pastiprina šķēršļi pārrobežu pakalpojumiem. "Mazāks tirdzniecības apjoms — mazāka konkurence. ES pakalpojumu tirgi vēl aizvien ir lielā mērā nacionāli, un tas bremzē ražīguma pieaugumu" ⁽¹¹⁾.

4.6.3 Šāda nepilnīga attīstība ir šķērslis konkurētspējīgas IKT nozares izveidei Eiropā, tā kavē inovatīvas iniciatīvas un neļauj paaugstināt ražīgumu. Tādēļ ES būtu jānodrošina brīva pakalpojumu tirgus attīstība un jāsekmē uzņēmējdarbības pakalpojumi un ar to saistīto darba vietu radīšana visā Eiropā.

4.7 Administratīvie šķēršļi

4.7.1 Ļoti bieži dzirdamas sūdzības par **administratīvajiem šķēršļiem**. Tomēr šādām sūdzībām pārāk reti seko valstu regulējuma un noteikumu sistēmiska pārvērtēšana; par tiem — tāpat kā par Komisijas politikām — būtu vēlams veikt ietekmes

⁽¹⁰⁾ ES Direktīva 2009/125, 2009. gada oktobris.

⁽¹¹⁾ "How to build European services markets", John Springford, Eiropas Reformu centrs, 2012. gada septembris, 4. lpp.

novērtējumus. Dalībvalstu darbība parasti nav saskaņota. Administratīvie šķēršļi un barjeras nelabvēlīgi ietekmē centienus izveidot jaunus uzņēmumus un sekmēt jau izveidoto MVU darbību.

4.7.2 Šajā jomā aizvien biežāk vērojams slēptais protekcionisms. EESK aicina regulāri un pārredzami izvērtēt stāvokli. Komisija jāpilnvaro veikt izziņas darbu. Savukārt Padomē jāapspiež salīdzinošas izvērtēšanas rezultāti. Padomei arī jālemj par mērķiem un termiņiem.

4.8 MVU

4.8.1 **MVU** ir ļoti daudzveidīgi, un bieži vien tie nav salīdzināmi. Dažās nozarēs, piemēram, mazumtirdzniecībā, tie strādā ļoti saspringtos apstākļos. Savukārt citās nozarēs MVU veic lielāku uzņēmumu uzticētus uzdevumus, proti, nodrošina ārpalpojumu, vērtību ķēdes utt. Tiem parasti ir ļoti svarīga loma preču un pakalpojumu inovācijā. MVU uzskatāmi jāintegrē un jāuzsver kā ES rūpniecības politikas virzītājspēks, jo tiem ir atzīstams inovāciju potenciāls un sekmes tirgū.

4.8.2 Ņemot vērā MVU dinamiku, mijiedarbību vērtību ķēdēs un elastīgumu, tie bieži vien ir pirmie individuālu risinājumu un atjauninājumu izmantotāji. MVU arī ir vērtīgs jaunu darba vietu radīšanas avots. Būtu jāatbalsta MVU centieni samazināt ierobežoto resursu izmantošanu un enerģijas patēriņu. Tā rezultātā samazināsies izmaksas, tas uzlabos uzņēmumu sniegumu un dos iespēju radīt darba vietas.

4.8.3 Eiropai vajadzīgi jauni uzņēmēji. Jāuzsver uzņēmējdarbības apguve izglītības sistēmās, tostarp uzņēmējdarbības principu ieviešana universitātēs. EESK atzinīgi vērtē Komisijas uzņēmējdarbības rīcības plānu.

4.8.4 Palielinās jaunizveidotu uzņēmumu skaits. Salīdzinājums ar ASV tomēr atklāj, ka pārāk maz mazo uzņēmumu spēj stabili attīstīties. Iemesls tam ir kā nepietiekamās finansēšanas iespējas, tā arī valstu radītie šķēršļi Eiropas tirgū.

4.9 Enerģētika

4.9.1 Valstu **enerģētikas politikas** rezultāts ir sadrumstalots energoavotu sadalījums Eiropas Savienībā, kas ietekmē enerģijas cenas, tehnoloģijas, attiecības ar trešām valstīm un iekšējo tirgu. EESK aicina īstenot kopīgu enerģētikas politiku. Ņemot vērā enerģētikas būtisko ietekmi uz ekonomiku, stabilu rūpniecības politiku nav iespējams īstenot bez noteiktiem, visai Eiropai kopīgiem principiem.

4.9.2 Padome vairs nevar atlikt stratēģiskas debates par ilgtermiņa perspektīvām un attiecīgām rīcībpolitikām, proti, jārunā par tādu energoavotu vēlamo sadalījums ES, kas aptver fosilās izejvielas, kodolenerģiju un atjaunojamus enerģijas avotus. Darba kārtībā uzmanība jāvelta arī vides, veselības un drošības prasībām.

4.9.3 Lēmumi jāpieņem pēc iespējas ātrāk sevišķi tāpēc, ka ASV īstenotā slānekļa gāzes izstrāde pašreiz maina situāciju pasaulē enerģētikas jomā.

4.9.4 Enerģijas cenas ES ir ievērojami augstākas nekā tās svarīgākajās tirdzniecības partnervalstīs. Gāzes cena ASV ir tikai 20 % no Eiropas gāzes cenas. Tas būtiski ietekmē ķīmiskās un tērauda rūpniecības nozari un var ietekmēt arī pakārtotās nozares. Ietekme uz ieguldījumiem Eiropā un ES un dalībvalstu saskaņotas reakcijas nepieciešamība ir aktuāli jautājumi, uz kuriem jārod izsmeļošanas atbildes.

4.9.5 Rūpniecība veicina atjaunojamu enerģijas avotu izmantošanu. Ņemot vērā enerģijas augstās izmaksas, tomēr svarīgi panākt konkurētspējas un atjaunojamu enerģijas avotu finansēšanas līdzsvaru, kas var izpausties kā konkrētu nodevu samazināšana un atbalsta shēmu izmaksu efektivitātes uzlabošana.

4.10 Ārējās attiecības

4.10.1 **Ārējās attiecības** ir ne tikai oficiāli nolīgumi, piemēram, tādi, ar kuriem izveidota PTO. Veidojot rūpniecības politikas ārējo dimensiju, ES un dalībvalstīm būtu jāvienojas par kopīgu redzējumu, kā risināt sarežģītus jautājumus, it īpaši nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus visā pasaulē. Tā kā atvērts tirgus nozīmē savstarpējību, ES būtu nopietni jāpievēršas konkrētiem un Eiropas rūpniecības interesēm kaitējošiem tirgus darbības traucējumiem.

4.10.2 Netraucēta energoapgāde ir izšķiroši svarīga kā ekonomikas, tā arī drošības apsvērumu dēļ. Šā jautājuma risināšanai vajadzīga visaptveroša Eiropas pieeja, ņemot vērā pašreiz zemās enerģijas cenas ASV. Īpaša uzmanība būtu jāvelta arī materiāliem, kuri ir būtiski svarīgi ražošanas procesiem.

4.10.3 Lai visā pasaulē radītu vienlīdzīgus konkurences apstākļus, ļoti svarīgi ir starptautiskie vides, klimata un sociālie standarti vai attiecīgi nozaru nolīgumi. Ar tiem jārada nosacījumi, lai pasargātu Eiropas ražošanas vērtību ķēdes.

4.10.4 EESK uzsver vajadzību aizsargāt intelektuālā īpašuma tiesības. Jānodrošina iespēja piedalīties publiskā iepirkuma procedūrās ārvalstīs.

4.10.5 Atzinīgi vērtējami ir rūpīgi apspriesti un pārdomāti brīvās tirdzniecības nolīgumi, sevišķi ar ASV. Priekšnoteikums ir cieša uzraudzība.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru nosaka tirdzniecības režīmu, kas piemērojams dažām lauksaimniecības produktu pārstrādē iegūtām precēm"

COM(2013) 106 final – 2013/0063 (COD)

(2013/C 327/15)

Ziņotājs: **Mindaugas MACIULEVIČIUS** kgs

Eiropas Parlaments 2013. gada 12. martā un Eiropas Komisija 2013. gada 15. martā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu, 207. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru nosaka tirdzniecības režīmu, kas piemērojams dažām lauksaimniecības produktu pārstrādē iegūtām precēm"

COM(2013) 106 final – 2013/0063 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 12. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 149 balsīm par un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atzinīgi vērtē šo priekšlikumu par tiesību aktu saskaņošanu ar Lisabonas līgumu, kā jau tā norādīja EESK atzinumā 357/2011⁽¹⁾ un konsekventi turpina to turpmākajos atzinumos.

1.2 EESK aicina vispārēji modernizēt tirdzniecības noteikumus, padarīt tos pārredzamākus, iesaistot attiecīgās ieinteresētās puses, un vienlaikus nodrošināt minēto noteikumu atbilstību kopējās lauksaimniecības politikas mērķiem, lai visā pasaulē popularizētu ES vērtības.

1.3 EESK aicina nodrošināt efektīvus aizsardzības instrumentus, lai novērstu brīvās tirdzniecības nolīgumu iespējamu ļaunprātīgu izmantošanu gadījumos, kad tie ir līdzeklis, lai ES tirgū ievestu zemākam standartam atbilstošus pārtikas produktus, kas ir lētāki un ko ir vieglāk ražot.

1.4 EESK stingri iesaka nodrošināt, ka visi turpmākie tirdzniecības režīmi nepieļauj konkurences izkropļošanu ES tirgū trešo valstu piemēroto zemāko vides, pārtikas nekaitīguma, dzīvnieku labturības un sociālo standartu dēļ. To var panākt, nosakot papildu kompensējošus komponentus importa nodevām.

1.5 Komiteja aicina pārskatīt importa licenču, kompensācijas sertifikātu un sertifikātu par atvieglojuma režīmu pārstrādei ievestām precēm piešķiršanas sistēmu, un, jo īpaši, kvotu piešķiršanas sistēmu, lai nodrošinātu pietiekamu ricības brīvību mazajiem un vidējiem ražotājiem.

1.6 Komiteja aicina ieviest e-iegākuma instrumentus, kas integrēti muitas sistēmā, lai nodrošinātu licenču, kvotu un sertifikātu pārvaldību. Ar šādas sistēmas palīdzību varētu uzraudzīt patieso stāvokli tirgū un nekavējoties reaģēt, tiklīdz būtu sasniegts robežapjoms vai robežcena.

1.7 Komiteja aicina nodrošināt, lai eksporta kompensācijas sistēma būtu jebkurā laikā darbotiespējīga, jo pašlaik nevar paredzēt, kad minētais drošības tīkls atkal būs vajadzīgs.

1.8 Komiteja aicina Komisiju pastiprināt Padomdevēju grupas lauksaimniecības starptautisko aspektu jautājumos lomu, lai tieši iesaistītu lauksaimniekus, pārstrādātājus, patērētājus, tirgotājus u.c. (?).

2. Vispārīga informācija

2.1 Ierosinātās regulas mērķis ir racionalizācijas, saskaņošanas un vienkāršošanas nolūkā nodrošināt pārstrādātiem lauksaimniecības produktiem / I pielikumā neiekļautām precēm paredzētā spēkā esošā tirdzniecības režīma, kas patlaban noteikts Regulā 1216/2009, un vienotās sistēmas albumīna (ovalalbumīna) un piena albumīna (laktalbumīna) tirdzniecībai, kura patlaban noteikta Padomes Regulā (EK) Nr. 614/2009, atbilstību Lisabonas līgumam un apvienot minētās regulas, lai:

— noteiktu Komisijas deleģētās un īstenošanas pilnvaras, kā arī ieviestu vajadzīgās procedūras attiecīgo tiesību aktu pieņemšanai;

⁽¹⁾ OV C 107, 6.4.2011., 33.-36. lpp.

⁽²⁾ OV C 304, 10.11.1993., 8.-10. lpp.

- saskaņotu tās ar jauno Regulu par vienotu TKO [COM(2011) 626 final] saistībā ar TKO pielāgošanu Lisabonas līgumam un kopējai lauksaimniecības politikai pēc 2013. gada, par ko pašlaik notiek ilgstošas sarunas Padomē un Parlamentā;
- aktualizētu minētās regulas un nodrošinātu skaidrāku un nepārprotamāku juridisko pamatu īstenošanas noteikumiem;
- izveidotu stabilu juridisko pamatu samazināto ievadomuitas nodokļu un importa kvotu pārvaldībai, kā paredzēts brīvās tirdzniecības nolīgumos (BTN), un eksporta kompensāciju sistēmai, kā arī pielāgotu spēkā esošo regulu pašreizējai praksei saistībā ar BTN un eksporta kompensācijām.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu vienkāršot, racionalizēt un saskaņot pārstrādātu lauksaimniecības produktu tirdzniecības tiesisko regulējumu, kā arī īpaši atzinīgi vērtē to, ka abas iepriekš minētās regulas (par pārstrādātu lauksaimniecības produktu tirdzniecības režīmu un lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju) tiks vienlaicīgi saskaņotas ar Lisabonas līgumu, jo abās regulās ir iekļauti līdzīgi noteikumi lauksaimniecības produktu un pārstrādātu lauksaimniecības produktu importa un eksporta jomā (piemēram, samazināti ievadomuitas nodokļi, papildu ievadomuitas nodokļi, importa kvotas, eksporta kompensācijas, eksporta licences un kompensācijas sertifikāti).

3.2 Vienlaikus Komiteja arī uzskata, ka tiesību aktu vienkāršošana, racionalizācija un saskaņošana būtu laba iespēja modernizēt tirdzniecības noteikumus un padarīt tos pārredzamākus, iesaistot visas attiecīgi ieinteresētās puses, lai veicinātu ES vērtību popularizēšanu visā pasaulē.

3.3 EESK atzinīgi vērtē to, ka ar ierosināto regulu paredzēts spēkā esošos noteikumus pielāgot Lisabonas līgumam, bet ne būtiski mainīt tos, tomēr vienlaikus arī aicina visaptveroši pārskatīt tirdzniecības politiku, lai panāktu tās atbilstību Līguma par Eiropas Savienības darbību 39. pantā izvirzītajiem kopējās lauksaimniecības politikas mērķiem.

3.4 EESK vairākkārt ir paudusi atbalstu brīvās tirdzniecības nolīgumiem un preferenciālās tirdzniecības režīmam, kā arī uzsvērusi PTO sarunu nozīmīgumu. Tomēr EESK uzsver: tā kā

ES ir galvenā pārtikas produktu importētāja pasaulē, tai aktīvi jāuzņemas iniciatīva, lai popularizētu pašas noteiktos augstākos standartus tādās jomās kā pārtikas nekaitīgums un kvalitāte, dzīvnieku labturība, vides aizsardzība un sociālās vērtības.

3.5 EESK atzīmē, ka ievadomuitas nodokļi, īpaši to lauksaimniecības komponents, būtu jāpapildina ar vides, pārtikas nekaitīguma, dzīvnieku labturības un sociālajiem komponentiem, ko varētu izmantot kā instrumentu, lai trešās valstīs izplatītu ES vērtības attiecībā uz pārtikas ražošanu. Šie nodokļu komponenti būtu jāsamazina tikai tad, ja ražotājs, kurš savas preces eksportē uz ES, respektē minētās vērtības. Šādā veidā izplatot mūsu sociālās vērtības, ilgtermiņā uzlabosies globālās pārtikas ražošanas sistēmas elastība un ilgtspēja.

3.6 EESK aicina nodrošināt efektīvus aizsardzības instrumentus, lai novērstu brīvās tirdzniecības nolīgumu iespējamu ļaunprātīgu izmantošanu gadījumos, kad tie ir līdzeklis, lai ES tirgū ievestu zemākam standartam atbilstošus pārtikas produktus, kas ir lētāki un ko ir vieglāk ražot.

3.7 Komiteja aicina Komisiju pārskatīt importa licenču, kompensācijas sertifikātu un sertifikātu par atvieglojuma režīmu pārstrādei ievestām precēm piešķiršanas sistēmu, un, jo īpaši, kvotu piešķiršanas sistēmu, lai nodrošinātu pietiekamu rīcības brīvību mazajiem un vidējiem ražotājiem un novērstu situāciju, kad tirgū dominē tikai daži ražotāji.

3.8 Komiteja aicina Komisiju ieviest e-iepirkuma instrumentus, kas integrēti muitas sistēmā, lai nodrošinātu licenču, kvotu un sertifikātu pārvaldību; tas būtiski pazeminātu darījumu izmaksas un mazinātu ar dokumentu fizisko apstrādi, ko īsteno uzņēmēji, saistītos riskus.

3.9 Ar šādas sistēmas palīdzību varētu uzraudzīt patieso stāvokli tirgū un nekavējoties reaģēt, tiklīdz būtu sasniegts robežapjoms vai robežcena.

3.10 Komiteja uzskata, ka eksporta kompensācijām, lai arī tās pašlaik neizmanto, ir ļoti nozīmīgas drošības tīkla funkcijas tirgus nelīdzsvarotības gadījumā. Vienlaikus ir ļoti svarīgi nodrošināt, lai šāda sistēma būtu jebkurā laikā darbotiespējīga, jo pašlaik nevar paredzēt, kad minētais drošības tīkls atkal būs vajadzīgs.

3.11 Svarīgi, lai Komisiju pastiprinātu Padomdevēju grupas lauksaimniecības starptautisko aspektu jautājumos lomu, lai tieši iesaistītu lauksaimniekus, pārstrādātājus, patērētājus, tirgotājus u. c.⁽³⁾ un tādējādi nodrošinātu lietderīgu forumu konsultācijām un informācijai.

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

⁽³⁾ OV C 304, 10.11.1993., 8.-10. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālais plāns””

COM(2012) 673 final;

“Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Ūdens pamatdirektīvas (2000/60/EK) īstenošanu. Upju baseinu apsaimniekošanas plāni”

COM(2012) 670 final;

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ziņojums par Eiropas ūdens trūkuma un sausuma novēršanas politikas novērtējumu””

COM(2012) 672 final

(2013/C 327/16)

Ziņotājs: **Georges CINGAL kgs**

Līdzziņotāja: **An LE NOUAIL-MARLIÈRE kdze**

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2012. gada 11. novembrī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālais plāns””

COM(2012) 673 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 12. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 128 balsīm par, 101 balsi pret un 17 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu, taču uzskata, ka dokumentā nav ierosināts pietiekami daudz mērķtiecīgu pasākumu, lai rastu risinājumu dažādām konstatētajām problēmām.

1.2 Tāpēc EESK aicina Komisiju atzīt, ka vajag

- demokratizēt ūdens resursu apsaimniekošanu, proti, piešķirt patērētājam pienācīgu vietu baseinu apsaimniekošanas struktūrās,
- izveidot Eiropas ūdens inspekciju, lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi visiem reģioniem,
- obligāti ņemt vērā bīstamās vielas (ķīmiskās vielas, nanoelementus u.c.).

1.3 EESK pauž gandarījumu par Komisijas apņemšanos integrēt ar ūdeni saistītos mērķus citās svarīgās politikas jomās, piemēram, kopējā lauksaimniecības politikā (KLP), Kohēzijas fondā, struktūrfondos, kā arī atjaunojamo energoresursu politikas jomās. Vienlaikus Komiteja konstatē: lai panāktu politikas

jomu faktiskisku saskaņotību un neveicinātu pārmērīgu ūdens ieguvu, morfoloģisko degradāciju un ūdeņu piesārņošanu, ir jāstrādā vēl mērķtiecīgāk.

1.4 EESK aicina Komisiju ieviest skaidrību resursu ilgtspējas jautājumā. Lai arī Ūdens pamatdirektīvā ⁽¹⁾ ir prasība nekaitēt ūdens resursiem, jāsecina, ka ES ļauj izvērst projektus energoapgādes nodrošināšanai. Līdz ar slānekļa gāzes ieguves projektiem problēma, kas bija otršķirīga, var kļūt aktuāla. EESK uzskata, ka ūdens resursiem ir primāra nozīme.

1.5 EESK iesaka Komisijai mudināt dalībvalstis stingri ievērot Ūdens pamatdirektīvas 9. panta noteikumus (principu “piesārņotājs maksā”), lai nodrošinātu apmierinošu ūdens resursu stāvokli.

1.6 EESK aicina Komisiju precizēt jēdzienu “ūdens resursu noslodze”. Ja ņem vērā klasisko definīciju (pieprasījums pēc ūdens pārsniedz pieejamos resursus), tad pastāv risks, ka reakcija seko pārāk vēlu (mežu bojāeja u. tml.). Tādēļ papildus minimālo ekoloģisko plūsmu definēšanai jānosaka arī brīdinājumu līmeņi,

⁽¹⁾ OV L 327, 22.12.2000., 1.–73. lpp.

kas ļauj sākt preventīvus pasākumus, pirms šīs minimālās robežvērtības tiek sasniegtas, lai novērstu jebkuru kritisku situāciju.

1.7 EESK aicina Komisiju ar kohēzijas politikas instrumentu (ERAF, ESF, ES teritoriālā sadarbība) palīdzību

— mudināt reģionālās un vietējās pašvaldības izvērst notekūdeņu attīrīšanas iekārtās terciāro apstrādi,

— aicināt ekonomikas dalībniekus lielāku uzmanību pievērst īpašumu noturīgumam pret klimata pārmaiņām, priekšroku dodot ūdens resursu aizsardzības dabīgajiem mehānismiem (augšne, augi u. tml.), piemēram, izmantojot augšnes kvalitātes rādītāju C/N (oglekļa un slāpekļa attiecība),

— īstenot labākās iniciatīvas (programma LIFE u.c.).

1.8 EESK aicina Komisiju izplatīt labākās pieejamās metodes. Ūdens apgādes cikla noslēgšana ir mērķis, kas vairs nešķiet nereāls, ja ņem vērā panākto progresu, piemēram, papīra rūpniecībā. Tomēr EESK uzskata, ka ir jāizstrādā standarti un regulējums, lai samazinātu noplūdi ūdens sadales tīklos.

1.9 EESK aicina Komisiju izstrādāt tiesību aktu, lai noteiktu pienākumu pakāpeniski arvien vairāk orientēties uz ūdens resursu apsaimniekošanas (patēriņa uzskaites, piegādes, attīrīšanas utt.) efektivitāti. Turklāt nevajadzētu koncentrēties vienīgi uz mājsaimniecību patēriņu. Nevar arī aprobežoties ar brīvprātīgiem pasākumiem. Integrēta apsaimniekošana attiecas uz katru konkrēto sateces baseinu.

1.10 EESK aicina Komisiju paplašināt to piesārņojošo vielu (nanoelementu, kancerogēnu un mutagēnu ķīmisko molekulu, reproduktīvajai funkcijai toksisku vielu) sarakstu, kuras nedrīkst atrasties virszemes ūdeņos vai gruntsūdeņos, lai tādējādi aizsargātu iedzīvotāju veselību⁽²⁾ un izstrādātu ieteikumus attīrīto ūdeņu atkārtotai izmantošanai. EESK uzsver, ka ļoti noderīgs ir Eiropas Vides aģentūras (EVA) ziņojums Nr. 1/2013 "Novēloti gūtās mācības no agrīniem brīdinājumiem II"⁽³⁾.

1.11 EESK atgādina par savām bažām saistībā ar finanšu kompensācijām pārvades jomā un aicina Komisiju būt ļoti piesardzīgai. Ikviens projekts ir obligāti jāpublisko (Orhūsas konvencija) un publiski jāapspriež. EESK norāda, ka pārvades sistēma — neatkarīgi no tā, vai šī pārvade tiek finansāli kompensēta vai ne, — būtu netaisnīga un nelabvēlīga vistrūcīgākajiem iedzīvotājiem.

2. Vispārīga informācija

2.1 Ūdens pamatdirektīvā 2000. gadā tika noteikts juridiskais pamats, lai aizsargātu un atjaunotu ES ūdens resursus, kā arī nodrošinātu to ilgtspējīgu izmantošanu ilgtermiņā. Ūdens

pamatdirektīvas vispārīgais mērķis ir panākt, lai visi ES ūdeņi (neatkarīgi no tā, vai tie ir ezeri, upes vai gruntsūdeņi) līdz 2015. gadam būtu labā stāvoklī.

2.2 Komisija konstatēja, ka bieži vien iestādēm neizdodas apvienot efektivitātes un taisnīguma mērķus (tāpēc būtu loģiski piemērot principu "piesārņotājs maksā", atceļot neproduktīvas vai kaitīgas subsīdijas), lai tādējādi līdzsvarotu ieņēmumus un ieguldījumu izdevumus.

2.3 Komisija 2012. gada 14. novembrī publicēja tiesību aktu kopumu ūdens resursu jomā (*Blueprint Package*), kas sastāv no trim daļām:

— paziņojums par Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālo plānu;

— ziņojums par Eiropas ūdens trūkuma un sausuma novēršanas politikas novērtējumu;

— ziņojums par Ūdens pamatdirektīvas īstenošanu un upju baseinu apsaimniekošanas plāns.

2.3.1 Tā kā ūdens resursi ir dzīvībai svarīgi resursi, to apsaimniekošana ir saistīta gan ar mērķiem, kas svarīgi ES iedzīvotājiem, gan ar uzdevumiem vajadzīgās pieredzes apgūšanai. Tehnisko un ietekmes novērtējumu kopsavilkumi ir pietiekami nozīmīgi, lai tos izplatītu pilsoniskās sabiedrības organizācijām un lai tie būtu pieejami dažādās ES oficiālajās valodās.

2.3.2 Komisijas priekšlikumu pamatā ir dažādi dokumenti, tostarp šādi Eiropas Vides aģentūras sagatavotie dokumenti:

— "Ceļā uz ūdens resursu efektīvu izmantošanu Eiropā" (*Towards efficient use of water resources in Europe*), Ziņojums Nr. 1/2012, 68 lpp.;

— "Eiropas ūdeņu stāvokļa un problēmu novērtējums" (*European waters – assessment of status and pressures*), Ziņojums Nr. 8/2012, 96 lpp.;

— "Eiropas ūdeņu pašreizējais stāvoklis un turpmākie uzdevumi" (*European waters – current status and future challenges*), kopsavilkums, 51 lpp.;

— "Eiropas ūdens resursi neaizsargātības apstākļos" (*Water resources in Europe in the context of vulnerability*), Ziņojums Nr. 11/2012, 92 lpp.

2.3.3 Novērtēt Eiropas ūdens trūkuma un sausuma novēršanas politiku ir lietderīgi, jo pieprasījums pieaug, taču resursu apjoms nepalielinās, turklāt vairākos ANO ziņojumos norādīts, ka sausuma līnija virzās uz ziemeļiem.

⁽²⁾ OV C 229, 31.7.2012., 116.-118. lpp.

⁽³⁾ <http://www.eea.europa.eu/fr/pressroom/newsreleases/ce-que-coute-d2019ignorer-les>

2.4 Ūdens resursu aizsardzības konceptuālajā plānā ir paredzēta trīspakāpju pieeja, ko papildina pasākumi, kuri īstenojami 25 posmos:

— uzlabot esošās ES ūdens resursu politikas īstenošanu, pilnībā izmantojot pašreiz spēkā esošo tiesību aktu piedāvātās iespējas;

— veicināt ūdens resursu politikas mērķu integrāciju citās atbilstošās darbības jomās, piemēram, lauksaimniecībā, zivsaimniecībā, atjaunojamu energoresursu un transporta politikā, kohēzijas politikas fondos un struktūrfondos;

— novērst nepilnības esošajā regulējumā, it īpaši saistībā ar instrumentiem, kuri vajadzīgi, lai panāktu racionālāku ūdens izmantošanu.

2.5 Ūdens resursu aizsardzības konceptuālā plāna grafiks ir cieši saistīts ar ES stratēģijas "Eiropa 2020" grafiku, bet jo īpaši ar Ceļvedi par resursu efektīvu izmantošanu, kurā konceptuālais plāns veido sadaļu attiecībā uz ūdens resursiem.

2.6 EESK 2010. gada 22. septembrī publicēja informatīvu ziņojumu "Pienācīgas kvalitātes nodarbinātība un ilgtspējīga attīstība Vidusjūras reģionā: saldūdens, jūras ūdens un notekūdeņu attīrīšanas nozares", ko pieņēma REX specializētā nodaļa un ko 2010. gada novembrī iesniedza *Euromed* valstu Ekonomikas un sociālo lietu padomju un tām līdzīgu iestāžu samitā. Minētajā ziņojumā ir atspoguļoti problēmjautājumi saistībā ar sausumu Vidusjūras reģionā, tā sociālās sekas un attiecīgo projektu finansēšanas nosacījumi. Pēc prezidentvalsts Ungārijas pieprasījuma Komiteja 2011. gada 15. jūnijā izstrādāja izpētes atzinumu par tematu "Ūdens politikas iekļaušana citās ES politikas jomās" ⁽⁴⁾. Komiteja 2012. gada 23. maijā pieņēma atzinumu par tematu "Prioritārās vietas ūdens resursu politikas jomā" ⁽⁵⁾. Savukārt 2012. gada 13. decembrī EESK pieņēma atzinumu par tematu "Eiropas inovācijas partnerība ūdens resursu jomā" ⁽⁶⁾. Mēs aicinām iepazīties arī ar atzinumiem par tematu "Augsnes aizsardzības tematiskās stratēģijas īstenošana" ⁽⁷⁾ un "Septītā vides rīcības programma" ⁽⁸⁾.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK tāpat kā Komisija atzīst, ka Ūdens pamatdirektīva ir piemērots instruments, lai Eiropā panāktu labu ūdens ekoloģisko stāvokli. Taču šo mērķi varēs sasniegt tikai tad, ja datubāzu pārvaldību veiks neatkarīgas struktūras un ja tiks pastiprināta direktīvas īstenošana. Kaut arī konceptuālajā plānā novērtēts ūdens apsaimniekošanā panāktais progress un ierosināti vairāki līdz 2020. gadam īstenojami pasākumi, tomēr līdz 2015. gadam 47 % gadījumu netiks sasniegts labs ūdens resursu stāvoklis.

⁽⁴⁾ OV C 248, 25.8.2011., 43.-48. lpp.

⁽⁵⁾ OV C 229, 31.7.2012., 116.-118. lpp.

⁽⁶⁾ OV C 44, 15.2.2013., 147.-152. lpp.

⁽⁷⁾ OV C 168, 20.7.2007., 29.-33. lpp.

⁽⁸⁾ OV C 161, 6.6.2013., 77.-81. lpp.

3.2 Lai arī Ūdens pamatdirektīva pieņemta jau 2000. gadā, dažas dalībvalstis nesteidzas to īstenot; tas savukārt kavē panākt labu ūdens resursu stāvokli. EESK uzskata, ka ūdens resursu apsaimniekotājiem, nosakot ūdens cenu un sanitārijas nodevu tarifus, vienmēr un visur jāievēro princips "piesārņotājs maksā", un iesaka plānu piemērot gan reģionos, kuros trūkst ūdens resursu, gan reģionos, kuros to ir pārāk daudz.

3.2.1 EESK pauž nožēlu, ka dalībvalstis kavējas ar Ūdens pamatdirektīvas īstenošanu un liedz iedzīvotājiem izmantot labākas kvalitātes ūdens resursus. Tādēļ Komiteja pauž nedalītu atbalstu Komisijai, lai tā noteiktu pienākumu visām dalībvalstīm ievērot Ūdens pamatdirektīvas noteikumus.

3.3 Tomēr EESK ar bažām konstatējusi, ka Komisija nav ierosinājusi pietiekami daudz jaunu pasākumu, kas uzlabotu ūdens resursu apsaimniekošanas efektivitāti. Tiek prognozēts, ka līdz 2030. gadam pieprasījums varētu pārsniegt piedāvājumu par 40 %. Tas nozīmē, ka resursu nepietiekamība skars lielāko daļu dalībvalstu. Komisijas pieeja ir saistīta ar ievērojamo risku, jo tās pamatā ir vienīgi esošie instrumenti, bet papildus ekodizaina direktīvai netiek ierosināta apsaimniekošanas politika atkarībā no produkta, lai apmierinātu mājsaimniecību, rūpniecības (arī karjeru) un lauksaimniecības patēriņa vajadzības. Šajā situācijā arvien vairāk ūdensteču varētu izžūt vai tikt piesārņotas. EESK ir nobažījusies, ka iedzīvotājiem arī turpmāk būs jāmaksā nodevas, lai subsidētu tādas ražošanas sistēmas, kas neatbilst ilgtspējīgas attīstības perspektīvai. Integrēta ūdens resursu apsaimniekošana ir tikai vispārīga atsauce; tādēļ ir jāprecizē, ar kādiem nosacījumiem to piemēro visiem sateces baseiniem.

3.4 EESK pozitīvi vērtē ekosistēmu saglabāšanas pasākumus un atbalsta iniciatīvu par dabisko ūdens nesējslāņu aizsardzību. Šai iniciatīvai ir priekšrocības, ņemot vērā sugu un ekosistēmu pielāgošanās spēju klimata pārmaiņām, sevišķi, ja to papildina atbilstoši pasākumi kopējās lauksaimniecības politikas un lauku attīstības politikas jomā. Diemžēl Komisija nav pietiekami uzsvērusi ūdens un klimata savstarpējo saikni. Ir jānosaka pasākumi, kas veicinātu lietus ūdens uzsūkšanos augsnē un nonākšanu gruntsūdeņos.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Jautājums par ūdens resursiem ir būtisks, jo tie ir vitāli svarīgi cilvēkiem un dabas ekosistēmām, kā arī veido visas cilvēces kopīgo mantojumu.

4.2 Ūdens resursu un ūdens attīrīšanas politikai jāiekļaujas ilgtspējīgas attīstības pieejā, kas nodrošinātu, ka šie resursi apmierina iedzīvotāju pašreizējās vajadzības un tiek aizsargāti nākamo paaudžu vajadzībām. Gan Eiropā, gan citviet pasaulē daudziem cilvēkiem šie vitāli svarīgie resursi nav pieejami. Apvienoto Nāciju Organizācijas atziņa, ka piekļuve dzeramajam

ūdenim pietiekamā daudzumā un sanitārijai ir vispārējas tiesības, nodrošinās šīs pamattiesības vairāk nekā vienam miljonam cilvēku Eiropā, kuriem nav pieejams nekaitīgs, tīrs ūdens par pieņemamu cenu, un vairākiem miljoniem ES iedzīvotāju, kuriem nav pieejama nekāda sanitārijas sistēma ⁽⁹⁾.

4.3 Šajā nolūkā EESK aicina Eiropas Komisiju ierosināt tiesību aktu, ar ko piekļuve dzeramajam ūdenim un sanitārijai kļūtu par cilvēktiesībām tādā nozīmē, kā to atzīst ANO, kā arī veicināt ūdens piegādi un sanitāriju kā sabiedriskos pakalpojumus, kas ir būtiski visiem. Eiropas tiesībās vajadzētu noteikt, ka valdībām jānodrošina un jāsniedz iedzīvotājiem sanitārijas pakalpojumi un tīrs dzeramais ūdens pietiekamā daudzumā. EESK iesaka, lai

- ES iestādēm un dalībvalstīm būtu pienākums nodrošināt visiem iedzīvotājiem tiesības uz ūdeni un sanitāriju,
- ūdensapgāde un ūdens resursu apsaimniekošana nebūtu atkarīga tikai no iekšējā tirgus noteikumiem un lai liberalizācija un direktīva par koncesijām netiktu attiecināta uz ūdensapgādes pakalpojumiem ⁽¹⁰⁾,
- ES aktīvāk censtos nodrošināt vispārēju piekļuvi ūdenim un sanitārijai ES teritorijā.

4.4 Piekļuve ūdenim ir pamattiesības, kas cieši saistītas ar ūdensapgādes pakalpojumiem, kā arī ar ūdens tarifu veidošanas metodi. Šajā sakarā EESK pieņem zināšanai 2012. gada janvārī uzsāktu Komisijas izmeklēšanas procedūru par ūdens tirgu Francijā. Trīs vadošās daudznacionālās sabiedrības pasaules ūdens tirgū ir Francijas sabiedrības. Komiteja atbalsta šo oficiālo pretmonopola procedūru, kas ir turpinājums 2010. gada pavasarī

veiktajai izmeklēšanai trijos minētajos uzņēmumos. Tas ļaus Komisijai noskaidrot, vai trīs uzņēmumi, saskaņojot ar Ūdens apsaimniekošanas uzņēmumu profesionālo federāciju (FP2E), koordinēja savu rīcību Francijas ūdens un notekūdeņu tirgos, tādējādi pārkāpjot ES konkurences noteikumus, un vai minētie uzņēmumi ir vienojušies par galapatērētājam pieprasītās cenas aspektiem. EESK ar nepacietību gaida izmeklēšanas rezultātus.

4.5 Ūdens masas pārvadei no viena sateces baseina uz citu ir vajadzīgi ievērojami ieguldījumi, turklāt tas var radīt nopietnu apdraudējumu videi un neveicina resursu lietderīgu izmantošanu; šāda pārvade palielina nevienlīdzību, jo tikai visbagātākie ekonomikas dalībnieki var atļauties maksāt vairāk par ierobežoto resursu.

4.6 Lai samazinātu noplūdi no tīkliem, paziņojumā vienīgi ieteikts izmantot labākās pieejamās metodes. Šo problēmjautājumu vajadzētu risināt, izstrādājot standartus un efektīvāku regulējumu katram upju baseinam. Standartu izstrādāšana ir izrādījusies lietderīga, lai uzlabotu pakalpojumus un ražīgumu. Komisija varētu ierosināt ūdens noplūdes samazināšanas plānu.

4.7 Ja projekta virzītājs paredzējis tādu infrastruktūras projektu, kura īstenošanas vajadzībām jāmaina ūdens masas sistēma, viņam obligāti jāievēro bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas mērķi. EESK atgādina, ka apūdeņošanas vajadzībām jau upurētas vairākas Ramsāres konvencijā definētās dabas ainavas. EESK uzsver, ka plānā nav paredzēta agrāko zaudējumu atlīdzināšana un ka priekšlikumi ir nepietiekami, jo tajos ir minēti tikai zivju ceļi un kāpņveida zivju ceļi. Diemžēl plānā nav precizēts, ka noteikti ir jāaizsargā augšsateces baseini un mazie ūdens resursi (mazie ezeri, diķi, purvi utt.).

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Henri MALOSSE*

⁽⁹⁾ OV C 44, 15.2.2013., 147.–152. lpp.

⁽¹⁰⁾ OV C 191, 29.6.2012., 84.–96. lpp.

I PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinuma

Šāds pretatzinums ieguva vismaz ceturtdaļu balsu, taču tika noraidīts debašu laikā:

Aizstāt visu atzinuma teksta ar šādu jaunu tekstu:

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Ūdens ir būtisks cilvēkiem, dabai un ekonomikai. Tas pastāvīgi atjaunojas, taču tā resursi nav neierobežoti, un to nevar aizstāt ar citiem resursiem.

1.2 Pēdējās desmitgadēs ir gūti ievērojami panākumi Eiropas ūdeņu piesārņošanas samazināšanā, tādējādi sekmējot ūdens kvalitātes uzlabojumus. Tomēr informācija liecina, ka vairāk nekā pusi virszemes ūdenstilpju Eiropā raksturo neapmierinošs ekoloģiskais stāvoklis vai potenciāls, un būs vajadzīgi papildu pasākumi, lai sasniegtu Ūdens pamatdirektīvas mērķi.

1.3 Konceptuālajā plānā ir atzīts, ka ūdens vide visā ES ievērojami atšķiras, tādēļ netiek ierosināti universāli risinājumi, ņemot vērā subsidiaritātes principu un proporcionalitātes principu.

1.4 Komiteja atzinīgi vērtē ūdens jomas Konceptuālā plāna sagatavošanas stadijā veiktā darba apjomu un kvalitāti. Dokuments ir izstrādāts, rūpīgi izvērtējot ūdens problēmu jomā gūto pieredzi, kas ir apkopota Upju baseinu apsaimniekošanas plānos (RBMP), kā arī ekspertu sniegto informāciju.

1.5 Visi četri vides tiesību pamatprincipi ir piemēroti atbilstošā veidā, lai risinātu daudzās problēmas un atbalstītu humāno principu attiecībā uz piekļuvi nekaitīgam dzeramajam ūdenim un sanitārijas pamatpakalpojumiem pasaules mērogā.

1.6 EESK augstu novērtē koncepciju par upju baseiniem kā pamatelementiem ES ūdens resursu politikas jomā, kas sekmē sadarbību starp dalībvalstīm, lai visefektīvākajā veidā risinātu svarīgākās problēmas.

1.7 Lai gan EESK uzskata, ka konceptuālais plāns un visi attiecīgie pavaddokumenti ir ļoti labi izstrādāti, ir nepieciešams pievērst vēl lielāku uzmanību plānoto darbību īstenošanai.

1.8 Esošo reglamentējošo pasākumu (1. daļa) īstenošanā būtu jāpievērš uzmanība izklaidēto piesārņojuma avotu samazināšanai. Īstenošana būtu pienācīgi jāstimulē atbilstoši konkrētajiem apstākļiem katrā upes baseinā.

1.9 Principa "piesārņotājs maksā" piemērošana prasa atbilstošus mērījumus un uzraudzību, lai izveidotu stabilu pamatu papildu pasākumiem. Tomēr šādām prasībām jābūt proporcionālām, ņemot vērā vietējos apstākļus un risināmo problēmu smaguma pakāpi.

1.10 Konceptuālais plāns pamatoti paredz turpmāk izstrādāt ūdens resursu pārskatus kopīgi ar dalībvalstīm un EEZ. Šādi pārskati ļaus upju baseinu apsaimniekotājiem aprēķināt, cik daudz ūdens resursu var izmantot un cik daudz ir jāatstāj, lai saglabātu ekosistēmas funkcijas (ekoloģiskās plūsmas).

1.11 Nelikumīga ieguve ir nopietna problēma dažos ūdens resursu noslodzes skartajos reģionos. Pētījumi, lai izmēģinātu *COPERNICUS/GMES* datus, ļautu dalībvalstīm identificēt nelikumīgu iegūvi.

1.12 Komiteja uzsver nepieciešamību saskaņot ūdens resursu programmu ar KLP, izmantojot šo īpašo iespēju, kad Parlaments, Padome un Komisija noteiks programmu turpmākajiem septiņiem gadiem. Šo iespēju nedrīkst neizmantot.

1.13 Pretplūdu pasākumiem (ļoti aktuāli patlaban Centrāleiropā) ir vajadzīgs saskaņots finansējums, tostarp no struktūrfondu / kohēzijas fondu līdzekļiem. Turklāt daži no plānotajiem pasākumiem (reakcija uz iepriekšējiem plūdiem) nav pabeigti dažādu administratīvo šķēršļu dēļ.

1.14 Komiteja jau ir atzinīgi novērtējusi inovācijas partnerības tādās jomās kā ūdens apsaimniekošana, lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja. Jāuzsver, ka šīs iniciatīvas ir izstrādātas augšupējā virzienā.

1.15 Arī politikas darbības ārpus saldūdens jomas var būt nozīmīgas, lai mazinātu ūdens piesārņošanu. Piemēram, tiesību akti par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu, rūpnieciskajām emisijām, farmācijas produktiem, kā arī REACH regula, ir jāaskaņo ar Ūdens pamatdirektīvu.

1.16 Trūkumu novēršana esošajā sistēmā ir pamatoti vērsta uz lielāku ūdens izmantošanas efektivitāti, turklāt izšķirīga nozīme ir ūdens atkārtotas izmantošanas potenciāla palielināšanai. Lai sasniegtu vajadzīgos un gaidāmos rezultātus, pirmām kārtām ir jānosaka kritēriji drošai ūdens atkārtotai izmantošanai.

1.17 Visbeidzot, Komiteja atzīmē svarīgos augsnes un mežu apsaimniekošanas aspektus, kas ir cieši saistīti ar ūdens tematiku.

1.18 EESK brīdina, ka konceptuālajā plānā izvirzīto mērķu īstenošanā ir iespējami šķēršļi. Visām konceptuālā plāna īstenošanā iesaistītajām pusēm būtu jāapzinās šie riski un savas kompetences ietvaros vajadzētu darīt visu iespējamo, lai tos pēc iespējas novērstu. Pilsoniskā sabiedrība būtu cieši jāiesaista šajā sarežģītajā procesā, nodrošinot atbilstošu informāciju, īstenojot savas pilnvaras saistībā ar politikas lēmumiem un pielāgojot savas darbības ūdens problēmām.

2. Vispārēja informācija - Komisijas dokumenti

2.1 Ūdens ir būtisks cilvēkiem, dabai un ekonomikai. Tas pastāvīgi atjaunojas, taču tā resursi nav neierobežoti, un to nevar aizstāt ar citiem resursiem. Saldūdens veido tikai aptuveni 2 % no visa uz planētas pieejamā ūdens daudzuma, un konkurējošā pieprasījuma dēļ pasaulē līdz 2030. gadam varētu būt 40 % liels ūdensapgādes trūkums.

2.2 Dokumentos, kas iesniegti šajā paketē, ietilpst divi svarīgi ziņojumi un galveno nepieciešamo pasākumu plāns:

— Ziņojums par Ūdens pamatdirektīvas (2000/60/EK) īstenošanu — Upju baseinu apsaimniekošanas plāni;

— Ziņojums par Eiropas ūdens trūkuma un sausuma novēršanas politikas novērtējumu;

— Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālais plāns.

2.3 Turklāt ir pieejami daudzi pētījumi, kuri norāda uz ūdens problēmu daudzšķautņainību. Ciktāl ir redzams no iesniegtajiem dokumentiem, galvenie jautājumi ir risināti Ūdens resursu konceptuālajā plānā.

2.4 Lai nodrošinātu skaidrību un īstenošanas atbalstu, ir izstrādātas 26 vadlīnijas par dažādiem Ūdens pamatdirektīvas ieviešanas aspektiem saskaņā ar Ūdens pamatdirektīvas īstenošanas vienoto stratēģiju (CIS) atklātā, uz līdzdalību balstītā procesā, iesaistot plašu ieinteresēto personu loku.

2.5 Sabiedriskajā apspriešanā konstatēja, ka Ūdens pamatdirektīvas īstenošanas vienotajā stratēģijā pilnībā vai daļēji ir risināti pareizie jautājumi un ka sniegtie ieteikumi ir bijuši noderīgi ES ūdens resursu politikas praktiskajā īstenošanā. Tomēr dažos jautājumos (piemēram, izmaksu un ieguvumu analīze, mērķu noteikšana) ir vajadzīga lielāka skaidrība, un vadlīniju lietderība būtu bijusi lielāka, ja tās būtu iestrādātas jau agrāk īstenošanas grafikā.

2.6 Progress, kas panākts, ūdens resursu jomas mērķiem piemērojot visaptverošu, ekosistēmisku pieeju, joprojām šķiet nepietiekams. Nākotnē var būt nepieciešams pārskatīt laba stāvokļa definīciju, lai nodrošinātu, ka tā ir pietiekami plaša, lai novērstu turpmāku stāvokļa pasliktināšanos. Turklāt tagad ir daudz vairāk ņemta vērā ekosistēmu pakalpojumu aizsardzības nozīme.

2.7 “Veselīguma pārbaudes” pētījumā ir konstatētas šādas svarīgākās problēmas, kas jārisina.

— **Ūdens kvalitāte.** Informācija, kas sniegta pirmajā (2009.g.) Upju baseinu apsaimniekošanas plānā (UBAP), liecina, ka vairāk nekā puse virszemes ūdenstilpju Eiropā neatbilst laba ekoloģiskā stāvokļa kritērijiem. Līdzās pasākumiem, kas noteikti saskaņā ar agrākajām direktīvām (Nitrātu, Pilsētu notekūdeņu, Rūpnieciskās emisijas direktīvas), būs vajadzīgas papildu darbības, lai sasniegtu Ūdens pamatdirektīvas mērķus.

— **Ūdens trūkums** izplatās Eiropā. Lielās platībās, it īpaši Eiropas dienvidos, ir vērojams ūdens trūkums, savukārt konkurējošs pieprasījums visā kontinentā pieaug. Vairākos Eiropas reģionos ūdens trūkums rada tūlītējus un ilgtermiņa draudus ekosistēmām un lauksaimniecības, rūpniecības un individuālo lietotāju apgādei ar ūdeni.

- **Plūdu un sausuma biežums un intensitāte**, kā arī to ietekme uz vidi un ekonomiskais kaitējums, pēdējo trīsdesmit gadu laikā ir palielinājušies. To var izskaidrot gan ar klimata pārmaiņām, gan ar citiem antropogēnās ietekmes veidiem (t.i., zemes izmantojuma izmaiņām). Kopš 1998. gada plūdi Eiropā izraisījuši ap 700 nāves gadījumu, piespieduši apmēram pusmiljonu cilvēku mainīt dzīvesvietu un radījuši vismaz 25 miljardus *euro* [apdrošinātus] ekonomiskos zaudējumus.
- **Cita būtiska ietekme uz ES ūdeņiem** rodas no piesārņojošo vielu iekļūšanas, hidromorfoloģiskajām izmaiņām un ūdens ieguves, kas galvenokārt ir saistīta ar demogrāfisko pieaugumu, zemes izmantošanu un saimniecisko darbību.

2.8 Pēdējās desmitgadēs ir gūti ievērojami panākumi Eiropas ūdeņu piesārņošanas samazināšanā, tādējādi sekmējot ūdens kvalitātes uzlabojumus. Tomēr pirmajā UBAP sniegtā informācija liecina, ka vairāk nekā pusi virszemes ūdenstilpju Eiropā raksturo neapmierinošs ekoloģiskais stāvoklis vai potenciāls, un būs vajadzīgi papildu pasākumi, lai sasniegtu Ūdens pamatdirektīvas mērķi. Ietekme, kura skar lielāko daļu virszemes ūdenstilpju, ir **piesārņojums no izklidētiem avotiem**, kas izraisa barības vielu bagātināšanos un **hidromorfoloģisko ietekmi**, kas izmaina dzīvotnes.

2.9 Konceptuālajā plānā ir atzīts, ka ūdens vide visā ES ievērojami atšķiras, tādēļ, ievērojot subsidiaritātes principu, netiek ierosināti universāli risinājumi. Plānā ir uzsvērti galvenie temati, kas ietver zemes izmantojuma uzlabošanu, ūdens piesārņojuma novēršanu, ūdens izmantošanas efektivitātes un ilgtspējas palielināšanu, kā arī pārvaldības uzlabošanu ūdens resursu apsaimniekošanas jomā.

2.10 Konceptuālajā plānā ir norādīti daudzi īpaši pasākumi/programmas/darbības, lai risinātu problēmas dažādos līmeņos, un tie ir atspoguļoti trīs darbības virzienos:

- īstenošana;
- ūdens politikas iekļaušana citās ES politikas jomās;
- nepilnību novēršana tiesiskajā regulējumā.

Pasākumi jau tiek īstenoti, un tos ir plānots pabeigt līdz 2016. gadam, izņemot ilgtermiņa pasākumus/programmas, kas jāpabeidz līdz 2021. gadam.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Komiteja atzinīgi vērtē Konceptuālā plāna sagatavošanas stadijā veiktā darba apjomu un kvalitāti. Dokuments ir izstrādāts, rūpīgi izvērtējot gan ūdens problēmu jomā gūto pieredzi, kas ir apkopota Upju baseinu apsaimniekošanas plānos, gan arī ekspertu sniegto informāciju. Turklāt jāatzīmē, ka ūdens resursu tiesības Eiropas valstīs vienmēr ir bijušas daļa no juridiskās struktūras, tādējādi šajā jomā gūta arī ilgstoša pieredze.

3.2 Visi četri vides tiesību pamatprincipi ir piemēroti atbilstošā veidā, lai risinātu daudzās problēmas un atbalstītu principu par piekļuvi nekaitīgam dzeramajam ūdenim un sanitārijas pamatpakalpojumiem pasaules mērogā.

3.3 Konceptuālajā plānā ir ne tikai formāli atzīta lielā daudzveidība, kas Eiropas Savienībā piemīt dabas apstākļiem ūdens jomā, bet arī ierosināti praktiski pasākumi, kas vērsti uz galvenajām konkrētajām problēmām atsevišķos reģionos / upju baseinos. EESK augstu novērtē koncepciju par upju baseiniem kā ES ūdens resursu politikas pamatelementiem, kas sekmē sadarbību starp dalībvalstīm, lai visefektīvākajā veidā risinātu svarīgākās problēmas.

3.4 Komiteja arī atzinīgi novērtē "Veselīguma pārbaudes" dokumentu ⁽¹⁾, kas ir viens no pirmajiem šāda veida dokumentiem un kas satur vērtīgu novērtējumu gan par pašu ūdens resursu politiku, gan par tās nozīmi visa tiesību aktu kopuma kontekstā attiecīgajās politikas jomās.

3.5 Lai gan EESK uzskata, ka konceptuālais plāns un visi attiecīgie pavaddokumenti ir ļoti labi izstrādāti, ir nepieciešams pievērst vēl lielāku uzmanību plānoto darbību īstenošanai. Kā vienmēr, šajā gadījumā īstenošana varētu būt sarežģīta, un tai tagad būtu jāklūst par galveno prioritāti. Lai sekmīgi īstenotu šo plānu, būtu jāizmanto visi iespējamie politiskie centieni, stimuli un sistēmas/projektu vadības metodes.

⁽¹⁾ SWD(2012) 393 final.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Spēkā esošo regulēto pasākumu (1. daļa) īstenošanā būtu jāpievērš uzmanība izklidēto piesārņojuma avotu samazināšanai, pastiprinot/nostiprinot rīcības programmas nitrātu jomā. Būtu rūpīgi jāanalizē atpalikšanas iemesli un pienācīgi jāstimulē nepieciešamie uzlabojumi atbilstoši specifiskajiem apstākļiem konkrētu upju baseinos.

4.2 Šajā gadījumā piemēro arī "piesārņotājs maksā" principu, tomēr šādam pienākumam jābūt skaidri definētam un pamatotam ar reāliem pieņēmumiem/novērtējumiem par ūdens ciklu. Piesārņotājam būtu jāmaksā par pierādītu reālu piesārņojumu, par ko tas ir atbildīgs.

4.3 Centieni vēl vairāk ierobežot piesārņojumu no rūpnieciskiem stacionāriem avotiem balstās uz Rūpniecisko emisiju direktīvu. Proporcionalitātes princips jāpiemēro kopā ar "piesārņotājs maksā" principu, un tas ir skaidri noteikts attiecībā uz stacionāriem piesārņojuma avotiem.

4.4 Principa "piesārņotājs maksā" piemērošana prasa atbilstošus mērījumus (tilpumu) un, iespējams, uzraudzību (attiecībā uz piesārņojošām vielām), lai izveidotu stabilu pamatu papildu pasākumiem. Šādām prasībām jābūt proporcionālām, un jāņem vērā vietējie apstākļi un risināmo problēmu smaguma pakāpe.

4.5 Diemžēl daudzviet Eiropā vēl joprojām nav pieejama pilnīga ūdens plūsmu aina. Konceptuālais plāns pamatoti paredz turpmāk izstrādāt ūdens resursu pārskatus kopīgi ar dalībvalstīm un EEZ. Šādi pārskati ļaus upju baseinu apsaimniekotājiem aprēķināt, cik daudz ūdens resursu var izmantot un cik daudz ir jāatstāj, lai saglabātu ekosistēmas funkciju (ekoloģiskās plūsmas). Komiteja stingri iesaka pēc iespējas īsā laikā pabeigt minēto pasākumu.

4.6 Daudzviet Eiropā nesaprātīga apūdeņošanas izmantošana neļauj panākt labu ūdens stāvokli. Nelikumīga ieguve ir nopietna problēma dažos ūdens resursu noslodzes skartajos reģionos. *COPERNICUS/GMES* datu izpēte ļautu dalībvalstīm apzināt nelikumīgu ieguvu, un šādiem uzdevumiem būtu turpmāk jābūt ES nozīmes *GMES* projekta pamatā.

4.7 Komiteja uzskata, ka ir svarīgi izstrādāt kopēju metodoloģiju izmaksu segšanai, kas dotu iespēju iegūt salīdzināmus rezultātus visā ES. Tas nodrošinātu to, ka visiem ūdens izmantotājiem ir atbilstīgi stimuli efektīvai ūdens izmantošanai.

4.8 EESK norāda uz vairākiem iniciatīvu un pieeju piemēriem ūdens resursu noslodzes skartajos reģionos, ko darīja zināmus Komitejā rīkotajā atklātajā uzklaušīšanā. Ir publicēti arī vairāki pētījumi par efektīvu ūdens izmantošanu ("*more crop per drop*"). Tajos gūtās atziņas varētu izmantot, lai ūdens resursu noslodzes skartajos reģionos tuvinātu lauksaimniecības vajadzības un pieejamos ūdens resursus. Šādu sensitīvu jautājumu risināšanā būtu jāpiemēro proporcionalitātes princips.

4.9 Ūdens apsaimniekošanas politikas mērķu integrēšanai pārējās ES politikas jomās (2. daļa) arī ir vajadzīgi daudzi pasākumi, kas uzskaitīti konceptuālā plāna rīcības plānā.

4.10 Komiteja uzsver nepieciešamību saskaņot ūdens resursu programmu ar KLP, izmantojot šo īpašo iespēju, kad Parlaments, Padome un Komisija noteiks programmu turpmākajiem septiņiem gadiem. Šo izdevību nevajadzētu palaist garām šādās jomās:

- Ūdens pamatdirektīvā noteikto pamatpasākumu iekļaušana savstarpējās atbilstības sistēmā;
- 1. pīlāra ekoloģizācija, it īpaši ekoloģiski nozīmīgās platībās;
- lauku attīstības programmu izstrādāšana, lai risinātu ar ūdens apgādi saistītus jautājumus;
- KLP 2. pīlāra finansēšana pilnveidotām efektīvām apūdeņošanas sistēmām (pievienojot ekoloģiskus nosacījumus, piemēram, mērīšanu);
- dabīgo ūdensaiztures pasākumu — paliņu, mitrāju, buferjoslu izveides gar upju krastiem — īstenošanas veicināšana, jo tie ir galvenie pasākumi ekosistēmas funkcijas atjaunošanai. Finansējumam 2. pīlāra mērķa jomās ir izšķiroša nozīme. Būtu jācenšas veicināt arī pasākumus, kas ietverti tādās programmās kā *LIFE+*, "Apvārsnis 2020" utt.

4.11 Pretplūdu pasākumiem (ļoti aktuāli patlaban Centrāleiropā) ir vajadzīgs arī saskaņots finansējums, iespējams, no struktūrfondu līdzekļiem. Turklāt daži no plānotajiem pasākumiem (reakcija uz iepriekšējiem plūdiem) nav pabeigti dažādu administratīvo šķēršļu dēļ. Šādiem ārkārtas pasākumiem būtu vajadzīgs arī ārkārtas administratīvais režīms.

4.12 Komiteja atzinīgi vērtē inovācijas partnerības tādās jomās kā ūdens apsaimniekošana, lauksaimniecības ražīgums un ilgtspēja. Jāuzsver, ka minētās iniciatīvas dalībvalstīs attīstās augšupēji, un Komisija pilda koordinatora funkcijas. Šāda attiecīgo dalībnieku iesaistīšana to atbilstīgajās darbības jomās palielina sekmīgas īstenošanas izredzes.

4.13 Ūdens piesārņojuma novēršanā nozīmīgi var būt arī tādi politikas pasākumi, kas neskar saldūdens jomu. Piemēram, tiesību aktiem par pesticīdu ilgtspējīgu lietošanu un rūpnieciskajām emisijām, farmācijas produktiem, kā arī REACH regulai, ir jāatbilst konceptuālajā plānā paredzētajiem pasākumiem.

4.14 Trūkumu novēršana esošajā sistēmā (3. daļa) ir pamatoti vērsta uz lielāku ūdens izmantošanas efektivitāti, tostarp uz būtisko aspektu — ūdens atkārtotas izmantošanas potenciāla palielināšanu. Lai sasniegtu vajadzīgos un sagaidāmos rezultātus, pirmām kārtām ir jānosaka kritēriji drošai ūdens atkārtotai izmantošanai. Atkārtota izmantošana būtu dabiska tajās pašās vai līdzīgās iekārtās, bet otrreizēji izmantojama ūdens kaskādveida novadei no viena lietotāja/iekārtas uz citu lietotāju/iekārtu ir nepieciešama vajadzīgo tilpumu un kvalitātes pienācīga līdzsvarošana.

4.15 Piemēram, pilnīga ūdens kontūru slēgšana pat vienas operācijas ietvaros ir gandrīz neiespējama, jo šajās kontūrās aizvien pieaug neorganisko sāļu saturs. Tāpēc jānosaka drošs līdzsvars, lai attiecīgie procesi noritētu netraucēti.

4.16 Visbeidzot, Komiteja atzīmē svarīgus augsnes un mežu apsaimniekošanas aspektus, kas ir cieši saistīti ar ūdens apsaimniekošanas jautājumiem. Tā kā dažādās politikas jomās dažreiz ir pretrunīgas prasības, kļūst sarežģīti nodrošināt neproduktīvos pakalpojumus, ko sniedz mežu resursi, piemēram, īstenot to lomu kā galvenajam svaiga ūdens dabiskas saglabāšanas rezervuāram un oglekļa dioksīda piesaistītājam, kā arī saistībā ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu utt. Dzīves cikla analizē būtu jāatklāj visi aspekti un arī jānorāda līdzsvaroti pasākumi, kas īpaši paredzēti, lai nodrošinātu mežu funkciju izpildi Eiropas Savienībā.

4.17 Ūdens apsaimniekošanas jautājumus nevar atdalīt no jautājumiem par augsni. Komiteja aicina pievērst atbilstīgu uzmanību augsnei, lai gan tā atzīst, ka uz šiem jautājumiem attiecas subsidiaritāte. Turpmākajā darbā ar konceptuālo plānu sīkāk būtu jāpievēršas kopīgajām iezīmēm.

4.18 EESK brīdina, ka konceptuālajā plānā izvirzīto mērķu īstenošanā ir iespējami šķēršļi šādās jomās:

- tirgus nepilnības (ieņēmumu zaudējumi, izmaksu un ieguvumu sadalījums);
- finansējuma trūkums, kaitīgas subsīdijas;
- šķēršļi, ko rada regulējums;
- koordinācijas trūkums;
- politiskās gribas trūkums;
- ūdens apsaimniekošanas politikas iekļaušana citu nozaru politikā joprojām ir retorisks jautājums.

Visām konceptuālā plāna īstenošanā iesaistītajām pusēm būtu jāapzinās iespējamie riski un savas kompetences ietvaros vajadzētu darīt visu iespējamo, lai tos novērstu. Pilsoniskā sabiedrība būtu cieši jāiesaista šajā sarežģītajā procesā, nodrošinot atbilstošu informāciju, tai īstenojot savas pilnvaras saistībā ar politikas lēmumiem un pielāgojot savu rīcību ūdens problēmām.

Balsošanas rezultāts

Par	112
Pret	129
Atturas	12

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pasākumiem ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu izvēšanas izmaksu samazināšanai”

COM(2013) 147 final – 2013/0080 (COD)

(2013/C 327/17)

Ziņotājs: **McDONOGH kgs**

Padome 2013. gada 12. aprīlī un Eiropas Parlaments 2013. gada 16. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pasākumiem ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu izvēšanas izmaksu samazināšanai”

COM(2013) 147 final – 80/2013 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 20. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (2013. gada 10. jūlija sēdē), ar 180 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja uzskata, ka vispārēja piekļuve ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīkliem ir būtiski svarīga, lai Eiropā veicinātu izaugsmi, radītu darba vietas un stiprinātu kohēziju. EESK noteikti atbalsta Eiropas digitalizācijas programmā platjoslas jomā izvirzītos mērķus⁽¹⁾, tomēr tos būs grūti sasniegt bez īpašiem dalībvalstu un Komisijas centieniem visā Eiropas Savienībā uzlabot pamatnosacījumus kā platjoslas pakalpojumu piedāvājumam, tā arī pieprasījumam.

1.2 Komiteja ir ārkārtīgi vilusies par neseno Eiropadomes lēmumu samazināt digitālajai infrastruktūrai pieejamo 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmas (DFS) budžeta daļu no EUR 9,2 miljardiem uz tikai EUR 1 miljardu. Šāds samazinājums nozīmē, ka DFS vairs neatbalstīs platjoslas pakalpojumu izvēšanu un ka visvairāk cietīs nabadzīgākie un mazāk attīstītie ES reģioni.

1.3 Komiteja Komisijas ierosināto regulu vērtē atzinīgi. Ierosinātie pasākumi ir sevišķi svarīgi digitālās plaisas samazināšanai un platjoslas pakalpojumu ieviešanas veicināšanai lauku reģionos.

1.4 EESK vēlētos, lai Komisija apsver, kā ātrdarbīga platjoslas pieslēguma pieejamību atzīt par visu iedzīvotāju vispārējām tiesībām neatkarīgi no viņu atrašanās vietas. Komisija 2010. gadā izvirzīja jautājumu par platjoslas pakalpojumu atkārtotu iekļaušanu universālā pakalpojuma saistībās (UPS)⁽²⁾. Atbilde uz šo jautājumu ir steidzami vajadzīga, lai veicinātu iedzīvotāju labklājību, nodarbinātību un e-iekļaušanu.

1.5 Komiteja aicina dalībvalstis nekavējoties pabeigt valstu platjoslas plānu izstrādi.

1.6 Komisijai un dalībvalstīm būtu jāapsver, kādus finanšu stimulus un atbalstu tās varētu piedāvāt privātajam sektoram, lai veicinātu ieguldījumus ātrdarbīgas platjoslas infrastruktūras izveidē reģionos ar zemu iedzīvotāju blīvumu.

1.7 Komiteja lēš: lai izpildītu stratēģijas “Eiropa 2020” pamatiniciatīvas — Eiropas digitalizācijas programmas — mērķus, līdzās būtiskiem privātā sektora ieguldījumiem ātrdarbīgas platjoslas infrastruktūras izvēšanā būs jāiegulda arī līdz EUR 60 miljardiem publisko līdzekļu. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis iekļaut savos budžetos šo katrā ziņā vajadzīgo finansējumu.

1.8 Komiteja aicina Komisiju risināt interneta savienojuma ātruma problēmu, proti, kad platjoslas pakalpojumu sniedzēji nenodrošina ar klientiem noslēgtajos līgumos paredzēto pieslēguma ātrumu. Šāda neatbilstība līguma nosacījumiem un viltus reklāma mazina uzticību digitālajam tirgum un iespaido pieprasījumu, tāpēc uz to jāreaģē ar izlēmīgiem pasākumiem.

1.9 Komiteja aicina Komisiju attīstīt Eiropas mēroga platjoslas infrastruktūras vairumtirdzniecības tirgu, šim mērķim izmantojot ierosināto regulu.

1.10 EESK turklāt vēlas, lai Komisija, valstu regulatīvās iestādes un dalībvalstis nodrošinātu konkurētspējīga platjoslas infrastruktūras tirgus izveidi visos Eiropas Savienības reģionos.

⁽¹⁾ COM(2010) 245 final.

⁽²⁾ COM(2008) 572 final.

1.11 Komiteja atzīmē, ka līdz ar ierosināto regulu jaunas uzņēmējdarbības iespējas pavērsies komunālo pakalpojumu un transporta uzņēmumiem, proti, tie varēs iesaistīties platjoslas infrastruktūras tirgū. Komisijai un dalībvalstīm būtu jāveic īpaši pasākumi, lai minētos uzņēmumus mudinātu šo iespēju arī izmantot.

1.12 Komiteja vērš Komisijas uzmanību uz nesen pieņemtajiem atzinumiem, kuros risināti ātrdarbīgas platjoslas infrastruktūras izvēršanas un digitālās plaisas mazināšanas jautājumi: "Digitālā programma Eiropai" ⁽³⁾, "Pirmā radiofrekvenču spektra politikas programma" ⁽⁴⁾ un "Eiropas digitalizācijas programma — digitalizācijas virzīta Eiropas izaugsme" (CES959-2013, OV vēl nav publicēts).

2. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

2.1 Mērķis

2.1.1 Paziņojumā "II vienotā tirgus akts — kopā jaunai izaugsmei" secināts, ka platjoslas izvēršanas izmaksu samazināšana ir viens no 12 svarīgākajiem izaugsmes veicināšanas pasākumiem.

2.1.2 Valstu un vietējā līmeņa noteikumu un administratīvo norišu daudzveidības dēļ ātrdarbīgas platjoslas pakalpojumu piedāvājuma intensitāte ir samazinājusies, sevišķi ārpus pilsētām.

2.2 Ieceres

2.2.1 Ar izskatāmo regulu iecerēts

- racionalizējot efektīvas plānošanas un ieguldījumu procesus, samazināt ar platjoslas pakalpojumu nodrošināšanu saistītās izmaksas un ieguldījumu risku,
- novērst vienotā tirgus darbības šķēršļus, kurus rada platjoslas infrastruktūras nodrošināšanai vajadzīgie daudzveidīgie valstu un vietējā līmeņa noteikumi un administratīvās norises,
- stimulēt visaptverošu platjoslas pārklājumu,
- nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi pret tiem uzņēmumiem un investoriem, kuri nodrošina platjoslas pakalpojumus, un nepieļaut to diskriminēšanu.

2.3 Regulas priekšlikums

2.3.1 Lai sasniegtu izmaksu un efektivitātes jomā izvirzītos mērķus, regulā ietverta virkne tieši piemērojamu, tīklu operatori un infrastruktūras nodrošinātājiem paredzētu tiesību un pienākumu, kas attiecas uz dažādiem infrastruktūras izvēršanas posmiem.

⁽³⁾ OV C 54, 19.2.2011., 58.-64. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 107, 6.4.2011., 53.-57. lpp.

2.3.2 Lai sasniegtu izvirzītos mērķus, regulā ierosināti šādi juridiski saistoši noteikumi:

- **piekļuve esošajai fiziskajai infrastruktūrai.** Ikvienam tīkla operatoram (telekomunikāciju vai ar telekomunikācijām nesaistītas infrastruktūras īpašniekam; Regulas izpratnē "tīkla operators" ir elektronisko sakaru tīkla nodrošinātājs, kā arī uzņēmums, kurš nodrošina fizisko infrastruktūru, kas izveidota nolūkā sniegt gāzes un elektroenerģijas ražošanas, transportēšanas vai sadales pakalpojumus, tostarp sabiedrisko vietu apgaismošanas pakalpojumus, siltumapgādes un ūdensapgādes pakalpojumus, tostarp notekūdeņu un kanalizācijas izvadīšanas vai attīrīšanas pakalpojumus, kā arī transporta pakalpojumus, aptverot dzelzceļu, autoceļus, ostas un lidostas) ir pienākums apmierināt visus pamatotos pieprasījumus par piekļuvi un tiesības piedāvāt šādu piekļuvi savai fiziskajai infrastruktūrai, lai tajā izvērstu fiksētus vai bezvadu ātrdarbīgus elektronisko sakaru tīklus,
- **informācija par esošo infrastruktūru.** Platjoslas pakalpojumu piedāvātājiem būs tiesības, izmantojot vienotu informācijas punktu, piekļūt minimālās informācijas kopumam par esošo fizisko infrastruktūru un tiesības uz vietas apsekot esošo infrastruktūru,
- **inženiertehnisko darbu koordinācija.** Ikviens tīkla operators ir tiesīgs risināt sarunas un panākt vienošanos par inženiertehnisko darbu saskaņošanu ar struktūrām, kurām ir atļauts piedāvāt ātrdarbīgu platjoslas tīklu elementus. Lai nodrošinātu darbu labāku koordinēšanu, ikviens tīkla operators pēc pieprasījuma sniedz minimālo informāciju par notiekošajiem vai plānotajiem fiziskās infrastruktūras inženiertehniskajiem darbiem,
- **atļaujas piešķiršana.** Ikviens platjoslas tīkla nodrošinātājs, izmantojot vienotu informācijas centru, var elektroniski piekļūt jebkādai informācijai par inženiertehniskajiem darbiem vajadzīgo atļauju piešķiršanas nosacījumiem un procedūrām, kā arī elektroniski iesniegt pieteikumu, izmantojot to pašu informācijas centru. Atbildīgās iestādes piešķir atļauju vai atsaka to piešķirt sešu mēnešu laikā no pieprasījuma saņemšanas,
- **iekārtas ēkas iekšpusē.** Visas jaunās ēkas un ēkas, kurās tiek veikti kapitālās renovācijas darbi, aprīko ar ātrdarbīgiem sakariem gatavu ēkas fizisko infrastruktūru līdz tīkla pieslēgumpunktiem.

2.3.3 Visas tīklu operatoru un platjoslas pakalpojumu sniedzēju domstarpības par tiesībām un pienākumiem vajadzības gadījumā izšķīrs par strīdu izšķiršanu atbildīga valsts struktūra: valsts regulatīva iestāde vai cita kompetenta iestāde.

2.3.4 Regula būs tieši piemērojama visā ES, tiklīdz par to būs vienojies Eiropas Parlaments un Padome.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 Platjoslas nozīmīgums

3.1.1 Platjosla ir svarīgākā Digitalizācijas programmas izpildi un digitālā vienotā tirgus izveidi veicinošā infrastruktūra. Platjoslas pakalpojumu nozīmīgums tautsaimniecībai nav pārvērtējams. Platjoslas pieejamībai ir multiplikatora ietekme uz ekonomikas izaugsmi — Pasaules Banka lēš, ka platjoslas izmantojuma palielinājums par 10 % nodrošina IKP pieaugumu par 1,5 %. Ātrdarbīgs un visaptverošs pieslēgums ir būtiski svarīgs, lai varētu plašāk izmantot jaunas transformatīvas tehnoloģijas un tādus pakalpojumus kā mākoņdatošana un viedtīkli.

3.1.2 Platjoslas nozīmīgums izaugsmei un darba vietām ir atzīts Digitalizācijas programmā, kurā bija paredzēts līdz 2013. gadam visiem eiropiešiem nodrošināt platjoslas pamatpakalpojumus, kā arī līdz 2020. gadam nodrošināt, pirmkārt, 30 Mb/s lejupielādes ātrumu un, otrkārt, interneta pieslēguma ātrumu vairāk nekā 100 Mb/s 50 % vai vairāk Eiropas māsājniecību. Šos mērķus varēs sasniegt tikai tad, ja visā ES izdosies samazināt infrastruktūras izvēšanas izmaksas un veikt īpašus pasākumus platjoslas pakalpojumu nodrošināšanai lauku un mazāk attīstītos reģionos.

3.2 Zemas izmaksas un pasaules līmeņa kvalitāte

3.2.1 Zemu izmaksu un pasaules līmeņa kvalitātes platjoslas infrastruktūra ir dinamiskas 21. gadsimta ekonomikas būtiska sastāvdaļa. Uz zināšanām balstīta uzņēmējdarbība attīstīsies tur, kur būs pieejamas atbilstošas prasmes un infrastruktūra. Aizvien lielāks skaits mūsdienīgu pakalpojumu veselības aprūpes, izglītības un sociālo pakalpojumu jomā būs atkarīgs no ātrdarbīgas un īpaši ātrdarbīgas platjoslas infrastruktūras pieejamības.

3.2.2 Tīklu kvalitāte, to pakalpojumu sniegšanas izmaksas un konkurētspējīgas cenas, ko maksā tiešais patērētājs, ir svarīgi pārvaldības kritēriji, kas jāietver izstrādājamajās programmās. Tā kā līdz 80 % tīkla infrastruktūras izmaksu veido inženiertehniskie būvdarbi, ir būtiski, lai valsts un vietējās varas iestādes veicinātu izmaksu ievērojamu samazināšanu, efektīvi koordinējot infrastruktūras projektus.

3.3 Vispārējās tiesības saņemt pakalpojumu

3.3.1 Jau vairākkārt — pēdējoreiz atzinumā par tematu "Digitalizācijas virzīta Eiropas izaugsme" ⁽⁵⁾ — EESK aicinājusi Komisiju apsvērt, kā ātrdarbīga platjoslas pieslēguma pieejamību atzīt par visu iedzīvotāju vispārējām tiesībām neatkarīgi no viņu atrašanās vietas. Uz šo jautājumu nekavējoties jārod atbilde.

⁽⁵⁾ "Digitālā izaugsme. Starpposma pārskatīšana", OV C 271, 19.09.2013., 127.-132. lpp

3.4 Īpaši ātrdarbīgas platjoslas nepieciešamība

3.4.1 Digitalizācijas programmā izvirzītos mērķus, kas saistīti ar platjoslas pakalpojumu pieejamību līdz 2020. gadam, visai drīzā nākotnē aizēnos platjoslas tehnoloģiju un interneta pieejamu pakalpojumu (piemēram, augstas izšķirtspējas video konferenču) straujā attīstība. Dažu pilsētu teritorijās (<http://arstechnica.com/tech-policy/2012/07/tokyo-seoul-and-paris-get-faster-cheaper-broadband-than-us-cities/>) jau ir ieviesti īpaši ātrdarbīgi tīkli, kas nodrošina savienojuma ātrumu līdz 1 Gb/s (1 000 Mb/s), un tiek izstrādāti attiecīgi video pakalpojumi, lai izmantotu šo paaugstināto datu pārraides ātrumu.

3.4.2 Lai neatpaliktu no interneta ekonomikas vispasaules attīstības tendencēm, visā ES būs vajadzīgi būtiski ieguldījumi ātrdarbīgu pieslēgumu nodrošināšanā.

3.5 ES atpaliek

3.5.1 Komisija nesēn pieņemtajā paziņojumā "Eiropas digitalizācijas programma — digitalizācijas virzīta Eiropas izaugsme" ⁽⁶⁾ atzinusi, ka platjoslas infrastruktūras izveidē Eiropa aizvien vairāk atpaliek no globālajiem konkurentiem.

3.5.2 Dažās Āzijas daļās un ASV ieguldījumi ātrdarbīgā platjoslā ir intensīvāki, tādējādi radot ievērojami labāku pārklājumu un ātrdarbīgāku internetu. Kopš 2011. gada decembra Dienvidkorejā ar 20,6 % abonentu uz 100 iedzīvotājiem bija pasaulē augstākais optiskā interneta izmantošanas līmenis, kas divkārt pārsniedza Zviedrijas līmeni (Dienesta darba dokuments, kas pievienots regulas priekšlikumam, ar ko samazina platjoslas ieviešanas izmaksas, SWD(2013) 0073 (1. daļa)).

3.6 Digitālā plaisa

3.6.1 Eiropas digitalizācijas programmas rezultātu pārskats (<https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/scoreboard>) un Eurostat jaunākie dati (http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/information_society/data/main_tables) liecina, ka atšķirības starp dalībvalstīm ir būtiskas un ka digitālā plaisa aizvien vairāk palielinās. 2012. gadā 28 % māsājniecību ES 27 dalībvalstīs nebija platjoslas tīkla pieslēguma. Turklāt 90 % māsājniecību bez platjoslas pieslēguma atrodas lauku apvidos. Lauku apvidos 35 miljoni māsājniecību joprojām gaida ātrdarbīga tīkla pieslēgumu, un, ja vien iedzīvotājiem ārpus pilsētu centriem netiks pievērsta pienācīga uzmanība, viņu sociālais un saimnieciskais stāvoklis kļūs aizvien nelabvēlīgāks.

3.6.2 Komisijas regulas priekšlikumā iekļautie pasākumi būs pamats, lai reformētu valstu un pašvaldību līmeņa plānošanas noteikumus, turklāt viedas infrastruktūras plānošana, ieguldījumu stimuli un inovatīvas tehnoloģijas var palīdzēt pārvarēt digitālo plaisu.

⁽⁶⁾ COM(2012) 784 final.

3.7 Vajadzīgie ieguldījumi

3.7.1 Komiteja ir ārkārtīgi vilusies par Padomes februāra lēmumu samazināt 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmā digitālajai infrastruktūrai un pakalpojumiem, ko finansē ar Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentu, paredzēto budžetu no EUR 9,2 miljardiem līdz tikai EUR 1 miljardam. Ar šo samazinājumu tiktu pārtraukts daudzgadu finanšu shēmas atbalsts platjoslas izvēršanai, un tas visnegatīvāk ietekmētu nabadzīgākos un nelabvēlīgākā situācijā esošos ES reģionus, palielinot pieaugošo digitālo plaisu.

3.7.2 Bija iecerēts, ka daudzgadu finanšu shēmā platjoslas izvēršanai iekļautos līdzekļus Komisija izmantos platjoslas tirgus stimulēšanai, taču tā ir tikai neliela daļa no finansējuma, kas vajadzīgs, lai izpildītu Digitalizācijas programmā platjoslas jomā izvirzītos mērķus. Finansējuma plaisas izpētē Komisijas iesaistītie konsultanti lēš, ka būs vajadzīgs līdz EUR 62 miljardu liels papildu publiskais finansējums, lai varētu izpildīt 2020. gadam izvirzītos mērķus ("Pētījums par platjoslas sociālekonomisko ietekmi") ("*Study on the socio-economic impact of bandwidth*"), *Analysys Mason* Eiropas Komisijas uzdevumā veikts pētījums, 2012. gads).

3.7.3 Finansējums šādiem apjomīgiem ieguldījumiem būs jāpiesaista galvenokārt no privātā sektora, savukārt, lai atbalstītu privātus ieguldījumus lauku reģionos, kur iedzīvotāju blīvums ieguldījumu piesaistei ir nepietiekams, būs vajadzīgi īpaši pasākumi. Eiropas Investīciju banka jau ir nodrošinājusi finansējumu vairākiem šādiem projektiem, un turpmāk būs vajadzīgs vēl daudz apjomīgāks šāda veida atbalsts. Komisijai būtu katrā ziņā jāapsver, kā ES iestādēm un dalībvalstīm efektīvāk veicināt privātā sektora ieguldījumus platjoslas izvēršanā.

3.7.4 Digitalizācijas programmas 48. pasākumā ātrdarbīgu tīklu izvēršanas finansējumam paredzēts izmantot struktūrfondus. Būtu jāapsver arī Kohēzijas fonda izmantošana.

3.8 Piedāvājuma veicināšana

3.8.1 Vietējām pašvaldībām un to iestādēm var būt liela nozīme platjoslas pieslēguma nodrošināšanas veicināšanā savos reģionos, vadot publiskās un privātās partnerības iniciatīvas un iespējami ātri un efektīvi īstenojot ierosinātajā regulā iekļautos pasākumus.

3.8.2 Regula nodrošina iespēju atvērt platjoslas pieslēguma un pakalpojumu tirgu lielākam skaitam jaunu dalībnieku. Sevišķi jāatzīmē ar telekomunikāciju pakalpojumiem nesaistīti uzņēmumi, kuru rīcībā ir plaša infrastruktūra, ko varētu izmantot ātrdarbīgu tīklu nodrošināšanā. Būtu vajadzīgi īpaši dalībvalstu un Komisijas centieni, lai mudinātu tirgū ienākt jaunus dalībniekus.

3.8.3 Regula arī ir piemērots instruments, lai uzņēmumiem no visas Eiropas atvērtu tirgu pārrobežu ieguldījumiem infrastruktūras nodrošināšanā. Komisijai būtu jāapsver, kā attīstīt šādu vienotu infrastruktūras tirgu, visā Eiropā uzlabojot informētību par ieguldījumu iespējām, mazinot ar šādiem ieguldījumiem saistītos riskus ārvalstu investoriem un varbūt izstrādājot atsevišķus īpašus finanšu instrumentus (obligācijas), kas vairotu ieguldījumu pievilcību īpaši problemātiskos reģionos.

3.8.4 Pēc iespējas ātrāk jāizplata inovatīvu tehnoloģiju risinājumi, tostarp bezvadu tehnoloģiju plašāka izmantošana, lai paātrinātu platjoslas izvēršanu un novērstu pieaugošo digitālo plaisu starp pilsētām un lauku apvidiem.

3.8.4.1 Lai nodrošinātu, ka tiks piešķirts un darīts pieejams tāds spektrs, kāds ir pietiekams un piemērots bezvadu platjoslas tehnoloģiju pārklājuma un jaudas vajadzībām, un līdz ar to varētu sasniegt 2020. gadam izvirzītos mērķus, būtiski svarīgi ir dalībvalstīs īstenot Eiropas Radiofrekvenču spektra politikas programmu (7).

3.8.4.2 Satelīttehnoloģijas nodrošinās platjoslu arī attālākajos ES reģionos. Taču, ņemot vērā jaudas, izmaksu un ātruma problemātiku, tas būs mazsvarīgs risinājums, ko līdz 2020. gadam, iespējams, izmantos mazāk nekā 10 procentos visu Eiropas platjoslas pieslēgumu ar ātrumu 30Mb/s.

3.9 Pieprasījuma veicināšana

3.9.1 Vājās platjoslas pieprasījums, sevišķi mazāk blīvi apdzīvotos reģionos, nelabvēlīgi ietekmē ieguldījumus tīklos, kaut gan reģionos, kuros nav pieejams ātrdarbīgs pieslēgums, vienmēr pastāv būtisks neapzinātais pieprasījums.

3.9.2 Komisijai un dalībvalstīm jāpievēršas platjoslas pieprasījuma stimulēšanai, izmantojot virkni metožu, tostarp mērķtiecīgas sabiedrības informēšanas kampaņas, publiskus WiFi piekļuves punktus, e-pārvaldības pakalpojumu pilnveidošanu, kā arī veicinot digitālās prasmes un piedāvājot apmācību. Pieprasījuma veicināšanas pasākumi pirmām kārtām jāīsteno lauku reģionos.

3.9.3 Lai panāktu to, ka iedzīvotāji izmanto platjoslu, īpaša uzmanība jāvelta platjoslas izmaksām un cenu pārredzamībai. Platjoslas izmantotāji visā Eiropā sūdzas, ka viņu interneta pakalpojumu sniedzēji nenodrošina līgumā paredzēto interneta savienojuma ātrumu. Šāda neatbilstība līguma nosacījumiem un viltus reklāma mazina uzticību digitālajam tirgum un iespaido pieprasījumu, tāpēc uz to jāreaģē ar izlēmīgiem pasākumiem.

(7) COM(2010) 471 final.

4. Īpašas piezīmes

4.1 Regulas nepieciešamība

4.1.1 Elektronisko sakaru komercsabiedrībām trūkst pienācīgu finanšu stimulu, lai tās ieguldītu platjoslas infrastruktūrā daudzos ES reģionos ar pārāk zemu iedzīvotāju blīvumu. Tāpēc Komiteja ir gandarīta, ka ierosinātajā regulā būs paredzēti pasākumi, ar kuriem būtiski samazināt platjoslas nodrošināšanas izmaksas un risku, kā arī tīklu nodrošinātājiem uzlabot ieguldījumu vidi.

4.1.2 Lai panāktu pienācīgu digitālo iekļautību un maksimāli palielinātu ekonomikas ieguvumus no vispārēji pieejamas platjoslas, dalībvalstīm un pašvaldībām jāpastiprina ietekme uz platjoslas infrastruktūras piedāvājumu un pieprasījumu, īstenojot tādas platjoslas plānus, kas palīdzētu panākt līdzsvaru starp ļoti ineesīgiem ieguldījumiem infrastruktūrā reģionos ar augstu iedzīvotāju blīvumu, no vienas puses, un finansiāli daudz mazāk pievilcīgiem, bet vājāk attīstītos reģionos vajadzīgiem ieguldījumiem, no otras puses. To izdarīt palīdzēs instrumenti, kas paredzēti ierosinātajā regulā.

4.1.3 Daudzos tirgos dominē viens infrastruktūras nodrošinātājs. Komiteja cer, ka izskatāmās regulas efektīva ieviešana radīs labākus apstākļus, lai jauni tīklu nodrošinātāji varētu ienākt tirgū un piedāvāt konkurētspējīgus pakalpojumus.

4.2 Izmaksu samazināšana un sadarbības uzlabošana

4.2.1 Paziņojumā norādīts, ka inženiertehnisko darbu izmaksas var sasniegt līdz pat 80 % no platjoslas izvēšanas kopējām izmaksām. Paredzams, ka pēc ierosinātās regulas ieviešanas tīklu operatoru kapitālizdevumu ietaupījumi sasniegs 20–30 % no kopējām ieguldījumu izmaksām, proti, līdz EUR 63 miljardiem laikposmā līdz 2020. gadam. Šādi ietaupītos 63 miljardus varētu ieguldīt citās ekonomikas nozarēs.

4.2.2 Sadarbība ar privātajiem infrastruktūras nodrošinātājiem un infrastruktūras koplietošana būtiski ietekmē efektivitāti, īstenošanas ātrumu, vides ilgtspēju un konkurētspējīgu cenu pieejamību tiešajiem patērētājiem. Komiteja ir gandarīta, ka privātajiem infrastruktūras nodrošinātājiem regulā ir paredzēts pienākums publicēt pilnīgu informāciju par esošo un plānoto infrastruktūru un ka tīklu nodrošinātājiem būs obligāti jāsadarbjas, lai veicinātu pareizu plānošanu, sadarbību un resursu efektīvu izmantošanu.

4.3 Dabiski monopoli

4.3.1 Ņemot vērā ekonomikas likumsakarības, reģionos ar zemu iedzīvotāju blīvumu var pastāvēt tikai viens platjoslas pamata infrastruktūras nodrošinātājs. Citiem vārdiem, izveidojas dabisks monopols.

4.3.2 Šādi dabiska monopola apstākļi ir labs arguments, lai platjoslas nodrošināšanai izmantotu "atvērta piekļuves" modeli, kad viens nodrošinātājs, iespējams, izmantojot publiskā un

privātā sektora partnerību, attīstīta pamata infrastruktūru un pēc tam ļauj piekļūt tīkla iekārtām, uz taisnīgiem un vienlīdzīgiem noteikumiem iznomājot jaudas mazākiem pakalpojumu sniedzējiem. Varbūt Komisija varētu apsvērt, kā Eiropā izstrādāt un regulēt šādu atvērta piekļuves modeli tā, lai tas nekropļotu konkurenci.

4.4 Vairumtirdzniecības tirgus

4.4.1 Līdz ar ierosināto regulu būtu pieejams tāds tiesiskais regulējums, kāds vajadzīgs platjoslas infrastruktūras vairumtirdzniecības tirgus izveidei. Komisijai būtu jāizpēta, kā pastiprināt regulas ietekmi, lai stimulētu šādu tirgu, sevišķi grūti sasniedzamos ES reģionos.

4.4.2 Varētu izveidot pārrobežu un visas Eiropas līmeņa tumšās optiskās šķiedras vai bezvadu infrastruktūras vairumtirdzniecības tirgu, ja vien būtu pieejama pietiekama informācija par patērētāju pieprasījumu un esošo infrastruktūru. Komisijai būtu jānoskaidro, kā veicināt šāda tirgus izveidi un atbalstīt to.

4.5 Valstu platjoslas plāni

4.5.1 Infrastruktūras paplašināšanai, sevišķi lauku reģionos, vajadzīga efektīva valsts stratēģija un īstenošanas plāns. Visas dalībvalstis ir izstrādājušas platjoslas stratēģiju, taču daudzām joprojām nav plānu Digitalizācijas programmas mērķu izpildei. Valstu stratēģijas drīzumā jāaktualizē, tajās iekļaujot pieeju īpaši ātrdarbīgu tīklu ieviešanai, tostarp paredzot konkrētus mērķus un īstenošanas pasākumus.

4.5.2 Digitalizācijas programmas 46. pasākumā paredzēts dalībvalstu pienākums izstrādāt valsts platjoslas plānu, taču vairākas dalībvalstis savus plānus nav pabeigušas, un Komisija atzīmējusi, ka pasākuma izpilde ir aizkavēta. Šāda kavēšanās nelabvēlīgi ietekmē platjoslas izvēšanu un nozares finansēšanas plānus. EESK aicina dalībvalstis pārstrādāt savus plānus, ņemot vērā ierosinātās regulas prasības, un pabeigt šo darbu iespējami ātri.

4.5.3 Visaptverošs valsts platjoslas plāns, kurā ietvertas privātā un publiskā sektora partnerības iniciatīvas un īpaši stimuli infrastruktūras izvēšanai lauku reģionos, būtiski atvieglotu ES un EIB finansējuma izmantošanu.

4.6 Komunālo pakalpojumu uzņēmumi

4.6.1 Līdz ar ierosināto regulu infrastruktūras īpašniekiem, kuri nav elektronisko sakaru uzņēmumi, — energoapgādes, ūdensapgādes, transporta un atkritumu apglabāšanas uzņēmumiem — pavērsies iespējas pret atbildību piedāvāt savu infrastruktūru platjoslas pakalpojumu nodrošināšanai. Minētie uzņēmumi līdz ar to iegūs jaunus ienākumu avotus, samazinās pamata infrastruktūras izmaksas, dalot tās ar platjoslas nodrošinātājiem, un, attīstot savus pamata pakalpojumus, pastiprinās sinerģijas, piemēram, piedāvājot viedtīklus enerģijas piegādātājiem.

4.6.2 Komisijai un dalībvalstīm būtu jācenšas vērst šo uzņēmumu uzmanību uz iespējām, ko piedāvā platjoslas infrastruktūras būtiska paplašināšana, un uz ierosinātās regulas iespējami labvēlīgo ietekmi uz to darbību.

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par daudzgadu finansējumu Eiropas Jūras drošības aģentūras darbībai saistībā ar reaģēšanu kuģu izraisītā piesārņojuma un naftas un gāzes ieguves iekārtu izraisītā jūras piesārņojuma gadījumā"

COM(2013) 174 final – 2013/0092 (COD)

(2013/C 327/18)

Ziņotāja: **Dr. BREDIMA**

Eiropas Parlaments 2013. gada 16. aprīlī un Eiropas Savienības Padome 2013. gada 18. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par daudzgadu finansējumu Eiropas Jūras drošības aģentūras darbībai saistībā ar reaģēšanu kuģu izraisītā piesārņojuma un naftas un gāzes ieguves iekārtu izraisītā jūras piesārņojuma gadījumā"

COM(2013) 174 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2013. gada 20. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (10. jūlija sēdē), ar 179 balsīm par, 1 balsi pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1 EESK atbalsta Eiropas Jūras drošības aģentūras (EMSA) 2014.–2020. gada budžeta palielināšanu no 154 miljoniem euro uz 160,5 miljoniem, kā noteikts ierosinātajā regulā. Komiteja atkārtoti pauž atbalstu Regulā 100/2013 noteiktajam EMSA pilnvaru paplašinājumam.

1.2 Ierosinātās regulas pieņemšana notiek ļoti svarīgā brīdī, kas saistīts ar naftas un gāzes iegulu atklāšanu Vidusjūras austrumdaļā un ar attiecīgām iniciatīvām par urbšanas darbiem atklātā jūrā, lai iegulas varētu nekavējoties izmantot. Šie pasākumi būs pārbaudījums EMSA spējām reaģēt uz bīstamām situācijām, ko var radīt urbšana atklātā jūrā vai naftas un gāzes transportēšana.

1.3 Kaut gan EESK atbalsta ierosināto finansējuma apmēru, Komiteja tomēr uzskata, ka visiem pasākumiem, kas ielānāti septiņos gados, ar to var būt par maz, jo ir jāņem vērā vairāki problemātiski aspekti: intensīvāka kļuvusi satiksmes plūsma (jūrā ir vairāk naftas tankkuģu un gāzvedēju tankkuģu), aktīvāk norit urbšanas darbi naftas un gāzes ekspluatācijai ES aptveršajās jūrās un Eiropas Savienībā iestājušās vairāk piekrastes un salu valstu. Ierobežota spēja reaģēt uz ārkārtas situācijām var nozīmēt, ka nopietnu incidentu gadījumā pieaugs ārējās izmaksas.

1.4 EESK uzskata, ka ar pašreizējo 19 kuģu izvietojumu var būt par maz, lai visā ES piekrastes joslā palīdzētu dalībvalstīm attīrīt jūru no piesārņojuma. Finansējuma var pietrūkt arī, lai turpinātu pilnveidot satelītattēlu pakalpojumus, ko izmanto piesārņojuma atklāšanai un par to atbildīgo kuģu identificēšanai visā ES teritorijā.

1.5 EESK mudina EMSA izmantot savas jauniegūtās pilnvaras, lai palīdzētu cīnīties pret jūras pirātismu. EMSA satelītuzraudzības instrumenti ļoti noderēs pirātu kuģu identificēšanai.

1.6 EESK vēlētos zināt, vai ES dalībvalstis un kaimiņvalstis ir pietiekami labi aprīkotas, lai reaģētu uz tādiem lieliem negadījumiem kā ar "Erika" vai "Prestige", vai tādām katastrofām kā, piemēram, "Deepwater Horizon".

1.7 EESK aicina ES, tās dalībvalstis un jaunās piejūras kaimiņvalstis stingrāk īstenot konvencijas, kuras uzskaitītas ierosinātās regulas paskaidrojuma rakstā, proti, Helsinku konvenciju, Barseļonas konvenciju, Bonnas nolīgumu, OSPAR konvenciju, Lisabonas nolīgumu (vēl nav stājies spēkā) un Bukarestes konvenciju.

1.8 EESK aicina EMSA rīkoties, lai apzinātu tās ES un kaimiņvalstu ostas, kurām nav piemērotu iekārtu, ar ko uztvert naftas atliekas.

2. Eiropas Komisijas priekšlikums

2.1 Eiropas Komisija 2013. gada 3. aprīlī nāca klajā ar priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par daudzgadu finansējumu Eiropas Jūras drošības aģentūras (EMSA) darbībai saistībā ar reaģēšanu kuģu izraisītā piesārņojuma un naftas un gāzes ieguves iekārtu izraisītā jūras piesārņojuma gadījumā ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ COM (2013) 174 final.

2.2 Ar Regulu 2038/2006⁽²⁾ (2006. gada 18. decembris) laikposmam no 2007. gada 1. janvāra līdz 2013. gada 31. decembrim tika noteikts daudzgadu finansējums EMSA reaģēšanai uz kuģu izraisītu piesārņojumu.

2.3 Ar Regulu 100/2013 (2013. gada 15. janvāris) EMSA ieguva jaunus pamata uzdevumus — reaģēt naftas un gāzes ieguves iekārtu izraisīta piesārņojuma gadījumos, turklāt ar minēto regulu EMSA darbības jomā tika iekļautas arī valstis, uz kurām attiecas paplašināšanās politika un Eiropas kaimiņattiecību politika⁽³⁾. Šajā atzinumā galvenokārt vērtēts, kā EMSA finansēšana pielāgota jaunajiem aģentūras pienākumiem. Septiņu gadu laikposmam (no 2014. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 31. decembrim) ierosinātais finansējums ir 160,5 miljoni euro.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1 EESK atbalsta EMSA 2014.–2020. gada budžeta palielināšanu no 154 miljoniem euro uz 160,5 miljoniem, kā noteikts ierosinātajā regulā. Komiteja atkārtoti pauž atbalstu Regulā 100/2013 noteiktajam EMSA pilnvaru paplašinājumam. Šāds atbalsts saskan ar virkni EESK atzinumu⁽⁴⁾ par EMSA lomu.

3.2 Regula 100/2003 nodrošina EMSA pilnvaras ieviešanu ne tikai kuģu izraisīta piesārņojuma gadījumā, bet arī tad, kad notikusi naftas noplūde, ko radījušas atklātā jūrā esošas naftas vai gāzes platformas. Šādas pilnvaras aģentūrai piešķirtas pēc naftas noplūdes un sprādziena, kas 2010. gada aprīlī Meksikas līcī notika uz naftas ieguves platformas “Deepwater Horizon”. EESK apzinās, ka Komisijas priekšlikuma galvenais mērķis ir sniegt efektīvu ES palīdzību reaģēšanai uz kuģu vai naftas un gāzes ieguves iekārtu izraisītu piesārņojumu, šim nolūkam izmantojot ilgtspējīgus, EMSA sniegtus pakalpojumus valstīm, kuras cietušas no piesārņojuma. Tādējādi dalībvalstis var reāģēt ar minēto atbalstu, kad tās izstrādā vai pārskata savus valsts plānus par reaģēšanu jūras piesārņojuma gadījumā.

3.3 EESK apzinās, ka ierosinātais budžets ir paredzēts, lai EMSA varētu uzturēt savu dežurējošo kuģu tīklu, kura uzdevums ir reaģēt naftas noplūdes gadījumā un kurš izvietots dažādos ES jūras apgabalos, un ka tiks izvietots ierobežots skaits jaunu kuģu, kas apkaro piesārņojumu, kuru radījuši kuģi vai piekrastes iekārtas. Sagaidāms arī, ka nebūs finansējuma, lai stiprinātu naftas savākšanas iekārtas, kas laikposmā no 2014. līdz 2020. gadam var kļūt par problēmu.

⁽²⁾ OV L 394, 30.12.2006., 1. lpp.

⁽³⁾ OV L 39, 9.2.2013., 30. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 76, 14.3.2013., 15. lpp.

OV C 299, 4.10.2012., 153. lpp.

OV C 48, 15.2.2011., 81. lpp.

OV C 44, 11.2.2011., 173. lpp.

OV C 255, 22.9.2010., 103. lpp.

OV C 277, 17.11.2009., 20. lpp.

OV C 211, 19.8.2008., 31. lpp.

OV C 28, 3.2.2006., 16. lpp.

OV C 108, 30.4.2004., 52. lpp.

3.4 EESK saprot, ka sistēma “CleanSeaNet”, ar ko uzrauga, vai no jūrā esošām naftas iekārtām netiek nelikumīgi nopludināti naftas produkti, galvenokārt tiks izmantota, koplietojot satelītattēlus, kas paredzēti kuģu izraisīta piesārņojuma monitoringam. EESK atgādina par iepriekš pieņemtu atzinumu⁽⁵⁾, kurā norādīts: “Ņemot vērā satelītattēlu pakalpojumu lielās izmaksas, EESK uzskata, ka ir nepieciešams optimizēt līdzekļu izmantošanu un jo īpaši saskaņot satelītattēlu izmantošanu dalībvalstu starpā; tas varētu dot ievērojamu izmaksu ietaupījumu. Vienlaicīgi būtu ieteicams izdarīt investīcijas, lai nodrošinātu attēlu iegūšanu visās Eiropas jūras teritorijās, jo pašreizējais nodrošinājums nav visaptverošs, īpaši Vidusjūras reģionā.”

3.5 EESK apzinās, ka finansējums nebūs paredzēts tam, lai sniegtu tehnisku palīdzību un/vai uzlabotu veikspēju partnervalstīs, uz kurām attiecas Eiropas kaimiņattiecību politika.

3.6 Ierosinātās regulas pieņemšana notiek ļoti svarīgā brīdī, kas saistīts ar jaunu energoavotu atklāšanu Eiropas Savienībai. Jaunu zemūdens naftas un gāzes iegulu atklāšana Vidusjūras austrumdaļā un attiecīgie urbšanas darbi, lai šīs iegulas varētu nekavējoties izmantot, būs pārbaudījums EMSA spējām reaģēt uz draudiem, kas šai gadījumā varētu rasties. Aģentūrai būtu vajadzīgs vairāk resursu, lai šai ziņā tā spētu izpildīt visus savus uzdevumus. Ņemot vērā kuģu un it sevišķi tankkuģu/SDG satiksmes intensitātes pieaugumu, jaunu naftas un gāzes iegulu atklāšanu un ar tām saistītos urbšanas darbus, Vidusjūrā un Melnajā jūrā vajadzēs daudz vairāk kuģu. Tas, ka uz visu ES piekrasti 2014.–2020. gadā paredzēti 19 kuģi, ir ļoti optimistiska aplēse, kas konkrētajos apstākļos var izrādīties pārlietu pieticīga.

3.7 Tā kā minētajā jomā ir paplašinātas EMSA pilnvaras, būs jāturpina attīstīt satelītattēlu pakalpojumus uzraudzības vajadzībām, piesārņojuma agrīnai atklāšanai un atbildīgo kuģu vai naftas un gāzes ieguves iekārtu identifikācijai. Ir jāuzlabo datu pieejamība un jāspēj efektīvāk reaģēt uz piesārņojumu.

3.8 EESK vēlētos zināt, vai ES dalībvalstis un kaimiņvalstis ir pietiekami labi aprīkotas, lai reaģētu uz tādiem lieliem negadījumiem kā ar “Erika” vai “Prestige”, vai tādām katastrofām kā, piemēram, “Deepwater Horizon”.

3.9 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, EESK uzskata, ka ir vajadzīgi lielāki resursi, lai veiktu šādus uzdevumus: nomainītu naftas piesārņojuma likvidēšanas iekārtas, ar kurām aprīkoti kontraktētie kuģi; nodrošinātu vairāk dežurējošo naftas savācēju kuģu arī tajās ģeogrāfiskajās piekrastes iekārtu teritorijās, kuras patlaban nav aptvertas (piem., Arktikā); iegādātos vairāk dispersijas ierīču un aprīkojuma, kas paredzēts noplūdēm jūrā;

⁽⁵⁾ OV C 28, 3.2.2006., 16. lpp.

nodrošinātu "CleanSeaNet" pakalpojumus arī piekrastes iekārtu teritorijās un atbalstu sniegtu arī valstīm, uz kurām attiecas Eiropas kaimiņattiecību politika.

3.10 EESK mudina EMSA izmantot savas jauniegūtās pilnvaras, lai palīdzētu cīnīties pret jūras pirātismu. EMSA instrumenti un dati, īpaši satelītzraudzība, ļoti noderēs pirātu kuģu identificēšanai. Kuģu atrašanās vietas datu sniegšanai būtu jāklūst par vienu no galvenajiem EMSA uzdevumiem, taču šādi dati sniedzami vienīgi pēc valstu iestāžu pieprasījuma. EESK atgādina, ka par EMSA pienākumu palīdzēt cīnīties pret pirātismu jau norādīts atzinumā "Jūras pirātisms: ES reaģēšanas pasākumu pastiprināšana" (2013. gada 16. janvāris) un attiecīgajā sabiedriskajā apspriešanās (2013. gada 24. janvāris).

4. Īpašas piezīmes

4.1 2. pants – Definīcijas

Jēdziena "nafta" definīcijā, kas sniegta ierosinātajā regulā, ir atsauce uz definīciju, kas atrodama 1990. gada Starptautiskajā Konvencijā par gatavību, reaģēšanu un sadarbību naftas piesārņojuma gadījumā. EESK aicina ES un tās dalībvalstis pastiprināt minētās konvencijas īstenošanu.

4.2 2. pants – Definīcijas

Definējot "bīstamas un kaitīgas vielas", sniegta atsauce uz 2000. gada Protokolu par gatavību, reaģēšanu un sadarbību bīstamu un kaitīgu vielu izraisīta piesārņojuma gadījumā. EESK aicina ES un tās dalībvalstis, kas minēto protokolu nav īstenojušas, nekavējoties un to izdarīt.

4.3 4. pants – Savienības finansējums

4.3.1 EESK apzinās, ka EMSA atbalsts valstīm, uz kurām attiecas paplašināšanās politika un ES kaimiņattiecību politika, būtu jāpiesūta no finansējuma, kas paredzēts šīm valstīm sagatavotajās pašreizējās ES programmās, un nebūtu jāpiesūta no aplūkojamās daudzgadu finanšu shēmas.

4.3.2 Kaut gan EESK atbalsta ierosināto finansējuma apmēru, Komiteja tomēr šaubās, vai ar to pietiks, lai veiktu septiņos gados ielātos pasākumus, jo ir jāņem vērā problemātiski

aspekti: intensīvāka satiksmes plūsma (vairāk tankkuģu un gāzes ekspluatācijai ES ietverošajās jūrās. Samazināto ārkārtas reaģēšanas spēju dēļ nopietnu incidentu gadījumā var pieaugt ārējās izmaksas.

4.4 5. pants – Uzraudzības pašreizējās iespējas

Jūras piesārņojums nepazīst robežas, tāpēc attiecībā uz sarakstu ar piesārņojuma gadījumā izmantojamiem ES publiskajiem un privātajiem reaģēšanas mehānismiem EESK mudina tajā iekļaut arī līdzīga veida mehānismus, ko lieto ES piejūras kaimiņvalstis. Turklāt, lai gan šajā atzinumā aplūkots tikai nejaus piesārņojums, EESK vēlētos aicināt EMSA apzināt tās ES ostas, kurās trūkst piemērotu uztveršanas iekārtu; tas pats attiecas uz piekrastes kaimiņvalstu ostām. Piesārņošana ekspluatācijā — atšķirībā no nejaus piesārņošana — plašsaziņas līdzekļos neizskatās ne tuvu tik efektīgi un sensacionāli, tomēr tās īpatsvars kopējā jūras piesārņojumā ir daudz lielāks.

4.5 EESK aicina ES, tās dalībvalstis un jaunās piekrastes kaimiņvalstis stingrāk īstenot konvencijas, kuras uzskaitītas ierosinātās regulas paskaidrojuma rakstā, proti, Helsinku konvenciju, Barselonas konvenciju, Bonnas nolīgumu, OSPAR konvenciju, Lisabonas nolīgumu (vēl nav stājies spēkā) un Bukarestes konvenciju. EESK uzskata, ka šo konvenciju [kopīgi] organizētais piesārņojuma likvidēšanas darbs arī turpmāk ir jāveicina un ka būtiska nozīme ir jūras piesārņojuma ekspertu apmaiņai. Tālab ar EMSA programmas EMPOLLEX (Jūras piesārņojuma ekspertu apmaiņas programmas) palīdzību būtu jāveicina vairāk šādu apmaiņu starp dalībvalstīm.

4.6 EESK atgādina, ka piekrastes kaimiņvalstīm ir pilnībā jāīsteno pati galvenā jūras konvencija, proti, ANO Jūras tiesību konvencija (UNCLOS) (1982. g.), kas nodrošina tiesisku pamatu rīcībai jūras piesārņojuma gadījumā, jūras gultnes urbumiem un ekoloģiski drošam jūras transportam.

4.7 Kontraktētajiem kuģiem ir liela savāktās naftas uzglabāšanas kapacitāte un plašs naftas savākšanas sistēmu klāsts. EESK uzskata, ka ir jābūt iespējai EMSA kontraktētos kuģus izmantot kā lihterus kravu pārvadāšanai, pārkraušanai uz citiem kuģiem un jūrā savāktās naftas uzglabāšanai.

Briselē, 2013. gada 10. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido tirgus piekļuves ostas pakalpojumiem un ostu finanšu pārredzamības sistēmu”

COM(2013) 296 final – 2013/0157 (COD)

(2013/C 327/19)

Galvenais ziņotājs: **SIMONS kgs**

Padome 2013. gada 19. jūnijā un Eiropas Parlaments 2013. gada 10. jūnijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 100. panta 2. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido tirgus piekļuves ostas pakalpojumiem un ostu finanšu pārredzamības sistēmu”

COM(2013) 296 final – 2013/0157 (COD).

Komitejas Birojs 2013. gada 21. maijā uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai sagatavot Komitejas atzinumu par šo tematu.

Ņemot vērā jautājuma steidzamību (Reglamenta 59. pants), Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā 2013. gada 10. un 11. jūlijā (2013. gada 11. jūlija sēdē) iecēla Simons kgu par galveno ziņotāju un ar 81 balsi par un 2 balsīm pret, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 Komiteja atbalsta pieeju, ka gadījumos, kad nav iespējams cits risinājums, izmanto nesaistošus noteikumus apvienojumā ar tiesību aktiem.

1.2 Komiteja atbalsta arī Komisijas izvēlēto pieeju, kurā paredzēts priekšlikumus piemērot visām 319 TEN-T ostām un dot iespēju dalībvalstīm piemērot regulas noteikumus arī citām ostām.

1.3 Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikumu neieklāut regulas darbības jomā pasažieru pārvadājumus un kravu apstrādes pakalpojumus, jo pašlaik tiem nav liela ietekme. Savukārt attiecībā uz īstenošanu Komiteja iesaka īpašu uzmanību veltīt pietauvošanas, loču un velkoņu pakalpojumiem, ņemt vērā to atšķirīgo ietekmi un rūpēties par to, lai tādus pakalpojumus būtu iespējams sniegt pamatojoties uz neatkarīgu spriedumu, bez komerciāla spiediena, kas varētu kaitēt ostu un sabiedrības kopumā drošībai un vides aizsardzībai.

1.4 Komiteja pauž gandarījumu par darba ņēmēju tiesību aizstāvības noteikumu iekļaušanu regulā, tomēr nav skaidrs, kāpēc Direktīvas 2001/23/EK piemērošana ir fakultatīva. Attiecībā uz sociālajiem aspektiem, kas jāņem vērā publiskā iepirkuma un koncesiju līgumos, Komiteja vēlas norādīt uz 2012. gada 26. aprīļa atzinumu par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs⁽¹⁾. Turklāt nesen ostu sektorā konkretizējusies autonoma sociālā dialoga uzsākšana, uz ko Komiteja aicināja jau sen.

1.5 Komiteja atbalsta Komisijas pamatideju palielināt finanšu pārredzamību ostu sektorā, jo tādejādi informācija par valsts atbalstu kļūtu pieejama savlaicīgāk.

1.6 Tā kā ir uzskaitīta virkne kritēriju un pilnvaru deleģēšanas tiesības ir piešķirtas Komisijai, lielā mērā ir apdraudētas ostas vadības iestādes tiesības noteikt ostu maksu atbilstīgi komerciālās brīvības principam. Viens risinājums ir ierosināts 5.5. punktā.

1.7 Komiteja uzskata, ka nav vajadzīga 17. pantā ierosinātā neatkarīgā uzraudzības struktūra, kuras uzdevums ir pārraudzīt regulas īstenošanu. Parasti pietiek ar konkurences tiesībām, bet gadījumos, kad tā nav, ir vajadzīgs konkrētai situācijai atbilstošs risinājums.

1.8 Komisija vēlas izvērtēt regulas darbību trešajā gadā pēc tās spēkā stāšanās un vajadzības gadījumā ierosināt jaunus pasākumus. Komiteja uzskata, ka šis termiņš ir pārāk īss, un ierosina pēc trim gadiem sagatavot starpposma novērtējumu, kas ietvertu piezīmes, bet galīgo novērtējumu ar secinājumiem veikt tikai pēc sešiem gadiem.

2. Ievads

2.1 Trīs lietas labas lietas! Šis ir trešais Eiropas Komisijas priekšlikums par ES jūras ostām. Tajā ņemtas vērā izmaiņas apstākļos un izmantota jauna pieeja.

⁽¹⁾ OV C 191, 29.6.2012., 84. lpp.

2.2 Jauninājums tajā ir 319 jūras ostu iekļaušana Eiropas transporta tīklā (*TEN-T*) un Eiropas infrastruktūras savienošanas instrumentā nolūkā uzlabot ostu darbības rezultātus un ostu savienojumus ar iekšzemi. Tāpēc šīs jūras ostas tagad ir saistītas ar ES interesēm, kā arī, vismaz potenciāli, tās ir kļuvušas par savstarpējām konkurentēm.

2.3 Agrāk noteiktie nesaistošie pasākumi faktiski nekādi nav ietekmējuši nedz godīgu piekļuvi tirgum, nedz arī pārredzamību. Šā iemesla dēļ Komisija tagad papildus virknei pasākumu ir ierosinājusi saistošu tiesību aktu — regulu — par diviem iepriekš minētajiem jautājumiem ar mērķi panākt, ka ES ostas kļūst par izaugsmes un multimodālo pārvadājumu virzītājspēku.

3. Komisijas dokumenti

3.1 Pēc ilgas un padziļinātas apspriešanas, kas izklāstīta ietekmes novērtējumā, Komisija paziņojumā "Ostas — izaugsmes dzinējspēks" ierosina astoņus jaunus nesaistošus pasākumus, kas, Komisijas skatījumā, ir vajadzīgi, lai turpmākajos gados attīstītu iespējas 319 ostās, no kurām 83 ir iekļautas *TEN-T* galvenajā tīklā.

3.2 Komisija norāda, ka ES stratēģijas pamatprincips ir novērst jebkādu nevajadzīgu intervenci ostās, kurās ir labi darbības rezultāti, un palīdzēt mazāk attīstītām ostām, izmantojot paraugpraksi un labas pārvaldības pieeju un ievērojot ostu daudzveidību un specifiskos apstākļus.

3.3 Ostu darbība ir tiešā veidā sekmē darba vietu radīšanu. Šobrīd 2 200 ostu operatori nodarbina apmēram 110 000 ostas strādnieku; kopumā (tieši un netieši) ostas nodrošina ap 3 miljoniem darba vietu 22 piekrastes dalībvalstīs. Ostu darbība nodrošina iestādēm būtisku daļu no nodokļu ieņēmumiem.

3.4 Priekšlikumā regulai, ar ko izveido tirgus piekļuves ostas pakalpojumiem un ostu finanšu pārredzamības sistēmu, brīvas pakalpojumu sniegšanas principu nepārprotami attiecina uz visu veidu pakalpojumiem visās *TEN-T* ostās.

3.5 Taču regulas priekšlikuma panti par tirgus piekļuvi (II nodaļa) un pārejas pasākumiem (24. pants) neattiecas uz kravas apstrādes pakalpojumiem un pasažieriem sniegtajiem pakalpojumiem.

3.6 Priekšlikumā paredzēts, ka ostas vadības iestāde pēc saviem ieskatiem var noteikt kvalitātes un pieejamības prasības pakalpojumu sniedzējiem, proti, vadības iestāde var ierobežot kāda konkrēta pakalpojuma sniedzēju skaitu zemes platības trūkuma dēļ, ja tas skaidri norādīts ostas oficiālajā attīstības plānā, vai operatori noteikt pienākumu sniegt sabiedrisku pakalpojumu, kura mērķis ir skaidrs un iedzīvotājiem saprotams.

3.7 Komisija norāda, ka ir jānodrošina darba ņēmēju tiesības un dalībvalstīm jādod iespēja stiprināt šīs tiesības uzņēmumu

īpašnieku maiņas gadījumā, kā arī attiecībā uz darbiniekiem, kas strādāja iepriekšējā uzņēmumā.

3.8. Priekšlikumā precizēts, ka finanšu attiecībām starp ostas vadības iestādēm un valsts iestādēm jābūt pārredzamām, it īpaši tad, ja ostas vadības iestāde saņem publisko finansējumu.

3.9 Ostas vadības iestāde var noteikt ostas infrastruktūras lietošanas maksu neatkarīgi un atbilstīgi iestādes tirdzniecības un ieguldījumu stratēģijai; ostas infrastruktūras lietošanas maksa var būt atšķirīga atkarībā no ostas izmantošanas biežuma vai lai veicinātu ostas infrastruktūras efektīvāku izmantošanu, tuvsatiksmes kuģošanu, pārvadājumu energoefektivitāti un zemas oglekļa dioksīda emisijas.

3.10 Priekšlikumā paredzēts, ka katrā dalībvalstī jābūt neatkarīgai valsts uzraudzības struktūrai, kas uzrauga un pārbauda izskatāmās regulas piemērošanu.

3.11 Neatkarīgajai uzraudzības struktūrai jābūt juridiski nošķirtai un funkcionāli neatkarīgai no jebkuras ostas vadības iestādes vai ostas pakalpojumu sniedzējiem. Tā izskata sūdzības, tai ir tiesības pieprasīt ostas vadības iestādēm, ostu pakalpojumu sniedzējiem un ostu lietotājiem visu informāciju, ko tā uzskata par vajadzīgu, lai pienācīgi īstenotu savas uzraudzības un pārraudzības funkcijas, turklāt tās lēmumi ir saistoši; šos lēmumus var apstrīdēt tikai tiesā.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 Komiteja uzskata, ka Komisija, publicējot paziņojumu, ietekmes novērtējumu un priekšlikumu regulai, ir spērusi soli virzībā uz to, lai atvērtu piekļuvi ostu pakalpojumu tirgum un palielinātu ostu finanšu pārredzamību. Komiteja uzsver, ka ir svarīgi uzlabot pakalpojumu kvalitāti un palielināt ieguldījumus ostās, jo tie ir divi ļoti svarīgi faktori efektīvai tirgus darbībai. Pienācīga uzmanība pievērsta arī drošībai, drošumam, videi un Savienības koordinācijas funkcijai.

4.2 Publiskotie priekšlikumi vienlaikus ietver nesaistošu pieeju, t. i., 8 paziņojumā izklāstītos pasākumus, un saistošu pieeju — priekšlikumu regulai. Lielos vilcienos Komiteja uzskata, ka ikreiz, kad tas iespējams, ir jāpiemēro nesaistoša pieeja, savukārt tiesību akts jāpieņem tikai tad, kad nav citu risinājumu. Šādu viedokli Komiteja jau paudusi arī agrāk atzinumā par Eiropas ostu politiku ⁽²⁾.

4.3 Ierosinātā regula attiecas uz visām 319 *TEN-T* ostām, jo tām ir svarīga nozīme Eiropas transporta sistēmā. Tomēr dalībvalstis var lemt par regulas noteikumu piemērošanu arī citām ostām. Komiteja uzskata, ka Komisijas izvēlētā pieeja ir pragmatiska, un atbalsta to.

⁽²⁾ OV C 27, 3.2.2009., 45. lpp.

4.4 Komiteja secina, ka regulas noteikumi par tirgus piekļuvi un pārejas pasākumi neattiecas ne uz kravu apstrādes pakalpojumiem, ne arī uz pasažieru termināļiem (11. pants). Komisija šo atkāpi pamato ar to, ka kravu apstrādes pakalpojumi un kruīza līniju pasažieru transports bieži tiek organizēti ar koncesiju līgumiem, bet pasažieru pārvadājumi ar prāmi parasti ir saistīti ar publiskā pakalpojuma pienākumu. Komiteja var piekrist Komisijas pamatojumam.

4.5 Brīva pakalpojumu sniegšana jūras ostās ir izskatāmās regulas pamatprincips. Regulā paredzētas četras iespējas ierobežot šo principu, proti,

- obligātas prasības ostas pakalpojumu sniegšanas jomā,
- ostas pakalpojumu sniedzēju skaita ierobežojumi,
- publiskā pakalpojuma pienākums,
- iekšējā pakalpojumu sniedzēja izmantošana.

Komiteja var piekrist šādai pieejai attiecībā uz pakalpojumu sniegšanas brīvības principu, jo tā paredz iespēju piemērot dažus konkrētus ierobežojumus, kas pielāgoti jūras ostām. Savukārt attiecībā uz īstenošanu Komiteja iesaka īpašu uzmanību veltīt pietauvošanas, loču un velkoņu pakalpojumiem, ņemt vērā to atšķirīgo ietekmi un rūpēties par to, lai tādus pakalpojumus būtu iespējams sniegt pamatojoties uz neatkarīgu spriedumu, bez komerciāla spiediena, kas varētu kaitēt ostu un sabiedrības kopumā drošībai un vides aizsardzībai.

4.5.1 Tomēr nav skaidrs, kāpēc “iekšējā pakalpojumu sniedzēja” (9. pants) jēdziens attiecas vienīgi uz publiskā pakalpojuma pienākumu. Var būt tīri komerciāli apsvērumi, piemēram, pakalpojuma nepārtrauktības vai pieejamības nodrošināšana, kuru dēļ ostas vadības iestāde var vēlēties pati sniegt konkrētu pakalpojumu, pat ja tas nav īpaši noteikts par publisko pakalpojumu; arī ierobežotas zemes platības vai rezervētas tās izmantošanas dēļ var būt nepieciešams ierobežot pakalpojumu sniedzēju skaitu. Regulā vajadzētu paredzēt arī šādu iespēju.

4.6 Komiteja pauž gandarījumu, ka regulā iekļauts pants, ar kuru nodrošināta darba ņēmēju tiesību aizstāvība (10. pants). Tomēr nav skaidrs, kāpēc Direktīvas 2001/23/EK piemērošana ir fakultatīva. Attiecībā uz sociālajiem aspektiem, kas jāņem vērā publiskā iepirkuma un koncesiju līgumu jomā, Komiteja vēlas norādīt uz 2012. gada 26. aprīļa atzinumu par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs⁽³⁾.

4.7 Komisija ir iekļāvusi regulā vairākus pantus (12. pants un tam sekojošie panti) nolūkā veicināt finanšu pārredzamību un autonomiju. Viens no ostas vadības iestāžu pienākumiem ir nodrošināt saņemtā publiskā finansējuma summas pārredzamību un norādīt šīs summas atsevišķos kontos, ja ostas vadības iestāde pati sniedz ostu pakalpojumus. Komiteja atbalsta pēc iespējas lielāku pārredzamību un piekrīt attiecīgajiem priekšlikumiem.

4.8 Komiteja uzskata, ka nav vajadzīgs izveidot 17. pantā paredzēto neatkarīgo uzraudzības struktūru, kurai jāpārtrauca un jāuzrauga regulas piemērošana, jo tas būtu lieki: tāda struktūra nav vajadzīga, un tas ir tiešā pretrunā ostu centieniem attīstīties par komerciāliem dalībniekiem, kas nodrošina tirgus vajadzībām atbilstošu kvalitāti. Parasti ar valstu un ES konkurences tiesībām pietiek, bet gadījumos, kad tā nav, Komisijai vajadzētu noteikt attiecīgajai dalībvalstij piemērotu pasākumu.

5. Īpašas piezīmes

5.1 Nozares sociālā dialoga uzsākšana ostās ir vēl jo svarīgāka tāpēc, ka tiek lēsts, ka 2030. gadā ostās būs vajadzīgs par 15 % vairāk ostas strādnieku nekā pašlaik. Pēc Komitejas domām, vieni no galvenajiem nosacījumiem efektīvai ostu darbībai ir mierīga sociālā gaisotne un visu iesaistīto pušu vēlme iesaistīties dialogā.

5.2 Tāpēc Komiteja pauž gandarījumu, ka 2013. gada 19. jūnijā ir izveidota ES sociālā dialoga komiteja, kurā sociālie partneri pilnīgi neatkarīgi, citstarp, varēs apspriest jautājumus par darba apstākļiem.

5.3 Komiteja atbalsta priekšlikumu, ka ostas infrastruktūras lietošanas maksa būtu jānosaka, pamatojoties uz konsultācijām ar ostas lietotājiem. Komiteja uzskata, ka ostas infrastruktūras lietošanas maksas noteikšana šādā veidā ir pārredzama.

5.4 Pēc Komitejas domām, regulā pozitīvi vērtējama ostu vadības iestādēm noteiktā prasība sniegt informāciju par tām piešķirto publisko finansējumu un to, kā šis finansējums iekļauts izmaksās. Tādējādi informācija par valsts atbalstu būs pieejama savlaicīgāk, un tas veicinās finanšu pārredzamību.

5.5 Viens no aspektiem, kas Komitejai šķiet ļoti svarīgs, ir tas, ka ostas vadības iestādes komerciālā brīvība noteikt ostas lietošanas maksu (14. panta 1., 2. un 3. punkts) ir lielā mērā samazināta, jo turpmākajos regulas punktos uzskaitīta virkne kritēriju un Komisijai piešķirtas pilnvaras pieņemt deleģētos aktus. Tomēr šo brīvību varētu saglabāt, svītrojot minētos punktus un 3. punkta beigās pēc teksta “saskaņā ar noteikumiem par valsts atbalstu” pievienojot “un konkurences tiesībām”.

5.6 Komisija ierosina trešajā gadā pēc regulas spēkā stāšanās iesniegt ziņojumu par šīs regulas ietekmi. Pēc Komitejas domām, tam vajadzētu būt starpposma ziņojumam, jo trīs gadi ir pārāk īss termiņš, lai izdarītu galīgos secinājumus. Būtu pamatoti to darīt pēc sešiem gadiem.

⁽³⁾ OV C 191, 29.6.2012., 84. lpp.

5.7 Visbeidzot, Komiteja norāda, ka ir vajadzīgi turpmāki pasākumi, kas nodrošinātu godīgas konkurences apstākļus starp ES ostām un kaimiņvalstu ostām.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Kopīgi noteikumi par kompensāciju un atbalstu gaisa transporta pasažieriem (caurviju programma)"

COM(2013) 130 final

(2013/C 327/20)

Ziņotāja: **ANGELOVA kdze**

Līdzziņotājs: **HENCKS kgs**

Eiropas Parlaments 2013. gada 16. aprīlī un Eiropas Savienības Padome 2013. gada 16. jūlijā saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

"Kopīgi noteikumi par kompensāciju un atbalstu gaisa transporta pasažieriem (caurviju programma)"

COM(2013) 130 final.

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 20. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 136 balsīm par, 6 balsīm pret un 7 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK atzinīgi vērtē papildu juridisko noteiktību, ko pasažieriem un aviācijas uzņēmumiem nodrošina pašreizējais priekšlikums, kurā precīzāk definēti nozīmīgie regulā lietotie jēdzieni, tā ievērojot Eiropas Savienības Tiesas nolēmumu principus un izveidojot stabilu tiesisko regulējumu. Taču EESK pauž nožēlu, ka Komisijas priekšlikumā nav noteikts patērētāju tiesību augsts aizsardzības līmenis.

1.2 EESK kopumā atzinīgi vērtē pasākumus, kas dažādos apstākļos aviopārvadātājiem jāveic, lai kompensētu pasažieru neērtības, ja lidojums ilgi kavējas, nodrošinātu maršruta maiņu un lidojuma saraksta maiņu un paaugstinātu vispārējā komforta līmeni, ja lidojums ir atcelts vai nokavēts. EESK jo sevišķi nepiekrīt kompensācijai, kas paredzēta par aizkavēšanos, ilgu aizkavēšanos un tuvo reisu aizkavēšanos, jo šajos gadījumos priekšlikumā nav ņemta vērā attiecīgā ES Tiesas judikatūra.

1.3 EESK atzinīgi vērtē to, ka priekšlikums sagatavots pēc ietekmes rūpīgas novērtēšanas, un norāda, ka efektīva un savlaicīga Eiropas vienotās gaisa telpas tiesību aktu kopuma (SES II+) ieviešana ir svarīgs līdzeklis, kam vajadzētu mazināt aviopārvadātāju izmaksas.

1.4 EESK iebilst pret Komisijas priekšlikumu pagarināt laiku, kurš attiecas uz visiem lidojumiem ES robežās un pēc kura beigām rodas tiesības saņemt kompensāciju, jo šāds priekšlikums neatbilst trīs secīgiem ES Tiesas nolēmumiem.

1.5 EESK izprot iemeslus, kāpēc būtiski pagarināts termiņš kompensācijām tālu lidojumu kavēšanās gadījumā, bet rosina Komisiju turpināt centienus, lai rastu iespējas stimulēt aviopārvadātājus darboties tā, lai šādas kavēšanās būtu daudz īsākas nekā minētā robežvērtība. Attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti vai ierobežotām pārvietošanās spējām būtu jānosaka vēl īsāki kavēšanās termiņi, tā ievērojot, ka šiem cilvēkiem ilga kavēšanās rada īpašas izmaksas.

1.6 EESK atzinīgi vērtē termiņa noteikšanu un noteikumu, kas paredz, ka gadījumā, ja gaisa pārvadātājs nespēj pasažierim nodrošināt maršruta maiņu ar paša veiktajiem lidojumiem, tam jāizskata iespējas izmantot citus pārvadātājus vai citus transporta veidus. Komiteja tomēr uzskata, ka 12 stundas līdz maršruta maiņas vai cita pārvadātāja pakalpojumu piedāvāšanai ir pārāk ilgs laiks. Būtu arī jāparedz, ka pasažieriem ir tiesības atteikties no citu transporta veidu (piemēram, autobusu, vilcienu vai kuģu) izmantošanas. EESK vēlreiz norāda uz savu priekšlikumu: lai varētu segt papildu izmaksas, ko rada pasažieru pēc iespējas ātrāka nogādāšana pie cita pārvadātāja, būtu jāizveido "solidārās atbildības" fonds pasažieru repatriācijai vai maršruta maiņai, piesaistot citus pārvadātājus.

1.7 EESK uzskata: saistībā ar jēdziena "ārkārtēji apstākļi" definīciju būtu skaidri jānorāda, ka kavēšanās, saraksta maiņa vai lidojuma atcelšana uzskatāma par ārkārtējiem apstākļiem tikai tad, ja

1. tie pēc būtības vai izcelsmes nav raksturīgi attiecīgās aviosabiedrības normālai darbībai,

2. aviosabiedrība nespēj tos ietekmēt un

3. no tiem nebūtu bijis iespējams izvairīties pat tad, ja būtu veikti visi iespējamie pasākumi.

Tad katrā ārkārtēju apstākļu gadījumā būs jāvērtē, vai minētie apstākļi patiešām atbilst visiem trim šiem nosacījumiem, kam daži no regulas priekšlikuma 1. pielikumā uzskaitītajiem apstākļiem ne vienmēr atbildīs (piemēram, veselības vai drošības riski, laika apstākļi vai darba strīdi).

1.8 EESK aicina Komisiju izstrādāt regulējumu, kas būtu neitrāls attiecībā pret citiem transporta veidiem, lai nepārkāptu vienlīdzīgas attieksmes principu vai neradītu favorītismu, negatīvi ietekmējot citus transporta veidus.

2. Ievads

2.1 Eiropas Komisija pēdējos gados daudz uzmanības veltījusi gaisa transporta uzlabošanai Eiropā. Tā kā jāievēro arvien stingrāki Kopienas noteikumi, kas attiecas uz aviācijas drošību, efektivitāti un ietekmi uz vidi vienotajā Eiropas gaisa telpā⁽¹⁾, ir uzlabojusies gaisa satiksmes pakalpojumu sniegšana un gaisa transporta pasažieriem likumā noteikto tiesību ievērošana. EESK ir izstrādājusi atzinumus par visiem attiecīgajiem dokumentiem⁽²⁾ un rosināja Komisiju turpināt šādus pūliņus, apziņoties, ka jāiegulda vēl vairāk darba.

2.2 Tā kā ceļojumi ar gaisa transportu vairs nav greznība, bet nepieciešamība, lai varētu veikt uzņēmējdarbību un Eiropas iedzīvotāji varētu izmantot pašsaprotamās tiesības uz brīvu pārvietošanos, EESK uzskata, ka dažas jomās ir jāturpina iedziļināties, lai nodrošinātu pasažieru tiesības un aviopārvadātājiem radītu stabilu tiesisko vidi un uzņēmējdarbības vidi, kas ļaus tiem veiksmīgi darboties tirgū, kurā valda ļoti asa konkurence. Kompensācijas noteikumi un palīdzība gaisa transporta pasažieriem arī ir jomas, kurās jāpildinveido tiesiskais regulējums un efektīvāk jāpiemēro pašlaik spēkā esošie noteikumi.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Ar minēto priekšlikumu groza pašlaik spēkā esošo Regulu Nr. 261/2004, un tā izstrādā noteica vairākas attīstības tendences:

— aviosabiedrības bieži pasažieriem nenodrošina tiesības, kas viņiem pienākas, ja tiek atteikta iekāpšana, lidojums ilgi kavējas vai tiek atcelts vai bagāžas apkalpošana veikta nepareizi;

— Komisija 2011. gadā norādīja, ka pašlaik spēkā esošajā regulējumā vērojamas “pelēkās zonas” un nepilnības, kuru dēļ visās dalībvalstīs un dažādie gaisa transporta nozares dalībnieki noteikumus nepiemēro vienādi;

— ES Tiesas judikatūrai ir bijusi būtiska nozīme, piemēram, tā definējusi, ko nozīmē jēdziens “ārkārtēji apstākļi”, un tiesības uz kompensāciju ilgas kavēšanās gadījumā.

3.2 Priekšlikuma galvenais mērķis ir garantēt gaisa transporta pasažieru tiesības, proti, tiesības uz informāciju, atlīdzību, maršruta maiņu, palīdzību, gaidot lidojumu, un kompensāciju noteiktos apstākļos⁽³⁾, vienlaikus ievērojot, kāda būs finansiālā ietekme uz gaisa transporta nozari, un nodrošinot, ka aviopārvadātāji liberalizētā tirgū darbojas atbilstīgi saskaņotiem nosacījumiem.

3.3 Priekšlikumā uzmanība pievērsta trīs svarīgām jomām, kurās, pēc Komisijas ieskatiem, vēl ir jāveic pasākumi, lai uzlabotu noteikumu piemērošanu, proti, efektīvi saskaņota ES atzīto tiesību ievērošana, šo tiesību izmantošanas atvieglošana un centieni palielināt sabiedrības izpratni par šīm tiesībām. Priekšlikums atbilst Eiropas Parlamenta ieteikumam nodrošināt lielāku juridisko noteiktību, lielāku interpretācijas skaidrību un regulu vienādu piemērošanu⁽⁴⁾.

3.4 Eiropas Komisijas ierosina grozīt Regulu Nr. 261/2004, tajā

— integrējot ES Tiesas judikatūras principus;

— definējot, kāda ir jēdziena “ārkārtēji apstākļi”, kad aviopārvadātājam nav jāmaksā kompensācija lidojumu atcelšanas, ilgas kavēšanās vai nokavētas pārsēšanās gadījumā, darbības joma un precīza nozīme;

— nosakot, kādas ir pasažieru tiesības, ja viņi nokavējuši pārsēšanos, jo mainīts iepriekšējā lidojuma laiks;

— nosakot vienotu lidojuma kavēšanās laiku, pēc kura beigām pasažieriem pienākas atspirdzinājumi un ēdināšana;

— aptverot citus aspektus, piemēram, pasažieru informēšanu, tiesības labot pareizrakstības kļūdas, vienlaikus atzīstot aviopārvadātāju tiesības pieprasīt kompensāciju no trešām personām, kas atbildīgas par satiksmes traucējumiem.

⁽¹⁾ COM(2012) 573 final.

⁽²⁾ OV C 24, 28.1.2012., 125.-130. lpp., OV C 376, 22.12.2011., 38.-43. lpp., OV C 198, 10.7.2013., 9.-13. lpp.

⁽³⁾ COM(2011) 174 final.

⁽⁴⁾ Eiropas Parlamenta 2012. gada 29. marta rezolūcija par gaisa transporta pasažieru tiesību ievērošanu un piemērošanu (2011/2150(INI)).

4. Vispārīgas piezīmes

4.1 EESK izsaka nožēlu, ka priekšlikumā nav ņemta vērā visa ES Tiesas judikatūra, īpaši tie aspekti, kuri ir vissvarīgākie pasažieru tiesību jomā. Tomēr Komiteja atzīst, ka jautājumos, kuros Tiesas judikatūra ievērota, priekšlikums uzlabo spēkā esošo regulējumu.

4.2 EESK pauž gandarījumu par to, ka pašreizējā priekšlikumā izdevies novērst vairumu iepriekšējās redakcijas trūkumu, uz kuriem norādīja gan nozares pārstāvji, gan pasažieri⁽⁵⁾, un precizētas vairākas definīcijas.

4.2.1 Salīdzinājumā ar pašlaik spēkā esošajiem noteikumiem jaunais priekšlikums nozarei rada pievienoto vērtību, jo priekšlikumā:

— mazināta atbildība par aprūpes nodrošināšanu ārkārtējos apstākļos, kurus pārvaldītājs nespēj ietekmēt;

— iekļauts papildināms tādu apstākļu uzskaitījums, ko var uzskatīt par "ārkārtējiem apstākļiem";

— precizēta iespēja vērsties ar prasību pret trešām personām, kas atbildīgas par satiksmes traucējumiem, un paredzēta solidāra atbildība;

— noteikts ilgāks lidojuma kavēšanās laiks, pēc kura beigām pārvaldītājam ir jāmaksā kompensācija;

— noteikts, ka "ārkārtējos apstākļos" pasažieru izmitināšana jānodrošina ne ilgāk kā trīs nakts un katram pasažierim pienākas ne vairāk kā EUR 100 par katru viesnīcā pavadīto nakti. Šie ierobežojumi neattiecas uz personām ar ierobežotām pārvietošanās spējām, nepavadītiem bērniem, grūtniecēm un personām, kam nepieciešama īpaša medicīniska uzraudzība;

— atcelts pienākums nodrošināt izmitināšanu pasažieriem lidojumos mazāk nekā 250 km attālumā ar gaisa kuģi, kura maksimālā ietilpība ir 80 sēdvietas, izņemot, ja lidojums ir savienotais lidojums.

4.2.2 Jaunais priekšlikums pasažieriem nodrošina pievienoto vērtību, jo priekšlikumā:

— precizēti regulas piemērošanas nosacījumi;

— konkrēti norādīts, kā jārikojas, ja atteikta iekāpšana, atcelts reiss, izlidošana ilgstoši kavējas vai nokavēts savienotais lidojums, un precīzāk formulēti noteikumi, kas attiecas uz tiesībām uz kompensāciju, atlīdzību, maršruta maiņu un aprūpi;

— precīzi norādīts, kā regula jāizpilda;

— paredzēta kompensācija par ilgstošu kavēšanos;

— noteikts vienots lidojuma kavēšanās laiks, proti, 2 stundas, pēc kuru beigām pārvaldītājam jānodrošina pasažieriem atspirdzinājumi un ēdināšana;

— daudz stingrāk noteikts, ka pārvaldītājam jāinformē pasažieri par viņu tiesībām, kā arī par pasažieru kompensācijas un sūdzību procedūrām, un paredzēts, ka iestādes veiks pārraudzību, lai nodrošinātu noteikumu pienācīgu izpildi.

4.2.3 EESK atzīst, ka ir ļoti problemātiski vienlaikus apmierināt visu iesaistīto personu prasības — pievienotā vērtībā, ko piedāvā vienai personai, varētu nozīmēt mazāku apmierinājumu citai personai.

4.3 EESK uzskata, ka Komisijas ierosinātie pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot pasažieru aizsardzību aviosabiedrības maksātnespējas gadījumā⁽⁶⁾, ir solis pareizajā virzienā, bet uzsver, ka šādi brīvprātīgi pasākumi nav pietiekami, lai nodrošinātu pasažieru visaptverošu un reālu aizsardzību aviosabiedrības maksātnespējas gadījumā; uzskata, ka būtu jāizveido mehānisms, kas nodrošinātu, ka maksātnespējas gadījumā aviosabiedrības ievēro ierosinātās regulas noteikumus.

4.4 Priekšlikumā ir novilkta robežlīnija starp pašu priekšlikumu un Padomes Direktīvu 90/314/EEK, tādējādi paverot pasažieriem iespēju izvēlēties, saskaņā ar kuru no tiesību aktiem tie izvērza prasības, taču liedzot tiesības summēt kompensāciju par to pašu problēmu saskaņā ar abiem tiesību aktiem.

4.5 Iepriekš pieņemtos atzinumos par gaisa transporta pasažieru tiesībām EESK izteica dažādus priekšlikumus, kā stiprināt šīs tiesības⁽⁷⁾, un daudzi no minētajiem priekšlikumiem regulas projektā ir ņemti vērā. EESK ar nožēlu tomēr norāda, ka nav ievēroti šādi priekšlikumi:

— jaunajā regulā iestrādāt visus Eiropas Savienības Tiesas spriedumus iekļautos risinājumus;

— attiecībā uz atsevišķiem izņēmuma gadījumiem noteikt palīdzības sniegšanas apmēru un ierobežojumus un precizēt, kā, izmantojot alternatīvus mehānismus, nodrošināt pasažieru likumīgo tiesību aizsardzību, proti, panākt, ka saprātīgā termiņā tiek pieņemti iesaistītajām pusēm saistoši lēmumi;

— reglamentēt situācijas, kas šobrīd vērojamas saistībā ar izmaiņām lidojumu grafikos;

— reglamentēt jautājumu par pienākumu sniegt palīdzību pasažieriem savienoto lidojumu pārsēšanās laikā;

⁽⁶⁾ COM(2013) 129 final.

⁽⁷⁾ OV C 24, 28.01.2012., 125-130. lpp. un OV C 229, 31.07.2012., 122-125. lpp.

⁽⁵⁾ SEC(2011) 428.

- izskatāmajā regulā pakalpojumu sniedzēju sarakstā iekļaut arī uzņēmumus, kuri aviokompāniju vārdā nodrošina pakalpojumus uz zemes;
- precīzi norādīt, kura kompetentā iestāde atbildīga par pasažieru sūdzību izskatīšanu un regulas ievērošanas uzraudzību;
- ES un dalībvalstu līmenī pārraudzīt sūdzības par regulas neievērošanu un tās publicēt, iedalot pēc sūdzību veida un iesaistītajām aviokompānijām, kā arī panākt, ka visās dalībvalstīs aviokompānijās, kurām ir gaisa kuģa operatora apliecība (AOC), var tikt veiktas revīzijas;
- novērst pretrunas regulas 14. panta 1. punkta un 2. punkta formulējumā;
- noteikt prasību bankrota gadījumā izmaksāt kompensāciju aviosabiedrību pasažieriem un ieviest “solidārās atbildības” principu pasažieru repatriācijai, izmantojot citas aviokompānijas, kuras var piedāvāt brīvas vietas, un izveidot fondu, no kura izmaksāt kompensācijas pasažieriem, piemērojot principu “tirgus dalībnieks maksā”;
- paredzēt iespēju ceļojuma līgumu nodot trešai personai;
- aizliegt pašreizējo praksi, ka aviokompānijas var atcelt atpakaļceļa lidojumu pasažieriem, kuri turpceļa lidojumam nav izmantojuši to pašu biļeti.

4.6 EESK atzinīgi vērtē visus veiktos uzlabojumus, kas saistīti ar pasažieru ar invaliditāti un pasažieru ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesību ievērošanu, jo šie uzlabojumi nodrošina atbilstību Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām noteikumiem. Šajā sakarā EESK ierosina šādus grozījumus:

4.6.1 Termiņš “invalids vai persona ar ierobežotām pārvietošanās spējām”, kā definēts Regulā (EK) Nr. 1107/2006 par invalīdu un personu ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiesībām, ceļojot ar gaisa transportu, būtu jāaizstāj ar priekšlikumā lietoto vispārējo terminu “persona ar ierobežotām pārvietošanās spējām”.

4.6.2 Priekšlikuma 6. panta b) punktā lietotais termins “pārvietošanās palīg līdzekļi” būtu jāaizstāj ar terminu “pārvietošanās palīg līdzekļi vai palīdzības ierīces”.

4.6.2.1 EESK iesaka nodrošināt profesionāļu rīcību ar pārvietošanās palīg līdzekļiem un palīg ierīcēm gaisa transportā. Lai to panāktu, visi darbinieki, kuri rīkojas ar šādām ierīcēm, būtu papildus informējami un apmācāmi. ES tiesību akti, kuri skar jautājumus par pasažieru ar invaliditāti tiesībām, būtu attiecīgi jāgroza. Paaugstināta profesionalitāte būtu priekšrocība gan apkalpojošajiem uzņēmumiem, gan aviosabiedrībām, gan lidostām un pasažieriem.

4.6.3 Jaunajā priekšlikuma 6. pantā jāprecizē, ka neatkarīgi no iemesla ilgas kavēšanās gadījumā pasažieriem ar invaliditāti vai pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām tiks nodrošināta tāda palīdzība, kas paredzēta Regulas (EK) Nr. 1107/2006 I un II pielikumā.

4.6.4 Skaidri jānorāda, ka personām ar invaliditāti būs pieejama nodrošinātā izmitināšana, transports uz izmitināšanas vietu, informācija par kārtību un informācijas izplatīšanas līdzekļiem (arī tīmekļa vietnēm un citiem elektroniskiem līdzekļiem), sūdzību procedūras un, ja vajadzīgs, interešu deklarācijas; būtu jānodrošina arī vajadzības pēc suņiem–pavadoņiem un suņiem–palīgiem. Šajā sakarā priekšlikuma 14. panta noteikumi, kas attiecas uz pasažieru informēšanu, nebūtu jāattiecinā tikai uz aklām cilvēkiem un cilvēkiem ar redzes traucējumiem, bet gan uz visām personu ar invaliditāti grupām (14. panta 3. punkts).

4.6.5 Regulā noteikts, ka invaliditātes vai ierobežotu pārvietošanās spēju dēļ personai nevar liegt iekāpšanu lidmašīnā, bet 4. pantā noteiktas atkāpes no minētā principa, lai ievērotu drošības prasības vai tad, ja lidmašīnas vai tās durvju izmēra dēļ invalīda vai personas ar ierobežotām pārvietošanās spējām iekāpšana vai pārvadāšana nav fiziski iespējama. Būtu vismaz jāpanāk, ka attiecībā uz gaisa kuģu pieejamību tiek īstenota pārredzamības politika, sniedzot skaidru un pārredzamu informāciju biļešu pirkšanas brīdī, taču pašreiz šādas prakses nav.

5. Īpašas piezīmes par grozītajiem noteikumiem

5.1 EESK principā atzinīgi vērtē pasākumus, kas dažādos apstākļos aviopārvadātājiem jāveic, lai kompensētu pasažieru neērtības, ja lidojums ilgi kavējas, labāk nodrošinātu aprūpi, maršruta maiņu un lidojuma saraksta maiņu un paaugstinātu vispārējā komforta līmeni, ja lidojums ir atcelts vai nokavēts.

5.2 EESK uzskata, ka nav pieņemams Komisijas priekšlikums no trīs stundām līdz piecām stundām pagarināt laiku, kurš attiecas uz visiem lidojumiem ES robežās un pēc kura beigām rodas tiesības saņemt kompensāciju. EESK neizprot, kāpēc, saīsinot kavēšanās laiku, pēc kura beigām rodas tiesības uz kompensāciju, varētu samazināties arī atcelto lidojumu skaits, jo lidojuma atcelšanas gadījumā aviosabiedrībām tāpat jāmaksā kompensācija.

5.3 Saprota, ka attiecībā uz braucieniem uz/no trešām valstīm vajadzētu noteikt no brauciena attāluma atkarīgas robežvērtības, ņemot vērā konkrētās problēmas, ar kurām aviopārvadātājiem nākas saskarties, kad kavēšanās ceļoņi jānovērš attālās lidostās. EESK tomēr uzskata, ka ierosinātās 9 līdz 12 stundas ir pārāk ilgs un Komisijai būtu jāturpina centieni rast iespējas stimulēt aviopārvadātājus darboties tā, lai šādas kavēšanās būtu daudz īsākas nekā minētā robežvērtība. Iepriekš

minētie kavēšanās termiņi būtu vēl vairāk jāsaīsina attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti vai ierobežotām pārvietošanās spējām, tādējādi ievērojot, ka šiem cilvēkiem ilga kavēšanās rada īpašas izmaksas. EESK uzskata, ka efektīva un savlaicīga Eiropas vienotās gaisa telpas tiesību aktu kopuma (SES II+) ieviešana ir svarīgs līdzeklis, lai mazinātu aviopārvadātāju izmaksas un nodrošinātu tiem elastīgākas iespējas finansēt pasākumus saistībā ar samazinātajām robežvērtībām.

5.4 EESK atzinīgi vērtē termiņa noteikšanu un noteikumu, kas paredz, ka gadījumā, ja gaisa pārvadātājs šajā termiņā nespēj pasažierim nodrošināt maršruta maiņu ar paša veiktajiem lidojumiem, tam jāizskata iespējas (atkarībā no vietu pieejamības) izmantot citus pārvadātājus vai citus transporta veidus. Komiteja tomēr uzskata, ka 12 stundas līdz citu transporta veidu vai cita pārvadātāja piedāvāšanai ir pārāk ilgs laiks. Būtu arī jāparedz, ka pasažieriem ir tiesības atteikties no citu transporta veidu (piemēram, autobusu, vilcienu vai kuģu) izmantošanas. EESK vēlreiz norāda uz tās kādreiz izteikto priekšlikumu: lai varētu segt papildu izmaksas, ko rada pasažieru pēc iespējas ātrāka nogādāšana pie cita pārvadātāja, ciešā dialogā ar visām ieinteresētajām personām būtu jāizveido "solidārās atbildības" fonds pasažieru repatriācijai vai maršruta maiņai ar citiem pārvadātājiem.

5.5 EESK uzskata, ka skaidrāk jānosaka lidostu pienākumi palīdzēt pasažieriem gadījumos, kad daudzi lidojumi atcelti, jo lidostas vadība nav nodrošinājusi netraucētai gaisa transporta pakalpojumu sniegšanai vajadzīgos apstākļus.

5.6 EESK atbalsta to, ka ieviests otrs nosacījums "ārkārtēju apstākļu" klauzulas piemērošanai (priekšlikuma 1. panta 4. punkta b) apakšpunkts) un rosina valstu izpildiestādes nodrošināt tā pilnīgu ievērošanu.

5.7 EESK atbalsta priekšlikumu attiecībā uz lidojumiem jebkurā attālumā ieviest vienotu aprūpes termiņu (2 stundas), kas aizstās pašlaik spēkā esošos termiņus, kuri ir atkarīgi no lidojuma attāluma. Šis priekšlikums patiešām atbilst pasažieru interesēm un nodrošina viņiem atbilstošus un ērtus apstākļus gaidīšanas laikā.

5.8 EESK atzinīgi vērtē priekšlikumu, ka pasažieriem, kas nokavē savienoto lidojumu iepriekšējā lidojuma kavēšanās dēļ, ir tiesības uz aprūpi un noteiktos apstākļos arī tiesības uz kompensāciju, jo šis priekšlikums uzlabo pasažieru stāvokli.

5.9 Risinājums, kas uzlabos pasažieru tiesību nodrošināšanu, ir priekšlikums, ka pasažieriem, kuru lidojuma izlidošanas laiks tiek mainīts, par to brīdinot mazāk nekā divas nedēļas pirms

sākotnējā plānotā izlidošanas laika, ir līdzīgas tiesības kā pasažieriem kavēšanās gadījumā.

5.10 EESK stingri iesaka Komisijai atrast līdzekļus kā uzlabot sadarbību starp lidostām un gaisa pārvadātājiem, lai ievērojami samazinātu laiku, kas pasažieriem jāgaida, ja viņu kuģis aizkavējas uz perona vai manevrēšanas zonā.

5.11 EESK aicina Komisiju aizliegt pašreizējo praksi, ko piemēro gaisa pārvadātāji, proti, vairs neatcelt atgriešanās lidojumu, ja pasažieris nav izmantojis lidojumu turp, kas ir tajā pašā biļetē⁽⁸⁾. Komiteja piekrīt tam, ka ir nostiprinātas pasažieru tiesības uz informāciju par lidojuma traucējumiem (tiklīdz šī informācija ir pieejama), jo tas palielinās pasažieru iespējas plānot, kā rīkoties turpmāk, kad būs sasniegts galamērķis.

5.12 EESK izprot nepieciešamību ierobežot laika posmu, kurā gaisa pārvadātājiem jā rūpējas par pasažieru izmitināšanu ārkārtējos apstākļos, un atbalsta ierosināto ierobežojumu, proti, 3 naktis. Tomēr Komiteja īpaši iesaka Komisijai nodrošināt, lai valstu izpildiestādēm būtu pilnvaras noteikt ierobežojumu cenai par šādu pārnakšņošanu katrā dalībvalstī. Cenas ierobežojums nebūtu jāattiecinā uz pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām.

6. Noteikumu izpilde

6.1 Priekšlikumā grozīt Regulu Nr.261/2004 precizēta valstu izpildiestāžu loma, uzticot tām vispārējo izpildi. Individuālu-sūdzību- izskatīšana ārpus tiesas tiks uzticēta sūdzību izskatīšanas struktūrām (alternatīvajām strīdu izšķiršanas iestādēm), kā to jau iepriekš ierosinājusi EESK⁽⁹⁾. Ar minētajiem noteikumiem tiek paplašinātas to iestāžu pilnvaras, kas atbildīgas par pārvadātāju sodīšanu, ja tie nav izpildījuši Regulas Nr. 261/2004 noteikumus, un nodrošina pasažieriem drošākus līdzekļus, kas ļauj viņiem uzstāt uz viņu tiesību pareizu ievērošanu.

6.2 Ierosinātā informācijas apmaiņa un koordinēšana starp valstu izpildiestādēm, kā arī starp valstu izpildiestādēm un Komisiju, stingrāk nosakot ziņošanas pienākumus un oficiālas koordinēšanas procedūras, ļaus ātri reaģēt uz apzinātajām problēmām saistībā ar noteikumu izpildi.

7. Jēdziena "ārkārtēji apstākļi" definīcija

7.1 EESK atbalsta to, ka ierosinātais regulas priekšlikums

— jābalsta uz ES Tiesas nolēmumā par lietu C-549/07 (*Wallentin-Hermann*) iekļauto "ārkārtēju apstākļu" definīciju, un

⁽⁸⁾ OV C 24, 28.1.2012., 127. lpp.

⁽⁹⁾ OV C 24, 28.1.2012., 130. lpp.

— precizē, ka kavēšanās, saraksta maiņa vai lidojuma atcelšana uzskatāma par ārkārtējiem apstākļiem tikai tad, ja

1. tie pēc būtības vai izcelsmes nav raksturīgi attiecīgās aviosabiedrības normālai darbībai (1.1.e) pants),
2. tā nespēj tos kontrolēt (1.1.e) pants) un
3. no lidojuma atcelšanas, izmaiņām grafikā vai kavēšanās nebūtu bijis iespējams izvairīties pat tad, ja būtu veikti visi iespējamie pasākumi (1.4.b) pants un 1.5.4. pants).

Šie precizējumi būs lietderīgi gan pasažieriem, kuriem būs skaidrākas savas tiesības šajā jomā, gan gaisa pārvadātājiem, lai noteiktu savus pienākumus.

7.2 Ierosinātais, regulas priekšlikuma I pielikumā iekļautais papildināmais saraksts, kurā norādīti apstākļi, kas uzskatāmi par ārkārtējiem, un apstākļi, kas nav uzskatāmi par ārkārtējiem, palīdzēs arī mazināt risku, ka radīsies nevajadzīgi strīdi starp pasažieriem un aviosabiedrībām.

7.3 EESK tāpēc uzskata, ka regulas priekšlikumā būtu skaidri jānorāda: katrā ārkārtēju apstākļu gadījumā būs jāvērtē, vai minētie apstākļi patiešām atbilst visiem trim šiem nosacījumiem, kam daži no regulas priekšlikuma 1. pielikumā uzskaitītajiem apstākļiem ne vienmēr atbildīs (piemēram, veselības vai drošības riski, laika apstākļi vai darba strīdi).

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*

Henri MALOSSE

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs

Jauns 4.1.3 punkts (7. grozījums)

"EESK pauz nožēlu, ka priekšlikums negatīvi ietekmējis līdzsvaru starp dažādo pušu interesēm, piešķirot prioritāti pārvadātāju, nevis pasažieru tiesību aizsardzībai."

Balsošanas rezultāts:

Par: 52

Pret: 70

Atturas: 14

5.3 punkts

Grozīt šādi:

"Nav saprotams, ka attiecībā uz braucieniem uz/no trešām valstīm vajadzētu noteikt no brauciena attāluma atkarīgas robežvērtības, ņemot vērā konkrētās problēmas, ar kurām aviopārvadātājiem nākas saskarties, kad kavēšanās cēloņi jānovērš attālās lidostās. EESK tomēr uzskata, ka ierosinātās 9 līdz 12 stundas ir pārāk ilgs laiks, un Komisijai visos gadījumos būtu jāsauglabā pašreiz noteiktais trīs stundu periods, jāturpina centieni rast iespējas stimulēt aviopārvadātājus darboties tā, lai šādas kavēšanās būtu daudz īsākas nekā minētā robežvērtība. Iepriekš minētie kavēšanās termiņi būtu vēl vairāk jāsaīsina attiecībā uz cilvēkiem ar invaliditāti vai ierobežotām pārvietošanās spējām, tādējādi ievērojot, ka šiem cilvēkiem ilga kavēšanās rada īpašas izmaksas. EESK uzskata, ka efektīva un savlaicīga Eiropas vienotās gaisa telpas tiesību aktu kopuma (SES II+) ieviešana ir svarīgs līdzeklis, lai mazinātu aviopārvadātāju izmaksas un nodrošinātu tiem elastīgākas iespējas finansēt pasākumus saistībā ar samazinātajām robežvērtībām."

Balsošanas rezultāts:

Par: 50

Pret: 81

Atturas: 12

5.12 punkts (12. grozījums)

Grozīt šādi:

"EESK izsaka nožēlu par to, ka ar jauno priekšlikumu tiek vājināta spēkā esošā regula, ar ko nodrošina rūpes par pasažieriem gaidīšanas laikā lidojumu traucējumu gadījumos, tādējādi atkāpjoties no Tiesas nolēmuma par tiesībām uz izmitināšanu (Lieta Denise McDonagh/Ryanair, 2013. gada 31. janvāris). EESK uzskata, ka tiesības uz izmitināšanu ir vēl jo vairāk pamatotas apstākļos, kuri turpinās ilgāku laika posmu un kuros pasažieri ir īpaši neaizsargāti; turklāt gaisa transports pretstatā citiem transporta veidiem darbojas galvenokārt lielos attālumos, no traucējumiem cietušie pasažieri bieži atrodas tālu no mājām, un lielais attālums neļauj viņiem atrast alternatīvus veidus nokļūšanai galapunktā. izprot nepieciešamību ierobežot laika posmu, kurā gaisa pārvadātājiem jā rūpējas par pasažieru izmitināšanu ārkārtējos apstākļos, un atbalsta ierosināto ierobežojumu, proti, 3 naktis⁽¹⁾. Tomēr Komiteja īpaši iesaka Komisijai nodrošināt, lai valstu izpildiestādēm būtu pilnvaras noteikt ierobežojumu cenai par šādu pārnakšņošanu katrā dalībvalstī. Cenas ierobežojums nebūtu jāattiecinā pasažieriem ar ierobežotām pārvietošanās spējām."

Balsošanas rezultāts:

Par: 56

Pret: 78

Atturas: 7

⁽¹⁾ Priekšlikuma 8. panta 9. punkts — grozītās Regulas (EK) Nr. 261/2004 9. pants.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Ceturtais dzelzceļa tiesību aktu kopums”, kas sastāv no šādiem septiņiem dokumentiem: Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ceturtais dzelzceļa nozares tiesību aktu kopums – vienotas Eiropas dzelzceļa telpas pabeigšana, lai veicinātu Eiropas konkurētspēju un izaugsmi”

COM(2013) 25 final;

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Padomes Regulas (EEK) Nr. 1192/69 par kopīgiem noteikumiem uzskaites normalizēšanai dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumos atcelšanu

COM(2013) 26 final – 2013/0013 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Savienības Dzelzceļu aģentūru un Regulas (EK) Nr. 881/2004 atcelšanu

COM(2013) 27 final – 2013/0014 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1370/2007 attiecībā uz iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadājumu tirgus atvēršanu

COM(2013) 28 final – 2013/0028 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 21. novembra Direktīvu 2012/34/ES, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu, attiecībā uz iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadājumu tirgus atvēršanu un dzelzceļa infrastruktūras pārvaldību

COM(2013) 29 final – 2013/0029 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzelzceļu sistēmas savstarpēju izmantojamību Eiropas Savienībā (Pārstrādāta redakcija)

COM(2013) 30 final – 2013/0015 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzelzceļu drošību (Pārstrādāta redakcija)

COM(2013) 31 final – 2013/0016 (COD)

(2013/C 327/21)

Ziņotājs: **M. MORDANT**

Komisija 2013. gada 19. februārī, Padome 2013. gada 21. un 22. februārī un Eiropas Parlaments 2013. gada 7. februārī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 91. pantu, 91. panta 1. punktu, 109., 170., 171. un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Ceturtais dzelzceļa tiesību aktu kopums”,

kas sastāv no šādiem septiņiem dokumentiem:

Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ceturtais dzelzceļa nozares tiesību aktu kopums — vienotas Eiropas dzelzceļa telpas pabeigšana, lai veicinātu Eiropas konkurētspēju un izaugsmi”

COM(2013) 25 final;

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Padomes Regulas (EEK) Nr. 1192/69 par kopīgiem noteikumiem uzskaites normalizēšanai dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumos atcelšanu

COM(2013) 26 final – 2013/0013 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Savienības Dzelzceļu aģentūru un Regulas (EK) Nr. 881/2004 atcelšanu

COM(2013) 27 final – 2013/0014 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1370/2007 attiecībā uz iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadājumu tirgus atvēršanu

COM(2013) 28 final – 2013/0028 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 21. novembra Direktīvu 2012/34/ES, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu, attiecībā uz iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadājumu tirgus atvēršanu un dzelzceļa infrastruktūras pārvaldību

COM(2013) 29 final – 2013/0029 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzelzceļu sistēmas savstarpēju izmantojamību Eiropas Savienībā (Pārstrādāta redakcija)

COM(2013) 30 final – 2013/0015 (COD);

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzelzceļu drošību (Pārstrādāta redakcija)

COM(2013) 31 final – 2013/0016 (COD).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2013. gada 20. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (11. jūlija sēdē), ar 82 balsīm par, 20 balsīm pret un 8 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK pieprasa Komisijai visu ieinteresēto personu uzraudzībā veikt novērtējumu par dzelzceļa tiesību aktu kopumu radītajām sekām attiecībā uz atbilstību iedzīvotāju vajadzībām, kravu novirzīšanu, reģionālo plānošanu, pārrobežu savienojumu attīstību, dzelzceļa pakalpojumu kvalitāti, kas vērtēta, pamatojoties uz faktiem, kā arī pieejamību, pasažieru tiesību nostiprināšanu utt.

1.2 EESK iesaka balstīt jaunus tiesību aktus ar nosaukumu "dzelzceļa tiesību aktu kopums" uz ieguldījumu, ko dzelzceļa nozare ar tās ietekmi ekonomikas, sociālajā un vides jomā var sniegt Eiropas veidošanā.

1.3 Šis likumdošanas iniciatīvas mērķim jābūt robežu šķēršļu novēršanai starp dalībvalstīm. Tai jānodrošina pārrobežu savienojumu attīstība starp kaimiņvalstīm, ietekmējot ilgtspējīgu attīstību un teritoriālo plānošanu un veidojot starpvalstu infrastruktūru dalībvalstīs, kurās infrastruktūras nav vai tā ir nepietiekami aprīkota.

1.4 EESK pieprasa izstrādāt un ieviest jaunu pārrobežu struktūru izveides programmu, kurai jābūt līdzeklim, lai Savienība

varētu definēt un organizēt sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu izpildi, kā paredzēts Līguma 14. pantā un Protokolā Nr. 26.

1.5 EESK pieprasa, lai dalībvalstis saglabātu spēju organizēt savu valsts dzelzceļa sistēmu un atvērt iekšzemes tirgu konkurencei, pamatojoties uz ģeogrāfisko, demogrāfisko un vēsturisko situāciju un esošajiem ekonomiskajiem, sociālajiem un vides apstākļiem.

1.6 EESK iesaka ļaut kompetentajām iestādēm piešķirt sabiedrisko pakalpojumu sniegšanas līgumus tieši operatoriem vai izmantot konkursa procedūras, kā to pašlaik paredz Regula (EK) Nr. 1370/2007, un brīvi sakārtot struktūru.

1.7 Attiecībā uz pienākumu izstrādāt sabiedriskā transporta plānu, ko prasa Komisija, EESK iesaka neierobežot kompetentās iestādes jautājumā par sabiedrisko pakalpojumu definēšanu un prasa, lai tiktu noteikti skaidri mērķi, kā uzlabot pieejamību personām ar invaliditāti un nodrošināt pasažieru iesaistīšanu, organizējot pakalpojumu kvalitātes līmeņa apspriešanu un kontroli.

1.8 No otras puses, EESK iesaka saglabāt operatoru pārziņā dzelzceļa pakalpojumu sniegšanas nozares līmeņa vadību, atstājot viņu īpašumā ritošo sastāvu un citas iekārtas, lai motīvētu pētnieciskos un inovāciju centienus, kas ir būtiski nozares attīstībai drošības un kvalitātes aspektā.

1.9 EESK iesaka Komisijai uzņemties iniciatīvu veikt dzelzceļa drošības līmeņa kontroli, kas ir būtiska dzelzceļa attīstībai, izveidojot valstu novērošanas centrus vai apvienotās komisijas drošības jomā. Tā iesaka nodrošināt dzelzceļa ekspluatācijas apstākļu pārredzamību un demokratizēt valsts iestāžu nostāju drošības jautājumos saskaņā ar Līguma 91. pantu, kas paredz Savienības pienākumus transporta drošības jomā.

1.10 EESK ierosina noteikt Eiropas Dzelzceļa aģentūrai uzdevumu integrēt darba ņēmēju veselības un drošības jautājumus, jo tie ir būtiski, lai nodrošinātu augstu ekspluatācijas drošības līmeni lietotājiem, darba ņēmējiem un dzelzceļa tuvumā dzīvojošām personām.

1.11 Turklāt EESK uzskata, ka ir būtiski, lai Aģentūra uzņemtos juridisku atbildību par katru savu lēmumu.

1.12 Par prioritāru EESK atzīst tiesību aktu kopuma tehnisko daļu, lai sekmētu kravu novirzīšanu uz dzelzceļu.

1.13 EESK pieprasa, lai darba devēji un valsts iestādes ņemtu vērā to, cik grūts un bīstams ir darbs uz dzelzceļa, veicot īpašus sociālās aizsardzības pasākumus, slēdzot kolektīvus darba līgumus, pielāgojot darba samaksu un profesionālo karjeru, kā arī izpildītu savas saistības pensiju jomā.

1.14 EESK iesaka ieviest tālākizglītības sistēmu un atzīt uzkrāto pieredzi, lai darba ņēmēji varētu gūt labumu no prasmju iegūšanas un uzturēšanas.

1.15 EESK pieprasa, lai katra dalībvalsts, veicot organizatorisku izvēli vai atverot tirgu konkurencei, saglabātu vēsturisko operatoru nodarbinātības līmeni, kolektīvās garantijas personālam, darba samaksas nosacījumus un darba apstākļus. Mainot operatoru, jāparedz attiecīgo darbinieku atkārtota pieņemšana darbā un jāsauglabā viņu kolektīvās garantijas.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1 Atzinuma pamatā ir šādi atzinumi un tajos iekļautie ieteikumi:

— 2011. gada 16. marta atzinums TEN/432–433 “Vienota Eiropas dzelzceļa telpa” ⁽¹⁾;

— 2011. gada 15. jūnija atzinums TEN/445 “ES transporta politikas sociālie aspekti” ⁽²⁾;

— 2011. gada 25. oktobra atzinums TEN/454 “Ceļvedis uz Eiropas vienoto transporta telpu” ⁽³⁾;

— 2012. gada 13. decembra atzinums TEN/495 “Dzelzceļa pakalpojumu kvalitāte Eiropas Savienībā” ⁽⁴⁾.

2.2 Šis ceturtais dzelzceļa tiesību aktu kopums sastāv no sešiem tiesību aktiem, kas paredz grozījumus, labojumus un viena akta atcelšanu, un tie ir iekļauti vispārējā paziņojumā, kam pievienoti vairāki ziņojumi un ietekmes novērtējumi.

2.3 Priekšlikuma vērtējums pamatojas uz ceturta tiesību aktu kopuma četriem pilāriem, kuros izskatīti tādi temati kā tālsatiksmes pasažieru pārvadājumu pārvaldība un atvēršana, grozījumi Regulā (EK) Nr. 1370/2007 par sabiedrisko pakalpojumu pienākumiem, Eiropas Dzelzceļa aģentūras uzdevumi, pasākumi savstarpējas izmantojamības un drošības jomā un noteikumiem sociālajā jomā.

2.4 Pašreizējā situācija raisa pārdomas un ierosinājumus par nozarē paredzamo attīstību saskaņā ar Lisabonas līguma noteikumiem. Lai pārbaudītu piedāvāto risinājumu atbilstību, jāizvērtē Kopienas politikas rezultāti vairāk nekā 20 gadu periodā, jāizstrādā uz nākotni vērsti skatījumi un jāizvirza mērķi saistībā ar uzdevumiem, ko dzelzceļa nozare var un ko tai vajag pildīt attiecībā uz teritoriālo plānošanu, līdzsvarotību un attīstību, kā arī iedzīvotājiem un kravu ekspeditoriem sniegtajiem pakalpojumiem un šā transporta veida pieejamību.

2.5 Plašākā skatījumā, izstrādājot jauno tiesību aktu, jābalstās uz ieguldījumu, ko šis transporta veids var sniegt Eiropas veidošanā, integrējot tā ekonomiskos, sociālos un vides aspektus.

2.6 Tam ir jānodrošina arī pārrobežu savienojumu izveide starp kaimiņos esošām dalībvalstīm, kurām nav kopīgas infrastruktūras, lai pēc savienojumu izveides varētu veicināt šo valstu iedzīvotāju saskarsmi, jo īpaši personām ar invaliditāti vai ierobežotām pārvietošanās spējām.

⁽¹⁾ OV C 132, 3.5.2011., 99.–107. lpp.

⁽²⁾ OV C 248, 25.8.2011., 22.–30. lpp.

⁽³⁾ OV C 24, 28.1.2012., 146.–153. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 44, 15.2.2013., 49.–52. lpp.

2.7 Šajā saistībā īpaša uzmanība jāpievērš Kopienas politikas rezultātiem attiecībā uz pārrobežu savienojumu veidošanu ar mērķi novērst robežu šķēršļus, jo tie kavē Eiropas veidošanu, brīvu pārvietošanos un pārvadājumu novirzīšanu uz dzelzceļa transportu.

2.8 Uzmanība jāpievērš ekspluatācijas drošības līmenim šajā tīklu nozarē, kuras attīstība ir atkarīga no tā, cik lielā mērā tai uzticas pašvaldība un no pārredzamības, kas jānodrošina nozares ražošanas apstākļiem.

2.9 Jāizvērtē, kā tiek ievērotas Līguma 10. panta 3. punkta prasības par iedzīvotāju tiesībām piedalīties Savienības demokrātiskajā dzīvē. Lēmumi tiek pieņemti iespējami atklāti un iedzīvotājiem iespējami tuvākā līmenī.

2.10 Jāizstrādā prognozes par sociālo attīstību dzelzceļa nozarē saistībā ar uzsākto pārstrukturēšanu, darbības jomas pārskatīšanu, prasmju nodošanu laikā, kad notiek liela dzelzceļa darbinieku mainība, un viņu sociālajiem un darba apstākļiem, ņemot vērā darba ņēmēju veselības aizsardzības un drošības jomā izvirzītos mērķus.

3. Iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadāšanas pakalpojumu pārvaldība un atvēršana konkurencei

3.1 Ar šo tiesību akta priekšlikumu Komisija vēlas aktivizēt dzelzceļa nozari, ieviešot konkurenci pasažieru iekšzemes pārvadājumu jomā. Komisija uzskata, ka šāda konkurence jāstimulē, pieņemot Kopienas tiesību aktu, kas paredz nodalīt, no vienas puses, infrastruktūras pārvaldības funkcijas, kas ietver tādus uzdevumus kā satiksmes vadība, tīkla uzturēšana un ieguldījumi tajos, un, no otras puses, pārvadātāju funkcijas. Komisija paredz arī nostiprināt regulatīvās iestādes, kuru uzdevums ir kontrolēt dzelzceļa transporta tirgu.

3.2 Tādēļ Komisija piedāvā grozījumu 2012. gada 21. novembra Direktīvā 2012/34/EK, kura transponēšana valstu tiesībās ir jāpabeidz līdz 2015. gada 16. jūnijam. Jāpiebilst, ka minētā iniciatīva tiek īstenota, negaidot novērtējumu par to pasākumu efektivitāti, kuri veikti šā labojuma ietvaros.

3.3 Tādā pašā veidā tika pieņemti noteikumi par lielāko transporta koridoru ekspluatācijas vadību, un to ietekmi vēl nav iespējams pilnībā novērtēt.

3.4 Ietekmes novērtējumos, kas pievienoti ceturtā dzelzceļa tiesību aktu kopuma projektam, Komisija ziņo par dažiem novērojumiem, ko tā turklāt attiecina uz vairākām jomām saistībā ar

dažu neseno prezentāciju neviennozīmību. Tomēr tajos ir iekļauti arī vairāki argumenti, kas liecina par labu piedāvātajiem risinājumiem.

3.5 Vairāku pētījumu rezultāti nav tik viennozīmīgi jautājumā par infrastruktūras un dzelzceļa uzņēmumu pārvaldības funkciju nodalīšanas ietekmi. Tomēr Komisijas sniegtā statistikas datu analīze liecina, ka nepastāv automātiska saistība starp šo nodalīšanu, tirgus atvēršanu un dzelzceļa darbības rezultātu uzlabošanu un minētie rezultāti drīzāk ir tieši saistīti ar finansējuma līmeni un brauciena cenu. No otras puses, Mc Nulty ziņojumā ir sniegti gluži pretēji secinājumi par situāciju Lielbritānijā, atzīstot, ka Apvienotās Karalistes dzelzceļa sistēma valstij un lietotājiem izmaksā daudz dārgāk un tai trūkst saskaņotības starp dažādiem dalībniekiem, tādēļ tā daudz spēcīgāk ietekmē valsti saistībā ar integrācijas pasākumiem (tarifiem, izplatību, kustības grafiku ...). Lai atrisinātu šo vienādojumu, sers Mc Nulty sniedz trīs pakāpeniski ieviešamus ieteikumus — dalīt izmaksas un ieņēmumus starp infrastruktūras pārvaldniekiem un dzelzceļa operatoriem, veidot šo dalībnieku kopuzņēmumus vai veikt reintegrācijas pasākumus vairākās franšīzēs.

3.6 Daži valstīs veiktie pētījumi izvērtē dzelzceļa pakalpojumu kvalitāti, piemēram, Lielbritānijas patērētāju tiesību aizsardzības asociācija "Which?" atklāj nevienādīgu ainu dzelzceļa darbībā, vērtējot to no lietotāju viedokļa, proti, apliecinot, ka pusei operatoru lietotāju apmierinātības līmenis ir zemāks vai vienāds ar 50 % un tikai 22 % pasažieru uzskata, ka šī sistēma uzlabojas (<http://which.co.uk/home-and-garden/leisure/reviews-ns/best-and-worst-uk-train-companies/best-train-companies-overall/>).

3.7 No otras puses, Komisijas projekts neparedz nekādus priekšlikumus par to, kā uzlabot pieejamību personām ar īpašām vajadzībām. Tādā gadījumā dažādiem dalībniekiem būtu jāapspriežas ar lietotājiem un jāuzklausā viņi.

3.8 Komisija atsauca uz dzelzceļa pasažieru apmierinātības 2012. gada aptauju, bet EESK savos ieteikumos, kas iekļauti 2012. gada 13. decembra atzinuma TEN/495 1.6. punktā, to atzīst par nepietiekamu.

3.9 No otras puses, Komisija uzsver to, cik svarīgas nozarei ir valsts subsīdijas, un aicina valstis veikt iemaksas, lai samazinātu aizņemto līdzekļu īpatsvaru šajā sistēmā, paredzot iespēju šos līdzekļus atgūt, kā ieteikts Direktīvā 91/440/EEK un 2008. gada aprīļa pamatnostādnēs par valsts atbalstu. Šāda valsts atbalsta piešķiršana nav šķirama no būtiskās nepieciešamības mobilizēt fizisko kapitālu, lai sasniegtu mērķus vides aizsardzības, sabiedrības interešu un valsts politikas jomās. Tādas pašas prasības attiecas arī uz citiem valsts vai privātajiem operatoriem citās nozarēs.

3.10 Lai radītu apstākļus tirgus atvēršanai, Komisija ierosina stingri nodalīt infrastruktūras pārvaldības funkcijas, ko piemēro plašākā perimetrā, no pārvadātāju funkcijām. Šā priekšlikuma uzdevums ir novērst interešu konfliktus un diskriminējošus pasākumus un atvieglot šķērssubsīdiju atklāšanu un novēršanu, taču netiek sniegti pierādījumi par šādu pasākumu esamību vai tiek izmantoti dati, kurus apstrīd attiecīgie dalībnieki un Eiropas Savienības Tiesa. Citstarp šā iemesla dēļ Eiropas Savienības Tiesa pilnībā noraidīja pārkāpuma procedūru, ko Komisija bija ierosinājusi pret Vāciju un Austriju. EESK uzsver: lai gan kravu pārvadātāji un loģistikas operatori kopumā, bet jo īpaši jaunpieņākušie dzelzceļa operatori, priekšroku dod tādām atdalītam un deregulētam ES dzelzceļa tirgum bez robežām, kurā ir vairāk integrēta citos transporta veidos ierastā uzņēmējdarbības prakse, citu dzelzceļa tirgus dalībnieku, piemēram, vēsturisko operatoru, dzelzceļa jomas patērētāju organizāciju un publiskā transporta iestāžu, viedoklis ir piesardzīgāks, domājot par pašreizējās pakalpojumu kvalitātes uzturēšanu.

3.11 Saskaņā ar Direktīvas 2012/34/ES, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu, 63. panta 1. punktu, abi likumdevēji paredz, ka Komisijai ir jāiesniedz ziņojumi "par II nodaļas īstenošanu", nodaļas, kas galvenokārt apskata Savienības dzelzceļa autonomiju un struktūras, "izvērtē arī tirgus attīstību, tostarp sagatavošanās darbu stāvokli turpmākai dzelzceļa tirgus atvēršanai" un "analizē dažādus šā tirgus organizācijas veidus un šīs direktīvas ietekmi ["labojums"] uz sabiedrisko pakalpojumu līgumiem un to finansēšanu". To darot Komisija arī "ņem vērā Regulas (EK) Nr. 1370/2007 īstenošanu un būtiskās atšķirības starp dalībvalstīm (tīklu blīvums, pasažieru skaits, vidējais ceļojuma attālums)". Šajā gadījumā diskusijās tika uzsvērta nepieciešamība saglabāt dalībvalstu spējas organizēt savas valstu sistēmas un, ja tās atzīst par lietderīgu, uzturēt integrētu ražošanas organizācijas veidu, kas nodrošina apvienošanu un samazina kaitīgās saskarnes ekonomikas jomā un attiecībā uz drošību.

3.12 Infrastruktūras pārvaldības nodalīšana vadāmā transporta sistēmā tikai par vienu brīvības pakāpi parasti rada vairāk disfunkciju nekā priekšrocību, būtiski apgrūtinot darbību, izraisot izmaksu pieaugumu un pakalpojumu kvalitātes pazemināšanos. Tas jo īpaši attiecas uz tīkliem, kuros notiek intensīva jaukta tipa satiksme.

3.13 Tehniskā progresa integrācija notiek lēnāk un grūtāk. Kavējas inovācijas, kas visbiežāk tiek ieviestas fiksētajā (infrastruktūras) un mobilajā (ritošā sastāva) jomā. Birokrātija un nevajadzīgas saskarnes pieaug būtiskā proporcijā, izraisot ekspluatācijas izmaksu palielināšanos un radot inerci lēmumu pieņemšanas procesā.

3.14 Turklāt infrastruktūras pārvaldības funkciju nodalīšana no pārvadātāju funkcijām palielina attālumu starp tīkla vai infrastruktūras pārvaldniekiem un gala lietotājiem (pasažieriem un ekspeditoriem) un prasības attiecībā uz pakalpojumu kvalitāti (jo īpaši precizitāti). Tādēļ ir jāzaglabā galvenā dalībnieka funkcijas dzelzceļa sistēmā, nemazinot infrastruktūras pārvaldnieka pamatfunkciju neatkarību.

3.15 No otras puses, jautājumā par ekspluatācijas iekārtām EESK 2011. gada 16. marta atzinumā TEN/432-433 bija sniegusi 1.7. ieteikumu, paskaidrojot: "Attiecībā uz ekspluatācijas iekārtu pieejamības apstākļiem EESK nevar atbalstīt prasību par juridisku, organizatorisku un lēmumu pieņemšanas neatkarību, kas var apdraudēt pašlaik esošās neaizstājamās struktūras". Analīzē nav atklāts neviens jauns elements, kas liktu grozīt šo ieteikumu.

3.16 Komisija tomēr atzina, ka dažu funkciju apvienošana ļautu sistēmai labāk darboties un uzlabotu pasažieriem sniegto pakalpojumu kvalitāti. EESK piekrīt šim viedoklim.

3.17 Attiecībā uz pasažieru starptautisko dzelzceļa pārvadājumu liberalizāciju Savienībā, ko piemēro, sākot no 2010. gada janvāra, nevarētu piekrist, ka tā līdz šim būtu praksē sistemātiski izraisījusi cenu sabrukumu šajā pakalpojumu veidā vai minētā segmenta ievērojamu izaugsmi.

3.18 Ātrgaitas dzelzceļu Eiropā sāka izmantot krietni pirms 2010. gada, pateicoties lielajiem valsts ieguldījumiem dažās dalībvalstīs un konkurencei, kas šo jomu ietekmēs vēl ilgu laiku gan kombinētajā, gan viena veida transportā. 2010. gada liberalizācija lielā mērā sākās pēc atteikšanās no vairākiem esošajiem savienojumiem, kuros izmantoja klasiskās (ne-ātrgaitas) ekspluatācijas iekārtas un apstākļus, un kad izbeidzās iepriekšējā sadarbība. EESK pauž nožēlu par šādu notikumu pavērsienu un mudina Komisiju veikt nepieciešamos pasākumus, lai uzlabotu un attīstītu dzelzceļa pasažieru pārvadājumu pārrobežu pakalpojumus.

3.19 Tās sagatavotais pārskats par dzelzceļa kravu pārvadājumiem liecina par katastrofālu situāciju daudzās dalībvalstīs. Iemesls galvenokārt ir tas, ka sliežu ceļu modernizācija un attīstība atpaliek no satiksmes savienojumu modernizācijas ritma un dzelzceļa transports ir spiests maksāt par vilcienu ceļu lietošanas

tiesībām. Papildus jāņem vērā fakts, ka konkurence par rentablākajiem savienojumiem rada uzlabojumus vairākos maršrutos, nodrošinot vilcienu noslodzi. Taču daļēji tā notiek, pateicoties piekrautiem vagonstūtijumiem, kuru skaits pastāvīgi samazinās. Tas var izraisīt veselu reģionu rūpniecisku noplicināšanos un daudzu tūkstošu kravas automobiļu pārvietošanos pa autoceļiem. Daudzi dalībnieki arī labprāt atzītu, ka vairākās dalībvalstīs liberalizācija nav devusi dzelzceļam nevienu papildu kravas tonnu.

3.20 Iepriekš minētie novērojumi liek EESK, neraugoties uz acīmredzamo nepieciešamību reformēt tirgu, ierosināt Komisijai ieņemt piesardzīgāku nostāju attiecībā uz iekšzemes pasažieru pārvadājumu liberalizāciju, ņemot vērā pašreizējo pieredzi ar starptautisko pārvadājumu liberalizāciju. Turklāt Komisija atzīst to, ka ir grūti atjaunot dzelzceļa starptautisko darbību, kas ir pārāk attālināta no valstu attiecībām, lai gūtu labumu no nenoliedzamā tīkla efekta.

3.21 Šajā jautājumā EESK piekrīt secinājumam, ka starptautiskā dzelzceļa pasažieru satiksme ir vāji attīstīta, neraugoties uz Eiropas Komisijas neapšaubāmo vēlmi sakārtot tiesisko regulējumu.

3.22 Tas nozīmē, ka ierosinātie risinājumi nav pietiekami, jo īpaši tādēļ, ka tirgus nespēj atrisināt minētās problēmas bez atbilstošiem ieguldījumiem un attiecīga politiskā stimula. Īpaši svarīgi ir nodrošināt valstu nomalēs esošo teritoriju apkalpošanu, izmantojot modernus transportlīdzekļus, kas nekaitē videi.

3.23 Šim mērķim jāklūst par Savienības prioritāti, lai izveidotu viendabīgu Eiropas telpu, novēršot šķēršļus uz robežām un nodrošinot saskaņotību ekonomikas, sociālajā un attīstības jomā apgabalos, kas līdz šim tikuši pamesti novārtā.

3.24 Eiropas Savienībai jāparedz iespēja izveidot pārrobežu struktūras un noteikt pasākumus to intervencei attiecīgajos reģionos, lai varētu definēt un organizēt sabiedrisko pakalpojumu uzdevumu izpildi, kā paredzēts Līguma 14. pantā un Protokolā Nr. 26.

3.25 Tikai politiska iniciatīva, kas saņem stingru atbalstu no publiskā sektora, nodrošinās tādas telpas un savienojumu izveidi, ko var izmantot attīstītā tirgū. EESK mudina Komisiju lielu uzmanību pievērst pakalpojumu kvalitātes un drošuma reālai pilnveidošanai ES dzelzceļa tirgū, īpaši pārrobežu aspektā, kā arī ņemot vērā attīstību citos transporta veidos. Pamatmērķim jābūt tirgus daļu palielināšanai un lietotāju apmierinātībai, taču līdzekļi šā mērķa sasniegšanai dažādās dalībvalstīs var būt dažādi.

4. **Grozījums Regulā (EK) Nr. 1370/2007 attiecībā uz sabiedrisko pakalpojumu saistībām**

4.1 Ar grozījumu Regulā (EK) Nr. 1370/2007 paredzēts pienākums rīkot konkursus par dzelzceļa pārvadājumiem, šo konkursu organizēšanas kārtība, sabiedriskā transporta plānu izstrāde un ritošā sastāva nodošana jauniem uzņēmējiem.

4.2 EESK 2012. gada 13. decembra atzinuma TEN/495 1.7. ieteikumā pauda lielas bažas par sabiedrisko pakalpojumu saistību regulas pārskatīšanu. Ir skaidrs, ka paredzētā pārskatīšana neatbilst gaidītajam, ņemot vērā ietekmes novērtējumu rezultātus.

4.3 Vairāki pētījumi, no kuriem dažus veica Komisija, piemēram, ziņojums par "Regulatīvo izvēļu izpēti attiecībā uz paredzēto tirgus atvēršanu dzelzceļa pasažieru pārvadājumiem" liecina par atšķirīgiem un pretrunīgiem elementiem, kas neļauj piedāvāt vienotu risinājumu problēmām, kuras saistītas ar pasažieru noslogojumu, kustības biežumu, valsts atbalsta palielināšanu un produktivitāti.

4.4 Ļoti līdzīgi rezultāti tika reģistrēti attiecībā uz tīkliem ar atšķirīgu tiesisko regulējumu (atvērti vai neatvērti konkurencei), un tas liek distancēties no pārāk vispārīgās pieejas, kurā netiek ņemti vērā pārvadājumu kārtības aspekti attiecīgajā valstī, piemēram, ģeogrāfija, laika apstākļi, kā izvietotas ražošanas zonas un apdzīvotās vietas, no kurām dažas joprojām atrodas ļoti tālu no dzelzceļa, kā norādīts 2012. gada 13. decembra atzinumā TEN/495.

4.5 Šiem aspektiem ir jānodrošina ES nodrošināt, lai izmantotie līdzekļi ļautu Savienības līmenī sasniegt paredzētās darbības mērķus, ja tos nevar sasniegt valsts, reģiona vai vietējā līmenī, un lai tie nepārsniegtu minēto mērķu sasniegšanai nepieciešamās robežas.

4.6 Attiecībā uz Komisijas priekšlikumu noteikt maksimālās robežas tiešai līgumslēgšanas tiesību piešķiršanai rūpīgi jāizvērtē atbilstība minētajam mērķim; ar šo noteikumu paredzēts apstrīdams ierobežojums vietējo pašvaldību administratīvajai brīvībai.

4.7 Robežvērtības definēšana, lai ierobežotu operatoriem piedāvāto franšīzu apjomu, rada arī attiecīgas neizbēgamas sekas, kas var apdraudēt šo pakalpojumu, izlīdzinājuma trūkuma dēļ izraisot vispārēju konkurētspējas zaudēšanu, kas gaidāma līdz ar konkurences ieviešanu. Tas nozīmē, ka saskaņā ar Regulu (EK) Nr. 1370/2007 lēmums par to, vai piešķirt vienu vai vairākus līgumus tieši operatoram vai izmantot konkursa procedūru, būtu jāatstāj kompetento iestāžu ziņā tāpat kā pienākums strukturēt šādu procedūru, vajadzības gadījumā sadalot līgumu paketes atsevišķās daļās, lai novērstu robežlīmeņa noteikšanas sekas.

4.8 Būtu arī jāuzdod jautājums par to, vai ir vēlams tik sīki izstrādāt sabiedriskā transporta plānus, jo tas izpaustos kā Līgumā paredzētās valsts, reģionālo un vietējo iestāžu lielas rīcības brīvības ierobežojums sabiedrisko pakalpojumu saistību jomā.

4.9 Īpaši liela uzmanība būtu jāpievērš nosacījumiem, ar kādiem Komisija ir paredzējusi nodot dzelzceļa ekspluatācijai nepieciešamo fizisko kapitālu tirgus jaunpienācējiem, kuri plāno ieguldīt un darboties pētniecības un inovāciju jomā, kas ir svarīga dzelzceļa kvalitātei un drošībai.

4.10 Lielbritānijas piemērs apliecina, ka līdzekļu aizdevumus nodrošina bankas ar finanšu sabiedrību starpniecību, kuras rada ievērojamu risku saistībā ar šāda fiziskā kapitāla pieejamību, un tas liek izvirzīt jautājumu par kontroles iespējām.

5. Eiropas Dzelzceļa aģentūras uzdevumi, dzelzceļa drošība un savstarpējā izmantojamība

5.1 Ar otro tiesību aktu kopumu tika izveidota Eiropas Dzelzceļa aģentūra, kas atrodas Valansjēnā, Francijā, un atbild par Eiropas tīklu un iekārtu tehniskās saskaņošanas nodrošināšanu, savstarpējās izmantojamības veidošanu, izstrādājot kopīgus standartus (savstarpējās izmantojamības tehniskās specifikācijas — SITS un kopīgās drošības metodes — CSM), un dzelzceļa drošības pilnveidošanu.

5.2 Līguma 91. pantā ir noteikti ES pienākumi attiecībā uz transporta drošību, kuras līmenis ir pastāvīgi jāpaaugstina.

5.3 Dzelzceļa drošības līmeni un tā attīstību, ņemot vērā notiekošās institucionālās un tehniskās izmaiņas, nekādā gadījumā nevar mērit ar reģistrēto cietušo skaitu. Drošības līmenis ir jāvērtē, ņemot vērā rādītājus, kas ļauj novērot minētās izmaiņas un tās paredzēt, lai lietotājiem un darbiniekiem nodrošinātu maksimāli iespējamo drošības līmeni.

5.4 Lai radītu Eiropas dzelzceļa telpu, jāuzlabo “savstarpējā izmantojamība”. Infrastruktūru un ritošā sastāva vai stacionāro iekārtu saderība jābalsta uz vienkāršām un ātrām procedūrām, kas uztur nepieciešamo drošības līmeni un nodrošina attīstību, modernizāciju un pielāgošanu jaunām vajadzībām.

5.5 Šādā gadījumā pretēji apgalvojumam Komisijas ziņojumā Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai par Direktīvas 2007/58/EK noteikumu īstenošanu saistībā ar starptautisko dzelzceļa pasažieru pārvadājumu tirgus atvēršanu, kas pievienots Komisijas paziņojumam Padomei un Eiropas Parlamentam par ceturto

dzelzceļa nozares tiesību aktu kopumu, drošība nebūtu uzskatāma par šķērslī. Nesenā pieredze citās jomās liecina par kaitējumu, ko var radīt pārāk pavisā pieeja iedzīvotāju priekšstatiem par ES lomu. Avārijām Viaredžio un vēlāk arī *Schellebelle* arī būtu jānodrošina visi nozares dalībnieki ievērot iespējami vislielāko piesardzību un vislielāko stingrību dzelzceļa ekspluatācijas jautājumos.

5.6 Tādēļ ievērojama nozīme šajā jomā ir Eiropas Dzelzceļa aģentūrai sadarbībā ar valstu drošības iestādēm, kas savienotas informācijas apmaiņas un koordinācijas tīklā. Aģentūras uzdevumiem, kā arī valstu drošības iestāžu uzdevumiem arī būtu jāpaplašinās, lai integrētu dzelzceļa ekspluatācijas cilvēcisko faktoru un ņemtu vērā aspektus, kas saistīti ar darbinieku veselību un drošību, kura neapšaubāmi ir saistīta ar dzelzceļa drošību.

5.7 Ņemot vērā dalībnieku, kuri darbojas dzelzceļa nozarē, skaita pieaugumu un sekas, ko var radīt nepilnīga darba organizācija, valstu drošības iestāžu funkcijās būtu jāiekļauj arī to apstākļu kontrole, kādos notiek dzelzceļa ekspluatācija; valstu drošības iestādes tiek aicinātas kļūt par īstiem dzelzceļa policistiem, kuri atbild par to spēkā esošo tiesību aktu piemērošanas pārbaudēm, kas regulē sabiedrisko kārtību.

5.8 Pēc Komisijas pieprasījuma 2011. gada aprīlī notika Aģentūras funkciju izvērtēšana. Tā apliecināja, ka Aģentūrai var uzticēt uzdevumu veicināt inovācijas, lai uzlabotu dzelzceļa savstarpējo izmantojamību un drošību, jo īpaši — jauno informācijas tehnoloģiju un uzraudzības un izsekošanas sistēmu izmantošanu. Tomēr Aģentūru nevar atbrīvot no juridiskās atbildības par tās lēmumiem.

5.9 Minētais aspekts ir saistīts ar nozares politikas izstrādi, pamatojoties uz pētniecību, inovācijām un ieguldījumiem, kuriem nepieciešams valsts atbalsts, lai risinātu būtisku Eiropas līmeņa problēmu, kas spēj veicināt ekonomikas atveseļošanu. Eiropas rūpnieciskais un pētnieciskais projekts *Shift2Rail* var būt piemērots risinājums, lai integrētu visus dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumus.

5.10 Atbilstoši saistībām, kas ES noteiktas Līguma 91. pantā, un lai uzlabotu darbinieku veselību un drošību, Aģentūrai varētu piešķirt pilnvaras nodrošināt, ka visas iesaistītās puses īsteno savstarpējās izmantojamības jomā pieņemtos lēmumus.

6. Sociālie aspekti

6.1 Iepriekšējais punkts, kas attiecas uz rūpniecības politikas atjaunošanu ES līmenī, jāsaista kopā ar jautājumiem par darbinieku demogrāfijas problēmu risināšanu un kvalifikācijas sadalījumu dzelzceļa nozarē un sliežu ceļu būvē.

6.2 Minētajās nozarēs notiek darbinieku novecošana un sociālā profila izmaiņas, un nākotnē aizvien vairāk vajadzēs vadošos, inženiertehniskos un tehniskos darbiniekus.

6.3 Tuvāko gadu laikā šī situācija izraisīs par dzelzceļa ekspluatāciju atbildīgā personāla plašu atjaunināšanos un būtisku pavērsienu uz tirgus jaunpieņacējiem, un tas izvirza jautājumu par darba apstākļiem jaunajos uzņēmumos un specifiskā sociālās aizsardzības līmeņa pazemināšanos nozarē, kurā tika ņemts vērā smagais un bīstamais darbs uz dzelzceļa un kas līdz liberalizācijai bija nodrošinājusi šāda darba pievilcīgumu.

6.4 Dzelzceļa profesiju pievilcīgums, jo īpaši jauniešu un sieviešu vidū, tāpēc ir galvenais uzdevums, lai dzelzceļa ekspluatācija joprojām būtu droša gan dalībvalstīs, gan ES līmenī, un šā uzdevuma izpildei nozarē jāiesaista jauni darbinieki un jānodrošina personāla lojalitāte.

6.5 Šāds dubults pievilcīguma un lojalitātes mērķis liek dalībvalstīm pildīt saistības, kas ir spēkā attiecībā uz sociālo aizsardzību (jo īpaši pensiju jautājumā), kolektīvajām garantijām un darba apstākļiem un ilgtermiņa nodarbinātības un karjeras attīstības perspektīvām, balstoties uz prasmju apgūšanu un atzīšanu. Šim nolūkam varētu izmantot īpašās programmas, piemēram, *Erasmus*.

6.6 EESK 2011. gada 15. jūnija atzinumā TEN/445 par Eiropas transporta politikas sociālajiem aspektiem ir sniegti vairāki ieteikumi šajā jomā, kas var uzlabot nozares pievilcīgumu, un Komisijai tie būtu jāiekļauj tiesību aktu priekšlikumos.

6.7 EESK aicina, lai katra dalībvalsts, izvēloties attiecīgo organizāciju vai atverot tirgu konkurencei, saglabātu vēsturisko operatoru nodarbinātības līmeni, kolektīvās garantijas darbiniekiem un viņu samaksas un darba apstākļus. Mainot operatoru, jāparedz attiecīgo darbinieku atkārtota pieņemšana darbā un jāsaglabā viņu kolektīvās garantijas.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs

Henri MALOSSE

PIELIKUMS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Atzinumam

Turpmāk minētie grozījumi ieguva vismaz vienu ceturto daļu nodoto balsu, taču tika noraidīti debatēs:

1.5 punkts

Grozīt šādi:

“EESK pieprasa, lai dalībvalstis saglabātu spēju organizēt savu valsts dzelzceļa sistēmu un atvērt iekšzemes tirgu konkurencei, pamatojoties uz ģeogrāfisko, demogrāfisko un vēsturisko situāciju un esošajiem ekonomiskajiem, sociālajiem un vides apstākļiem. Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikuma mērķi pabeigt vienota dzelzceļa tirgus izveidi Eiropā, nodrošinot pārvadājumu augstu kvalitāti un izskaužot ar robežām saistītās problēmas. Komiteja mudina Komisiju lielu uzmanību pievērst pakalpojumu kvalitātes pilnveidošanai ES dzelzceļa tirgū, īpaši pārrobežu aspektā, ņemot vērā arī citu transporta veidu attīstību. Pieaugošām tirgus daļām un lietotāju apmierinātībai jābūt kopējam mērķim, tomēr līdzekļi šā mērķa sasniegšanai dažādās dalībvalstīs var būt dažādi.”

Balsošanas rezultāts (par 1.5 un 3.1. punktu balsoja reizē, un tos abus noraidīja):

Par: 30
Pret: 71
Atturas: 7

3.1 punkts

Grozīt šādi:

“Ar šo ceturto tiesību aktu kopuma priekšlikumu Komisija turpina darbu, lai vēlas atdzīvinātu Eiropas dzelzceļu.—Tāpat kā iepriekšējos tiesību aktu kopumos, par kuriem lēmumi jau pieņemti, šāds mērķis izvirzīts tādēļ, ka Eiropas Savienībā dzelzceļš ir svarīga ilgtspējīgas transporta sistēmas daļa gan pasažieru, gan kravu pārvadājumu jomā un ka tirgus reformu uzskata par nepieciešamu tāda kopēja dzelzceļa tirgus izveidei, kuram var būt potenciāla loma, kādu dzelzceļš nav spējis pildīt pēdējās desmitgadēs, ieviešot iepriekš ieviesta konkurencei dzelzceļa kravu un pasažieru pārvadājumos, tagad ar skatāmo priekšlikumu tiek ieviesta konkurence arī iekšzemes pasažieru pārvadājumu jomā. Komisija uzskata, ka šī konkurence jāstimulē, pieņemot Kopienas tiesību aktu, kas paredz nodalīt, no vienas puses, infrastruktūras pārvaldības funkcijas, kas attiecinātas uz tādiem uzdevumiem kā satiksmes vadība, tīkla uzturēšana un ieguldījumi tīklos, un, no otras puses, dzelzceļa operatoru pārvadātāju funkcijas. Komisija paredz arī nostiprināt regulatīvās iestādes, kuru uzdevums ir kontrolēt dzelzceļa tirgu. Komiteja atbalsta Komisijas priekšlikuma mērķi pabeigt vienotas dzelzceļa telpas izveidi Eiropā, nodrošinot pārvadājumu augstu kvalitāti un izskaužot ar robežām saistītās problēmas.”

Balsošanas rezultāts (par 1.5 un 3.1. punktu balsoja reizē, un tos abus noraidīja):

Par: 30
Pret: 71
Atturas: 7

3.5 punkts

Grozīt šādi:

“Vairāku pētījumu rezultāti nav tik viennozīmīgi jautājumā par infrastruktūras un dzelzceļa uzņēmumu pārvaldības funkciju nodalīšanas un dzelzceļa tirgu deregulācijas ietekmi. Tomēr Komisijas sniegtā statistikas datu analīze arī liecina, ka nepastāv automātiska saistība starp šo nodalīšanu, tirgus atvēršanu un dzelzceļa darbības rezultātu uzlabošanu. Tāpat dažādās dalībvalstīs, kur veikta atdalīšana un/vai deregulācija, un tirgos, kuros reformas nav veiktas, pieredze ir izteikti atšķirīga. Šķiet, ka dzelzceļa transportā tirgus daļas ir atkarīgas ne tikai no pārvaldības modeļa, bet arī no vispārējā ieguldījumu līmeņa un ģeogrāfiskajiem, demogrāfiskajiem un rūpnieciskajiem faktoriem valstī, un minētie rezultāti drīzāk ir tieši saistīti ar finansējuma līmeni un brauciena cenu. No otras puses, Mc Nulty ziņojumā ir sniegti gluži pretēji secinājumi par situāciju Lielbritānijā, atzīstot, ka Apvienotās Karalistes dzelzceļa sistēma valstij un lietotājiem izmaksā daudz dārgāk un tai trūkst saskaņotības starp dažādiem dalībniekiem, tādēļ tā daudz spēcīgāk ietekmē valsts saistību ar integrācijas pasākumiem (tarifiem, izplatību, kustības grafiku ...). Lai atrisinātu šo vienādojumu, sers Mc Nulty sniedz trīs pakāpeniski ieviešamus ieteikumus — dalīt izmaksas un ienākumus starp infrastruktūras pārvaldniekiem un dzelzceļa operatoriem, veidot šo dalībnieku kopuzņēmumus vai veikt reintegrācijas pasākumus vairākās franšīzēs.”

Balsošanas rezultāts (par 3.5 un 3.6. punktu balsoja reizē, un tos abus noraidīja):

Par: 27
 Pret: 70
 Atturas: 7

3.6 punkts

Svītrot punktu:

~~“Daži valstis veiktie pētījumi izvērtē dzelzceļa pakalpojumu kvalitāti, piemēram, Lielbritānijas patērētāju tiesību aizsardzības asociācija “Which?” atklāj nevienādīgu ainu dzelzceļa darbībā, vērtējot to no lietotāju viedokļa, proti, apliecinot, ka pusei operatoru lietotāju apmierinātības līmenis ir zemāks vai vienāds ar 50 % un tikai 22 % pasažieru uzskata, ka šī sistēma uzlabojas (http://which.co.uk/home_and_garden/leisure/reviews_ns/best_and_worst_uk_train_companies/best_train_companies_overall/)”~~

Balsošanas rezultāts (par 3.5 un 3.6. punktu balsoja reizē, un tos abus noraidīja):

Par: 27
 Pret: 70
 Atturas: 7

3.11 punkts

Grozīt šādi:

~~“Saskaņā ar Direktīvas 2012/34/ES, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu, 63. panta 1. punktu, abi likumdevēji paredz, ka Komisijai ir jāiesniedz ziņojumi “par II nodaļas īstenošanu”, nodaļas, kas galvenokārt apskata Savienības dzelzceļa autonomiju un struktūras, “izvērtē arī tirgus attīstību, tostarp sagatavošanās darbu stāvokli turpmākai dzelzceļa tirgus atvēršanai” un “analizē dažādus šā tirgus organizācijas veidus un šīs direktīvas ietekmi [“labojums”] uz sabiedrisko pakalpojumu līgumiem un to finansēšanu”. To darot Komisija arī “ņem vērā Regulas (EK) Nr. 1370/2007 īstenošanu un būtiskās atšķirības starp dalībvalstīm (tīklu blīvums, pasažieru skaits, vidējais ceļojuma attālums)”. Šajā gadījumā diskusijās tika atbalstīta nostāja, ka uzsvērtā nepieciešamība jāsaglabāt dalībvalstu spējas organizēt savas valstu sistēmas un, ja tās atzīst par lietderīgu, uzturēt tādu integrētu ražošanas organizācijas veidu, kas nodrošina kapacitātes apvienošanu un samazina kaitīgās saskarnes ekonomikas jomā un attiecībā uz drošību.”~~

Balsošanas rezultāts (par 3.11., 3.12., 3.13. un 3.14. punktu balsoja reizē, un tos noraidīja):

Par: 35
 Pret: 67
 Atturas: 2

3.12 punkts

Svītrot punktu:

~~“Infrastruktūras pārvaldības nodalīšana vadāmā transporta sistēmā tikai par vienu brīvības pakāpi parasti rada vairāk disfunkciju nekā priekšrocību, būtiski apgrūtinot darbību, izraisot izmaksu pieaugumu un pakalpojumu kvalitātes pazemināšanos. Tas jo īpaši attiecas uz tīkliem, kuros notiek intensīva jaukta tipa satiksme.”~~

Balsošanas rezultāts (par 3.11., 3.12., 3.13. un 3.14. punktu balsoja reizē, un tos noraidīja):

Par: 35
 Pret: 67
 Atturas: 2

3.13 punkts

Svītrot punktu:

~~“Tehniskā progresa integrācija notiek lēnāk un grūtāk. Kavējas inovācijas, kas visbiežāk tiek ieviestas fiksētajā (infrastruktūras) un mobilajā (rietošā sastāva) jomā. Birokrātija un nevajadzīgas saskarnes pieaug būtiskā proporcijā, izraisot ekspluatācijas izmaksu palielināšanos un radot inerci lēmumu pieņemšanas procesā.”~~

Balsošanas rezultāts (par 3.11., 3.12., 3.13. un 3.14. punktu balsoja reizē, un tos noraidīja):

Par: 35
Pret: 67
Atturas: 2

3.14 punkts

Grozīt šādi:

"Turklāt var rasties risks, ka infrastruktūras pārvaldības funkciju nodalīšana no pārvadātāju funkcijām palielina attālumu starp tīkla vai infrastruktūras pārvaldniekiem un gala lietotājiem (pasažieriem un ekspedītoriem) un prasības attiecībā uz pakalpojumu kvalitāti (jo īpaši precizitāti). Tādēļ ir ļoti svarīgi, lai attiecīgajos tirgos labi darbotos regulators, ir jāsaģlabā galvenā dalībnieka funkcijas dzelzceļa sistēmā, nemazinot infrastruktūras pārvaldnieka pamatfunkciju neatkarību."

Balsošanas rezultāts (par 3.11., 3.12., 3.13. un 3.14. punktu balsoja reizē, un tos noraidīja):

Par: 35
Pret: 67
Atturas: 2

3.19 punkts

Grozīt šādi:

"Tās sagatavotais pārskats par dzelzceļa kravu pārvadājumiem liecina par katastrofālu situāciju daudzās dalībvalstīs. Dzelzceļa kravu pārvadājumu jomā regulējuma mazināšanas ietekme dažādās dalībvalstīs un tirgos ir bijusi ļoti atšķirīga. Dažās dalībvalstīs, sevišķi Austrumeiropā, nesenās pārmaiņas ir bijušas ļoti problemātiskas. Taču ģemesls galvenokārt ir nevis regulējuma samazināšana pati par sevi, bet gan tas, ka sliežu ceļu modernizācija un attīstība atpauk no satiksmes savienojumu modernizācijas ritma un dzelzceļa transports ir spiests maksāt par vilcienu ceļu lietošanas tiesībām. Savukārt citās valstīs patērētājiem sniegto pakalpojumu apjoms ir būtiski palielinājies, un līdz ar to pa dzelzceļu tiek pārvadāts vairāk preču nekā iepriekš. Kopumā konkurences palielināšanās ietekme, īpaši noslogotu vilcienu tirgū, ir bijusi pozitīva. Tomēr piekrauto vagonstūjumu apjoms, kas Eiropā ir problēmjautājums jau ilgu laiku, vairumā valstu turpina samazināties, ietekmējot tīklus un liekot atteikties no dzelzceļa infrastruktūras ar mazu satiksmi. Papildus jāņem vērā fakts, ka konkurence par rentablākajiem savienojumiem rada uzlabojumus vairākos maršrutos, nodrošinot vilcienu noslodzi. Taču daļēji tā notiek, pateicoties piekrautiem vagonstūjumiem, kuru skaits pastāvīgi samazinās. Tas var izraisīt veselu reģionu rūpniecisku noplicināšanos un daudzu tūkstošu kravas automobiļu pārvietošanos pa autoceļiem. Daudzi dalībnieki arī labprāt atzītu, ka vairākās dalībvalstīs Komisijas paziņojumā skaidri redzams, ka dzelzceļa kravu pārvadājumu regulējuma mazināšanai nav bijusi pietiekama ietekme, lai izveidotu jaunu konkurētspējīgu dzelzceļa kravu pārvadājumu tirgu. Daži operatori pat uzskata, ka liberalizācija tiešā veidā nav devusi dzelzceļam nevienu papildu kravas tonnu."

Balsošanas rezultāts:

Par: 39
Pret: 72
Atturas: 3

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes 1996. gada 25. jūlija Direktīvu 96/53/EK, ar kuru paredz noteiktu Kopienā izmantotu transportlīdzekļu maksimālos pieļaujamos gabarītus iekšzemes un starptautiskajos autopārvadājumos, kā arī šo transportlīdzekļu maksimālo pieļaujamo masu starptautiskajos autopārvadājumos”

COM(2013) 195 final/2 – 2013/0105 (COD)

(2013/C 327/22)

Galvenais ziņotājs: **RANOCCHIARI kgs**

Padome 2013. gada 13. maijā un Eiropas Parlaments 2013. gada 18. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 91. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes 1996. gada 25. jūlija Direktīvu 96/53/EK, ar kuru paredz noteiktu Kopienā izmantotu transportlīdzekļu maksimālos pieļaujamos gabarītus iekšzemes un starptautiskajos autopārvadājumos, kā arī šo transportlīdzekļu maksimālo pieļaujamo masu starptautiskajos autopārvadājumos”

COM(2013) 195 final/2 – 2013/0105 (COD).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas Birojs 2013. gada 21. maijā uzdeva Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētajai nodaļai izstrādāt Komitejas atzinumu par minēto jautājumu.

Nemot vērā jautājuma steidzamību, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 491. plenārajā sesijā, kas notika 2013. gada 10. un 11. jūlijā (11. jūlija sēdē), iecēla *Ranocchiari* kgu par galveno ziņotāju un ar 87 balsīm par un 1 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1 EESK pauž gandarījumu par Komisijas priekšlikumu pēc 17 gadiem pārskatīt pašreizējo direktīvu par dažu transportlīdzekļu gabarītiem un masu. Priekšlikuma mērķis ir iet kopsolī ar tehnoloģijas progresu, lai transportlīdzekļi kļūtu ekoloģiski tīrāki un drošāki.

1.2 Vienlaikus EESK norāda: lai pārskatītais dokuments atbilstu patlaban spēkā esošajiem tiesību aktiem un lai nerastos lieki sarežģījumi un/vai diskriminācija, ir jāprecizē daži būtiski svarīgi aspekti.

1.3 Šajā ziņā EESK ir pārliecināta, ka visas pretrunas palīdzēs novērst ekspertu grupa, kas izveidota saistībā ar deleģēto aktu pieņemšanu.

1.4 Attiecībā uz aizmugures gaisa plūsmas vadīšanas ierīcēm EESK stingri iesaka to uzstādīšanu iekļaut spēkā esošajā Eiropas tipa apstiprinājuma sistēmā, nevis valsts tipa apstiprinājuma sistēmā, kas gatava transportlīdzekļa tipa apstiprināšanā (WVTA) būtu solis atpakaļ.

1.5 Izņēmumi, kas attiecībā uz masu garantēti tikai divasu transportlīdzekļiem ar elektrisko vai hibrīdpiedziņu, būtu jāattiecinā arī uz transportlīdzekļiem ar trim vai vairāk asīm, kā arī

uz transportlīdzekļiem, kuros izmanto alternatīvus piedziņas un degvielas veidus, ja attiecīgie tehniskie risinājumi rada papildu masu, kas samazina lietderīgo kravnesību.

1.6 Transportlīdzekļos uzstādāmās svēršanas ierīces ir tikai ieteicamas, bet ne obligātas. EESK atgādina, ka tehniskais risinājums nav pieejams visiem transportlīdzekļu tipiem un ka transportlīdzekļiem ar mehānisko balstiekārtu un/vai daudzām asīm minēto ierīču uzstādīšana var būt ļoti problemātiska.

Galū galā būs ļoti grūti rast pietiekami precīzu sistēmu, ko izmantot par īstenošanas instrumentu. Taču tādu pašu rezultātu var iegūt, dublējot WIM sistēmu (ceļa segumā iestrādātu iekārtu, kas paredzēta svēršanai kustībā), ko jau izmanto dalībvalstīs.

1.7 Visbeidzot, attiecībā uz modulāro koncepciju jeb garākiem un smagākiem transportlīdzekļiem (*Longer Heavier Vehicles, LHV*) EESK uzskata, ka EK priekšlikums patlaban ir atbilstošākais, kā paskaidrots šā atzinuma 4.6. punktā.

1.8 Tomēr ir iespējams, ka, arvien vairāk dalībvalstīm pieļaujot LHV pārrobežu izmantošanu, rodas domino efekts un pakāpeniski šādi transportlīdzekļi tiek atļauti visā Eiropā. Šādā gadījumā minēto atkāpju rezultātā šābrīža izņēmums var kļūt par vispārpieņemtu praksi, un tas būs pretrunā priekšlikuma virzošajam principam, proti, ka modulārā koncepcija būtiski neietekmē starptautisko konkurenci, kā arī liks ciest tām dalībvalstīm, kuras savā teritorijā aizliedz iebraukt LHV.

1.9 Ja tā notiks, Komisijai neatliks nekas cits kā ar to rēķināties un ļaut tirgus spēkiem pašiem izvēlēties vajadzīgo risinājumu. Ja LHV iegūs tirgus daļu dalībvalstīs ar piemērotu infras-truktūru un drošības prasībām, EK nevarēs tos ierobežot, vienlaikus nepārkāpjot subsidiaritātes principu.

2. Ievads

2.1 Patlaban spēkā esošā direktīva, ar kuru paredz noteiktu Kopienā izmantotu transportlīdzekļu maksimālos pieļaujamos gabarītus iekšzemes un starptautiskajos autopārvadājumos, kā arī maksimālo pieļaujamo masu starptautiskajos autopārvadājumu-⁽¹⁾, tapusi 1996. gada jūlijā.

2.2 Arvien akūtākai kļūstot vajadzībai mazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un naftas produktu patēriņu, kā arī ņemot vērā to, ka autotransports patērē 82 % no visas transporta nozarei vajadzīgās enerģijas, bija pienācis laiks pārskatīt attiecīgos tiesību aktus, liekot lietā jaunākās tehniskās iespējas mazināt degvielas patēriņu un veicināt intermodālos pārvadājumus.

2.3 Patiesībā jau 2011. gada baltajā grāmatā par transportu⁽²⁾ tika norādīts, ka pašreizējā direktīva tiks pārskatīta, lai tirgū virzītu energoefektīvākus transportlīdzekļus.

2.4 Saistībā ar iepriekš minēto EESK ir ļoti gandarīta par Komisijas priekšlikumu pārskatīt pašreizējo direktīvu, jo šajā procesā ņemta vērā ne vien degvielas patēriņa mazināšana, bet arī intermodālo pārvadājumu un konteinerizācijas vajadzības un — galu galā — ceļu satiksmes drošība.

3. Eiropas Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1 Piešķirt atkāpes no maksimālajiem transportlīdzekļu gabarītiem,

— lai transportlīdzekļu aizmugurē varētu pievienot aerodinamiskas ierīces (aizmugures gaisa plūsmas vadīšanas ierīces), kas uzlabo energoefektivitāti,

— lai aerodinamisko rādītāju, satiksmes drošības un vadītāja komforta uzlabošanas nolūkā varētu veikt kabīnes pārbūvi.

3.2 Atļaut par vienu tonnu palielināt masu

— divas transportlīdzekļiem ar elektrisko vai hibrīdpiedziņu, lai ņemtu vērā bateriju masu un divmotoru piedziņu, neietekmējot transportlīdzekļu kravietilpību.

⁽¹⁾ Pasažieru pārvadājumiem: **M2** (sākot no 8+1 sēdvietas un ar maksimālo masu ≤ 5 t); **M3** (tāds pats sēdvietu skaits kā M2, bet maksimālā masa > 5 t). Kravas pārvadājumiem: **N2** (maksimālā masa > 3,5 t un ≤ 12 t); **N3** (maksimālā masa > 12 t); **O2** (piekabes ar maksimālo masu > 0,75 t un ≤ 3,5 t); **O3** (piekabes ar maksimālo masu > 3,5 t un ≤ 10 t).

⁽²⁾ COM(2011) 144 final.

— Par vienu tonnu tiks palielināta arī autobusu maksimālā masa, lai ņemtu vērā pasažieru un viņu bagāžas vidējās masas pieaugumu, kā arī jaunā drošības aprīkojuma masu. Tas dos iespēju nesamazināt vienā autobusā pārvadājamo pasažieru skaitu.

3.3 Par 15 cm pagarināt kravas automobiļu pieļaujamo garumu, lai Eiropas Savienībā varētu izmantot 45 pēdu konteinerus.

3.4 Lai varētu sekmīgāk konstatēt pārkāpumus, kas saistīti ar pieļaujamās masas pārsniegšanu, ieteikts ieviest svēršanas ierīces, kas uzstādāmas transportlīdzekļos un kas datus par masu var pārsūtīt pārbaudes iestādēm, tādējādi pārvadātājiem nodrošinot vienlīdzīgu konkurences apstākļus.

3.5 Apstiprināt EMS (Eiropas modulārās sistēmas / modulārās koncepcijas) vai LHV izmantošanu pārrobežu pārvadājumos ar nosacījumu, ka minētie transportlīdzekļi šķērso tikai vienas valsts robežu, abas attiecīgās dalībvalstis to jau atļauj un ir izpildīti direktīvā paredzētie atkāpes piemērošanas nosacījumi. Šķiet, ka šāds izmantojums būtiski neietekmēs starptautisko konkurenci.

3.6 EK sagatavos tehniskos raksturlielumus, minimālos darbības rādītājus, konstrukcijas ierobežojumus, kā arī procedūras, kas saistītas ar minētajām prasībām.

3.7 Lai netiktu ieviesti nesamērīgi pienākumi, kuru dēļ īpaši ciestu MVU, deleģēto aktu pieņemšanas nolūkā atbilstīgi principam, kura pamatā ir darbības rādītāju standarti, tika izveidota ekspertu grupa. Tajā piedalās visas galvenās ieinteresētās personas.

4. EESK piezīmes

4.1 *Aizmugures gaisa plūsmas vadīšanas ierīces*

4.1.1 Transportlīdzekļu maksimālo pieļaujamo garumu var pārsniegt par diviem metriem, ja transportlīdzekļa aizmugurē pievieno ievēljamā vai salokāmas aerodinamiskas ierīces.

4.1.2 EESK atbalsta minēto jauninājumu, taču aicina EK nepieļaut juridiskas pretrunas starp šo priekšlikumu (par 2 m pielaidi) un tiesību aktu, kurš regulē tipa apstiprināšanu (Regula 1230/2012) un kurā atļauta aizmugurējās daļas pagarināšana par 50 cm; tas ir jāpārskata, tiklīdz tiek pieņemts šajā atzinumā izskatāmais priekšlikums.

4.1.3 Priekšlikumā arī norādīts, ka šādu aerodinamisku ierīču uzstādīšanu sankcionē dalībvalsts, kas izsniedz attiecīgu tipa apstiprinājuma sertifikātu, kuru atzīst pārējās dalībvalstis. Tomēr, ņemot vērā minēto ierīču nozīmīgumu, arī drošības ziņā, EESK stingri iesaka to apstiprināšanu iekļaut pašreizējā Eiropas tipa apstiprinājuma sistēmā. Valstu līmeņa pieeja attiecībā uz WVTA būtu solis atpakaļ.

4.2 Transportlīdzekļa kabīnes profila pilnveidošana

4.2.1 EESK stingri iesaka gan direktīvā, gan ekspertu grupas darba rezultātos ietvert īpašus noteikumus par vadītāja kabīnes komforta uzlabošanu. Arvien vairāk transportlīdzekļu vadītāju, kas ES teritorijā veic starpvalstu braucienus, savu atpūtas laiku pavada kravas automobiļi, un ir pat ārkārtēji gadījumi, kad transportlīdzekļu vadītāji nerezidenti (vadītāji, kuri strādā valstī, kas nav viņu dzīvesvietas valsts) savā kravas automobiļi faktiski dzīvo mēnešiem ilgi. Vadītāja kabīnes uzlabošana ir absolūta nepieciešamība. Nav šaubu, ka šie uzlabojumi būs jāpastiprina, gan kontrolējot Regulas (EK) 561/2006 īstenošanu (minētajā regulā transportlīdzekļu vadītājiem aizliegts savu iknedēļas atpūtas laiku pavadīt transportlīdzeklī), gan veicot pasākumus jaunu, drošu un cenas ziņā pieejamu stāvvietu ierīkošanai.

4.2.2 EESK atgādina, ka kabīnes konstruēšana ir dārgs un sarežģīts process, kura veikšanai vajadzīgs laiks. Tas nozīmē, ka ražotājiem pirms īstenošanas nepieciešams pienācīgs sagatavošanās posms. Tālab EESK iesaka noteikt pārejas periodu, kas visiem ražotājiem nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus.

4.3 Transportlīdzekļi ar elektrisko vai hibrīdpiedziņu

4.3.1 EESK atbalsta šiem transportlīdzekļiem — gan kravas automobiļiem, gan autobusiem — piešķirtās atkāpes attiecībā uz masu, taču ir pārliecināta, ka tās var attiecināt uz transportlīdzekļiem ar trim vai vairāk asīm.

4.3.2 Turklāt EESK uzskata, ka pret visiem “zaļajiem” transportlīdzekļiem jābūt vienādei attieksmei un jāievēro tehnoloģiskās neitralitātes princips, ko EK vēl nesen apstiprinājusi Rīcības plānā konkurētspējīgai un ilgtspējīgai Eiropas autobūves nozarei “CARS 2020”⁽³⁾. Tādēļ EESK iesaka šādu pašu atkāpi piešķirt arī transportlīdzekļiem ar citu piedziņas veidu un alternatīvo degvielu, kuru tehniskie risinājumi paredz papildu masu, kas samazina lietderīgo kravnesību, piem., ūdeņraža, CNG un LNG (sašķidrīnātas dabasgāzes) transportlīdzekļiem.

4.4 45 pēdu konteineri intermodālajos pārvadājumos

4.4.1 EESK pilnībā atbalsta priekšlikumu par 15 cm palielināt to transportlīdzekļu pieļaujamo garumu, kuri pārvadā 45 pēdu konteinerus.

4.4.2 Šāda veida konteineriem, kuru skaits no 2000. gada līdz 2010. gadam pasaulē pieaudzis par 86 % un kuri veido 20 % no visas pasaules konteineru kopskaita (Eiropā to tirgus daļa ir ap 3 %), vairs nevajadzēs īpašas atļaujas, un tas ļaus uzlabot intermodālos pārvadājumus.

4.4.3 Apšaubāms priekšlikumā ir pamatojums autoceļu posma ierobežojumam, kas paredzēts 11. pantā (mazāk nekā 300 km vai attālums līdz tuvākajiem termināliem, starp kuriem notiek regulāri pārvadājumi). Šāds noteikums varētu būt samērā grūti interpretējams un kontrolējams. Turklāt nepamatota šķiet

arī atšķirīgā attieksme pret autoceļu posmiem no/līdz Eiropas tuvsatiksmes kuģošanas ostām; šajā gadījumā nav paredzēti nekādi ierobežojumi un acimredzot ir atļauts arī garāks autoceļu posms, tādējādi diskriminējot citas intermodālo pārvadājumu kombinācijas.

4.5 Transportlīdzekļos uzstādītās svēršanas ierīces

4.5.1 Ir zināms, ka pārslogoto transportlīdzekļu pārbaudes bieži ir neefektīvas, to ir par maz, un tādējādi tiek apdraudēta satiksmes drošība, turklāt liels pārkāpumu skaits dod konkurences priekšrocības tiem pārvadātājiem, kas attiecīgos noteikumus neievēro.

4.5.2 Šādas ierīces uzstādīt transportlīdzekļos nav vienkāršs uzdevums, ne visiem automobiļu veidiem ir paredzēti tehniskie risinājumi un būs ļoti sarežģīti un dārgi rast pietiekami precīzu sistēmu, ko izmantot par īstenošanas instrumentu. Turklāt ar šāda veida ierīcēm var aprīkot tikai jaunus transportlīdzekļus, un ir risks, ka dalībvalstis ieviesīs atšķirīgas sistēmas, tādējādi sadrumstalojot tirgu.

4.5.3 Tos pašus rādītājus var iegūt, dublējot vai kā citādi izmantojot WIM sistēmu, un tas šķiet pietiekami labs risinājums arī saskaņā ar priekšlikuma ietekmes novērtējumu, kurā dalībvalstu ieguvumi lēsti daudz lielāki par izmaksām.

4.6 Eiropas modulārā sistēma / modulārā koncepcija

4.6.1 Šis jautājums kļuva sarežģīts un pretrunīgs jau 1996. gadā, kad tika pieņemta pašreiz spēkā esošā direktīva; tolaik tika pieļautas atkāpes attiecībā uz modulāro koncepciju, kad Eiropas Savienībai pievienojās Somija un Zviedrija, kuru pārvadājumos starp abām valstīm jau tika izmantoti LHV.

4.6.2 EMS pamatā ir garākās puspiekabes (ar maksimālo pieļaujamo garumu līdz 13,6 m) apvienojums ar garāko kravas auto (ar maksimālo pieļaujamo garumu līdz 7,82 m), kas atļauti Eiropas Savienībā. Tādējādi iegūst līdz pat 25,25 m garu transportlīdzekli, kura bruto masa ir līdz pat 60 tonnām, taču tajās ES valstīs, kurās EMS izmantošana nav atļauta, maksimālais pieļaujamais garums ir 16,5 m posmainiem transportlīdzekļiem un 18,75 m autovilcieniem ar bruto masu līdz 40 tonnām (vai līdz 44 tonnām, ja tie pārvadā 40/45 pēdu konteinerus intermodālajos pārvadājumos).

4.6.3 EMS transportlīdzekļu priekšrocības un trūkumi ir ļoti pazīstami un zināmā mērā atspoguļojas to dažādajās “iesaukās” — sākot no “eko-kombi” un “eiro-kombi” un beidzot ar “gigalaineriem”, “megakraviniekiem”, “supersmagajiem” utt.

4.6.4 EMS atbalstītāji uzsver, ka EMS uzlabos Eiropas kontinenta loģistikas sistēmu. Divi LHV var aizstāt trīs pašreizējos smagkravas transportlīdzekļus, tādējādi braucienu daudzums samazināsies par aptuveni 30 %, degvielas patēriņš — par 15 %, bet izmaksas tiks ietaupītas par vairāk nekā 20 %. Visi šie ieguvumi ļaus uzlabot stāvokli vides, sastrēgumu, ceļu nolietojuma un satiksmes drošības ziņā.

⁽³⁾ COM(2012) 636 final.

Pretinieku nometne vairāk vai mazāk līdzīgus argumentus izmanto pretēju uzskatu paušanai: EMS ir drauds ceļu satiksmes drošībai, ievērojami bojā ceļu infrastruktūru un rada lielāku ekoloģisku spiedienu. Tās panākumi autotransporta izmaksu mazināšanā būs faktors, kas, preču piegādei pārceļoties no dzelzceļa uz autoceļu, liks pieaugt ceļu satiksmes intensitātei.

4.6.5 Šādi pretēji viedokļi ir ne vien ieinteresētajām personām, bet pat dalībvalstīm. Kā jau norādīts, Somija un Zviedrija jau sen ļauj izmantot EMS, un 2008. gadā, pēc gadiem ilgām pārbaudēm, tos atļāva arī Nīderlande. Vācijā, Beļģijā un Dānijā patlaban vēl notiek izmēģinājumi, kamēr pārējās dalībvalstis ir paziņojušas, ka iebilst pret EMS savā teritorijā.

4.6.6 Pašreizējais EK ierosinājums būtībā ir vien spēkā esošās direktīvas teksta precizējums, jo tajā izmantotais formulējums tika uzskatīts par diezgan neskaidru. Galvenās nostādnes ir šādas:

— atbilstīgi subsidiaritātes principam, pamatojoties uz atšķirīgajiem vietējiem apstākļiem un saskaņā ar ES neitralitāti attiecībā uz transporta veidiem, par EMS izmantošanu lemj pašas dalībvalstis;

— nevienai dalībvalstij nav obligāti jāizmanto EMS, un tās var aizliegt EMS pārvadājumus savā teritorijā;

— EMS transportlīdzekļi drīkst šķērsot divu blakus esošu dalībvalstu robežas, ja to izmantošana šajās valstīs ir atļauta un ja pārvadājumi notiek tikai abās attiecīgajās dalībvalstīs un pa attiecīgi piemērotiem ceļiem.

4.6.7 EESK uzskata, ka EK priekšlikums par EMS ir labs gan juridiskā, gan politiskā ziņā.

4.6.8 Komisija nevar nedz aizliegt EMS, nedz likt to liberalizēt, vienlaikus nepārkāpjot subsidiaritātes principu un neitralitāti attiecībā uz transporta veidiem. Pēc EESK domām, dalībvalstīm pēc izmaksu un ieguvumu izanalizēšanas lēmums ir jāpieņem pašām.

4.6.9 Kā norādīts iepriekš izstrādātā EESK atzinumā ⁽⁴⁾, ilgākā laika posmā ir jāizvērtē, vai garāku autotransporta līdzekļu, kas darbojas ar jauna veida degvielām, izmantošanu var saistīt ar ceļvedī paredzēto multimodālo koridoru izveidi TEN-T pamattīkla ietvaros.

Briselē, 2013. gada 11. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs*
Henri MALOSSE

⁽⁴⁾ OV C 24, 28.1.2012., 146.-153. lpp.

2013/C 327/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par dalībvalstu normatīvo un administratīvo aktu tuvināšanu attiecībā uz tabakas un saistīto izstrādājumu ražošanu, noformēšanu un pārdošanu” COM(2012) 788 <i>final</i> – 2012/0366 (COD)	65
2013/C 327/14	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Spēcīgāka Eiropas rūpniecība izaugsmei un ekonomikas atveseļošanai. Atjaunināts paziņojums par rūpniecības politiku” COM(2012) 582 <i>final</i>	82
2013/C 327/15	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar kuru nosaka tirdzniecības režīmu, kas piemērojams dažām lauksaimniecības produktu pārstrādē iegūtām precēm” COM(2013) 106 <i>final</i> – 2013/0063 (COD)	90
2013/C 327/16	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Eiropas ūdens resursu aizsardzības konceptuālais plāns”” COM(2012) 673 <i>final</i> ; “Komisijas ziņojums Eiropas Parlamentam un Padomei par Ūdens pamatdirektīvas (2000/60/EK) īstenošanu. Upju baseinu apsaimniekošanas plāni” COM(2012) 670 <i>final</i> ; “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Ziņojums par Eiropas ūdens trūkuma un sausuma novēršanas politikas novērtējumu”” COM(2012) 672 <i>final</i>	93
2013/C 327/17	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par pasākumiem ātrdarbīgu elektronisko sakaru tīklu izvēšanas izmaksu samazināšanai” COM(2013) 147 <i>final</i> – 2013/0080 (COD)	102
2013/C 327/18	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par daudzgadu finansējumu Eiropas Jūras drošības aģentūras darbībai saistībā ar reaģēšanu kuģu izraisītā piesārņojuma un naftas un gāzes ieguves iekārtu izraisītā jūras piesārņojuma gadījumā” COM(2013) 174 <i>final</i> – 2013/0092 (COD)	108
2013/C 327/19	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido tirgus piekļuves ostas pakalpojumiem un ostu finanšu pārredzamības sistēmu” COM(2013) 296 <i>final</i> – 2013/0157 (COD)	111
2013/C 327/20	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Kopīgi noteikumi par kompensāciju un atbalstu gaisa transporta pasažieriem (caurviju programma)” COM(2013) 130 <i>final</i>	115

2013/C 327/21

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Ceturtais dzelzceļa tiesību aktu kopums", kas sastāv no šādiem septiņiem dokumentiem: Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Ceturtais dzelzceļa nozares tiesību aktu kopums – vienotas Eiropas dzelzceļa telpas pabeigšana, lai veicinātu Eiropas konkurētspēju un izaugsmi" COM(2013) 25 *final*; Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Padomes Regulas (EEK) Nr. 1192/69 par kopīgiem noteikumiem uzskaites normalizēšanai dzelzceļa pārvadājumu uzņēmumos atcelšanu COM(2013) 26 *final* – 2013/0013 (COD); Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par Eiropas Savienības Dzelzceļu aģentūru un Regulas (EK) Nr. 881/2004 atcelšanu COM(2013) 27 *final* – 2013/0014 (COD); Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1370/2007 attiecībā uz iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadājumu tirgus atvēršanu COM(2013) 28 *final* – 2013/0028 (COD); Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 21. novembra Direktīvu 2012/34/ES, ar ko izveido vienotu Eiropas dzelzceļa telpu, attiecībā uz iekšzemes dzelzceļa pasažieru pārvadājumu tirgus atvēršanu un dzelzceļa infrastruktūras pārvaldību COM(2013) 29 *final* – 2013/0029 (COD); Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzelzceļu sistēmas savstarpēju izmantojamību Eiropas Savienībā (Pārstrādāta redakcija) COM(2013) 30 *final* – 2013/0015 (COD); Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par dzelzceļu drošību (Pārstrādāta redakcija) COM(2013) 31 *final* – 2013/0016 (COD) 122

2013/C 327/22

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai, ar ko groza Padomes 1996. gada 25. jūlija Direktīvu 96/53/EK, ar kuru paredz noteiktu Kopienā izmantotu transportlīdzekļu maksimālos pieļaujamos gabarītus iekšzemes un starptautiskajos autopārvadājumos, kā arī šo transportlīdzekļu maksimālo pieļaujamo masu starptautiskajos autopārvadājumos" COM(2013) 195 *final/2* – 2013/0105 (COD) 133

EUR-Lex (<http://new.eur-lex.europa.eu>) piedāvā tiešu bezmaksas piekļuvi Eiropas Savienības tiesību aktiem. Šajā vietnē iespējams iepazīties ar *Eiropas Savienības Oficiālo Vēstnesi*, un tajā ir iekļauti arī līgumi, tiesību akti, tiesu prakse un sagatavošanā esošie tiesību akti.

Lai uzzinātu vairāk par Eiropas Savienību, skatīt: <http://europa.eu>

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV